

C-17-29

3

35-93

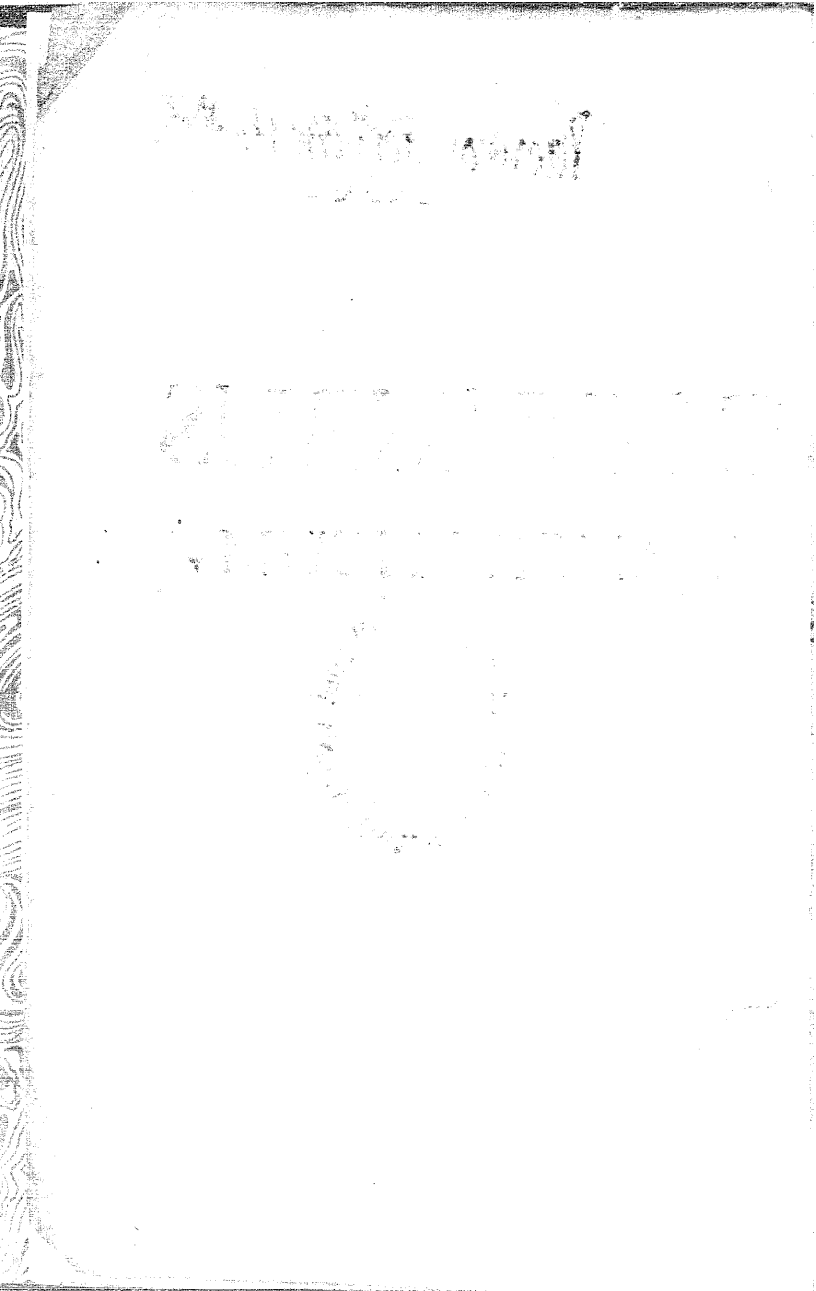
DATE	C
PAGE	17
NO.	29

Manuscrito de
- COLON -

COLUMBUS

CARMEN EPICUM.

R. 27456

COLUMBUS

CARMEN EPICUM

Eminent.^{mo}, & Rev.^{mo} Principi

BENEDICTO

PAMPILIO

Intenció al

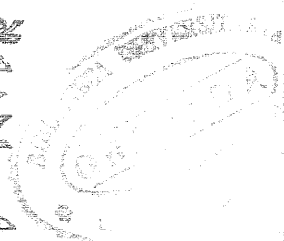
Collegio D I C A T U M *Algunos* *Cardenal*
Del Real Colegio de Humanidades de la Asuncion de Cordoba

AUTHORE

Naxon 2.º 35 =

UBERTINO CARRARA

Procto SOCIETATIS JESU. *L. P. S.* *1715 10.*

ROMÆ, Typis Rocchi Bernabò, anno MDCCXV.

SUPER IGRUM PERMISSU.

THE HISTORY OF

THE UNITED STATES OF AMERICA

FROM 1776 TO 1876

BY

W. D. HOWLAND

NEW YORK

1876

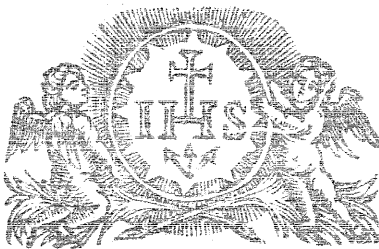

MICHAEL ANGELUS TAMBURINUS

Præpositus Generalis Societ. JESU.

CUM Librum, cui titulus: *Columbus, Carmen Epicum*; Authore P. Ubertino Carrarâ Societatis nostræ Sacerdote, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint; facultatem facimus, ut typis mandetur, si iis, ad quos pertinet ita videbitur: cujus rei gratiâ has literas manu nostrâ subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 23. Augusti 1714.

Michaël Angelus Tamburinus,

IMPRIMATUR,
Si videbitur Reverendis. P. Magistro
Sacri Palatii Apostolici.

N. Archiepisc. Capua Vicesgerens.

Reverendissime Pater.

Librum, Columbi nomine inscriptum, auctore
celebri Vate Ubertino Carrara e Soc. Jesu, non
sine summâ animi mei voluptate perlegi; &
nihil, quod Orthodoxæ Fidel, bonisve moribus ad-
versetur inveni. Quia imo totum Carmen, Ingenii
acumine, styli amenitate, ac figurarum, sententia-
rumque luminibus, adeo mihi splendescere visum est,
ut nostræ ætati gratulandum putem, quod ipsi audire
contigerit Epopejam post tot sæculorum silentium,
iterum latine loquentem. Quamobrem tanto Viro,
de literariâ Republicâ optimè merito, utique indul-
gendum existimo (si tibi, Reverendissime Pater, ita
videbitur) ut præsens præclarum Opus publicis valeat
prælis imprimere, & publicæ utilitati evulgare. In
quorum, &c.

Jo. Baptista Zappi.

Reve-

Reverendissime Pater .

C Amen Epicum de Columbo , Authore
Admodum Reverendo Patre Ubertino Car-
rarâ Societatis Jesu , Paternitatis Vestræ Re-
verendissimæ jussu examinatum ; nec à Fide Catho-
licâ dissentit ; nec bonis moribus officit , ideoque
censeo posse cum utilitate publici juris fieri .

Franciscus Caroni .

IMPRIMATUR,
Fr. Gregorius Selleri Sacri Apostolici
Palatii Magister , Ordinis Prædicato-
rum .

* *

* * *

1870

Received of the Treasurer of the
Board of Education the sum of
\$100.00 for the year ending
June 30, 1870.

Witness my hand and seal this
10th day of July, 1870.

John A. [Name],
Treasurer.

John A. [Name],
Secretary.

COLUMBUS

CARMEN EPICUM,

L I B E R I.

PRIMUS ab Europâ, Solis qui viserit
urnam,
Perque prophanatum velis mare,
maxima Regna
Regibus Hispanis, Orbemque adie-
cerit Orbi,

Sit mihi materies Operis. De sanguine Grajo
Mentiri facilis, quantum scit fingere fingat
Fama vetus, qualem tellus tulit Itala, numquam
Proferet Heroem. Gressum feliciter audax
Moverit Alcides ad subterranea Regna,
Aggressus penetrare Chaos, consistere contrâ
Nigrantem Patrum, licet idem vertice Cœlum,
Et super hæc tulerit pressantem terga novercam,
Hæsit ad Oceanum fessus tamen; æquore viso
Palluit attonitus vinci, potitisque columnis

Inci-

Incisas adamante notas in sæcula misit .
 Ire rates huc usque licet , ne vincite metas ,
 Hercule plus audere nefas ; Jam tollite pigris
 Hactenus antennis præscripta obstacula nautæ :
 Nascitur hic vobis alius , non desinit Orbis .
 Maximus en Ligurum vetitum descendit in æquor
 Ausus inexpertas post terga relinquere Gades ,
 Altra ignota sequi , nec habentes nomina ventos .
 Magnum opus aggredior ; neque enim minus arbitror
 Orbis

Posse repertorem comprehendere versibus , Orbem
 Quam reperire fuit ; ne persequar omnia , certè
 Invia commentis peragro loca , nullus Homerus,
 Nullus & Hesiodus , qui nobile fecerit antè ,
 Quod calcamus iter ; quò se mea lumina vertunt
 Barbaricum per inane , vident plena omnia Vero .

Quò magis ut cæptis adsis audacibus oro
 Diva potens Cyrrinæ , Fœmæ tu claudere Templum ,
 Tu referare vales , quando tibi contigit uni ,
 Ut terras terris , & sæclis sæcula jungas .
 Suave olim , visuque fuit mirabile Romæ ,
 Cum duo juncta simul , quæque ante obstantia tergis
 Terga ; theatra sibi vertebant , viribus artis
 Concita , paulatim cum spectatōribus ipsis
 Inde moverentur , donec coëuntibus unam
 In faciem geminis coalesceret Amphitheatrum :
 Aëriique viatores in mutua sensim
 Lumina defixi , caperentque , darentque salutem .
 Par quoque munus erit , si quæ contraria nostris
 Regna jacent pedibus , cum Regibus , & patriis Diis ,
 Urbibus , & sylvis , per te præsentia fiant ,
 Ut sibi jam tandem deprenso lumine Veri ,
 Antipodas constare recens intelligat ætas .

Tu quoque præsidium, ni dedignabere, præstes,
 Pàmphilix decor ò Gèntis, **BENEDICTE**, Neposque
 Par ingentis Avi: Tu vatum maxime, vatis
 Lora regas, quandò te Præsìde Vaticanæ
 Protegitur senium venerabile Bibliothecæ,
 Servator famæ veteris, servandus in illâ.
 Non aderis nautis Fautor novus, & tua cantat
 Munera, Tyrrhenâ recubans mercator in algâ:
 Reddita Neptuno per Te seu claustra Neronis
 Accolit, & Lybicum defendit mercibus Austrum;
 Trajani seu Regis opus jam tempore fractum
 Per te miratur juvenescere, qui stationem
 Ut mutent elementa jubes, depressoque tollis,
 Ardua demittis, penetras in tartara ferro,
 Et peregrinanti suspendis in arcibus undam,
 Unde velut Cælo lapsum bibat advena rorem.
 Quare age, & Hispanis Minyis, ne ferre recules
 Dexter opem, magnus Procerum comes, Oceanoque
 Detrahe siparium, præeatque Columba Columbo.

Nuncia magnanimorum operum jam fama canebat
 Ad Gades promptam velis, armisque superbam
 Stare ratem, quæ jam tandem formidine vanâ
 Vindictet Oceanum, defossosque eruat Indos.
 Protinus erecti Indigenæ armipotenti Iberi
 In tantum coire decus; non moribus iisdem,
 Non studiis similes, nec eodem sub Jove natos,
 Fecerat unanimes magni concordia voti.
 Quos ubi spiritantes animosum vultibus ignem
 Dux videt, & clausos ceu carcere, poscere cursura,
 Celsior ipse loco, solitoque augustior ore,
 Vocibus his acuit, stimulosque calentibus addit.

Litore Posteritas spectat sublimis ab isto
 Carbasa, quodque diu latuit, num maximus ille

Ocea-

Oceanus, Fluviorum uterus, terræque patentis
 Vinculum immâne, ingens, sit meta novissima rerum;
 An jaceant super Oceanum nova litora, & Urbes,
 Tandem scire cupit: Litem componere Mundi.
 Nos sumus electi; quamquam, si vera fateri
 Fas mihi, naturam angustat, quicumque coërcet
 Finibus Oceani, se se in spatia ampla relaxat
 Magna Parens, nescitque modum: quo credimus illam
 Deficere, hic oritur; non est audacia voti,
 Summa licet, culpanda tamen. Natura capacem
 Mentem hominis jubet esse sui: nisi posse potiri
 Illa daret, quò nos stimulat, nec vota dedisset.
 At nullo tentatus adhuc à remige fluctus:
 Gratulor hoc ipsum, quod non exempla sequamur.
 Exemplar nos esse decet; post talia facta
 Parcius audaces Minyæ, vos fama loquetur,
 Et minor Argolicis annualibus ibit Ulysses.
 Sed mors certa manet, desunt & sidera Cælo:
 Sed tenebris confusa dies, sed plena ferarum
 Omnia: Sed salvi nihil est, ubi vortice raptræ
 Naufragium patiuntur aquæ, seseque resorbens
 Ebibit Oceanus. Verùm hæc vanissima vulgi
 Fama refert, liceat nisi vincere, monstra videre:
 Fingite vera tamen, quæ solùm credere vera,
 Qui timere, solent; sunt ò, sunt præmia tanti,
 Ut majora fide possint mala, nulla videri.
 Inus ad Indorum sedes, petimusque beatam
 Gemmarum patriam: Regio est aptissima vinci,
 Dives, & inbellis: nondum se montibus illis
 Merfit avarities, rupesque cecidit opimas
 Lucro irata suo, nec dum resonare bipennim
 Audiit Hispanam vicina ad tartara Pluto.
 Vestrum erit intactæ fibras aperire parentis,

Thesauris donare diem, noscique volentes
 Promere divitias; merces quam magna paretur
 Navibus his, nescitis adhuc: his credite velis,
 Expectant Superi statuas, diademata Reges.
 Quid tamen intueor! solito maturior exit
 Nox pelago: teneo missum Cœlestibus omen.
 Omnia prona viæ prospexit ab æthere Phœbus,
 Arma, duces, ventos; ideoque citatior Indos
 Visere amat, ferat egressus ut nuncia nostri.

Hæc ait, & stricto feriens retinacula ferro,
 Dat classem ventis, & concipit aëra malus,
 Jam volat, illam omnes animique, oculique sequuntur;
 Ire nec aspicitur, nisi postquam apparuit esse.
 Fugerat à tergo portus, nec Ibera videri
 Litora deserant abeuntibus: ultimus ipse
 Terrarum clypeus donec vanesceret Atlas.

Ultra Fortunæ dictas à nomine terras
 Erigitur scopulus partes abruptus in ambas:
 Stetne, cadatve, manet dubius, semperque ruenti
 Imminet assimilis, ne desinat esse timori.
 Hic, procul humano se se Discordia cætu
 Abstulit, inter utrumque Orbem, prohibetque coire
 Rupibus injectis geminas in fœdera gentes.
 Et modò de speculâ, nunc has, nunc aspicit illas,
 Diversasque videre plagas, diversaque gaudet
 Litora, discordesque Deos, hominesque, ferasque,
 Sydera syderibus contraria, Regnaque Regnis,
 Portentum grave Terrigenis, cui sola voluptas,
 Scindere quidquid amor, quidquid natura ligavit.
 Odit & ipsa suo coëuntia corpore membra,
 Hinc morsu petit, & manibus divellere tentat
 In partes partes, & frustra in frustra secare.
 Nullus in ore color, nisi discolor, albida, flava,

Attra-

Atraque caesaries, claudit quoque pectore bellum ;
 Gaudet, mæret, amat, momentoque odit eodem ;
 Ipsa sui Chaos est, in se confunditur ipsa,
 Discordisque Deæ totum est discordia corpus.
 Invigilant dominæ lateri famularia monstra,
 Jurgia, Seditio, Lites, Furor, Ira, Tumultus,
 Murmura, Dissensus, Rixæ, quæ nocte dieque
 Exercent in bella manus, metuuntque vicissim
 Vincere, ne finem faciat victoria pugnæ.
 Regnat in implacidas animas Dea turbida, quodque
 Detrectent parere sibi, sceproque rebellent,
 Hoc regnare vocat. Montis quæ vertice postquam
 Luce sub incertâ venientia carbasa vidit,
 Aut certè vidit, vel se vidisse putavit,
 Terque quaterque caput quassans: ratis ô! ratis ô! quæ
 Velificatur, ait, veterumque quod horrui ætas,
 Ausa nefas: super Oceani môstra omnia monstrum est,
 Visa per Oceanum volitare impune carina.
 Tartareusne fenex animarum examine septus,
 Fert caligantem nigrâ ferrugine cymbam,
 Indigestum Erebi fumum, somnumque perosus
 Ignava Lethes nocturno frangere remo?
 At non esse potest audacia tanta sepultis:
 Qui mortis nec regna timent, maria ista timerent:
 Infernis pejora utinam ne monstra venirent.
 Suspicio nec vana mea est; hostilia candent
 Vela procul; nosco Labarum, maculasque cruoris
 Invisi; Deus ecce Deus, quem Tartarus horret,
 Atque ego plus illo: tantum Deus iste, Deorum
 Non patitur turbam, delubraque nostra tenere
 Vel solus, vel nulla volet; semel advena Numen
 Indos introëat, pereant mea jura necesse est.
 Discordes Urbes, discordia regna coibunt

In corpus, fietque Deo gens una sub uno.
 Proh dolor! ut video facibus de puppe levatis
 Invehitur peregrinus Hymen, thalamisque futurus
 Grator, orbe latos alio transportat amores.
 Jam jam si junctis animis sub legibus iisdem
 Corpora connubio junget quoque, Mexicus Orbis
 Tempore se parvo mirabitur Europæum.
 Ast ego, tutelam valli cui credidit hujus
 Imperiosa superstitio, transcendere clausum
 Limen inulta sinam? nunquam ò temeraria classis,
 Nunquam erit, ut liceat tibi dicere: Vidimus Indos.

Hæc ubi dicta, ruit præceps, partemque revulsa
 Secum irata domûs traxit; fugit inde per auras
 Torva, sed à tergo respectat læta fragorem.
 Nec mora, quod pelagi seductâ in parte latebat,
 Cæruleum penetrare petit, rupemque senilem
 Ancipitis Protei; fama est stabulare ferarum
 Terribilem conventum illic, ipsumque sedere
 Pastorem armento medium, sæcla omnia mente
 Gestantem, plenum fati, ævoque futuro.
 Si quid amare potest, amat hunc Discordia: quippè
 Par sibi, nemo magis pugnantia corpora doctus
 Sumere; fit Leo, fit coluber, nunc exit in ignem,
 Nunc in aquam, formâque tamen deformis in omni;
 Cujus ut ante oculos stetit effera; Pastor ad umbram
 Lente sedes, clamat, quique omnia scire fateris,
 Quæ sint, quæ fuerint, & quæ ventura trahantur,
 His nescis, quid agatur aquis? spreto Hercule, spreto
 Diis maris, atque Erebi, tandem via facta per undas,
 Tempus ad hoc hominî clausas; tantique quis ausi
 Molitor? Ligur sis, animoque superbus Ibero,
 Dicere non ausim minus horreat improbus, an plus
 Affectet: quod amat, geminos est jungere mundos;
 Quod

Quod non horret, aquæ sunt hæ; mera phasmata ridet
 Immodicos Physteres se more Cylindri
 Tollentes ab aquis, eructantesque profundis
 Faucibus in naves gravius mare ventris ab imo,
 Mox super antennas avidos distringere rictus,
 Fac prope terrificent oculos, & corpore recto
 Assurgant squammosi apices; intelligat amens
 Advena, post Gades, alias hic esse columnas.
 Ne procul à terrâ, terræ carnisse timore
 Forte putet, Tauros alios, aliosque Elephantos
 Egere. Quis pudor est, intra cum litora se se
 Humida gens ponti teneat, contentaque stagnis
 Vivere clausa suis, terras intrare recuset,
 Non modo sollicitent pontum telluris alumni;
 Insuper insultent, non ipsa cubilia magnæ
 Tethyos horrescant pervadere cominus, atque
 Sacrilegos oculos urnæ demittere Solis?
 Debueras multò ante pudori occurrere nostro,
 Ut Gaditano solvens à litore, primos
 Fecit aquâ in veritâ sulcos: tunc omne natantim
 Vulgus in audacem decuit producere classem,
 Non aliàs, illo quam tempore, pompa ferarum
 Ostendenda fuit; meritas ut perdita pœnas
 Europâ spectante daret: scirentque Nepotes,
 Debita quæ pelagi maneat reverentia Regem.
 Quidquid peccatum retrò est, modo corrige; toto
 Cum grege speluncam turgentibus objice velis,
 Fluctibus in mediis mirata nauantia Castra
 Hæreat, ulteriusque volet si tendere classis,
 Unum iter inveniat per guttura Balænarum.
 Dixerat hæc, & plura ferox, propiorque jubenti,
 Ni faciat. Silet ille diu, præcordia donec
 Conciplant majorem animam, tandem altius hausto
 Nuni-

Numine ut intumuit : rixari desine , dixit ,
 O Dea sæva , Deo : venit quæ misceat Orbes
 Hora duos , luctere licet , non viribus ullis
 Efficies , quin accessus pandatur ad Indos ;
 At tibi si cordi sunt iræ , prælia , clades
 Verte aliò mentem , potiusque adnitere , figat
 Litoribus vetitis hostilis ut anchora dentem ;
 Auri gleba ferax , nullique obnoxia ferro
 Degit ibi , Dominis pretium ignorantibus ipsis .
 Huc sine prædones veniant Orientis avari ,
 Primi intrent , fodiantque specus , raptoque potiti
 Turrigeras onerent pinus ; proh qualia Bæti
 Bella reportabunt ! tutum se cautus Ulysses
 Credidit , Aeolios fratres dum clauderet utre ,
 Ignarusque tamen sua se gestare pericla ,
 Naufragium secum , tempestatemque ferebat .
 Scilicet illecti massæ flaventis amore ,
 Certatim Thraces , certatim Maurus , & Anglus ,
 Navalesque ruent Batavi : jam classibus omnem
 Umbrati Oceanum video , ramosaque Cælo
 Fulcimenta rapi , seque ipso Atlanta minorem .
 Quis tibi tunc animus . totum cum luce fragosâ
 Aspicias radiare fretum , & candente metallo
 Fulgores , tonitrus , terrenaque fulmina trudi ?
 Mox sonitu ingenti cum bellatoribus acta
 In præceps ferri tabulata , perire videbis
 Inde voraginibus , qui jam periere ruinâ .
 Detur , ut extorris jam tandem bractea Bæti
 Naviget indemnus : non est de mercis opimæ
 Pondere , cur nimium sibi plaudat Iberia ; bella
 Aut atque Europæ , vel ab illâ sævior armis
 Luvana incumbet Bellona domestica morum ;
 Atque ita quam metuis , societ ne carbasus Orbes

Ista duos, Orbem potius committet utrumque.
 Consciis ipse mali jam nunc sibi proxima Pluto
 Hispanis ultrò fossoribus antra relaxat,
 Et petit in lucem scelerum fomenta recludi.
 Odit & Oceanus post tor jam sæcula nullas
 Esse rates, in quas sua mugiat unda, doletque
 Perdere sævitiam, steriles larrare procellas,
 Et scopulos sine laude truces, dare nomina gestit
 Syrtibus, & ventis, famâque carentibus oris.
 Dixerat: illa licet vatis responsa probaret,
 Laudaretque invita etiam, tamen illius ut mens
 Pugnat in alterius mentis decreta, quod ille
 Improbat, ipsa probat: quin vis ea pessima cordis
 Discordantis inest, ut cum sit nata nocere,
 Vel nocitura minus, modo sint sibi dissona, malit.
 Ergo fremens, oculoque adspectans Protea torvo,
 Velle tuum nolo, volo nolle adjecit, & isthæc
 Pugna mihi placitura magis, quod & ipse repugnes.
 Hæc ubi dicta, cavo lacitantem lampada cornu
 Detexit, tenuitque manu; lux infera penè
 Perculit egelidum conclave: repente soluto
 Frigore, fornacis ritu, candescere cœpit.
 Extemplò Proteus, ut in omnes vertere se se
 Aptus erat formas, simul ac per lumina fulgor
 Transit in venas, flammamque medullitus hausit,
 Vertitur in flammam, solitoque flagrantior arsit.
 Aequoreus Tubicen tantum non edere doctus
 Ante, nisi ad Thetidis spectacula festa jocosa,
 Inflavit concham; verùm quia concitus ignem
 Pectore combiberat, dum ludicra sibila tentat,
 Intonat armisonum: prior horruit ipse, fuitque
 Vox omnes super illa tubas. Tunc frigida ponti
 Militia, accepto belli irritamine, præcepit

Incum-

Incumbit pelago , quæcunque horrentia pinnis ,
 Dentibus , & corio , vel acuti tergoris hastis
 Monstra catervatim densantur , & ordine nullo
 Effunduntur Equi , Tauri , Tritones , & Orca ,
 Semiferique homines , portentificæque puellæ .
 Una omnes simul ardor habet : velociter ire
 Miratur Testudo pedes , contrâque carinas
 Pleni odii mutasse stupent Delphines amorem .
 Qualis in Auroræ pelagus cum magna Philippi
 Progenies egit confertam milite Classem ,
 Squammosi pecoris veniens exercitus alto
 Obsticit intranti , de totque animalibus antè
 Aggere ceu factò dare lina retrograda jussit :
 Admonitumque Ducem voluit sibi partibus illis
 Ne quoque tam pronè vincendum fingeret hostem ,
 Esse aliud bellare Mari , quam vincere terras .
 Talis ab occidui veniens Hyperionis undâ
 Instructum æquoreis legionibus agmen agebat
 Hispanis clausura viam Discordia rostris .
 Quisque suam iratis de piscibus exacuit vim .
 Hæmos lethiferi morsûs Echeneis , inertem
 Frigoris afflatum Torpedo , quique mucronem
 Fronte gerit mediâ , torquet , cupidusque ferire
 Non ferit , & vanis diverberat ictibus auras .
 Vulgus aquatiliumbaiæna novissima claudit ,
 Cycladis in morem gradiens , Delique natantis
 Dat sonitum caudâ , & sua se post terga relinquit ,
 Funditis una capax mare vertere bellua totum :
 Quid cuncta potuere ? Repente nigrescere pontus
 Cœpit , & è fundo ructeri nimbis arena :
 Flamina tunc aberant , illoque ex axe remotos
 Carceris Æoli tenuit distantia ventos .
 Asper anhelatus nantùm tot ubique ferarum

Ventorum sed munus obit : movet halitus undas ,
 Et jubet in tumidas adeò succrescere moles ,
 Quanto non furerent Aquilonis turbine motæ .
 Adjuvat ardentès furias Discordia , nudo
 Quæ pede summa maris feriens , efferuere fluctus
 Cogit , uti Tyrrhena super cum marmora versat
 Claustro indignatus flammantia Vesuvius exta .
 Vel soli poterant jaculando longius igni
 Esse pares oculi , sed habebat dextera tædam .
 Discutit hæc noctem , dat lumen , & obruit una ;
 Jus & in omne fretum tamquam velit unica , Cœlum
 Eripit , immissoque excæcat sydera fumo .
 Quaque rubet , stygii madefacta bitumine fontis ,
 Huc illuc fomenta jacit facientia rixas .
 Incidit in classem . Puppis prætoriam primùm .
 Dividitur ; Dux attonitus quâ parte feratur
 In præceps , oculo sequitur fugiente sodales :
 Hos quoque contactu perstrinxit ut ignea pestis ,
 Extemplo turbati animi , pietasque , fidesque
 Deficiunt , odiis se se insectantur apertis ,
 Causam odii nec scire licet , fremit undique murmur
 Armorumque , virumque , furit cum milite miles ,
 Telaque distringunt : cecidissent forsitan icti
 Vulnere non alio , quàm quo Cadmæa juvenus ,
 Jussa mori , quâ nata die ; formido verasser
 Ni potior , civile nefas : modo namque levati
 Fluctibus immodicis Cœlum se tangere credunt ,
 Tangere depressi modò Ténaron , unica ab imis
 Vox audita vadis super aëra redditur : Eheu !
 Perdidi-mus Mundum , dum quærimus . Ultima verba
 Non finit audiri murmur grave : territat æquè
 Quod positum ante oculos , & quod post terga reli-
 ctum est .

Taliter ignoto deprensus tramite Cœli,
Lumen ad occasum, lumen referebat ad ortum
Mentis inops Phaëton, simul ire, simulque redire
Horruit ex æquo, spatium dimensus utrumque,

Numinis interea motu dedit aurea cantum
Buccina, conciliunq; vocat: panduntur Olympi
Audito clangore fores, & tempore eodem
Numinibus terræ patuerunt, Numina terris.
Tunc animas, nil terrenæ jam sæcis habentes,
Sydereosque Senatores Respublica lucis
Egerit, angustoque replet subfellia coetu.
Nec quia consultis egeat de rebus agentis
Cœlicolum mentes interrogat; ante rogari
Sed quia vult, quam dona ferat: sic illius aule
Ferre preces possunt, & non suffragia Patres.
Latior aëluo, facies tunc ardua summi
Regis erat; jussum solii rarefcere spissum
Lumen, & ad sacras dormire tonitrua plantas.
In quem non audens oculos attollere, cæpit
Sic Aretia loqui: cum diceret, omnis in unam
Curia conversa est, tenuitque silentia Cœlum.

Alme Tonans, totus licet hic tibi seruiat æther,
Non colis idcirco majora palatia, quam cum
Tecum habitas, juxta felix, à supplice Mundo
Seu coleris, vel si nulli spectabilis, intrâ
Te recipis, solus tibi pompa, tibiq; theatrum.
At quia jussisti pulcrum pulcherrimus ipse
Dererso squalore in lucem erumpere Mundum,
Notior ex opere ut fieres, & proderet ipsa
Pictorem pictura suam; circumspice quidquid
Ambit fera dies, & flamma binominis astri,
Imperii pars magna tui est, rerumque vocari
Vel pars summa potest; sed tanta potentia nulla est.

Hic nullum si nomen habes : pro Numine Tellus ,
 Sol & adoratur , Diis aspernantibus ipsis
 Gentem hebetem, stolidèque piam, cum turpiter ad se,
 Quæ Tibi debentur, videant descendere thura .
 Adde, quod à reliquo terrarum corpore pars hæc
 Scinditur ; Antipodes quid sunt , nisi fabula , visi
 Arboreique homines , quos credidit hæc ætas ,
 Ora solo, Cælo rectas attollere plantas ?
 Ecce Asia Europæ committitur, Africa utrique :
 Nec maria impediunt, sua quin sibi mutua longè
 Brachia protendant , & dona sororia mittant .
 Tu modo , si geniti sunt uno tempore Mundi ,
 Consule disjunctis, da Fratri cernere fratrem ,
 Alter & alterius dum noscet , & ora vicissim
 Agnoscenda dabit, mirabitur integer Orbis
 Tunc se majorem , major nosceris & ipse .
 Atque ego jam rebar fœlicem temporis hujus
 Advenisse diem , cum ditis ad ostia Cubæ ,
 Auspice Te, vidi properantem vela Columbum ,
 Quem modo (proh scelus infandum !) Phlegetontide
 ripâ

Tempestas effusa sodalibus abstulit, inque
 Orcarum fauces, dextram nisi porrigis, ibit .

Talibus orabat : lacrymas cum voce dedisset ,
 Lumina si tingi lacrymis Cœlestia possent .
 Quod licuit , pariterque fuit spectabile visu ,
 Vultum Oratricis rubor est iam sine sequutus :
 Qualis ubi mersâ rubuere crepuscula luce ,
 Restat adhuc Cœlo species emortua solis ,
 Et color , Assyriæ cuperent quem fugere lanæ .

Tum Pater Aethereus vultu , quo nubila placat ,
 Reddidit hæc : tremuit concusso cardine Mundus ,
 Rarus ut agnovit vocem , quâ duxerat ortum .

Parce

Patce Aretia queri, semel edita verba, perenni
 Ære ligata manent, & non mutabile Numen.
 Quas tibi promisi jamdudum prodere, gentes
 Se contra stantes, ignorantisque vicissim,
 Non ultrà latuisse finam: mea cura Columbus,
 Et tua, primus erit, qui pectore cibus, & armis
 Proferet in lucem; series quem longa sequetur
 Inde Repertorum, quidquid telluris, & undæ
 Ingens Vesper obit, totum retegetur ab istis,
 Meta nec antennis post hac erit ultima Thule.
 His ego constitui venturo tempore regnis
 Reginam, Dominamque novis præfigere, quæ cum
 Europâ, atque Asiâ, Nymphâque Lybiæ certet,
 Par sit ut una tribus, quartamque Sororibus addat.
 Cara mihi ante omnes est Cubæ Filia Regis,
 Barbara stirpe quidem, sed tanto charior inter
 Barbaricas animas, quod non est barbara ritu:
 Me colit, atque hominum nulli quod denego, Recti
 Naturale jubar, æquans amplexatur, ut me
 Inscia quantumvis suis præferat omnibus unum;
 Attamen expectat radio propiore foveri
 Cruda Fides, & adhuc cupiens emergere Verum.
 Auræ nomen, quæ lustro penè peracto
 Nomen Americo Tuscæ telluris alumno,
 Ducet Americæ, tantâque à Præsede duplex
 India facta palam, gaudebit America dici.
 Quare age rumpe moras, rapidis & labere pennis,
 Æquor adi, compone minas, classem eripe damno:
 Præcipuèque Ducem contra impendentia tela
 Indorum, magicosque dolos armare memento.

Hæc ait, & se se radiorum nocte suorum
 Claudit inaccessum; tum festi turba Senatûs
 Solvitur: auditi tonitrus per inane sonare.

Nomen Americæ meruit quod in æthere nasci,
 Primus in argento bigæ memorabile sculpi
 Vesper, Americam violis in mille colorat,
 Inque rosis Zephyrus, tremulisque susurrat in alis.
 Tunc primæ, occidueque domus porta alta dehiscit;
 Cœlicolæ super effusi specularia, gaudent
 Præflorare oculis nova regna, videre vetustâ
 Migrantes statione Deos, profugasque Megæras,
 Et portentosas scelerum rarefcere nubes.
 Orbis ab exortu certè non tanta voluptas,
 Cum fugerent elementa Chaos, rescinderet aër
 Indefæcatus crassi commercia limi,
 Nataque dissidio natura venustior esset;
 Quanta fuit superis Orbem spectantibus Indum
 In melius verti, & Romanum sumere vultum.
 Noscere præsertim cura est, venturus in auras
 Quæ loca XAVERIUS rimabitur, abluet & quot
 Reges anne sacro, quot denique sanguine Divos,
 Vulneribusque paludatos transcribet Olympo.
 India circa illum tota est, turbanique vel ipsis
 Cœlitibus numerare labor: jam cogitat Æther
 Heroas qua parte locet, pars illa probatur
 Aëris, imbre vacans & libera nubibus, unde
 Non obliqua suis appareat India Divis.
 Ast Aretia memor mandata facessere summa
 Mentis, opem legit sedandis motibus aptam.
 Norat, ut æterni Genitoris imagine visâ,
 Prodit Amor velut è speculo, quod & exeat illo.
 Igneus idcirco est, nec flamma potentior ulla,
 Orta repercussio geminæ splendore favillæ.
 Tertia sit quamvis, quamvis distincta duabus,
 Æqua duabus ea est, ardorque simillimus igni,
 Nil unum non esse sinit, supera alta tenentes

Impa-

Impare Personas numero sic illigat, ut sit
 Unum scire tribus, tribus & quoque velle sit unum.
 Et speculum, & flammam capit hoc Aretia ministro:
 Tale quid ut peragat confidit in Infera monstra,
 Omnipotentis Amoris opus, crySTALLINUS umbo.
 Quale Syracusas olim obsidione premente
 Magnæ Urbis clypeus speculum fuit, unde coëgit
 Pro muris bellare diem, solemque nivali
 Orbe lacesitum medios excussit in hostes,
 Marcello mirante faces, quâ parte, vel unde
 Mulciber in naves, Ætnâ parcente veniret.
 Nec mora, digreditur Cœlo, librataque pennis
 Inferiora secat: gestat manus altera tædam.
 Altera crySTALLUM: decori est fax ipsa ferenti,
 Cujus ab aspectu discit quoque flamma nitere.
 Quâ graditur, clarescit iter, nec desuper albet
 Lacte magis, quàm qui trames describitur infra.
 Jamque peragatis Europæ finibus omnis
 Venerat Atlantem supra, speculataque corpus
 Montani senis, à glacie concrefcere barbam,
 Umbrarî nimbis humeros, Aquilone moveri
 Piniferum caput, & fluvios descendere mento;
 Risit ad humanæ mentis deliria, nunquam
 Sana minus, quam simplicitas cum rustica Mundi
 Credidit unâ hominis Cœlum cervice sedere.
 Præterit hunc, spatiumque immensarû intrat aquarû:
 Mortis plena meta videt omnia, stridere nubes,
 Et mugire feras, & hianti velle videri
 Ore vorare viros, ratibusque assurgere prensis.
 Tum quod Amor potuit suadere, suavitati amanti,
 Ferre suis properanter opem: stetit Æthere pendens;
 Dein speculo conversa facem sic aptat, ut ignis
 Editus ex illo, referiret fulgure Classem.

Missa sagitiferae proh quanta potentia gemmae !
 Artigit Hispanos vix lumen amabile sensus,
 Ora per, & fibras, oculosque nitore trementes
 Missilis intrat Amor: turbata repente residunt
 Pectora, de manibus cadit ensis, amantia collo
 Brachia suspendunt, properatur ad oscula, quantum
 Irati fuerint, vix ut meminisse liceret.

Hæc ubi facta videt, non cessat fervida Virgo,
 Diverforum operum flammantia tela vomentem
 Crystalli pharetram convertit Erynnida contra.
 Penè simul nexu glaciati frigoris ardor,
 Fortius incaluit, quocumque potentior ictu
 Fulmineo excutitur: Discordia tacta dolorem
 Non tegit: auditum Gades super, Antipodasque
 Clamorem tollit, Gradivus Homericus olim
 Qualem habuit, validâ Diomedis cuspide fixus.
 Ulterius nec ferre locum, nec passa videre
 Dulcis amicitia dare mutua signa Sodales
 Jam placidos: pelago fugit indignata relicto,
 Multa fremens, repetitque extinctâ lampade Manes.
 Illâ abeunte redit Concordia pristina, neve
 Infera plus possit, quam fax divina valeret,
 Et melior rebus, citiusque revertitur ordo:
 Cæruleus Cœlo, color est argenteus undæ:
 Quæque feræ paulò ante truces, jam pace reversâ
 Classis ad obsequium tantum gestire laborant,
 Illius in cladem quantum sevirè coactæ.

Sic ubi Libertas antiqua Tyrannide pulsâ
 Inde pedem retulit, Cives in gaudia laxant
 Certatim frænos, quos ante coercita duri
 Principis imperio patientia muta momordit:
 Festivum populare frenuit, sibi magna voluptas
 Vix credit, crescitque malo collata priori:

Non

Non secus à pelago postquam Arbitra dissidiorum
 Exauthoratas fugitiva reliquit habenas ,
 Territa Progenies stationis aquatilis , intrâ
 Quæ se condiderat timidi penetralia Nerei
 Exilit , & festo declarat gaudia vultu .
 Tunc vitreis ausæ stagnis emergere Nymphæ ,
 Drymoque , & Xanto , Panopæaque , Doris , & Ægle
 Crinibus & pexis , & odoræ tempora fertis ;
 Tunc in puniceo visus velamine Glaucus
 Comptior , ambrosiæ latices diffundere mento :
 Visus & ornatu non aspernabilis algæ
 Lætior in Matris gremio ridere Palæmon .
 Ipse etiam non sponte , prius qui versus in ignem ,
 Rursus in effigiem Pastoris , & ora reversus ,
 fert baculum Proteus , & quæ cantaverat autè
 Pectore fatidico lætus cessisse futura ,
 Festa jubet pecori celebret spectacula , ducant
 Delphines choreas , Syrenes carmina dicant ,
 Corrigit in melius litui sua murmura Triton .
 Si tamen & Superos nostro venientia Mundo
 Gaudia pertingunt , etiam tunc lusibus illis
 Visa Aretia frui : gravior sed corda premebat
 De Duce cura suo , terræ cui deferat , & quo
 Hospitio relevet : dubitanti proxima menti
 Occurrit Teneriffa , biverticis Insula Jani ,
 Armidæ quondam cantatis inclita muris ,
 Unaque de septem scelicibus Insula scelix .
 Destinât ire illuc , tantòque libentius , arcum
 Quod scit ibi erectum Jano , portamque tremendam
 Esse etiam in fatis , ea donec clausa maneret
 Janua , nulli hominum penetrabile limen ad Indos .
 Mobilitate pari , quâ concipit , exequitur mens .
 Ut stetic ; ante oculos spelunca apparuit ingens ,

Plan-

Plantarum veterum caligine furva, fatisque
 Horrens nocte suâ, quamvis cantamina desint.
 Huc ullas nec Pastor oves, nec aratra Bubulcus
 Ducere, non ausæ volucres insistere ramis,
 Cujus & in fauces nemo, nisi devius intrat;
 Sed longè, digitoque solet monstrare viator.
 Expers Diva metis circumspicit omnia, portam
 Utque bipartitos inter consurgere montes,
 Impositumque fores suprâ vider insuper arcum,
 Perlegit hunc alto cælatum fornice versum:
Janua pandetur nulli, quæ ducit ad Indos.
 Carmine subrisit lecto, sibi parcere Dia
 Nec potuit, quin hæc secum: fiducia victos
 Qualis habet Manes? etiam post tartara, tollunt
 Sublimes animos! primi affectare nec horrent
 Jus domini, ut sperent tot jam per sæcula clausum
 Occasum, clausum quoque tempus in omne futurum!
 Experiamur, obex sit ineluctabilis iste
 Ulli hominum: dixit, nutuque agere omnia mentis
 Quo solet, incisum jubet evanescere carmen.
 Mox aliud, scriptumque notâ meliore reponit:
India pandetur, Patriam cui Janua fecit.

L I B E R II.

OEPERAT adventu lucis rare-
scere velum
Obscuræ Matris, fugitivaque som-
nia partim
Stramine plebejo, partim Sidonide
lanâ.

Muta soporiferi repetebant atria Regis ;
At prædæ, de nocturno quas Orbe terebant,
Errorum vectigal erat. Jam grandior umbra
Morpheus, è fabris larvalibus ultimus, antrum
Clauserat, & de sopito deliria Maudò
Plura licet tulerit, vigili majora reliquit.
Tum roseum per iter visa est Aurora venire,
Incessu testante Deam: de prole futurâ
Vivit, & ornatur Genitrix brevis: æmula prolis
Est, à prole tamen: nè quærite, qualia Terris
Munera largitur, satis est promittere Solem.
Læta aliis, nautarum oculis lux orta retexit
Iratæ noctis faciem; patuere, trophæum
Turbinis, antennæ laceris hostiliter alis,
Quassatæque trabes: malus, qui gloria Classis
Nuper erat, nomenque prior monstrarat Iberum
Oceano, dederatque suum cognoscere Regem,
Jam

Jam modo truncus iners, veterumque oblitus honorū
 Rostra super mutilus trahitur, qui rostra trahebat.
 At sua dum spectant taciti mala, donaque fati
 Vivere summa putant: spirans à tractibus Euri
 Dulcis odorata veniebat anhelitus auræ,
 Ambrosiæ qualis solet esse, animæque Sabææ,
 Terra ait Almirus puppi speculator ab altâ,
 Terram prodit odor patrius: cum diceret, ecce
 Terra in conspectu, sed nulla beator unquam;
 Utpotè de rebus mortalibus unica, rarum
 Nacta decus, tractu longi ne temporis esse
 Desineret scælix, & fortunata vocari.
 Scilicet in speciem scenæ consurgere visa
 Insula Canariæ Princeps, mitissima Cælo,
 Altaque prospectu nemorum, molimine portus
 Nobilis, ingenio luxus, & idonea sedes:
 Saturni profugæ meritò credantur ur illic
 Degere reliquiæ, nasci sine semine flores,
 Temperies Zephyri durare perenniter, anni
 Ver nescire vices, & pleni nectare fontes.
 Gaudia tunc ausæ mentes admittere primum,
 Credas ærumnis fractas, usuque dolendi
 Dedicicisse frui; miseri sed gaudia quamvis
 Ipsa reformident, suspectaque terra minetur,
 Quâ ratione tamen possunt, ad proxima vertunt
 Litora, naufragii frustum miserabile, proras.
 Sic ubi Niliacas monuit migrare Syene
 Spes Latæ telluris aves, factò agmine, se se
 In nubem glomerant: venientibus à pelago si
 Forte subobscuram Tyrrhenæ Regia Circes
 Admoveret Italiam, quamvis via plurima restet,
 Visa fatigatas reficit vicinia pennas,
 Accelerentque jubet: nec corda improvida norunt,
 Ornet

Ornet ad insidias quæ retia litus amatum .

Hæc inter vigili specularans Discordia saxo ,
 Viderat Hispano spoliatas Præside pinus ,
 Invalidasque labore viæ ; quantumque superbit
 Læta tuens ignominiam , miserandaque visu
 Carbasa , tantùm etiam timet anxia , saucius hostis
 Ne reparet vires , vetitumque renaviget æquor .
 Nè faceret , bellum movet alterum , & altera tela .
 Canariâ in magnâ Fortunæ nobile Templum
 Stabat , & Antistes , præerat quæ maxima Templo ,
 Quòd fortunatis gentes illudere vanas
 Sciret imaginibus , nomen Theromantis habebat .
 Destinât hanc tenebris sub opacæ noctis adire ;
 Non tamen ante adiit , quàm se mutavit in almæ
 Os , habitumque Deæ , & meruit Fortuna videri .
 Partem albo , partem vestis discriminat atro ,
 Sortis & indicium sub utroque colore notavit :
 Lege dedit nullâ tergo fluitare capillos ,
 Sumit & incessum , qualemque agit improba motum
 Rebus in humanis , talem jubet inter eundem
 Assimilare pedes , ut passu corpus in omni
 Altera de plantis demittat , & altera tollat .
 Tunc sic agnosci facilis Theromantidos Ædem
 Intrat , & oh ! dixit , famularum prima mearum ,
 Laude veneficii quæ longè Cholchida supra ,
 Circenque assurgis ; neque enim male fortibus herbis
 Usa , quibus potis animæ jubeantur ab undis
 Humanâ sub mente cutem vestire ferinam :
 Vis tua nobilior : cognatæ parcere formæ
 Mitis amas , animos tantùm tibi vertere curæ est ?
 Hos quoque nec crucias , blandâ sed imagine pascis ,
 Ut , quæ ficta vident , mereant non ficta videri .
 Et quid obest , bona si desint , modo cæperis usum ?

Tan-

Tantùm quis fœlix, quantùm se judicat esse.
 Gens inimica mihi, quàm primùm, naufraga proras
 Huc aget (iurarum causas ne quære mearum)
 Hanc ego perculerim Protei licèt agmine toto;
 At, quia naufragium citrà fuit, increpo fluctus
 Ut nimis imbelles, & inanes dentibus Orcas.
 Ni properem, vereor sylvam nè cædere nostram
 Audeat, expertam nullas hùc usque secures;
 Et faciet. Novi gentem, spes urget Iberus,
 Quas semel arripuit, cuicumque occurrere fato
 Impavidus cervice novâ: quò meta recedit,
 Vota magis crescunt, irritanturque retenta.
 Tu modo per simulacra modis volitantia miris,
 Fortunatarum rerum sic objice formas,
 Molliter ut capti, pars plumâ ignobilis otî,
 Pars opibus, credant hùc aurea regna, nec ultrâ,
 Quos reperire parant, Indos reperire laborent.
 Talia dicta dabat; cum diceret, illa tenebat
 Ora intenta Deæ, totamque medullitus hausit.
 Sponsa gravis veluti, bibulo si lumine sæpè
 Majorum vultus depictos atria circum
 Viderit, ex ipsâ picturâ pingere Matris
 Nescio quid discunt oculi, natosque figurant,
 Dum mirantur avos; falsi sic Numinis ora
 Dum videt Antistes, penitùs sub corde recepit.
 Olli pauca refert: non est cur Diva moreris;
 Facta pura, quæcumque jubes: Tibi velle, mecumque
 Posse subest: miscere voles si Tartara Cælo,
 Hùc hùc adventare jubebo animalia centum,
 Sphingas, & Harpyjas, Centauros, Gorgonas, Hydros,
 Plutoni in pompam stabuli quæ Græcia misit.
 At, quia non terricas patitur mollissima larvas
 Insula, sacra tibi, simul & dilecta Lyæo,

Utar

Utar amabilibus, locus hic ut postulat umbris .

Dixerat : illa abiit , jussis obtemperat ista .

Lux aderat , quâ Thebano de more , solebant
Orgia Canariæ Matres celebrare Lyæo .

Undique convenere , vocat quò nobile Fanum
Fortunæ , Bromioque sacrum ; nunquam hospite tanto

Undavere fores , nec victima largior unquam

Visa coronatam cultris submittere frontem .

Ergo , ubi lanigeri biberat fatis ara cruoris .

Ritibus instaurant priscis Trieterica : nemo

Non sacer esse cupit , per quæ non esse meretur .

Thyrso armare manum , frontem obscurare galero ,

Obvia quæque ferire , impellere , perdere flammis ,

Credita Religio , sed vero nomine bellum est .

Nox favet , illicitosque ausûs hœrantibus umbris ;

Obruitur cum luce pudor , tutumque putatur ,

Quod Lunâ fit teste nefas ; ad turpia lentis

Dant animos tenebræ , peccantque licentius inde ,

Quod metuant peccare palâ . Quis crederet unquam ,

Criminis ut posset suadere modestia crimen ?

Jamque catervatim referato cardine Templi

Mænades irruerant : credas bellantis Iani

Delubrum patuisse , furens dum scœmina prodit .

Tigridis in maculis hæc discolor , illa Leonis

Horret ab exuviis , crinalibus alta colubris

Temperat hæc incompósitos ad tympana saltus ,

Fumida pars quassat redolentem sulphura pinum ,

Et noctem fugat igne suamque illuminat iram .

Certatur furis , metuunt deliria ne sint

Sobria , lymphatas rapit huc , rapit impetus illuc ,

Utque errore animi , gaudent errore viarum .

Ventum erat ad portus , ubi post ludibria ponti ,

Hispani , fractis cum navibus omnium egeni ,

Carpere primam ausi per dura sedilia noctem .
 En fragor : excutitur somnus , stratisque relictis
 Arma manu rapuere , datoque in litore saltu ,
 Alvarus , Alphonfus , Rodericus , Didacus , Ofcus ,
 Erumpunt omnes , & dum quæ causa tumultûs
 Quæritur : ecce inter tenebras clarescere viſæ
 Baſſarides , cinctæ colubris , longèque tremendæ
 Vibrato splendore ; ferant quòd lampada , & hydros ,
 Sint furia dubitant , an Mænades : eſſe putarent
 Eumenides potius , niſi quod non poſſidet Orcus
 Tiſiphonas hilares , exultantesque Megæras .
 Jamque aderant lymphatæ acies , jactoque parabant
 Igne cremare trabes , quibus antè pepercerat unda .
 Cum tamen Hiſpani patuere in litore nauæ ,
 Et videre viros , & torva viriliter ora ,
 Armaque , deque armis geminantia fulgura lucem ,
 Femineæ tremuere manus : mirumque quod illo
 Stantibus articulo rerum , ſomnoque , meroque
 Mentibus oppreſſis , tantum rationis ineſſet ,
 Conſiliique ; ſed ante oculos cum ferrea Cloto
 Unguibus armatis , & lana noviffima pender ,
 Tunc meminir natura ſui , tunc vivere diſcit ,
 Qui nunquam didicit , timor ultimus erudit omnes .
 Occupat inſidiis tempus , quamcumque figuram
 Sumere , & ætutum Theromantis pònere ſolers .
 Componit faciem , veneres accomodat ori ,
 Leniter & flexa in riſum , qui veſte latebat ,
 Ex improvifo ramum manifeſtat olivæ ;
 Et pacem geſtamus , ait , non arma , nec iſtæ
 Lampades arſuris intentant navibus ignem :
 Non ea barbaries , nec tanta licentia Ludis ,
 Ut , quod apud cunctas jus eſt venerabile gentes ,
 Hoſpitii , porruſque fidem violare velimus .

Sacra per hos ritus Baccho damus , Infula mitis
 Huic dilecta Deo ; dilectaque diligit illum .
 Artifici nec in ære colit , nec marmore tantum
 Parca Superstitio , sub corde receptat , & intrâ
 Ebibit : humani cancelli nescius hospes
 Divinus , furit impatiens , extrâque vagatus ,
 Cum ratione rapit sensus , & pectus inundat .
 Hinc choreæ nobis , & fœminei ululatus ,
 Signaque stultitiæ , sed numquam magna voluptas
 Pervenit ad summam , nisi cum furor incipit esse .
 At vos , non humiles quoniam decus arguit oris ,
 Dicite , quinam estis , quibus huc venistis ab oris ,
 Quovè teneris iter ? Reddit cui talia Vascus .

O' nili signa sacra gereres Antistitis , ipsa
 Ut Dea digna coli , cui tam pia contigit ergâ
 Mens miseris , & prona malis succurrere , quodque
 Pulchrius est , prævertis opem , renuisque rogari ,
 Munus ut ante preces veniat minuatque pudorem .
 Quos spectas , homines , huc indignantibus undis
 Ejectos , fumus Hispani . De Gadibus auras
 Sortiti faciles : nec nos spes fordida lucri
 Impulit Hesperia natale relinquere Cœlum ,
 Antiquasque domos , animas & vendere ventis ,
 Oceanum Regnatori scrutamur Ibero ,
 Quærimus & regnis ingentibus appendicem
 Addere , naturæ finem , Antipodasque sepultos ,
 Et vestigalem tumulum submittere Solis .
 Fernandi nomen Regis , quod grande , potensque
 Toto Oriente sonat , positis sub vespere terris
 Ferre parabamus ; tempestas invida votis
 Obsticit , incubuit classi , qualemque videtis ,
 Talem Canariæ vomuit , non intulit oris .
 Nostraque fors adeò sed nec miserabilis esset

Cladibus in tantis, modo si Columbus adesset
 Duxque, comesque viæ, delinitorque malorum.
 Hunc vivum seu pontus habet, seu lumine callus
 (Quod superi avertant) desertâ truncus arenâ
 Squallet iners, funusque recens circumvolat umbra,
 Num volucres inhumata cubent super ossa marinæ,
 Prorsus in ancipiti est: quod certum, tota remansit
 In manibus spes nostra tuis. Da litoris usum,
 Et reparare rates, non ut temeraria rursùm
 In male tentatas mittamus carbasa terras;
 Spes altæ cecidere, quibus paulò ante carinis
 Visa Europa parùm, votorum summa remansit
 Possè redire domum, patrioque senescere nido.
 Oceani fines innabilis, Antipodasque,
 Quos voluit natura latere, latere sinamus.
 Plura locuturum fucatis callida verbis
 Corde tegens odium, sic interfata sacerdos:
 O', mihi quos charos ex nunc amplector amicos,
 Externi Juvenes, irasci absistite, neve
 Ignari culpate Deos, quin reddite grates
 Neptuno, & Ventis, & Diis Authoribus horum.
 Non alitèr, quàm sic, terras intrare beatas,
 Quas habitat Fortuna licet, quos diligit, antè
 Erudit adversis, legiturque futurus amicus,
 Non nisi cui patuit, quantum fuit ante timenda.
 Quare agite, & quoniam non hùc sine numine Divùm
 Venistis, lati tectis succedite nostris.
 Si Terra à vobis petitur nova, Terra profectò
 Ista vocanda nova est: habet hæc quod habetur ubiq;
 Omnibus invidiosa plagis, atque invida nulli.
 Hic Hyblæ flores, hùc & Phæacia Tempe,
 Hic & opes, quarum cum vobis obvia fiet
 Copia, dicetis: quàm pauper Iberia nostra est!

Denique ne teneam vos pluribus, omnia dicam,
 Vos fore foelices si dixero; namque beatum
 Nil supra, vetuit natura beatius esse.

Hæc ait, & manibus prenos in Regia secum
 Tecta venire jubet, curruque invitat eburno.
 Lætitiaæ promi mox irritamen Iacchum
 Imperat, ipsa scyphum prior accipit, hospitibusque
 Rite salutatis pleno se proluit auro.

Nec segnes illi officiis certare receptis,
 Dant largo responsa mero. Mox cætera turba
 Iussa facit: poterant admoto protinus ore
 Exficcare cados, major sed visa voluptas
 Si simul in partem potûs pupilla veniret,
 Rubraque spumaret vitreo cratere senectus.

Ergo coronantur calices, repetitaque largo
 Prodigæ Canariæ vindemia perditur haustu.
 Utque ardens gelidâ cum lamina mergitur undâ,
 Stridet; ab epoto sic instigata Lyæo
 Turba recandescit, clamoræque pectora tollit.
 Exululant, Evoëque sonant, vinoque Magistro
 Ingenium fluit in plantas, dictatque choreas.
 Sic festos inter lituos, & stridula buxo
 Cornua, saltatusque nigros, Theromantis Iberos
 More triumphali penetralibus intulit aulæ.

Ut venerè, viros epulis augusta superbis
 Mensa vocat: sedere toris, & quamlibet Ædis
 In partem vertere oculos, vasa omnia credunt
 Palmis tacta Midæ, signataque Mentore multo.
 Ancillæ centum, totidemque ætate Ministri
 Ore omnes, annisque pares, referuntque feruntque
 Emendicatos elementa per omnia gustus.
 Erigat utque gulam novitatis gratia, irstant
 Mille meri species, & acumina mille saporum.

Altera neù defint pascencia dulciter aures
 Forcula, Cantores gemini vocalia iussi
 Metra ligare lyræ modulis; canit alter Iacchi,
 Alter Fortunæ laudes, & sæpiùs inter
 Cantandum, hæc conjux, & dicitur ille maritus.
 Ut dapibus placata fames, mensæque remotæ,
 Tum sic Vascus ait, si vera est fabula, caatu
 Non Corcyræo sic emollitus Ulysses,
 Demodoco ad numerum Trojæ memorante labores;
 Quale melos præfens nostram stillavit in aurem.
 Scire tamen cuperem (ni pandere fortè graveris)
 Fortuna, & Bacchus quâ sint Junone jugari.
 Græcia nam mendax, cum tot connubia ponat
 Astra super, nullumque adsit sine conjuge Numen;
 Unum hoc præteriit. Cunctis audire voluptas
 Est eadem, largèque cibus, vinoque relictis,
 Dulce fit alloquiis vigilem producere noctem.
 Dixerat. Æqua viri petitis, tum Regia Vates
 Reddidit, occurram votis, nec gratior ulla
 Res mihi, quàm gentis ritus edicere nostræ,
 Et cui juncta Deo Dea sit Fortuna, docere.
 Est ubi Canariæ nunc Insula, Rex fuit olim,
 Et Regina, diù prolem non segniter ambo
 A Superis petiere, diù caruere peritâ.
 Edita de pulchrâ tandem est genitrice puella,
 De quâ scituri divinum oracula Patres
 Protea cum peterent: Hæc scelicissima, Vates
 Dixit, erit, si Virgo viro non nupserit ulli.
 Vatis ab augurio dubium, genitrixque, paterque
 Lætentur, doleantve magis; Quòd Filia lætos
 Sit visura dies, lætos jubet esse parentes:
 Quòd foret hæc eadem nulli nuptura virorum,
 Esse jubet tristes: vatis tamen omine, natam

Dixere Eutykien, & ne fœlicia fata
 Mortalis turbaret Hymen, ea prima parentum
 Cura fuit, ne virgo sinum laxaret amori,
 Virgineos ignes teneris dùm ventilat alis:
 Disceret at sylvas inter pharetrata Dianæ
 Miles amare metus, animosaque femina laudis.
 Crevit, & in florem vix prima eruperat ætas,
 Tunc animus patuit pharetræ juratus, & hastæ,
 Non genitus servire colo, nec nobilis unquam
 Dexterâ sustinuit muliebri incumbere fuso,
 Aut gravis ad tenuem descendere fastus Arachnen.
 Munera fastidit, fastidit amata puellis
 Oria, non illi vultus quæsitus ab æte,
 Sedula nec speculum de crine interrogat omni,
 Cujus ab aspectu puduit pendere, suamque
 Nesciret faciem, nisi dùm radiantia tractat
 Sæpius arma manu, primò vidisset in illis:
 Vidit, & erubuit, quòd amari ut fœmina posset.
 Destinât ulcisci: de Tigride sumit amictum,
 Commodat ipsa animum, ne quid de Tigride desit.
 Non alio ornatu mediis incedere sylvis
 Venatrix, quàm quo fieret metuenda, solebat.
 Venatrix sed nullâ fuit fœlicior illâ;
 Eminens aut jaculis, aut cominens utitur hastâ,
 Consequitur quodcunque petit: majora cupitis
 Quam habuit. Capream confederat inscia, matrem
 Invenit, atque ipso peperisse ex vulnere fœtus:
 Tergonibus fugientis aprî direxerat arcum,
 Intima mortiferum penetrarat in illa ferrum.
 Facta quidem nondum fuerat Fortuna, sed ante
 Quam fieret, sibi tunc tanquam Fortuna favebat.
 Auroræ interea domitor, nè nescius uvæ
 Esset & Occasus, tertis his appulit Evan,

Fortunæ nondum meritis à nomine nomen .
 Forte epulis , somnoque gravis , seque ebrius ipso .
 Illicis ad nigræ caput inclinaverat umbram ;
 Ante pedes Domini cyathi , thyrsique jacebant ,
 Per vallem justæ tigres errare solutæ .
 Proximiùs anguis erat sylvâ nutritus in illâ
 Desidiâ piger , & squammarum mole , suoque
 Æquævus nemori : qui captus odore recentis
 Illicioque meri , cursum desseclit , ubi altum
 Stertebat , proprio perfusus nectare , Bacchus .
 Ut faciem vidit , timidus num tangeret , hæsit .
 Ast oculo postquam præcontrectavit edaci
 Æger , hians , prædam super infilit : ausus & idem
 Ter , quater (heu facinus !) spiris circumdare pressis
 Lactea colla Dei , rectâ cervice superstat
 Sublimis , spectatque avidus sua fercula prædo :
 Ambigeres , teneat stupidas reverentia fauces .
 Ecce aniem spoliis , & cæde superba ferarum
 Adstitit Eutychie : sic illam fata ferebant .
 Quæ simul ac juvenem placidè requiescere sensit ,
 Ora viri averfata , fugam celerare parabat ;
 Fecissetque etiam , si non vidisset & unâ
 Cristati capitis radiare minaciter auro
 Sèrpentem , vibrantem unâ tria sibila linguâ .
 Restitit , & properæ pietatis imagine tacta
 Ensem fulmineum denudat , & essera colla
 Surgentis colubri primo foeliciter ictu
 Amputat , ista volat super arboris ardua cervix :
 Hæsit ibi , & ramum moriens rabido ore mordit .
 Altera pars anguis , quæ collum amplexa tenebat ,
 Vi quantâ valuit , coit in sua membra , cadaver
 Ut sparsum repararet , mutilosque recolligat artus ,
 Impete compressus valido tum denique Bacchus

Excutitur, plenus monstris, dumque aëra quærit
 Quid magis expaveat dubius stetit, annè paratum
 Quod videt ante oculos, & stillans sanguine ferrum;
 An sua circumquaque ligantem membra Chelydrum.
 Læva repente volubiliùm cingentia collum
 Vincula squammarum repulit, mox dextera in hastam
 Ibat, & in thyrsum, cui sic invicta virago.

Quisquis es hospes, ait, quid in arma ferentia pacè
 Arma paras, contraque tuam furis ipse salutem?
 Quod vivas, nostro debes, quem nescius ensem,
 Ignarusque times: nisi tempeſtiva nocenti
 Veniſſem vindex, te nunc horrendus haberet
 Gutturis in caveâ, ventrisque voragine serpens.
 Accurri properè, quo tempore ferre parabat
 Fata tibi, tunc fata tulit, fudique cruorem,
 Cum super ipse tuum cervice arrectus hiaret,
 Doctus ab arte gulæ gustatu luminis ante
 Irritare famem. Vultus attolle, ubi cervix
 Anguis pendet adhuc, fixitque in stipite dentem,
 Atque tui deſiderium crudele reliquit.
 Hinc modo liber abi, neque enim satia ebibit arcus
 Sanguinis iste meus: juvat ò, modo Delia præſit,
 Inſignire diem fulvâ cervice Lænæ.
 Jamque vale. Dixit, volucrique citatior aurâ
 In curſum laxabat equum, niſi proſumptius ille
 Iſſet, & oppoſitis manibus tenuiſſet habenas,
 Clamaſſetque dolens, quo me crudelis abire
 Nympha jubes, liceat . . . ne poſſit dicere plura
 Virginis ira vetat: procul hinc, temerarie, dixit;
 Contactus remove, vultus invita viriles
 Huc fatis uſque tuli, mea me pupilla nocentem
 Ne faciat timeo, timeo ne fecerit, & ſim
 Jam rea tota, aliquâ certè ſum parte prophana:

Nulla

Nulla levis culpa est in virgine, lumina postquam
Te mea viderunt, metuent spectare Dianam.
Quare age, tolle moras, temerataque fræna relinque.

Deseruit non sponte Deus: tum libera virgo
Quadrupedantis equi calcaribus incitat armos:
Cum fugeret non visa minus formosa, serenos,
Quos intrat jubet esse specus, & syderis instar
Signatam splendore viam post terga relinquit.

Quis tibi tunc animus mitissime Bacche Deorum,
Cum fugeret Nymphe, quod sis servatus ab illâ
Esse cupis gratus; quod grates illa recuset,
Hoc facit, ut cupias gratus magis ipse videri;
Quodque severa sit illa tibi, quod nolit amari,
Quod nec amare velit, magis hoc irritat amorem.
Fugerit illa licet, fixum est reperire fugacem,
Vultque audax potius, dum non ingratus, haberi.
Sed quid ager? fugit illa viros, timet ipse puellam,
Affari si forte viri sub imagine tentet.
Illa feras sequitur, sub pelle latere ferinâ
Esse putat satius: mox optatissima fandi
Tempora cum veniant, insignia prisca resumat.
Immemor ergo sui Bacchus, Semelesque, Jovisque
Tigridis induitur formam, sed pulchrior illâ
Nulla fuit: sic terga nitent pellucida fetis,
Ut Seres nevisse putes; sic vellera raris
Distinguit maculis, spatiis ut rite locatis
Sydera dissociat, ne turbam sentiat Æther.
Nec mora, pone premit rapidæ vestigia Nymphæ.
Area forte fuit vitreis uberrima lymphis,
Atque ita virgultis diffusis ordine certo,
Præbeat ut faciem genialis sylvæ theatri:
Eutychiæ sedes, quo se referebat ab æstu,
Emeritum postquam venando fecerat arcum.

Illius ancillæ, dedit ut tuba rustica signum,
 Huc quoque conveniunt, intermissoque labore,
 Quas laqueo cœpere feras, aut alite telo
 Apportant Dominæ, pedibusque adsternere certant.
 Illa datis gaudens aliena examinata acta,
 Illius acta probant famulæ, laudataque laudat.
 Forte recensēbat prædas, cum visa repente
 Tigris adesse loco, sed prælia nulla movebat
 Nullæ in fronte minæ; facilè ut dignoscere posses,
 Longè aliud quam tigris erat, sub tigre latere.
 Quam simul ac vidit, celerem inveniliter arcum
 Strinxerat Eutychie, jam jamque hastile rotabat;
 Restitit, ut blandos adeò sub corpore mores
 Sentit habere feram: non hoc dignabere telo
 Victima vilis, ait, petitur mihi fortis, & audax,
 Difficilisque cruor: pudet inclinare pharetram,
 Optantique mori mortem dare; vincula collo
 Ocyus, o comites, innectite: vincula recusat
 Si fera ferre, cadat; vivat, ni ferre repugnet.
 Jusserat: haud cogi fera nobilis expectavit;
 Inferit ipsa libens in ferrea vincula collum,
 Gaudeat & tamquam Dominæ captiva teneri,
 Dat pedibus choreas, conceptaque gaudia proinit.
 Lætior hac unâ Eutychie, quam mille peremptis
 Illâ luce feris, quæ per compendia ducit
 Ad tectum regale viam capit, & jubet unâ
 Pone graves spoliis nemorum deducere currus.
 Regia contigerat jam limina, fessaque postquam
 Membra brevi, requie, repidâque refecerat undâ,
 Tum quod erat magnæ clausum penetralibus aula
 Invitat geniale nemus, cui pergula ramis
 Ex hederâ & lauro sociam facientibus umbram,
 Alta figurabat viridis curvamina Cœli,

Apta cibus fedes . Hic lauto mensa paratu
 Tunc erat : accumbunt proceres, Materque, Paterque,
 Nataque, Sidoniumque super discumbitur ostrum .
 Dumque vacat condire dapes sermone, jocisque,
 Incipit Eutychie : si lux fuit ulla, parentes,
 Votis æqua meis, fuit hæc æquissima certè,
 Quã mihi plus solito visa est Diana favere,
 Plus etiam quàm velle sat est ; ut cætera mittam,
 Capta mihi tigris est, quanivis, ut vera loquamur,
 Ipsa capi voluit, mollis, tractabilis, & quæ
 Plus hominis, quam tigris habet : neu credite dictis,
 Visæ fidem facient . Dederat vir talia Virgo,
 Ecce trahebantur lætæ spectacula mensæ
 Arborei currus, & curribus addita præda :
 Imbelles primum Lynces, Damæ, Leporesque,
 Capre colique, sed ex humili farragine cervos
 Alta coronati capitis discriminat umbra .
 Segnius inde gravi sub mole gementia plaustra
 Ferre laborabant animas ad prælia natas :
 Quod riget hirsutum fetis, quod dente tremendum,
 Conspicuumque júbis, agrestis sarcina pompæ est :
 Victores post tergâ canes, ostendere tamquam
 Exuvias tumeant, & sordibus ire decori,
 Lambunt exertâ cædis vestigia linguâ .

Ultima tigris erat, longum quæ clauderet agmen .
 Ut stetit in medio, qualis Deus esset in illâ
 Prodidit Eutychie : vidit, quam forte tenebat
 In manibus, pateram plenam fluvialibus undis
 Scintillare repente mero, liquor ille quid esset,
 Nescit adhuc, laudatq; tamen speciemque, coloremque,
 Aut putat in succos animam fluxisse rosarum,
 Aut de Sidonio tinctas medicamine lymphas .
 Dum stupet, incessit menti male sanâ cupido

Explo-

Explorare labris, cujus foret unda saporis :
 Os timidè primum stillatis admovet uvis,
 Laudat, & ignorat sua se laudare pericla.
 Tum magis, atque magis vi delinita rubentis
 Letitiæ, incumbit cyatho, nec labra removit
 Ante, sitim pleno quàm nectare merferit omnem.
 Incaluere fibræ, subitoque rubere rubore
 Continuo facies, ut candens lamina cœpit.
 Protinus inverti mores, rationis acumen
 Obtundi; inque vicem, mentem subiere tenebræ,
 Errorisque vagi, cœcique oblivia recti.
 Exululat conata loqui, Bacchantis & instar
 Jam manibus thyrsum, jam tympana poscit, & hastã,
 Et quem non norat, jam nominat. Oh! ubi Bacchus,
 Bacchus ubi? exclamans. Audito nomine Bacchi,
 Bacchus adest, inquit, rigridisque removit amictum,
 Exhibuitque Deum, sed qualem nuper in antro
 Viderat Eutychie niveã cervice reclinem,
 Anguis & à nodis innoxia colla revinctum.

Illicet obstupere omnes; sentire nitorem
 Visus & ipse locus: nam quæ convivia supra
 Cedrina textilibus pendeat pergula ramis,
 Numinis imperio subitam mutatur in ulmum.
 Ulmus erat, deerat vitis, neve ista deesset
 Solvitur implicitus de gutture Numinis anguis;
 Mox ulmo adrepens, sese imit, & implicat illi.
 At dum per ramos, & brachia frondea serpit,
 Vertitur in vitem, quæ serpere discit ab illo.
 Dumque ea môstra vident, novitas rapit altera sensus;
 Nam simul ac junctæ focis amplexibus ambæ
 Vitis, & ulmus erant, maturam pampinus uvam
 Explicuit, supraque Deum Deus ipse pependit,
 Uvaque si flava est, serpentis flavet ab auro,

Et nocet hæc eadem , quod ab illius orta veneno est .
 Attonitos visis ingentibus occupat Evan ,
 Jam vir , jamque suus , jam non dubitabile Numen .
 Gange triumphato postquam mihi cesserat Ortus ,
 Respexi Occasum , proles Semeleja Liber ,
 Vestra mihi ante alias arrisit filia , cujus
 Vindice sum gladio nuper defensus ab angue :
 Hanc peto connubio , mihi quam jam fata dedere :
 Fata quidem vetuere , viro nè nuberet ulli ,
 Non vetuere Deo : Deus ipse , Deumque probarunt
 Me mea facta fatis . Quod foelicissima nata
 Vestra futura foret , verum hoc quoque protulit augur :
 Numine me , Numen pariter , Reginaque fiet ,
 Er dabimus Regnum , quod Regibus imperet ipsis .
 Hæc ait , inque Deam migraret ut ocyus Uxor ,
 Porrigit immortale merum : bibit illa , Deamque
 Induit , Eutychie nec jam , Fortuna vocatur .
 Inde capistratis in tigribus alta jubetur
 Sidere , non ipso minus ebria conjuge , conjux
 Vecta maritali tenone perambulat Orbem ,
 Grandia dotalis spargens patrimonia Regni
 In populos ; Verùm quia coeca liquore mariti
 Immeritos plerumque legit , quid grande , Deoque
 Finitimum veluti putet esse , creare beatam ,
 Deque Iro paulo antè , novum progignere Cræsum .
 Attamen huic terræ , quæ fortunata vocari
 Nomine Fortunæ veniens debebat in ævum ,
 Pandoræ vas omne manu diffudit amicâ .
 Scire ne , qualia sint bona tot , tamque ampla cupitis ?
 Surgamus : spectanda dabo . Nec pluribus usa ,
 Convivas , large dapibus , vinoque sepultos ,
 Unde capi faciles magicam deducit in ædem :
 Quò simul incauti veniunt , vix limine tacto ,

Spon-

Sponte suâ patuere fores ; tunc hospita : noctem
 Exigite hic læti Juvenes , omnemque timorem
 Mittite , grata parùm mentes nè somnia ludant .
 Inter verba , redit versato cardine rursùm
 In se porta , foras Theromantida reppulit , intrâ
 Cantatæ secreta domûs inclusit Iberos .
 Illi oculos torpore graves , clauduntque volentes
 Quantumvis male sustineant , tamen ad nova tollunt
 Gaudia , majori somno vigilare coacti :
 Scilicet in triplex latè digesta viretum
 Obvia tota venit Fortunæ Regia , quanta est .
 Nec sua cuique loco Præses deest : prima Voluptas
 Occurrit , fractis oculis , & lubrica visu ,
 Desidis in plumæ quæ fede supina , siabello
 Submover æstivo curas circum ora volantes :
 Quinque adsunt famulæ niveis in vestibibus omnes ,
 Quærere sollicitæ , quid eandem vellicet : ista
 Naribus illecebras , hæc comparat auribus , illa
 Deproperare gulæ blandè quæ fauciet escam ,
 Altera quæ teneant hilares spectacula visus ,
 Ultima , quæ palpent artus bombycina , curat .
 Quælibet ex istis , nè nausea dulcibus obsit ,
 Delicias Dominæ mutare laborat in horas :
 Præcipuè solers tamen est , de nectare potio
 Ebria ne fiat , sapiens sed in arte fruendi
 Detrahat è placitis aliquid , sitiensque recedat .
 Jura dat è siavo residens Opulentia clivo ,
 Non contenta satis formæ dono , pretium omne
 Et maris , & terræ periturum in cyclade portat .
 Dissimulat , quod sentit onus , nec displicet , in se
 Dummodo spectantum mirantia lumina vertat .
 Hic præter morem , quo plus habet , hoc quoque dando
 Larga magis , manibus diffundit munera piæ :

Nec

Nec minùs egestis minui patrimonia nummis
 Ipsa timet, quam ne terras emissa per omnes
 Prodiga vena tot undarum depauperet æquor.
 Inter utramque coruscat Honor, qui sede, locoque
 Celsior ambabus, quam se popularibus auris
 Pascier, à populo tam gaudet abesse, supremos
 Et coluisse apices, altoque è vertice viles
 Despectare casas, & habentem nubila plebem,
 Cautus, ut à longè veniat reverentia major;
 Obsequii exactor rigidus, largitor at idem
 Parcus: ei tantum comis, qui creber ad aurem
 Tinnit adulator, nescitque in laude pudorem.
 Huic etiam sua sylvæ subest, nec rustica visu;
 At quales olim lectæ gestamina Regum
 Ferre superbibant sub honore pondere quercus,
 Tale quid hic produnt arbuscula singula, non jam
 Thoraces, galeas, sed sustentare thiaras
 Visa, togas, trabeas, Tyriæque imitamina lanæ:
 Quodque erat illudis animis jucundius, ultrò
 Ad raptus faciles rubros curvantia ramos.
 Ante Deæ triplicis vultus non taliter hæsit
 Anceps consilii celeberrimus arbiter Idæ,
 Præferri dignam cum quamlibet esse videret;
 Oblatis de tergemina cœu sortis Iberi
 Quod legerent hæfere bonis, vota usque tenerent
 Lance sub ambigua, similes & hiantibus essent,
 Ni traheret diversa bonis sua quemque cupido.
 Vascus ut à titulis fumoque superbus avito,
 Tam propè conspecto dominandi fomite; somno
 Urgeor? exclamat: rationis an integer adsum
 Ex solido fœlix? aulae quàm discolor hujus
 Mos tenet à nostris, ubi semper honoris avara
 Portio vel minimi est: juveniles pascimus annos

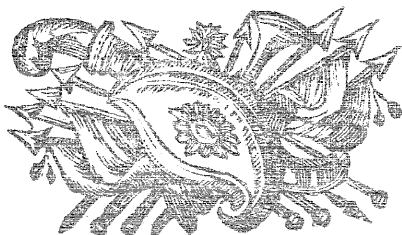
Spe miserâ , sterilique fenescimus ambitione ;
 At secus hinc occurrit honos ultroneus , undè
 Non ille à nobis , sed nos ambimur ab illo :
 Quis me purpureum fieri cito denegat ? illud
 Tamque diù quæsitum aliis ne consequar ostrum ?
 Quis vetat in subitum quin & me crescere Regem ?
 Sat voluisse mihi : dixit , quemque altiùs unum
 Aspicit è scopulis Cœlo sustollere frontem ,
 Esse putat solium , solii complectitur umbram ,
 Spemque paludatam , Regnique in imagine regnat .

Non capit Alphonfus sua gaudia , lumen avarum
 Ut per opes circumduxit , nullâque teneri
 Clave fores , nullo excubias & agente dracone ,
 Incustoditæ pretium frondescere sylvæ
 Aspicit , esse Indos hic credit , & aurea Regna
 Columbo promissa , illoque absente reperta :
 Assimilisque Midæ pleno jam pauper in auro ,
 Quid legat addubitat , de palmite num Berenicen :
 Mala ne digna tuos cursus Atalanta morari :
 An ne Peregrinæ claram cognomine concham
 Regis in Hispani dignam rutilare galero ,
 Non minus omnigenas hebetantem lumine gemmas ,
 Supprimat astrorum turbam quam Luna minorem ,
 Hæc placet , uxori parat hanc deferre reversus
 Ut præstet reliquis Matrona Ligustica Nymphis ,
 Currit ut hanc rapiat , rapturus & admover unguem ;
 Nec magis arripuit , quàm qui sub Tartara ficus
 Potor , anhelanti petit ore , nec invenit undam .

At puer Ernestus , dederat cui florida cunas
 Parthenope , genioque sui molliverat astri ,
 Sede Voluptatis visâ , cœu rursus amcenæ
 Prospectum patriæ , campanaque rura videret ,
 Clamitæ attonitus : quis me cum Sole sepultum

Axe sub occiduo Bajas lentire tepentes ,
 Et litus geniale jubet? quis regna Sibyllæ
 Reddidit, Elyfiumque mihi? sunt illa beati
 Litora Paufilypi? Sirenis & otia blandæ?
 Oraque Sebeti cantantibus affona Cyenis?
 Num penes Antipodas sunt regna fimillima noftris?
 Quæque ibi, an hic etiam, feſeque reduplicat Orbis?
 Quidquid id eſt, quod adefl, certè vel patria noſtra eſt,
 Vel niſi noſtra, mihi nunc primùm patria fiet .

Dixit, & ingreſſus loca læta, fatigat in omni
 Parte voluptates, nunc hanc, nunc decutit illam
 More volantis apis, fucosque nec ebibit ullos .
 Sic fortunatâ paſſim regione vagantur
 Fœlices miſeri, foloque errore beati;
 Et quis opem præſtare queat fœliciter ægris,
 Si mala vera, boni falſâ ſub imagine palpant?
 Bis miſeri, quòd nec valeant, & morbus ametur .

L I B E R III.

ESCIUS intereà Comitum Co-
lumbus obibat

Incertæ regionis iter ; cum proxi-
ma Ferri

Insula conspicitur (Teneriffen nomi-
ne dicunt)

Alta quidem scopulis , sed ab ignibus altior exit

In nubes , Siculique solet nec more camini

Viliter irasci , pro faxis , ferrea montis

Viscera dilapidat , fabricataque sæpius arma

Interiore specu , propioribus impulit astris :

Miratusque laboratas accedere lamnas ,

Sæpius ex illis gladium mutavit Orion .

Fabula , Naturæ licet in miracula nunquam

Querere desistat , tamen hæc sacraria terræ

Non intravit adhuc , docuit nec semina clausa

Montanæ bilis , nitrumque , & sulphur , & ignes

Unius esse viri furias , qui fulmine parte

Corporis ambustus , parte integer , æthera contra

Pugnet adhuc , pœnamque suam pro fulmine jactet :

Regibus exemplum datus , ut punire nocentes

Vel non incipiant , vel si cœpere , revellant ,

Vicina nè se se vindicta recolligat unquam .

Nulla sed illustrem Teneriffen fabula quamvis
 Fecerit, hæc tellus meruit Vulcania dici,
 Ferrum ubi, & ignis adest, & agit Natura Cyclopem.
 Huc tandem amissis sociorum navibus Heros
 Appulit; & moneat quamvis succurrere fractis
 Rebus amor, medicæque manu tractare carinam,
 Attamen externæ noctis memor, horret adire,
 Quæ reperire timet: sic qui sub vespere solers
 Vinitor in culturâ numeraverat arbore poma,
 Et quas delicias domino servare deceret,
 Quasque sibi; in noctem tonitru si percitus audit
 Tecta super streperâ salientem grandine nimbium,
 Mane timet prodire casâ, ne discolor hortus
 Terreat, & plantâ sua vulnera cernat in omni.
 Expendisse quidem mutilæ ludibria navis
 Dux pius horruerat; virtus invicta per omnes
 Ire cicatrices, fomentaque nautica ferre
 Non modo sustinuit, sed fortiter insuper ore
 Ausa fatiscentes sociorum attollere mentes.
 O' mihi servatæ per summa pericula rerum
 Reliquiæ comitum, non hæc ad fata venitis
 Tirones; terrâ postquam dixistis avitâ
 Grande Sacramentum, non ante revisere Gades,
 Vestra peregrinum, quam prenderet anchora portum
 Quodcumque opposuit cœptis ingentibus hostis
 Juppiter, & Nereus, voto vicistis in illo.
 Duremus: socios fortuna auferre, ratesque,
 Non animum poterit; quamvis sociosque, ratesque.
 Fidite, Numen idem, quo solvimus auspice, reddet.
 Est nos etiam sociis spoliaverit æquor:
 Quid nisi puppis erat, supra quæ constitit Arca
 Armeniæ montes? tamen asserere clausus in uno
 Mundus erat, supraque suum fluitare cadaver

Pertulit attonitus sibi vivere posthumus Hæres .
 Non Mundus nobis peritur minor , abdit eundem
 Nec minor unda globum : puppi reparabitur istâ
 Illius ampla salus , eadem modo Numinis aura ,
 Quæ rexit veterem , puppim comiteretur Iberam .

Hæc ait , & victu refici , sale tabida membra
 Inde jubet ; parent omnes , epulisque paratis
 Instaurant artus , depromitur amphora succo
 Plena , senectutis pretium cui Bætica viris
 Contulit , apta magis donare obliuia curis ,
 Quàm Styga Lethæus qui præterlabitur amnis .

Ut vires rediere viris , stratosque per herbam
 Inde quies habuit ; Dux pervigil inter inertes ,
 Turpe ratus dormire Ducem , quæ terra , quis ille
 Angulus Hesperix , præsertim incendia montis
 Quærere constituit , vastâque voragine clausis
 Exploratores oculos immittere flammis .
 Nil animi metuens , fatum perferre paratus
 Quale vel Empedocles , vel Plinius : à sapiente
 Quin putat optandum , naturæ ipsius amore
 Perdere naturam , vitamque impendere Vero .
 Incomitatus adit , magnique habet agminis instar
 Grande patrocinium lateris , quem sustinet ense .
 Ecce autem inspector miri dum devius ignis
 Fertur , in occursum miræ magis incidit undæ .
 Equoris in medio diffuso largiter arbor
 Stabat , opaca , ingens , ævoque intacta priori ,
 Grata quies Nymphis , & grata colentibus umbram
 Alitibus sedes , quarum vox blanda , nec ullâ
 Musicus arte canor sylvam resonare docebat .
 Auditor primum rari modulaminis , utque
 Cominus admovit gressum , spectator & hæsit ;
 Namque videbat , uti de cortice , deque supernis

Crinibus, argentum guttatim mitteret humens
 Truncus, & ignaro plueret Jove: moxque serenus
 In concham eaderet subjecti marmoris imber,
 Donec ibi in fontem collectis undique rivis
 Cresceret, atque ipso jam non ingratus ab ortu
 Redderet humorem matri, quæ commodat umbram.
 Dum stuperet, & quærir, cur internodia possit
 Unda, per & fibras, virides & serpere rugas,
 Et ferri sursum, genio ducente deorsum;
 Adstitit en Nymphe, dubitas decernere, Nais,
 Anne Dryas, custos num fontis, an arboris esset:
 Verius ut credam, Genius sub imagine Nymphæ
 Ille loci fuerat; Quam præstantissimus Heros
 Protinus ut vidit: parce ô pulcherrima, dixit,
 Si miser, & vestras ejectus nuper ad oras
 Naufragus, idem audax videor fortasse rogando:
 Dic age, quas tibi video de stipite, lymphæ
 Montibus an ne cadant, per operta foramina ductæ
 Mox trabis irriguæ saliant in frondea sursum
 Brachia, ramalesque tubos; genitalis an alvus
 Umbrosæ genitricis alat: ceu sæpè videmus
 Balsama de truncis, stillare electra racemis.
 Pandere ne grave sit cupienti noscere causam,
 Vilia quæ vobis usus miracula fecit.

Hæc ubi dicta, silet. Tum Virgo ita reddidit: *Holpes,*
 Quisquis es, (eximium certè præsentia prodit)
 Deciperis, si forte putas, quas aspicias undas
 Esse fatas terrâ: procul omni à sede remota
 Mira arbos, uni debet sua munera Cælo.
 Quâ ratione tamen capiat, quia noscere gestis,
 Edicam: sed dicendis nè tædia repant,
 Hic locus, hæc eadem, de quâ cantabitur, arbor
 Dat tempestivam blandis aëtatibus umbram:

Hic

Hic unâ fedeamus , & ambo fontis ad undam
 Confedere : dehinc intermittente parumper
 Concertu volucrum, placido sic incipit ore .

Nomine Canaria , de quâ tenet Insula nomen
 Virgo fuit , non ore minûs , quam prædita raræ
 Laude pudicitia , mirum quæ pectore votum
 Clausit , ut esse eadem genitrix , & virgo cupiret .
 At quia in Urbe satam fuerat sortita parentem ,
 Ortum rure Patrem , diversis moribus hausit
 Hinc sylvæ austeros , teneros hinc Urbis amores .
 Sæpe ubi visendi studio convenerat Urbes ,
 Et diare blanditias natis , & sumere matres
 Viderat ante fores , ut mater amavit amari .
 Sæpe ubi rure fuit de nymphis una Dianæ ,
 Viderat atque Deam thalami consorte carentem ,
 Esse Deæ similis , nec amari ut mater amavit .
 Sed quid ager ? cernit fieri non posse quod optat :
 Non optare tamen , crudelius urit amantem .
 Noctis erat medium : quo nos sumus , hoc erat illa
 Forte loco , Cæloque videns splendescere Lunam ;
 O' Dea , cui triplicis concessa potentia Regni ,
 Parce precor , dixit , si quæ nunc profero , non sum
 Ausa prius : quod non posses audire Diana ,
 Cum sis Luna potes , tenebræ minuere pudorem .
 Est mihi Virginitas , fateor , re charior omni ;
 Attamen hac salvâ , fœcundæ si quoque Matris
 Nomina miscerem , duplici de nomine quantum
 Ambitiosa forem : certè non parva voluptas
 Me caperet , coram si quis me luderet infans ,
 Si mecum gestu , mecum loqueretur ocellis ,
 Cumque potest , quacumque potest , me voce vocaret ,
 Cujus & in vultu multum de matre viderem .
 Ni finit hoc humana tamen natura licere ,

Fiat quâ ratione potest ; mutare figuram
 Nil refert , voti compos si denique fiam .
 Annuit oranti facilis Dea : Virgine digna
 Et quia vota tulit , Virgo probat . Eligit ergo
 De grege Plantarum ligni quæ cœlibis esset .
 Visa fuit Platanus : placet hæc ; si vertat in istam
 Canariæ corpus , sibi tempus in omne futuram
 Tam caram esse videt , quam sit sua laurea Phœbo .
 Nec mora , poscenti munus , nè signa deessent
 Certa dati , movit falcatae cornua frontis ,
 Virginis extemplò cœpere rigescere crura ,
 Tenuia vestiti duro præcordia libro ,
 Ipsaque miratur , cervix quod eburnea , quantum
 In Cœlo , tantum tendant in Tartara plantæ .
 Et jam formosâ de Virgine stabat & Arbos
 Non formosa minus ; qui toto in corpore pridem
 Par ebori fuerat , candor quoque cortice mansit .
 Sed deerat conjux uxoris moribus æquè
 Integer , & cœlebs , & Virginitatis amator ,
 Quo fœcunda foret ; verùm tellure petendus
 Non hic , ab axe fuit . Quare incorruptus & idem
 Purior è cunctis stellatæ noctis alumnis
 Poscitur Hersophorus , sic Graii nomine dicunt,
 Rorem Itali . Quacumque die (quis credere possit ?)
 Tamquam ex condicto cum Sol altissimus extat ,
 Sydereus conjux nebulae velatus amictu
 Labitur huc , niveisque maritam amplectitur alis :
 Quodque fidem superat , parvo post tempore fœt :
 Concipit , & parvo post tempore parturit arbor .
 Molle puerperium vis noscere ? Consule fontem ,
 Qui nos propter adest , in quo mixtura duorum
 Agnosci possit , splendet materque , paterque :
 Lara sevet genitrix , compos jam facta cupiti .

Illius optarat vultu se noscere, noscit :
 Cernere ludentem se circum, ludere cernit ;
 Illum audire radi matrem quoque voce vocantem,
 Et matrem se se dici dum murmurat, audit .
 Nec modo Virginitas fœcunda est arboris, ipsæ
 Sunt quoque fœcundæ frondes, quas excutit arbor .
 Nam simul ac supra latices cecidere tepentes,
 Insuper accessit Phœbeï flamma caloris,
 Concipiunt, pariuntque : oriturque tenerrimus ales
 Nomine Canarius, qui penè exclusus in auras,
 Tenuis adhuc, Cœlique rudis, crudusque labori
 Jam super extantes affectat scandere ramos,
 Et frondes, quarum una fuit . Nidum inde sub illis
 Collocat adversum Soli, cui pandere pennas,
 Et siccare queat : latet hîc, nullâque magistrâ
 Arte canit, matrisque replet concentibus aures .
 Adde quod affectus reddit genitricis eisdem,
 Utque puellari genitrix in pectore clausit,
 Hinc sylvæ austeros, teneros hinc Urbis amores ;
 Sic amat hic sylvas, ut non fastidiat Urbes .
 Tecta colit, patiturque hominem, nec divitis aulæ
 Grande supercilium metuit sylvestris alumnus .
 Inmò loco admonitus, vix aulicus incipit esse,
 Jam fit adulator, positum proferre paratus
 In statione melos, domini quod vellicet aurem .
 Hæc dixisse mihi de fontis origine nostri,
 Audivisse tibi fuerit satis, alma Virorum .
 At si mirarum causas agnoscere rerum
 Te capit, ut video, dulcis violentia, montem
 Hunc supera, longè visis majora videbis .
 Hic ubi nil ultra superest, & creditur esse
 Occasus mundi, cingentibus omnia lymphis,
 Multa dabit noscenda locus . Sic ultima vitæ

Lux aperit Verum, Incemque reduplicat, & cum
Vivere desinitur, nemo non doctior exit.

Talibus accensus dictis præstabilis Heros
Ardet adire locum, Nymphæque ut ritè peregit
Quas decuit grates, illuc vestigia movit.

Jamque supercilium latebrofi evaserat antri,
Ecce in conspectu contermina nubibus, Alpes
Interposta duas, porta assurgebat Iani.

Molimen non illud erat mortale, domandum
Viribus illud idem non à mortalibus ullis;
Dè facie scires fabros Acheronte petitos.

Ærea materies, cardo æreus, ærea supra
Forma Bifrontis erat: placuitque è plebe Deorum
Deligere hunc, vultu qui duplice pervigil esset.

Janitor inter utrumque Orbem, veteremque, novum-
que,

Idem anni custos velut est veterisque, novique.

In medio tempus, cui circum tempora cana

Horarum se se diadema volubile versat.

Ilius ambages, & inenodabile Verum

Abscondit sub nube Deus: lege omnia constant,

Temporis hæc tantum lex est, non lege teneri.

Interit, ut cuncta intereunt: dum cætera carpit,

Carpitur, atque sui patitur dispendia dentis.

Non tamen, ut cuncta intereunt, sic interit: ipsâ

Multiplicat nam morte dies, semperque resurgit

Ut pereat, fatisque novis alimenta ministret:

Quo vivit minimum est, illo tamen omnia vivunt.

Hinc, atque hinc ædes geminæ, quarum altera mon-
strat

Emeritos ætate senes, qui grandibus urnis

Scripta papyraceis magnatum nomina chartis,

Mixtaque plebejis, subterlabentia Lethes

In vada merfabant : Infamia , Famaque furdo
 Gurgite combibitur . Quicumque superbus honorem
 Sec̄aris cineris , si non intendis honestum ,
 Nil agis : ex æquo grandes , humilesque silentur .
 A lævâ se parte capacior erigit ædes
 Venturæ ætatis : sunt intùs in ordine longo
 Anni omnes , in lucem omnes prodire parati .
 Densum humeris premitur vulgus , ni vincula tenerent
 Instabiles animas , jam libertatis amore
 Præcipites ruerent , confusaque sæcula sese
 Miscerent , omnesque dies lux perderet una :
 Id metuens Tempus vinculis , & carcere frænât .
 Hæsit in obtutu miri cælaminis Heros ,
 Et labor , & species , immortalisque metalli
 Horrida Relligio fixum tenere parumper .
 Dum stupét , attollit vultum fastigia suprà :
 Nescio quis patuit cælatus fornice versus .
 Perlegit , inclusis erat hæc sententia dictis :
India pandetur , patriam cui Janua fecit .
 Substitit , & tacito secum sub pectore postquam
 Verba volutavit : *quis* . *Ælicissimus ille ,*
Cui pandetur , erit ? Patriam cui Janua fecit !
Anne mihi ? Natale solum mihi Janua certè est ,
Nomen & à veteri mea patria ducit Iano .
Vix ea protulerat , vox exaudita , nec ulla
Author visa soni : Tu *Ælicissimus ille ,*
Cui pandetur , eris . Vocem fragor inde secutus ,
Et veluti convulsa dehisceret Insula fundo ,
Concussæ patuere fores . Proh qualis apertum
Intranti limen se se tulit obvia moles !
 Templum erat , & Templo tholus additus ardua supra
 Nubi la suspicitur , nec concessurus Olympo
 Primatum , frontem rutilantibus inserit astris :

Quo.

Quo viso, Dux obtutus in cœtera flectens,
 Vestibulum ante ipsum miratur, ut area se se
 Ampliter extensa in gyrum diffunderet, utque
 Sylva columnarum protenderet ordine longo
 Brachia, projiceretque cadentem porticus umbram:
 Inde velut series se circinet & statuarum
 Desuper, assusæque omnes dum taliter adstant
 Ac circum spectare veiint, spectacula fiant.
 Arduus in mediâ, vacuâque obeliscus arenâ
 Pompa fori, labor Ægypti, quadratus ab omni
 Parte lapis sensim gracilescit, in ultima donec
 Desinat, ac se se minuendo decentius ornet.
 Hinc, atque hinc gemini fontes contendere iussû
 Saltibus argenti: quinam ferat altiùs undas
 Inde reveriuras, stat pugna diutina, neutri
 Vincere permissum, visum quid gratiùs esse,
 Semper in ancipiti, si pendeat æmula Nais.
 Omnia pulcra quidem, sed pulchrior omnibus ars est,
 Res ita quæ miscet simul, & distinguit eandem,
 Immensum facies ut digerat una theatrum.
 Dum fruitur, dominumque loci cognoscere tantum
 Hospes amat, tunc ex adytis Aretia reclusis
 Protulit alma pedem, nec qualis, quantaque Cœlo
 Splendet, adest: capitis radiati temperat ignes,
 Subdit & humanis cœlestia visibus ora.
 Tum sic affari: Ligurum clarissime salve:
 Illa ego, si nescis, custos tibi credita, vel tunc
 Candida cum primis biberes alimenta labellis,
 Heroum clandestino te lacte fovebam.
 Crevissti, & linguæ tecum facundia crevit:
 Quâ fretus, quamvis humili nutritus in algâ,
 Ausus es Europæ penetrare interritus aulas,
 Antipodas suadere, & causam dicere Mundi.

Hæste-

Haftenùs intra Te, non à Te passà videri,
 Delicti : nunc ferre queas ut pectore firmo
 Quali acumque dabit subeunda pericula pontus,
 Qualia te pariter maneant, & præmia coràm
 Ponere constitui : nemo mage dignior unus
 Scire quid eveniet, quam per quem tanta locorum
 Novissè, & marium ventura fatebitur ætas.

Diva loquebatur : jam dudum Virgine visâ
 In majorem animam grandescere cœperat Heros.
 Vox quoque nec mortale sonans ut perculit aures,
 Parcere non potuit, quin exclamaverit : in quæ
 Transferor ò Regina potens miracula rerum !
 Ista ne vivus adhuc, nec dum compage solutâ
 Corporis intueor ? Cum spiritus unde profectus
 Liber eò cursum referet, deque exule longus
 Mox Civis fiam : dic an majora supersint ?
 Aut Cœlum, aut certè sunt ista suburbia Cœli.
 Cui tamen è Superis moles famulabitur ? aut quæ
 Urbs tantum meritura decus ? dignare docere.
 Olli plena Deo reddit tunc talia Virgo :
 Quod tectum regale vides, hoc Petrus habebit,
 Viis Idumææ quondam piscator arenæ,
 Pastor adoratus modo Regibus, horridus idem
 Manibus infernis, & summæ Claviger Æthræ.
 An ne ubi depositum sistam cœleste, requiris ?
 Dignus Roma locus, Vaticanoque sedebit
 Vertice : tunc arces Ephesi, tunc alta Corinthi
 Mœnia vilescunt, plebejaque nomina fient
 Et Rhodus, & Babylon, Delusque, & Memphis, &
 Hammon.

Hujus in ornatum nullum non ire metallum,
 Ingeniumque volet : jam nunc & sæcia laborant
 Praxiteles Italos, & Apelles, & Polycletos,

Qui

Qui ceras valeant, lapidesque hebetare Pelasgos .
 Tu quoque pars operis tanti non ultima fies ;
 Scilicet Hispanis à Regibus , in monumentum
 Grati animi , primæ defossæ rupibus Indis
 Huc mittentur opes : sacrum laquearibus istis
 Corriget, in mores quidquid peccaverit , aurum .
 Illuc flecte acies , & si potes , addita Templo
 Vasta aulæ metire palatia : summus ab altâ
 Arce sedens Pater Imperium Romanus habebit ;
 Imperium sine fine tamen , non limite clausum
 Temporis , aut rerum , nec quale Quiritibus olim
 Dixerat æternum mendaci Juppitet ore ,
 Quod cecidit , vani iustus persolvere pœnas
 Polliciti prior ipse suâ sub rupe sepultus .
 Non tamen hoc Tempus , non proteret infera Juno ;
 Donec erit tellus , seniumque pepercerit astris ,
 Stabit , & ut meras Atlantem proferat ultra
 Tu facies , ideoque volentibus omnia ferro
 Noscere Romanis , Indos penetrare negatum est ,
 Ut quo non issent Aquilæ , Crux ante volaret ;
 Nec posset Bellona magis Romana, Thiara
 Quam Romana potest : mirabere , quod sine Marte
 Tanta tamen res possit agi . Rectoris inermis
 Nos sumus arma, Duces , immortalesque phalanges :
 Nos illi excubias agimus , nos illias auri
 Secretæ loquimur , per quæ Deus ipse loquatur .
 Quin domus hæc eadem , tanto quæ Præside digna ,
 Regia Virtutum simul est , nullamque fatemur ,
 Æthera si demas , habitare libentius ædem .
 Dixerat, ille oculis loca splendida, clausaque longis
 Atria porticibus postquam satis hauserat : O ! quæ
 Longa meam, dixit, tenuit fallacia mentem ;
 Te parvas habitare casas Aretia, nec ullum

Aulis esse locum ; consortia divitiarum
 Et patitur Virtus , & sobria vivit in auro !
 Tum Dea : mentis , ait , non est ad grandia nata ,
 Divitias non posse pati ; pupilla probata est ,
 Non quæ aurum spectare timet , sed Gorgone flavâ
 Quæ prope conspectâ , vultus interrita perfert ,
 Nec finit ex oculis in cor transire venenum .
 Quamvis Naturæ non sunt culpabile munus ,
 Ut vulgò jactantur opes , virtutibus illas
 Præmia constituit : sed amor sceleratus habendi
 Naturale bonum corrumpit , & inde nocendi
 Addita vis vitio , quoties melioribus armis
 Virtutis , virtutem oppugnat , & optima lædunt .
 Norma boni certè Deus est , mensuraque recti :
 Et tamen hoc quodcumque vides , qui condidit idem
 Possidet . Hoc etiam pandum terrestre , quod omnes
 Esse suum Reges clamant , ferroque secatur ;
 Illius est , illique subest , parerque , nec unquam
 Transit in hæredem . Diademata lubrica mutat
 E fronte in frontem , numquam mutabilis Ipse .
 Non est , cur stupeas igitur , si Regna tenemus
 Aurea : non dominantur opes , dominamur in illas .
 At quia tanta subest Veri penuria , rebus
 Nullus ut adsit honos , pretium nisi fecerit aurum ,
 Utimur hoc ideò , non ut spectemur ab illo ,
 Conspiciæ satis è nostro ; sed ut indiga recti
 Mens hominis discat , quando virtutis amore
 Non colitur Virtus , aurum virtute parari .
 Te modo Virgineos pigeatne visere cœtus ,
 Fatidicamque domum . Longissima Regna petenti .
 Non nisi de nostris sumenda viatica castris .
 Hæc ait : inde viam capiunt , per & ostia centum
 Et scalas totidem , totidemque per atria , tandem

Marmorei sublimem apicem tenuere palatj .
 Hic amplum conclave vident in parte reductâ ,
 Quo non terreni fax aëris , & vapor aulae
 Turbidus , ac spes ancipites , & semper hiantes
 Perveniunt : secura quies , & sanctior aura
 Esse fatebantur Divarum tecta sororum .

Impiger ante fores Labor excubat , arida produnt
 Membra senem , viridemque tamen , validumque la-
 certis ,

Intentus quid agat semper , non respicit actum .
 Æstus , hyems , sudorque placent , si quando sopori
 Victus succubuit , numquam prosternitur ; urget
 Stantem dura quies , factusque valentior inde
 Tempus desidix breve corrigit : ipse Orientis
 Portam aperit primus , curas exfuscitat acres ,
 Urticam spargit thalamis , operosa colonis ,
 Armaque militibus dat ahenea , pinea nautis .
 Is quoque nobiliter cœlestia corpora Divas
 Nequaquam timidus omni rubigine carpi ,
 Artamen exercet , nec delassantur agendo :
 Nec factis Artifices pulchræ tantummodò gaudent ,
 Tunc quoque cum sit opus , studio mens pascitur ipso .
 Unâ omnes sua cura tenet ; tamen omnibus uni ,
 Per diversa licet , labor est incumbere Recto .
 Sic Venerum navale novus dum circuit hospes ,
 Aspicit hæc illâc pelagi sudare Cyclopes :
 Pars aptat remos , pars longa volumina lini
 Turbinat in funes , hic quæ desideret auram
 Apparat antennam , velorumque instruit alas ,
 Consultit hic quales visura sit anchora portus .
 Fervet opus , subitasque rates si quando Gradivus
 Postulet in pugnam , satis ut pede libera Virgo
 Dextro pulset humum , nascentur in æquore classes :

Ars

Ars ibi non una est, tamen omnibus unus, & idem
 Terminus, abjetibus fabricare narantibus arces.
 Sic & Virtutes studio diversa sequentes
 Unius inter se necit concordia finis.
 Religio Thus, effigies, & præparat ædes,
 Atque extra positum mortalia lumina Numen
 Saxa per, & telas oculis tractabile reddit:
 Quin studet, ut digni cultores Numinis inter
 Scribantur Divos, ut qui coluere, colantur.
 Virginitas ebori, puroque simillima lacti
 Noxia candori declinet ut otia, lanas
 Non sinit esse rudes; exempla domestica castris
 Parta suis insignit acu, modo serica contra
 Ora Tyrannorum, molles ætate puellas
 Collocat, obliquatque genas, pulchrâque repulsâ
 Asperat: utque etiam testatum cæde pudorem
 Significet, rubris filis interferit alba.
 Ornant exuviæ laquearia condita cedro
 Idaliæ raptæ Matri, pueroque volanti.
 Pendebant sine luce faces, sine honore pharetræ,
 Dissutæque rotæ, consternatæque columbæ,
 Lugubre nescio quid tremulo quæ gutture flentes,
 Sub mutilæ se condiderant remone quadrigæ.
 Arma parat miseris Clementia frigora contra,
 Pauperiemque, famemque, malis tam prompta mederi
 Si veniant, quam mente sagax, cademque futuri
 Provida ne veniant. Ut iustum ponderet, unâ
 Non contenta manu Themis est, impendit utranque:
 Ferrum habet, & lancem, vulgi decernere lites
 Lance solet, Regum causas examinat ense.
 Major in adversis, visoque animosior hoste
 Invia vulneribus fabricat Constantia tela,
 Utque ducem Ligurem munit ad Indica bella

Plusquam ope terrigenâ galex non tegmina tantum,
 Infuper ingentem clypeum formaverat, inque
 Murorum pompam mediâ suspenderat aulâ.

Qualiter Æacides cum Mercatoris Achivi

Inter & armillas, & Coæ cingula lanæ

Non expectati species apparuit ensis,

Erubuit, parmanque tuens, non pertulit ultrâ

Mentiri: stricto respexit in Hectora ferro,

Asper, & imbelli patuit sub cyclade sexus.

Non secus alma habitans placidarum tecta fororum

Arfit ab armorum radiis Hispanus Achilles.

Occupat ardentem tunc his Aretia: paratur

Ista tibi, quam cernis, ahenea sarcina, fortis:

Et quia par gladio manns est, galexque comantis

Par oneri cervix, renuit servire minori.

Hoc sed crede parum: quamvis non agnita, quam vis

Non Tibi visa palam, quocumque in vulnere nostram

Agnosces pugnare manum. Nec plura, refixit

Arma, deditque viro: capit ille, & singula lustrat,

Et nunc lorica, sibi nunc accomodat enses,

Interdum galeam: gemanis erumpere sentit

Fomentum belli, nec inertis luce nitere

Fulmineos smaragdos, & terribiles anethystos.

Præcipue clypei radiantis imagine pender.

Non antri labor Ætnæ, rupisque Sicanae

Tormentum structura fuit; Dea legerat omni

E' gemmâ pretium, stellarumque inde favillis

Coxerat, & longo cælaverat argumento.

Illic Hispanos ventura in sæcula Reges,

Ut quales, quantique forent, cognoscere posset.

Ostentabat onyx, & distinguebat achates.

Fernandum ante alios gentis caput, Imperiique

Sublimem folio circumseptumque nepotum

Concilio Regum: spectat sua pignora lætus,
 Inque tot, ac tantis modo se cognoscere Patrem,
 Et modo gaudet avum; cunctis partitur amorem,
 Non tamen in cunctos potis est ut dividat ulnas:
 Dextera stringebat Carolos, & læva Philippos:
 At quia præ reliquis solers Aretia notarat
 Unius à vultu Regis pendere Columbium,
 Et quasi poscentem tacitè rescire, quis esset;
 Hic vir, hic est, (digitoque virum monstravit) & hujus
 Nomen, ait, Carolus, Quintus cognomine: nosse
 Si cupis acta viri, dic uno Cæsare victam
 Europam, fractam Lybiam, domitumque Tuncium;
 Adde triumphatos Reges, pulsumque Viennam
 Ante tubam Solimanum. Dic Geldrica bella,
 Saxoniam nullo finitam sanguine pugnam:
 Adde per Italiam currus regaliter actos,
 Afflantemque metu loca cuncta, suamque ferentem
 Et bellum, pacemque manu. Dic per mare magnum
 Victrices egisse rates, Peruanaque sceptrâ
 Adjecisse suis: magnus, quòd vincere Regna
 Sciverit, at major, quòd se post omnia vicit:
 A' Carolo Carolus Mundo spoliatus utroque est.

Ductor ab his lætus declinat lumen, & infra
 Regna videt picturatos comitantia Reges:
 Hic Granata ferax, bellorumque ultima merces,
 Prima videbatur, galeamque insignis, & hastam
 Arcibus Hispanis trepidantem avertere Maurum,
 Sollicitum dare terga fugæ, patriæque nigrantis
 Quærentem totam defendere nocte pudorem.
 Illic Matritum: non longius Excuriale
 Delubrum ostentat clamydatis ossibus urnas,
 Dives ubi in luctu toto quæsitus ab orbe
 Luxus, adhuc Reges invitam morte faterur.

Cætera Regnorum series argentea longos
 Tenditur in tractus, Aragonia, Corduba, Murcia,
 Barcino, Toletum, Navarra, Valentia, Legio,
 Tam nova, quàmque verus Castilia; Sunt sua Regnis
 Flumina, sunt Montes, Bætum Sapphirus olivâ
 Vestibat: dederatque Tago diffundere mento
 Ars, auri pluviam: minioque rubescere Mundam
 Cædis adhuc memorem, Pompejanique cruoris.
 Inde Pyreneos apices, viridemque Smaragdo
 Fecerat Atlantem, sed tunc cum sustinet axem,
 Possit ut ex illo dignoscier, astra libenter
 Regibus Hispanis se se comittere, nullâ
 Tutius & Mundi molem cervice sedere.
 Parte aliâ scopulis muralibus Apenninus
 Erigit Italiam: sunt hic Insubria Tempe,
 Est & Parthenope, quantum esse tenerrima Virgo
 Mollis in ære potest. Tribus exit in æthera linguis
 Trinacris, Hesperia quæ Regum in bella fragosam
 Submittit Liparen, & fabrum fulminis antrum.
 Hæc inter, clypei quâ desinit angulus, ultra
 Auroram, & Gangem facies nova surgere rerum
 Visa, Geometris intacta, nec agnita libris;
 Atque hic Columbus novitatis ut anxius: O' quæ
 Terrarum facies Aretia! Quis ille beatus
 Dic precor, auroræ cui claustra recludere primum
 Fas erit, & parvi Solis deprendere cunas?
 Illa refert: veniet, quam non procul auguror, ætas,
 Cum Gama, Lusiadas inter celeberrimus unus,
 Eminens audito quali te Gloria curru
 Tollat oo Oceanum, pulchro certamine laudis
 Actus, in Occasu cum desperarit honorem
 Nasci posse parem, tecum contender in Ortu;
 Egressusque Tago, nimis arcto limite clausam

Credet iter , per quod proles Semeleia Liber
 Egit pampineos frænata Tigride currus ,
 Taprobanam ultrâ scrutabitur Amphitritem :
 Nec , nisi quem callem sibi fecerit alite velo ,
 Affectare volet : quæret nova semper , & ante
 Quærenti Mundus deerit , quàm quærere cesset .
 Attamen invidiâ externæ ne tangere famæ ,
 Te longè majora manent : vis noscere ? Mentem
 Et magnis firmare malis ? Huc conjice visus .

Dixit , & inversâ clypei quâ parte latebat
 Mundum obicit . Longo tùm tempore fabula visi
 Antipodes partiere : videt diversa Columbus
 Litora , diversamque Thetin , Terramque , Polumque ,
 Quadrupedumque , hominumque genus , volucrum-
 que figuras .

Qualis ubi teneri circum cunabula Mundi ,
 Implumes Zephyros , & primi temporis alas
 Ludere vidit Adam , nec non aspexit ad umbram
 Infantes Dryades nemorum vagire suorum ,
 Obstupuit visæ percussus imagine Terræ ,
 Æquævamque sibi miratus vivere Matrem ,
 Non tamen & timuit vel tunc se credere Regem ,
 Cum populus jam nullus erat , non tecta videbat
 Clara notis lapidum , non advigilantia castra ,
 Non famulos ; Omnis stabat Natura sed uni
 Circumfusa viro , famamque exposcere visa :
 Res pulchras sine laude tamen monstrabat , aquarum
 Terrarumque animas , & egenum nomine Solem .
 Non secus objectu Mundi paulò ante reperti
 In clypeo , tenuit stupida ora Ligusticus Heros ,
 Namque videbatur , velut India limine in ipso
 Obvia tota foret , Regnorum fræna suorum
 Traderet Hispanis , cuperetque Hispania dici ,

Quin tanquam obscuras nova lis committeret Urbes ,
 De titulis certamen erat, cum posceret illa
 Hispalis, hæc autem mallet Granata vocari .
 Se quoque cum clypeo, clypeo cognovit in illo ,
 Gestantemque manu gladium, quem tempore eodem
 Gestabat manibus : videt hoc in vindice semper
 Prospera bella geri, donec victoria victis
 Prosit, & ingenti cum scœnore finibus Indis
 Sic potiatur Iber, potiatur ut India Cœlo .

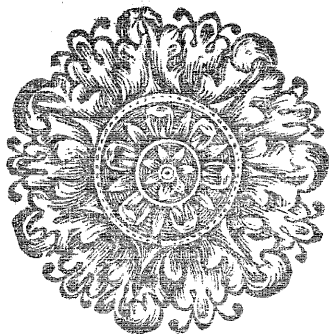
Dumque ea miratur cupidus pernoscere, scuti
 Par oneri num læva foret, gestamen honorum
 Sumit, & ad pectus, veluti concurreret, aprat .
 Attactu caluere fibræ : conclamat, ubi hostis,
 Hostis ubi, ò Virgo, quo cum decernere, munus
 Seque probare tuum bellatrix lamina possit ?
 Quidquid habent Indorum armamentaria torui
 Nos petat : armamur Mundo, cui bella movemus .
 Vix ea, conticuit ; patuitque loquentis in ore
 Quod faciet potiora manus, quàm lingua loquatur .
 In quem desectens Aretia humaniter ora :
 Disce, ait, ò fortis moderatius arma sitire ;
 Virtutis pars est, virtuti ponere frænum .
 Tempus erit, cum jam tandem delatus ad Indos
 Cannibales Anthropophagos Te dente, tuosque
 Ore voraturos descendere monte videbis ;
 Tunc pete præsidium clypeo : modo serviet hic, ut
 Captivos comites reddat Tibi : non tulit Heros
 Talibus auditis plura expectare, profatur :
 Captivi Comites & quam parte tenentur ?
 Quisve tenet ? Dicam, respondet Diva : parumper
 Differ scire tamen . Parcas Dea, subdidit ille ,
 Non vulgaris amor meus est in fata meorum ,
 Nescit ferre moram : ad Gades projecimus olim

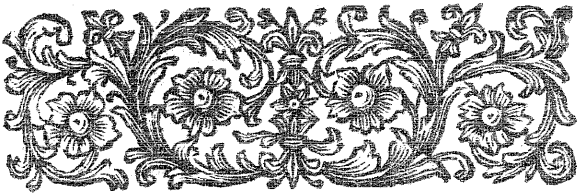
In commune animas , cum vela vocantibus auris
 Navita rupturus funem , jam stringeret ensem ;
 Sæpè tamen pietas limen suaderet aviti
 Respeçtare Laris , flentes in litore Matres ,
 Oraquenatorum , Patrum clamantia nomen .
 Vicisset pietas , nisi eodem tempore , ponto
 Ex Atlantæo nitidum caput ostentasset
 Gloria , detecto patuisset & India vultu .
 Præcipitata mora est : divellimur , ipsa removit
 India complexus , scidit oscula , soluit amores
 Antiquos , comitumque in pectora transtulit omnes .
 Ortus amor tunc est , factusque flagrantior , ex quo
 Una ratis nobis domus esse , & patria cœpit .
 Quò magis obruimur pelago , turbamus & altos
 Nereidum somnos , & nil , nisi monstra , videmus ;
 Charior est homini species sua : quòque recedunt
 Conventus hominum dulces , magis hoc coalescit
 In paucos natura , vagumque recolligit ignem .
 Hos ne , meas quos esse manus , nervosque , torosque
 Sentio , vinciri patiar quocumque tenentur
 Carcere? Virgo jube quid agendum , quòq; petendum ;
 Nil moror : in Te omnis mea stat fiducia . Numen
 Auxiliare tuum persenssi hùc usque , nec unquam
 Esse satis potero , peragam licet omnia , gratus .

Reddidit illa : jacet non hinc procul Insula magnæ
 Canariæ , hùc socios tempestas livida vexit :
 Sceptra tenet Regina loci Theromantis , & unâ
 Fortunæ Antistes , Maga nobilis , altera Circe ,
 Quòd crudelis amabiliter , crudelior illâ ;
 Nam licet , ut fama est , Nymphe Titania succis
 Demeret humanæ specimen præstabile formæ ,
 Imprimeretque feram , tamen abdita pelle sub hircâ
 Pars melior vivebat adhuc , citràque venenum

Mens erat ; Eumenidos tamen hujus ab arte , quod
extra est ,

Ut fuit ante , manet : sed mens in corpore sano
Febre calet tacitâ , atque utinam mens tota periret :
Parcitur in pœnam , mens tantum vivit , ut erret ;
Et quia delectat , qui decipit , error amatur .
Quâ miseros ratione leves , purgamina mentis
Ferre recusantes , irascentesque medelæ ,
Expediam ; sed & ante brevi patiare quiete
Membra resarciri : vim non emasculat inter
Otia , sed Virtus animos ad fortia ducit .

L I B E R I V .

ANTE renascentem Trojam quam
 conderet exul
 Anchisâ genitus, Cumææ munere
 Vatis
 Doctus iter stygium, nec non dela-
 tus ad arua

Inde beatorum nemorum, cœtusque piorum,
 Vidit avos, & progeniem, Romamque futuram.
 Ibat & Imperium positurus Ibericus Heros
 Trans mare, transque diem, cujus tantummode
 mensor
 Par foret auricomus cursor, dum lampade mersâ
 Abdit equos, aliumque perambulat inferus axem.
 Ergo Aretia, Ducem postquam cœlestibus armis
 Sepserat, & famæ implerat venientis amore,
 Excantare vafre quam Theromantidos artem
 Arte queat, socios & inertî abducere nido,
 Talibus orsa loqui. Elysiûm ceu tangere mendax
 Non datur, ante nigri, quam Regna novissima Mundi
 Quis subeat, tranet fluvios, immania visat
 Monstra, Canem, Sphingas, Pythonem, Gorgonas,
 omnesque
 Angustantem animas centeni Ægæonis umbram;
 Sic

Sic & ad illustres hortos, & amœna priusquam
 Claustra veniretur, Theromantis carmine factum
 Fortunæ adversæ posuit mare, docta malorum
 Ex æquo vultus, atque incrustare bonorum,
 Sæva perinde his alliciat, seu terreat illis.
 Unde Tibi ad Comites non transitus ante patebit,
 Infortunatæ pelagus quàm fortis arandum.
 Macte animis tamen esto, ratis cum Præsede Divâ
 Sponte viam sternet: Duce quâ formidinis experts
 Sic gradiere per & Syrtes, fluctusque tremendos
 Mortis imaginibus, super Æthera fertur ut audax
 Portitor horarum; videat licet hæc, licet illac
 Fervere Centauros, & scintillare Leones,
 Per tot monstra tamen securus vulneris exit.
 Ast ubi decurso salebrosæ Doridos æstu
 Indignam Fortunatæ cognomine terram
 Attigeris, captusque plagæ genialis amore,
 Nare voluptatis pleno speraveris amne;
 Tunc tibi pugnandum magis est, multumque cavendum,
 Ne quoque cum sociis in retia credulus intres.
 Scilicet occurret famosa Venefica, mirè
 Comis ad insidias: cumque invitaverit, otî
 Nobilis ut claustrum subeas, foribusque reclusis
 Limine constiteris, clypei velamine dempto
 Nudum ostende jubar, fatuis velamina rebus
 Vivida lux reteget, manifestabitque latebras.
 Protinus errorum squammas cadere ore tuorum,
 Et ruere in præceps Numidis certantia saxis
 Atria, subductis alabastrina tecta columnis
 Aspicias: dubiras, magicas evertere moles
 Tantulus an valeat splendor? Metire lapillum
 Disiectum de monte, pedes vibratus ut imos

Percu-

Perculit, Assyrio licuit num stare Colosso?

His ubi firmavit monitis Heroa, relinquunt
Virginei conclave laris, fastigiaque alta,
Planaque descendunt, Ventorum ubi turris apricæ
Ducit ad introitum villæ, cui nomina fecit
Pulchra loci facies, quod pulchra videntibus offert.

Ut venere, vident pomaria, qualia nasci
Deliciæ optarent, quæ non Proserpina novit,
Cum per odoratas valles intactilis Hyblæ
Ferret iter, pressansque solum tot redderet illi
Planta, quot ex illo carpebat dextera flores.
Mille aderant fontes, statuarum nomina mille.
Aspida tractantis Cleopatrx nobile signum
Cernere erat, magis opprobrii, quam sanguinis hor-
rens

Regalis Meretrix, mavult potare venenum,
Quam Romam captiva trahi; nec dedecus amens
Fugit, adest Romæ plusquam captiva, dolori
Victaque succumbit, saxique infamia vivit.
Nec procul, hæc aliis serpentibus arma moventem
Laocoonta vident: medius patrem inter & hostem
Dividitur: sua quærit amans defendere letho
Pignora, dumque putat natos, amplectitur angues.

Hæc utcumque oculis poterant mortalibus esse
Admiranda quidem spectacula, non Aretix
Assuetæ Cœli prospectibus; accola parui
Sic tugurii, patrium solitus laudare lacunar,
Ædis ad urbanæ fastum mirantia tollit
Lumina, quæ civis tamquam vulgaria transe.
Dumque tot è miris Heros, quid præferat, hæret;
Ecce ferax ramis centum Briareia Cedrus
Objicitur, quamvis vultum fateatur anilem
Cruda senecta trabis, viridisque in stipite sanguis.

Nullæ

Nullæ aderant frondes : satis arboris ornamento
 Esse videbatur cortex, circumque, supraque
 Hinc scriptus Latiis, & versibus inde Pelasgis.
 Virgo Cedri custos radicibus affidet imis,
 Cinctæ comas hederis, adopertaque simplice lanâ
 Et Virgo, quia dote caret. Quam maximus Heros
 Cominus ut vidit : dic præstantissima Nymphæ
 Quale tuum nomen, quid & hæc sibi postulet arbor?
 Vox mea, respondit, cum solas edere voces
 Jussa sit ad numerum, me denotat esse Poësim.
 Arbor, quam cernis, nostra est, de plebe nec una
 Plantarum, gestis à grandibus abdicat iste,
 Si nescis, Lethen, & donat sæcula cortex.
 Quod semel hic fixum, carie delebile nullâ,
 Igne, nec imbre Jovis, manet ære perennius omni,
 Pyramidumque situ sublimius. Aspice, Achilles
 Vivit adhuc, vegetusque, & qualem tempore prisco
 Ætatis pictor veteris signavit Homerus.
 Ramos cerne alios, nullum non dixeris uri
 Ambitione, sui que Herois nomine plenum.
 Thebais hunc, illum latè Pharsalia vestit,
 Prima rates alibi est, & in arbore navigat arbor.
 Qui tamen è cunctis caput arduus æthere miscet,
 Sustinet Ænean : hic eminent immortalis,
 Non minus imperio, quod condidit, ipse futurus.
 Tu quoque, si prisco vivisses tempore, magnam
 Arboris in nostræ partem, Columbe, venires ;
 Prælatumque duci Phrygiæ, te clara Maronis
 Forsan in Heroëm legisset Buccina, si non
 Aëis pressa tuis timuisset fabula vinci.
 At vatem, quia nulla parem feret, ut reor, ætas,
 Digna Sophocleæ qui personet acta cothurno ;
 Me comitem tibi jungæ viæ, ne sperne puellam :

Est hic, est animus mare ferre, tuasque phalanges
 Inflammare tubâ, cantataque bella sub illo
 Cardine, in alterius famam transmittere Mundi,
 Et totam nostro vestire poemate Cedrum.

Plura erat in causam dictura Poësis, ab œstro
 Ut solet acta rapi; cui sic divina Virago
 Pro Duce respondit: nullam patiēte repulsam:
 Ne dubita, venies Indos, veniemus & ipsæ,
 Nec solæ: mecum supremæ mentis alumnae
 Virtutes aderunt, & classem ponē sequemur;
 Signaque ne desint, hæc accipe. Nobile primum
 Regalis Cubæ cum litus adiveris, atque
 Nube ter elisâ tonitrus mugire serenos
 Desuper audieris; Tunc scito, meque, measque
 Consortes, terram tecum tenuisse petitam.
 Quin Europæas animas sylvestribus Indis
 Quæ fingant, mentes poliant, & moribus orrent,
 Omnibus Europæ lectas regionibus Artes
 Nube aliâ vectas, post terga venire jubebo.
 Illarum neu te fugiant & nomina, & ora,
 Insuper, & studia, & vires, huc lumina verte.

Vix ea protulerat, non enarrabile velum
 Promit; erat lateris gestamen balthæus, ipsa
 Dia Aretia manu nuper quem neverat, in quo
 Se, comitesque suas, & honores pinxerat artes.
 Prima Fides, quæ fusca genas, & candida corde
 Sic patet, ut lateat: virgam fert dextera, cujus
 Sensit ut imperium, leges natura remisit,
 Stare dedit stellis, & montibus addidit alas.
 Proxima Spes illi, cui vota virentia semper
 Esse in flore, viror smaragdi de cyclade prodit:
 Cœlum habet ante oculos, & cœrula lumina, Cœlum,
 Quod tueantur, habet: de Cœlo cogitat absens;

Vivit,

Vivit, ni potiatur eo, cupiatque potiri:
 Votorum sit compos, eam sua gaudia perdunt.
 Tertia de Nymphis, formosior una duabus,
 Mater Amoris erat, sed ob id mage pulchra, videri
 Quod non pulchra suo quærit, sed fortis amanti:
 Ferrum amat, atque uni tantummodo Cœlicolarum
 Concessum est optare mori, quia feruet ab æstu.
 Mille cicatrices aperit de corpore, ut ignem
 Ventilet, & clauso det respiramen amori:
 Sic amat, ut pœnis tantummodo vivat amantis:
 Sic amat, ut pretium nec amoris, amante requirat.
 Tres Divæ, quoniam divino sanguine cretæ
 Summa tenent. Infra brevibus distincta sigillis
 Tela, Facultates animi referebat, & Artes.
 Hic ut erat præfens Virgo Parnassia, primam
 Se videt, utque elata solo super Indica cursum
 Regna ferens, Cœli expertem, indocilemque viarum
 Bellerophontis agebat equum, studio saque montes
 Hæc, illæ circumspiciens regionis amœnæ,
 Quærebat, quem de tantis Heliconæ vocaret;
 Lætior assueto, sperans fore, ut axe sub illo
 Sors sibi, quam nostro, melior contingeret Orbe.
 Hanc prope matronæ duplices, quarum altera visus
 Asperior, scalprum; præmollior altera gaudet
 Arma tenere manu discordia, lumen & umbram.
 Stabat & utiliter mulier quæ præsidet arvis,
 Usta genas, flavisque caput velabat aristis:
 Illius ante pedes maritæque, & sarcula splendent,
 Arma ignota, boves etiam, quos Serica junctos
 Fecit acus, nivei per fila argentea cadent,
 Et juga fraterni non indignantur aratri.
 Has, aliasque facer reddebat balthæus Artes.
 Inferiore situ, velum quæ definit aureum,

Tres aderant ætate pares , & forte puellæ ,
 Angustæ membris , augustæ vestibus omnes ,
 Ut facilè ex ipso computo deprendere posses
 Reginas , Partesque Orbis , quibus addita nuper
 Quarta minor natu , sed & hæc regalis , ut illæ ,
 Et forsàn non pulchra minus ; Sed vitæ negabat
 Interjecta genas , speciem ne proderet oris .
 Talis Agonali celeberrimus æquore circus
 Quatuor ostentat fluviorum nomina , Reges ,
 Omnes marmoreos , omnes impendere iustos
 Urbis in obsequium dominæ vectigal aquarum .
 Tres licet exhibeant canis argentea spumis
 Ora senes , tollantque animos , quod viliter orti
 Donentur Latio , mereantur & esse Quirites ,
 Agrestes ante indigenæ ; Tamen unicus inter
 Undisonos fratres , obnubit lumina Nilus ,
 Urbe velut pudeat terrarum Principe coram ,
 Cunarum paupertatem monstrare suarum .
 Tergeminæ Regnatricis sic Iconas inter
 Quarta sui desiderium facit abdita vultus .

Tunc ita Diva loqui : forsàn scitabere , quæ nam
 Ista sit ? Hanc Numen Terris , quas ipse recludes ,
 Quasque repertoires aiii tua vela secuti
 Certatim reagent statuit præfigere Divam ;
 Atque ut Americo de Conjuge , nomina Conjux
 Ferret Americæ . Verùm quia lectus & ipse es
 Primus , ut Indorum penetres impervia claustra ,
 Teque ferente facem nautis scrutantibus inde
 Occasum , nequidquam altâ defendere nocte
 Tempus ad hoc clausas conabitur Hesperus Urbes ;
 Omnibus idcirco prælatus munere nostro ,
 Dignus es Indorum Dominam cognoscere primus .

Hæc ubi dicta , removit acum , quæ fixa ligabat
 Vitæ

Vittam interpositam: Mulier tunc Inda refulsit
 Digna coli, nec pulchra minus, quod barbara vultu;
 Quin è longinquo veniens formosior esse
 Visa magis: potuere minus placuisse Sorores.
 Non ita progeniem post annua bella reversam
 Mater amabiliter flexis miratur ocellis;
 Ut picturatâ Columbus Virgine pendet,
 Quam, quia debebat proferre in luminis auras,
 Jam tunc, ut genitor spectabat amore parentis.
 Quem Dea respiciens: ò de mortalibus, inquit,
 Maxime, si nescis, hæc Cubæ Filia Regis;
 Qualis & hic velata genas apparuit ante,
 Talis & occurret, Cubæ cum veneris oram,
 Vivens Virgo tibi, pendens è vertice saxi,
 (Proh facinus!) religata manus, adopertaque vultum,
 Præda futura necis, monstroque litanda marino.
 Sic placitum Superis novisse volentibus, antè
 Quam ferat imperium, par sit Regina ferendo.
 Tolle animos: virtute tuâ servabitur illa,
 Tuque meâ, victorque redibis opimior hoste.
 Ipsa obices adimam, ne linguæ incognitus usus
 Gentibus ambabus diversa sonantibus obstet.
 Quippe feros animos sic verba ad inhospita fingam
 Ut potius sermo non imperceptus amicet.
 His, aliisque Ducem monitis, ut Diva Virago
 Erudiit, vultu tanquam discedere vellet,
 Vive mei memor, adjecit, neve excidat ullo
 Tempore noster amor, manuum cape dona mearum
 Ornatum lateris: sed sic gestare memeno,
 Ut qui Divarum vultus pinguntur in illo,
 Altius infideant animo; Nec plura locuta
 Columbi manibus velum cœleste reliquit.
 Accipit ille datum, sacris dumque oscula mille

Figere imaginibus, gratesque referre pararet;
 Dia Aretia, comis quos presserat ante, nitores
 Ire iterum circum splendentia tempora iussit:
 Raptaque mox levitate suâ, non alite curru,
 Tollit humo corpus, patriisque revertitur astris.
 Dux oculis postquam fugientem, & voce secutus,
 Usquam non reperit, convertit lumina retrò;
 Quærit, ubi modo sit cum Templi mole, tholoque,
 Circuituque columnarum, claroque vireto
 Vaticana Domus, nil invenit: asper ut ante
 Montis apex occurrit, opertus & undique fumo,
 Horrendumque tonans, lambentibus aëra flammis.
 Aptæ viæ tantum patuit prope litora cymba,
 Gratia cui nomen mirando prædita sensu,
 Non opis externæ, nullius & indiga veli,
 Velaque motantis nullius & indiga venti,
 Sponte movebatur: quin & quò tendere vellet
 Vector, eò, votum cènt præsentisceret, ibat.
 Immò & velle dabat, nec tantum velle, sed ultra
 Possè impune fugam per iniqua, per invia ferre.
 Nympha gubernaculo moderatrix fida carinæ
 Præsto erat Euphrosyne, Columbum respicit: ille
 Luce priore Deæ nondùm satur, Æthera versùs
 Stabat adhuc oculis vel post spectacula fixis.
 Percussæ quales Citharædi pollice chordæ,
 Ut tandem siluere, manet tinnitus in illis,
 Et dextrâ cessante, quies immurmurat ipsa.
 Stare virum Cælo intentum, immemoremque viarum
 Non tulit Euphrosyne: cur ò! teris otia, clamat:
 Tempora, quæ magnis data sunt Heroibus, æquo
 Non pede decurrunt, momentum quodlibet horum
 Si sit iners, res semper agi cum maxima possit,
 Est jactura gravis: tenet heu! tenet alta sodales

Errorum caligo, diem quid ferre moraris?
 Quare age, rumpe moras, mentem excute, scande
 carinam.

Vocis ab imperio sibi redditus ille, volumus,
 Quò me cumque venire jubes, respondit: & acto
 In navim saltu, terris subit alta relictis.
 Non ita missa ruunt Baleari saxa lacerto,
 Telaque Cydonio sic evibrantur ab arcu,
 Ut pennata super volitabat Gratia fluctus.
 Jam vada transferant nullis obnoxia larvis,
 Naturæ certis parentia legibus; ecce
 Constitit ante oculos aliud mare: nocte, dieque
 Turbine mora fluit, refluitque reciproca Tethys,
 Et clamosa suo cum litore litigat unda.
 Mille homines illic, pereundi mille figuræ
 Apparent: alios ferri super Æthera spectant,
 Mox ruere ad manes: quosdam cessantibus auris
 Defigi torpore sali, nec tendere contra
 Possè, retrò cursum nec flectere, perdere jussos
 Spem quoque naufragii, tanta est ignavia fluctus.

Attonitus novitate maris, circumspicit astra,
 Ancipitis consulta viæ capere unde solebat
 Hispanus Typhis: quid spondeat Urfa, Venusque
 Quærit, & Arctophylax; sed amicæ fugerat omne
 Præsidium stellæ, tantummodo toruus, & ater
 Et visu horribilis, suaque inter fulgura claret
 Evaginatus nimborum Orionis ensis.

Tunc ait: hoc ne illud mare, quod prædixit aran-
 dum

Dia Aretia mihi, truculentum, lugubre, sævum,
 Infidum summis æquè, minimisque carinis?

Illam refert: hoc illud erat; vada turbida sed Tu
 Ne stupeas; Hominum potius mirare supinam

Craf-

Craffitiem, quibus ante oculos cum naufraga portet
 Tempestas tabulas, & corpora sancta natantem,
 Non tamen & metuunt temeraria lina procellis
 Tradere: quin adeo cœci, & rationis egentés,
 Lucrari ut fortis credant audendo favorem.
 Excusanda aliquâ tamen est in parte phrenesis:
 E' regione vident fœlicia regna (cupido
 Insita cuique boni quoniam est, & velle beari)
 Hinc capti laruis, præfert quas Insula fœlix,
 Illuc vela citant, stolidarum more volucrum
 Ex intervallo vitri quas lucidus error
 Fallit, & in casses viscato lumine ducit.
 Tanta libido lucri, vitæque obliuio, tanquam
 Non lucrum vitæ, sed lucro vita paretur:
 Tantaque nox animis, ut cum tot carbasa mergi
 Præ se conspiciant, nil casibus ex alienis
 Admon ti, veniant pejora exempla daturi.
 Hoc iter audendum nobis, neu causa timendi
 Sit Tibi parua ratis, Fortunæ per mare magnum
 Quò breuior trabs est, eadem minus obuia damno.

Hæc ait, & fauces cantati marmoris intrant.
 Ibat saxa super, fyrtesque citissima cymba;
 Strideret & quamvis loca subter iniqua, citatum
 Continuabat iter: velut ungula quadrupedantis
 Pulsat humum sonitu, volucresque supervolat Euros.
 Audiri inrerea fragor incipit illiarum,
 Fractarumque ratum, clarescunt signa ruinae;
 Qui periere tamen communi in strage latebant,
 Reddidit unda vomens donec super aquora nantem
 Diverforum Hominum mercem, sine pondere vanos
 Mercatorum abacos, nudas & aromate cistas,
 Rapta cruentatis bellantem cingula lumbis,
 Aulæ in longâ tritos statione galeros,

Doctorumque togas , & pallia Caufidicorum ,
 Hæc super , & Vatum lauros , & naufraga pietra ,
 Scriptaque præsertim Dominos palpantia dites
 Laudibus argutis , rosi sapientia morsum
 Unguis , & ad fumum sterilis vigilata lucernæ .
 De genere horum Hominum magnam fors perfida
 partem

Obruit ; At quibus ignovit , quibus & dedit imo
 Surgere de fundo , superasque emergere in auras ,
 Hi sua ad ingratum tollentes brachia Cœlum ,
 Acculant Superos , & de virtute queruntur -
 Magnanimum Heroëm miserescere publica fata
 Viderat Euphrosyne cui sic conversa profatur .

In brevia , & fyrtes , & saxa latentia , visûs ,
 Privati plerùmque solent offendere lintres .
 Noscere vis scopulum , quo grandia carbasa Regum ,
 Sortis & à longo jam fastidita favore
 Allidunt , huc flecte acies : & talia fata ,
 Ardua surgentem super Acroceraunia , supra
 Latratorem nterum Scyllæ , æriumque Caphareum
 Ostendit scopulum ; tunc his rescuta videntem est :
 Cernis ? In hanc rupem gaudi , validæque triremes ,
 Impingenda ferunt male parta æraria Regum .
 Ut reliquos mittam , Cræso cum divite , Xerxes ,
 Cæsar , Alexander , Marius , Pompejus , Atrides
 His fregere petris diademata : quasque regendas
 Sors dederat , rapuit , raptasque resorbuit Urbes .
 Pœna fuit fortuna prior : nec atrocior ulla ,
 Quàm memori vigilat quæ mente , fuisse beatum .
 Te quoque , foelices inter numerande virorum ,
 Antipodas post assertos , atque Indica regna ,
 Par fatum , graviusque etiam fortasse maneret ,
 Nî Superi abnuerent . Cum diceret , ecce Columbus
 Nescio

Nescio quam, similemque suæ sibi visus habere
 Ante oculos navim : primò conterritus hæsit ,
 Cominùs utque eadem magis est admota, magisque,
 signa recognoscit prætoria , se quoque vinctum
 Cernit ibi , illuvie fœdum , stricciâque sonantem
 Compede , & Hispano circum custode teneri .
 Omire turbatus : quæ monstra incondita ! dixit,
 Vera ne larva mei ? Sum nomen & ipse daturus
 Huic aliquando mari ? Infœlix non esse recuso ,
 Dummodo labe vacem : nam quid sibi carcer , & ista
 Vincula volunt ? Miserum facient si vincula tantum ,
 Nil doleo : doleo si sint factura nocentem .
 Si quid in Hispanum (quod abominor) est mea Re-
 gem

Peccatura Fides , vindex , caput hoc , caput antè
 Numen dede neci , facinusque intercipe nascens ;
 Dummodò constiterit sibi mens bene conscia facti ,
 Non est cur retrahar cœptis à grandibus , ibo ,
 Livor & à tergo veniat licèt , atraque famæ
 Toxicæ non cesset diffundere ; Me mea semper
 Absolvent benefacta , negabit & India fontem .

Dicebat ; cui sic demisso lumine Virgo :
 Vera nimis de te spectas in imagine fata .
 Orbem aliû invenies , nequeunt & quod dare Reges,
 Regibus ipse dabis : quid Te post grandia credis
 Dona relaturum ? Fidei culpabere læsæ ;
 Et rate , quâ ventis paulò ante verendus , & undis
 Jura mari dederas , captivi more , modoque
 Non ita donandus , remeare jubebere Gades .
 Te reducem flebunt Indi , miserataque casus
 Doris amara tuos , dejectum Præsîde tanto
 Vel non agnoscet , vel cognovisse pudebit .
 Tu ne cede malis : fraudi Rhamnusia plantas

Esse breves voluit ; reteguntur ficta , diùque
 Pœna nec esse sinet foelicem crimine linguam :
 Artificem repetet sua machina ; Tu cruciату
 Exploratrici limæ splendentior indè
 Redditus , Hispanæ fies acceptior aulæ .
 Mox nota dedecoris tergatur ut omnis , ad Indos
 Rursus ages summi Prætoris nomine classem .
 Quis, & ô! quantus, sortem per utramque probatus,
 Gentibus occures : talis spectabere , qualis
 Tigris in Armeniâ , postquam telluris hiatu
 Obrutus , & nullus jam creditur , auctior exit
 Eluctatus humum , spumosaque cornua tollit ,
 Testaturque palam , præmagnæ accedere semper
 Et vires , animosque per infortunia famæ .
 Quin tua progenies , & quæ nascetur ab illâ ,
 Vellere conspicuo donabitur arjetis aurei ;
 Dives ovis Phryxi Hispanis Magnatibus esto
 Sit commune decus : tanto gestamine digna
 Illa magis domus est , quæ Jafona misit Iberum .
 Talia dum memorat , simul & lenitur ab istis
 Cura Ducis ; motûs miri jam cymbula totum
 Larvalis pelagi spatium confecerat , utque
 Appulit Heroem terræ foelicis ad oram ,
 Ipsa nec ulterius conspecta , nec Arbitra cymbæ .
 Ille ubi se vacuum tranquillo in litore vidit ,
 Fert oculos circum , nùm de mortalibus ullum
 Anxius aspiciat , nullus , quem cerneret , adstat :
 Nuda sui tantum vox corporis aëra rupit ,
 Indigenam Sirena loci cantare putares :
 O' foelix , nimumque faventibus edite Divis ,
 Tangere cui portum licuit , quò navigat omne
 Humani votum Generis ; sed tangere paucis
 Concessum , folique Tibi ; foelicia recta

Ingredere , & fœlix jam nunc affueſce vocari .
 Ante tamen noſtrum , quidquid gravat , exue limen ;
 Mitte maris curas , atque obliſcere ventos :
 Hæc mutandorum ſitis impacata locorum ,
 Multum febris habet , quæ parte quieſcere nullâ
 Te ſinit , & pelagus nunc hoc , nunc verſat in illud .
 Ultima curarum pax linea , pace potiri
 Terra dabit , dici meruit quæ nomine Fœlix .
 Hic , quam quæris , adeſt Tellus nova : gaudia longa
 Nauſea non ſequitur , fletus non aſſecta riſtis ,
 Et timor omnis abeſt , careat ne fine voluptas .
 An ne carere fide mea credis diſca ? Subito
 Molle jugum clivi propioris : vertice ab illo
 Quâ patet , imperium Dominæ ſpeculabere noſtræ .

Cantabat : canor ille tamen prædulcis , & ultrâ
 Orpheos numeros ſuadere potentior , aurem
 Non aliter Ducis auſteram deliniit , ac vis
 Affilientis aquæ ſcopuli latera ardua circum
 Latrat inutiliter , confeſſa fremore repulſam .
 Carpit iter , nec qui greſſum remorentur euntis
 Deſciant obices ; arboſ hinc inde locata
 Semipuellarem veſtibat ſtipite formam :
 Ceu Daphne primam poſuit cum verſa figuram ,
 Infrâ truncus erat , mulier formoſa ſupernè .
 Aſper ad has Heros , Daphneque ſeſterior ipſâ
 Tranſit , & in virides obliquat lumina Nymphas .
 Summaque jam clivi conſcenderat , unde vireti
 Sumere proſpectum , ſpeciemque expendere poſſet .
 Qualia ſecretæ fabricaſſe palatia Pſychæ
 Pertur Amor ; vel quale ſolet Meſſana ſub undis
 Cernere conſpicuum muris , & monte theatrum ,
 Ipſe ſuâ quoties referitur imagine portus ,
 Miraturque videre patem , dubitaret ab illo

Forsitan & vinci, nisi quòd contendere possit
 Cum vero falsus, foret hæc quoque gloria veri.
 Tale quid ante Ducem mendax Fortuna colorat.
 Ille scit esse quidem sine corpore, corporis umbras
 Qualia de pluviis veniunt spectacula pictis,
 Quæque diem contra dant motæ colla columbæ:
 Hinc dubitat, num res, an sint imitamina rerum,
 Ignoscitque suis, similique errore faretur
 Se potuisse capi: tantum videt artis in arte.
 Tum veritus, nimium sua dum pupilla jocatur
 Circum spectra vaftris volitantia pelliculis, ne
 Captus & ipse foret, declinat lumina, Seque
 Talibus admonitis hortatur, & armat Honesto.

Heu! quota pars hominum sanâ cute turpius errat,
 Et sterit vigilans, & lumine laudat aperto
 Somnia, proque bonis sequitur simulacra bonorum.
 Æstuet à nullis quamvis mens faucia philtris;
 Sponte sed insanis, nec delirare coactis
 Danda tamen venia est: maga fit sua cuique cupido.
 Me Comitum miseret; Sed & hos haud longius ipse
 Insanire finam, tenuit sat scenicus error:
 Fas tandem ponat festiva tragoedia finem.
 Et quia non alio solvendus vindice nodus
 Quàm præsentem Deo, nodus solvatur ut iste,
 Jam Deus interfit. Dixit, clivoque relicto
 Intrepidus molitur iter, quo divite muro
 Aurea præcinctum munibat Janua septum.
 Interea Hispanos hilares dulcedine claustrum
 In nemus illud idem, veluti de more solebat,
 Canaridum stipata choro Theromantis gæibat.
 Visere per lufum veluti vivaria sæpe
 Rex gaudet sibi de Pario quæ marmore fecit,
 Ut nolente mari, portum gula semper haberet,

Deliciasque darent oculis , qui desidis undæ
 Pace saginati saliant in gurgite pisces.
 Fortè propinquarat foribus , quo venerat Heros
 Tempore : Vix illum formâ gressuque decorum.
 Flagrantemque videt cœlestibus insuper armis ,
 (Ut mollis , facilisque capi , nec amoris abhorrens)
 Capta repente fuit : qui sit cum nesciat , unum
 Esse putat de captivis , quantumque licebat
 Conjicere ex cultûs insignibus , arguit illis,
 Esse Ducem ; gaudet quod nullo parta labore
 Venerit in castes ultronea præda , futura
 Chara sibi magis hæc , quam quas possederat omnes.
 Accessit , prensâque manu , dictâque salute :
 Quid petis hinc ? quæ causa viæ ? quibus hospes ab
 oris ,

Quâ rate venisti ? reddit cui talia supplex
 Ore quidem , salvâ sed Majestate Columbus :
 O' Tellure tuâ Regina beatior , uni
 Cui licet , & fas est alios fecisse beatos ;
 Cumque tibi in majus nequeat jam crescere Regnum
 Deliciis , opibusque fluens , per regia gaudes
 Munera , victuræ fines extendere famæ .
 Quod reliqui peterent , non oro , ut divite censu
 Exornare velis , & me fœlicibus addas ;
 Dummodo deserim paulùm miser esse , mearum
 Hæc est summa precum . Si nescis , Classis Iberæ
 Dux ego nuper eram , per & hæc maria invia lætus
 Vela dabam ventris , cum pontus inhorruit , inæque
 In Cœlum glomerantur aquæ , prior ipse repellor ,
 Submoveorque meis violento turbine : postquam
 Actus more pilæ diversa per æquora , tandem
 Lintris ope exigui vestras ejector ad oras .
 Turba comes , virâque eadem mihi charior istâ ,

Luce

Luce ne vescatur, siue indiga lucis, & urnæ,
 Has circumvolitet terras, nostramque requirat,
 Imploretque manum, cumulum quæ donet arenæ,
 Dicere non ausim: clementi munere Divûm
 Quæ si spirat adhuc, si forte moratur apud Te,
 Visere da precor, & numero me redde meorum:
 Qualemcumque ferunt sortem perferre paratus,
 Unanimis, foelix non esse, miserve recuso.
 Talibus orabat: contra cui talia reddit
 Saga perita dolos hilari prætexere risu.

Mitte graves curas, & verba sonantia questus,
 Hospes amice, decent alias hæc nomina terras,
 Insincerus ubi risus, nec mella bibuntur
 Ulla voluptatis, quæ non aspergat amaror.
 Hic ubi cura procul, dolor exulat, almaque Regna
 Pax tenet, & Charites volitant in veste solatæ,
 Exercenda tibi superest ars unica (disci
 Atque eadem facilis, nulli non insita cordi)
 Scire frui: foelix fieri patiare libentèr.
 At cave, nè partis careas, si nescius uti:
 Vivunt amissi Comites, desiste timere;
 Et quia de geminis Fortunæ vultibus, omne
 Quod timeatur abest, & adest quodcumque cupitur,
 Hi verè vivunt: numero reddere tuorum,
 Quæque Ducem deceat, majore beabere sorte.
 Distrahat ulterius nè te mora longa videndi,
 Porta renidentis quæ ducit ad otia sylvæ,
 Hæc est, quam spectas, unâ ingrediamur; & inter
 Verba, fores pulsât ratalis cuspide virgæ:
 Pulsatæ sonuere, patentibus illicò valvis
 Clausura relaxantur. Solers non perdidit Heros
 Tempora, si parium clypeo detraxit, & altè
 Extulit ad Solem. Vix lamina visa refulsit,

Imple-

Implevit splendore locum: pars luminis intrat
 Speluncam, pars exterius diffunditur, extrâ
 Quæ venit, insuero trepidantiâ percutit ictu
 Ora Sacerdotis, consternatunq; nitore
 Corpus humo affixit, mentem spoliavit & arte;
 Altera fulgoris pars introgressa viretum,
 Utpotè temperie Divinî prædita Veri,
 Se coram non passa dolos consistere, fucum
 Dissipat, & larvas miniato cortice nudat.
 Forma tripartiti collis lætissima visu,
 Dignaque de radiis eadem contendere Soli
 Nulla sit, eclipsi velut intercepta latet lux:
 Ille modo & trabeis circumvestitus, & ostro
 Conspicuusq; togis, fumi rarefcere ritu
 Visus Honoris apex: quæ poma videntibus aurea
 Prætulerat de flavicomis Opulentia ramis,
 Tacta velut Scythico fuerint Aquilone, jacebant.
 Molle voluptatis Regnum sic denique totum
 Vanuit, ut propiore solet Titanis ab igne
 Saucia fœminei cerussa liquefcere vultûs.
 Frons antiqua redit, qualis fuit ante resumit
 Sylva senectutem nemoralibus hispida plantis.
 Intrat in hanc properè successu fervidus Heros,
 Vestigatque suos: Ernestum repperit, inde
 Alphonsum, & Vascum, fixi stupida ora tenebant
 Illicibus similes, atque immotis cyparissis.
 Victor adit, quamvis & nomine quemque vocaret
 Sæpe suo, non propterea torpore soluti
 Se sibi restituant: tandem cœu languida tollit
 Lumina, qui longo digessit Massica somno,
 Agnovere Ducem, flentes dant oscula flenti:
 Dumque parant avidi circumdare brachia collo
 Illius in manibus scutum mirabile spectant

Visum

Visum nunquam aliàs : oculis nec cernere tantùm
 Aspera signa volunt , manibus contingere gaudent .
 Mira fides ! acies quò plus ab imagine pendent ,
 Expenduntque notas , mens sanior incipit esse .
 Jam redit Oceanus , redit India , tantaque serpit
 Ora per , & fibras non insincera voluptas ,
 Ut nemo narrare Duci sua somnia possit .

At famulas inter trepidas collapsa Sacerdos¹
 Reddita fomentis postquam sibi constitit ; utque
 Sanguineis horrens maculis , & pulvere foedum
 Os circumduxit , nec *Æ*erno murice claros ,
 Vel sibi mirandos quæ *Æ*erat , invenit hortos ,
 Non graphici septum muri , non ex adamante
 Limen , & Heroëm non ipso in limine stantem ;
 Hunc rata , cantatum sibi qui potioribus armis
 Evertisset opus , nec non irata latronem
 Plus linguã potuisse suã , stetit icta dolore
 Executientique comas , sic tandem turbida fatur .

Perfide , capta tuis , fateor , sum scœmina verbis ,
 Captaque sum vultu : Te supplicis ora referre
 Tam bene quis docuit ? cum me paulò ante rogares ,
 Hospes , an hostis eras ? Sed non lætabere longum
 Proditione malã : vis est mihi fortis in umbras
 Majores Erebi . Non Tu , nec turba tuorum
 Suaviter illudi Jarvis meruistis amicis ,
 Quæ vos oblectent : alias Acheronte vocabo .
 Ingenio certare putas ? vincere profectò .
 An quos foelices potui fecisse , verebor
 Ne miseros faciam ? Vix hæc effata , vagari
 Dat per colla comas , stringit manus efferã virgam ,
 Pulvereoque pavimento tres imprimat orbes :
 In medioque manens , bis se convertit ad Ortum ,
 Et bis ad Occasum , tum sic horrenda profatur .

Harpyiæ, Scyllæ, Centauri, Gorgones, Hydri
 Huc huc adventate, sepulta relinquire regna :

Fortunæ & Bromii vobis viridaria trado .

Gramine quo teneri nuper lusistis Amores ,
 Sibilet hic Python , & Janitor allatret Orci .

Hispani quantum lætati huc usque fuere ,

Tantundem doleant , vertatur scena , jocosis

Tristia succedant : fuit ut sua cuique voluptas ,

Sit tortor cuicumque suus ; tamen agmine facto

Mortem intentantes tortis serpentibus omnes

Præter & ora Ducis volitate , & pectora , Manes .

Hæc ubi verba dedit, siluit : cantamine dicto ,

Crediderat patuisse Stygem , ruptisque catenis

Astra super , manibus venisse Typhoëa centum .

Nil videt : ingeminat nova murmura, clamat & ô quis

Assuetos primo linguæ parere susurro

Torpor habet lemures ? huc , huc mihi subdita saltém

Turba veni . Quò Mæror abis , Iufamia , Fletus ,

Et Dolor , & Macies , & plena pudoris Egestas ?

Nondùm mugit humus ? nondum laxata dehiscunt

Tartara ? nullus adest in nostrum dedecus ultor ?

Nullus adest : iterabo fonos ; nec plura locuta ,

Ore , manu , plantis omnes interrogat umbras .

Nulla venit . Surdum Plutona ut denique sentit ,

Exululat frendens : Me ne advena , naufragus , ex-

spes ,

Vilis , inermis , inops impune irriserit ? & quâ

Tollebar jus omne supra , spoliaverit arte ?

Quò vires abiere mæx ? nisi sum , velut ante

Chara Diis Erebi , procul hinc insignia vanæ

Ite Sacerdotis . Dixit , vittamque capillis

Abjicit , abjectam pedibus proculcat , atque

Inde ferox : ad me vos quando venire negatis

Tar-

Tartarei Manes, ad vos properabo venire .
 Dixit, & inclusum virgâ quod ferre solebat
 Educit ferrum, strictumque in pectore condit .
 Accurrunt properè Famulæ, Dominamque labantem
 Corripiunt, manibusque regunt, levat illa gravatos
 Morte oculos, Cælumque sibi noctescere sentit :
 Exanimem reddunt aulæ stratisque reponunt .
 Fit dolor, attonitamque excurrit fama per Urbem .

Jamque excantato victor remeabat ab antro
 Columbus, præ se Comites ostendere gaudens
 Imperio nuper Dominæ crudelis ademptos .
 Talis, & Alcides cum Thesea, Pirithoumque
 Faucibus eduxit non extricabilis Orci,
 Ibat ovans, Grajas & circumferre per Urbes
 Gestibat; neve ex Erebo venisse lateret,
 Pallor amicitiae, qui federat ore, monebat .

Tunc iter ad portum celerant, quò venit ubi Heros
 Permistus Sociis, ut inexpectatus, & ultra
 Mortalem speciem splendescere visus in armis,
 Navibus exiliere omnes; glomerantur in unum
 Nautæque, Proceresque avidi cognoscere vultum,
 Gratari reditus, & amicam tangere dextram;
 Seque, illumque premunt: potuit reverentia lædi
 Impete concursus, excusant gaudia culpam .
 Acceptis ille officiis responder: in omnes
 Oscula, complexus, & consolantia verba
 Dividit ex æquo, miscet Patremque, Ducemque .
 Sic redit ad nidum quoties circumvaga Progne,
 Implumes lætantur aves: dat, & accipit unâ
 Lætitiâ genitrix, rostro quo portigit escas
 Quæritas natis, illo simul oscula figit:
 Servit egestati, sed non & omittit amorem .
 Sedula non aliter Ductoris cura, Sodales

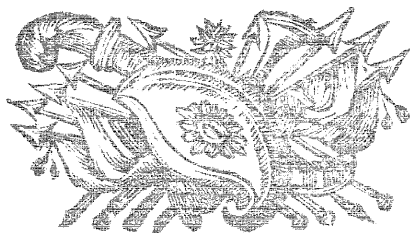
Allevat alloquiis , & eodem tempore naves
 Quassatas farcire parat , numerumque recenset .
 E septem deerat prætoria , quam Tenariffæ
 Litore desertam meminit , nequique reverti
 Ocyter , à Superis aliò deflectere iussus .
 Dumque ubi sit , dubitat , num litore perftet eodem ,
 Arserit an flammis vicini subdita montis ;
 Non procul à pelago tentis accedere velis
 Aspicit ad portum , nova res sed gaudia turbat .
 Namque videbat , uti luctus manifesta recentis
 Signa daret malus , ferrugine tinctus Iberâ :
 Turbatur , pietasque animum dubitare coëgit ,
 Natus an occiderit , quem puppe reliquerat illâ .
 Utque solo primùm ratis est admota , prior Dux
 Litore conclamat : specimen quid habentia luctus
 Hæc sibi vela volunt ? Ubi nam Fernandus ? Amici
 Dicite : vivit adhuc ? Auditâ voce Parentis ,
 Ante alios salit in litus Fernandus : & adsum ,
 Adsum , ait , & vivo ; Tun' vivis ? an ipse sepulti
 Fallor imaginibus , spirantis & intuoꝝ umbram ?
 Hic color , hic habitus , nigrantis lina carinæ ,
 Me non , ut reris , Te lamentantur ademptum :
 Scilicet à nobis postquam quæsitus in omni
 Parte diu fueras , nec parte repertus in ullâ es ;
 Tandem fama tulit , Te præ dulcedine Veri ,
 Dum nimis affectas incendia visere Montis ,
 Exhalasse animam : tam cominus indignante
 Vulcano humanis oculis sua claustra videri .
 Vulnus ad auditum , Tu collige , qualis in omnes
 Mæror iit : primùm nil ausi dicere , muto
 Ore loquebamur : gelidis stupor omne ligarat
 Sensibus officium , lacrymasque extinxerat ipsas .
 At postquam immani mentem collegimus æstu ,

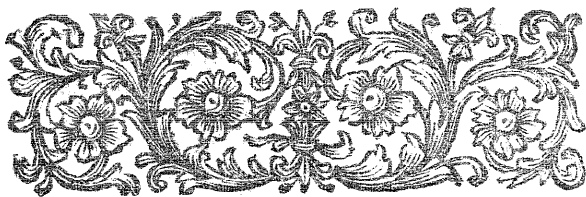
Tunc

Tunc orbam rectore ratem candentibus alis
 Exuimus, similesque animis suffiximus atras.
 Qualis ab exequiis redit uxor amica mariti
 Plena rogo, postquam cineres, quos pectore mallet
 Æternùm servare, fideli condidit urnâ,
 Tonsaque deposuit crinem, & dedit oscula saxo,
 Non sepelit lacrymas, sed nigrâ in cyclade damnat
 Florem avi, ornari solo contenta dolore.
 Mens remanere fuit, nec eodem cedere portu,
 Ad nos certa magis de Te nisi fama veniret;
 Non licuit, siquidem rupti crateris hiatus
 Cœperat exundare, imoque evoluere fundo
 In mare cum tonitru radicitus eruta saxa.
 Tum verò attoniti super impendente ruinâ,
 Terga damns, profugosque timor sic mortis agebat,
 Effet ut in votis, ut quæ Te monte sub illo,
 Fluctibus in mediis eadem nos flamma cremaret.
 O! nec sperandum nimiùm foelicibus unquam,
 Nec desperandum miseris: quo tempore rebar
 Omnia defecisse, rates, sociosque, Patremque;
 Invenio socios, classem, & super omnia Patrem.
 Fare tamen, si fas, spatio quæ temporis hujus
 Vultibus absentem nostris Te causa removit.
 Non ita de facili fieri potuisset, ut Ipse
 Navis amans a deò, malefido in litore solam
 Defereres, nostri oblitus, comitumque tuorum.
 Talia dicentem Dux interpellat: amoris
 Argumenta mei satis explorata, Sodales,
 Esse puto, nullumque fuit, mihi credite, tempus
 Utilius classi, quàm quo sum creditus esse
 Et cinis à vobis, & lamentabilis umbra.
 Quod superest, veteres animo depellite luctus,
 Primaque sit Superùm grates expendere Regi,

Cura

Cura secunda viæ . Nunc ite , & classis ad usum
Fortunæ refecate nemus , deque abjete cæsâ
Ædificare novam properes , Fernande , carinam ,
Cui mando , ut præsis , & ut hæc Fortuna vocetur .
Nomen in omen eat , puppi contingat & isti
Prima salutatores Indos ut donet Iberis .
At quia jam pœnas Theromantis perfida soluit
Quosque voluptati Manes servire coëgit
Ante suæ , nunc carnifices sub Tartara sentit ;
Illius in vacuas sedes , aulamque vacantem
Intremus rerum Domini : data tempora postquam
Navibus armandis fuerint , iterabimus æquor .

L I B E R V.

REDDITA Classis erat, Fortunæ-
que Insula vanam
Execrata Deam, melius jam Numen
habebat.
Protinus abscessum festo canit ore
Columbus.

Litora deseruere: fretum quâ parte secarent
Doctus erat nemo, tamen omnibus India votis
Una petebatur, cum nesciretur an esset.
Heu rerum ignaræ mentes! quam longa, gravisque
Humano generi caligo in sæcula fluxit!
Vulgatæ facilis metuas accedere famæ:
Fallitur, & fallit, delictaque credulitatis
Excusat, sed non absolvit publicus error.
Illa via Oceani prius invia, credita solis
Imbribus, & nebulis, habitataque noctibus, ecce
Raditur Hispanis, inventaque nabilis, auræ
Et veli patiens, maribusque simillima nostris.
Quin simul ac patuere rates, visæque sub undis
Umbrae Hominum primæ, Nymphæ Oceanitides acæ
Confestim novitate, globatim ad candida nabant
Lina, videre viros cupidæ, cupidæque videri.
Attramen & virides non ante cubilibus udis

Exar-

Exerere comas, vitro quàm judice comptæ,
 Tempora coraliis ornarent cærule rubris,
 Et pulchræ fierent, ea quantum forma sinebat.
 Ire natatrices tranquilla per æquora lætus
 Aspicit Hispanus, pulchrasque nec adstupet esse,
 Cum sciat è pelago matrem venisse Decoris.

Tum Vascus: quoniam blandis asiaticis oris
 Non minus apta quies ponti, quàm dulce sonanti
 Nox sit amica lyræ, faveantque silentia chordis;
 Dic age, si quid habes variis è casibus Heros,
 Grande, cothurnatumque aliquid, quod & impleat
 aures,

Et Virtus quo possit ali; quod & inter eundum,
 Non intellectâ cursum dulcedine fallat.
 Talis ad Argoæ numerum ratis ibat & Orpheus
 Afflecta Principibus non indignandus Achivis;
 Quantumvis citharæcedus erat, non ille Leonis
 Asper ab exuviis, tunicâ nec tectus ahenâ,
 Voce tamen miles, belli fomenta canebat,
 Et sæpè in pugnâ plusquàm Meleager, & Idmon,
 Castor, & Amphidamas, citharâ pugnaverat Orpheus.

Ductor ad hæc: vestris rem poscitis auribus æquam,
 O' focii, ferri quos oria vellicat inter
 Laudis amor; sensus etenim cum nobilis intrat
 Fabula, cantatusque animis illabitur Heros,
 Non auditorem patitur dormire: necesse est
 Verba inter fremat, & claros suspiret ad actus.
 Bella sed ad fortes ut digna loquamur Iberos,
 Non nisi de fastis, castrisque petantur Iberis.
 Materiam Granata dabit: sub mœnibus illis
 Quid, Duce me, gestum pelago Maurasia contrâ
 Agmina, quæ tulerim victricis præmia dextræ,
 Commemorare juvat; neque enim mihi gloria, bellum

Tam gessisse fuit , quàm sit narrare voluptas .
 Evolvebatur septingentesima messis ,
 Ex quo trita jugo paulatim Hispania Mauro ,
 Tollere cervicem jam cœperat , atque pudorem
 Nigrantis Domini regali tergere fronte .
 Una sub indecori Granata tyrannide tantùm
 Serva tenebatur : populator & horridus ille
 Corporis immensi Coluber , qui motus arenis
 Adversæ Lybies Abylam trajecerat , omnesque
 Hesperix amplexus squammis immanibus Urbes ,
 Hos intrâ muros se se collegerat Urbis ,
 Et mutilus terrebat adhuc . Sed contigit illo
 Tempore , placandis monstris non degener ultor ,
 Nec minor Alcides ; Castellæ Rector , & unâ
 Ferdinandus Aragoniæ eùm sceptrâ tenebat ,
 Non ante Hispanum juratus ponere ferrum ,
 Quàm super oppositam Calpen , mirantibus Afris
 Eminus , excisi spoliùm suspenderet Hydri .
 Ergo manum cupidus supremam imponere bello ,
 Bandelem Nomadum Regem cum milite trunco
 Nequicquam latebras Granatæ turribus altis
 Quarentem , mortisque moras , indagine valli
 Clauferat : ablatoque elementis omnibus usu
 Terrarum , undarumque , reliquerat aëra solùm ,
 Nè posset sperare , tuas nisi , Dædale , pennas .
 Fama sed in majus grandescere sueta , canebat
 Venturam auxilio Lybiam ; sectumque bipenni
 Atlantem , pelago cæsam demittere frontem :
 Mille rates jam stare , Duces , atque agmina mille ,
 Troglodytas , Pnyllos , Gætulos , & Garamantas ,
 Membraque tot dissepta locis , & sparsa , sub uno
 In corpus coisse viro , Procetumque , Ducumque
 Alimorum apicem , tantique Agamemnonæ belli .
Ore,

Ore, habitu, ritu, linguis, patriâque, Diisque
Discordare omnes, mentem tamen omnibus unam,
Granatam Regnorum Helenam defendere raptu.

E Tingitani jamdudum litoris orâ
Erupturam hyemem vigili præfererat aure
Isabella sagax, omnis cui tradita cura
Imperitare mari, summum rata dedecus, umbram
Ignavam fovisse domi, bellante Marito.
Hanc penès ad Malacæ portum tum classis Iberæ
Stabat onus, Regina vices ibi Regis agebat.
Quæ simul adventum properantis obaudiit Afri,
Me vocat (hospes ibi nam tunc ego fortè morabar)
Mox ita: Regalem tentasti sæpius aurem,
Non humilis causæ Orator, dum nautica Nobis
Armamenta petis, quibus æquor arare repostum
Fidis, & obstructos aperire Nepotibus Indos:
Votum grande quidem, num sit laudabile, testis
Tu tibi; non ne omnes Europæ consulis Urbes,
Sollicitas Ligures, nec inexplorata relinquis
Bellica Lusitaniæ Regis navalia, nec Te
Pœnituit Batavos, & prætentare Britannos?
Dic tua quid valuit facundia? non nisi tecum
Attuleras quæ vota, refers, omnique recessis
Non exauditus, vel non auditus ab aulâ.
Ast Ego, damnatam cunctis non imp. bo causam;
Quin placet hoc ipsum, quod tor po. Ipse repullas
Indejectus ades, votumque tenacior, urges:
Adde, quod oranti ut saveam, tibi calcet id ipsum
est,

Quod nemo indulsit. Discat, quæ venerit ætas,
Non petere Hispanos si quid sapienter agendum est;
His consulta peti: facilem suadentia cursum
Nabilis Oceani rationum pondera mecum

Sæpius expendi, nec terreor, ardua factu
 Quamvis esse rear: fieri quis posse putasset,
 Ut trabe Peliacâ primùm mare finderet Argo?
 Græcia tunc solùm palmas utrasque tetendit
 Typhis in amplexus, & in æthera transtulit Argo,
 Factum ubi conspexit, fieri quod posse negabat.
 Plusquam credat posse, potest homo, nullaque penè
 Digna coli, nisi visa prius temeraria virtus.
 Quare age, propositis audacibus adjice mentem
 Et jactata diu tua penè, & naufraga vota
 Portum intrasse puta: classem, quam possis, habebis.
 Ante sed obscuris maribus quàm prælia portes,
 Dux nostro proiude mari, qualisque futurus
 A' Lybicus Indos jam nunc ordire triumphos.
 Non tua seductus Mundi premet angulus acta;
 Europæ, & Lybies in Te defigier unum
 Crede oculos. Esto neget hic sua saxa Pyrenè.
 Pro scopulis, in quos metuant impingere fœdi
 Æthiopes, mea classis erit; nec & ista paranda est,
 Trabs in procinctu, naucerus, ahenea, miles,
 Ni desint animi, sunt omnia: neve meorum
 Laudatrix præfens desiderer, omnibus ante
 Stabo, per hoc pectus Mauro via sola patebit
 Ad vallum, quo noster habet tentoria Conjux.

Hæc ubi dicta, calor fervens sub pectore formæ
 Tinxit ebur, nivibusque dedit brevis ira decorem.
 Sic quæ torpet iners, agitata resumere vires
 Flamma repente solet, radios injuria prodit.
 Quis mihi tunc sensus fuerit, vos dicite testes
 Votorum Comites, arcanorumque meorum.
 Ora pudore solo tenui defixa parumper,
 Attonitoque diu tandem vox excidit: O' quam

Te in memorem! Divam ne, an de mortalibus unam?

Mortalem dicam ; sed ob id tua grandia crescunt
 Acta magis , quòd , cum mereant cœlestia credi ,
 Sint humana tamen , Divinaque dotibus æquent .
 Et quas pollicitâ pro classe rependere grates
 Fas erit ? hoc nostræ non est opis : India reddet .
 Te maris in conchis , te cortice scribet in omni
 Arboris , inque suis quæret cælare metallis :
 Nunc tibi Junonis , Veneris nunc afferet ora ,
 Nunc venatricis Triviæ , nunc indole torvæ
 Palladis aptabit crudum thoraca , tuique
 Expertem decoris nullam sinet esse Dearum .
 Mox ut regali Te prole beaverit Æther ,
 Picta per occiduas ibis Berecynthia terras ,
 Alta rotis , Reges & circumplexa nepotes ,
 Omnes Semideos , omnes in Nerea dignos ,
 Seu Jovis in vultum descendere , sive Gradivi ;
 Non similes absint cultus , ad fræna Leones ,
 Quos gerit illa , geres , & habebis tu quoque turres .
 Interea paribus studiis certemus oportet :
 Gignere tu Reges , ego Regibus addere regna .
 Ante sed in Mauros fidei tentamina nostræ
 Quandoquidem præstare jubes , nil demoror . Adsum
 Miles ubique tuus : terrâ experire , marique ;
 Ardua non metuo , non infima temno , tuisque
 Omnis ab imperiis nostris venit ambitus armis .
 Unum oro , belli nè Te , Regina , periclis
 Inferre : celsa sede Malacæ pro litore ; pugnam
 Nam Tibi quæ narrent : Cæcula cadavera mittam .

Hæc ubi fatus eram , me portubus imperat altis
 Ferre gradus , ubi navalis servabat Enyo
 Arbitrio volucrum motanda palatia Fratrum ,
 Sylvani quondam populam , viridemque Senatam .
 Ut veni , ut vidi , fateor mihi cognita nunquam

Tempus ad id classis tam pulchro compta paratu ,
 Totque referta viris , de navibus omnis ut illis ,
 Jam tunc , quanta foret , dignosci Hispania posset .
 Scilicet hunc lectus Procerum convenerat ordo ,
 Turpibus imperiis quicumque tyrannidis Afræ
 Colla indignantes dare libera , faxea supra
 Castella Aragonum , caligantemque Pyrenen .
 Finitimi Cælo tutos habuere receptus :
 Nec sibi montani Reges vertere pudori
 Rus colere , agrestem posito diademate falcem
 Sumere , cæsariemque hirsutæ pectere sylvæ :
 Læsaque Majestas nihil est à paupere panno ,
 Augusto ex oculis interlucente colore .
 Hic agiles lintres jaculatricefque triremes
 Cernere pompa fuit , quas miserat Insula duplex
 Major , & inde minor balearibus inclyta fundis ,
 A' teneris gens docta rotare per aëra saxum :
 Monstratam genitrice puer non accipit escam ,
 Ni feriat , dextræque rudi gula fecerit artem .
 Montibus à patriis simul hunc adduxerat alnos
 Astur , & in velis latè crepitantibus auro
 Clarum insigne loci cælaverat Asturconem :
 Corporis ille quidem minimi , sed maximus idem
 Mobilitate pedum , nullo quem sordida tactu
 Armentalis equi , Zephyro sed plena Marito
 Concepit genitrix , nec originis immemor ille
 Pictus amat cursus , & concipit æquore Patrem .
 Si numerare velim discrimina navigiorum ;
 Ante quis expediet , Cleopatra quot ausa Liburnis
 Gurgite Leucadio fatum committere Mundi :
 Dicit & Adriaci maris ad sponsalia qualis ,
 Quantaque de velis cadit umbra canalibus altis
 Pronuba Neptuni tunc cùm Republica Virgo ,

Argo scandit certantem sydere pinum ,
 Rubraque divitiis , comitataque mille carinis
 Occurrit pelago ; nec frigidus audit ab imis
 Sponsam sponfus aquis ; procedere quin parat ultrò ,
 Cum Nymphis, fluviiisque sequacibus, & glaucis Diis.
 Expectans avidè , lapsus per serica fila
 Quando maritalis demittitur annulus undis ,
 Conjugis à manibus ; festinus ut ipse reponat
 Illius in dextrâ , sceptrum regale , Tridentem .

Quarta dies aderat , summo cum mane videmus
 Litus ad Hesperium vastâ se mole moventem
 Marmaridum Classem : potuit sub luce malignâ
 Credi Abyla exosa Oceani divorria longa
 Velle iterum abruptæ sociare Ceraunia Calpi .
 Protinus audendi calor incidit : omnibus altæ
 Surrexere comæ , totâque repente coortus ,
 Hostis , adest hostis , discurrit in Urbe tumultus .
 Iphelia virilem animum si præstitit unquam ,
 Tunc fuit ; in famulas ardentia lumina vertens ,
 Arma citæ , ferte arma : dies meus hic , meus , inquit ,
 Longè optabilior , quàm qui mihi lampade luxit ,
 Ad thalamos , Fernande tuos , cum duceret Hymen .
 Poscenti clypeum , gemmatum protinus orbem
 Obtulit Harpalyce , dederatque Philandria tegmen
 Pectoris , inque manu Lampedo locaverat hastam .
 Haslenus ad comptus armandi corporis uti
 Censuit ancillis : sibi cætera sufficit arma ,
 Quorum fabra fuit melior natura Cyclope :
 Fronte supercilium grave collocat , afflat & ignem
 Luminibus , tonitruque sonorem vocibus addit .

Tunc his ausa Viros hortari Fœmina dictis :
 Sors fateor præclara , Viri , cui lucis in ipso
 Contigit exortu vagitus edere primos

Inter

Inter opes dominæ, quam non intelligit, aulæ.
 Ast ego vile puto, de me si prædicet Orbis
 Nil, nisi Reginam: titulus communis inertis
 Regius esse potest; tantis superaddere majus
 Quid juvat acceptis, quod possim dicere nostrum est.
 Nec mihi, nec vobis occasio pulchrior unquam
 Venerit audendi: toto cum robore Cancris
 Pulsus ab Hesperia redit ecce ferocior Afer.
 Quid paret in promptu est: Granatam cogitat, illâ
 Stante nihil demptum putat hæcenus, omnia Regna
 Hac sibi servatâ pensari credit in Urbe.
 Servet ut hanc, jactura levis Babylona videtur
 Et Pharon, & Memphim, totumque impendere Nilâ.
 Hac mihi Granatam videor de puppe videre
 Attollentem oculos, implorantemque paratas
 Pulchra in bella manus, & dicere: fertis, Iberi,
 Reddita cum sibi sit jam tota Hispania, fertis
 Urbibus è tantis, ut solum Maurica dicar!
 Tempus ad hoc ignominiam, fastumque superbi
 Æthiopis sim passa licet, solatia fati
 Servitium commune dabat: modò Regna tot inter
 Libera, sola gravi tenear si compede, nostro
 Jam quoque libertas consentit vestra pudori.
 Hostis in occursum procedite, barbaricæque
 Ingens annonæ subducite robur, opisque
 Indigeat qui terre parat: non hæc mea iussa
 O' fortes animæ, vestri sed credite Regis.
 Illum ego cornipedis sublimia terga prementem
 Desuper intueor, speciosum puiuere belli,
 Vastantem segetes, pulsantemque arjete muros.
 Nec tamen irascor, quin de me conqueror ipsâ,
 Esse nimis fortem: cuperem castella deessent,
 Et fossæ, & turres, tardatus ut objice nullo

Legi-

Legitimus sua jura daret Dominator in Urbe .
 At quid ego in sponte audaces hortatibus utor ?
 Solvite vela citi , properate , impellite remos ;
 Conjux ante meus scandat quam mœnia victor ,
 Vincatur Granata mari . Vix talia fanti
 Lucida flamma polo descendere visa , levemque
 Ducta ter in gyrum , galeæque innoxia cristas
 Lambere , venturi faustum certaminis omen .
 Ocyter inde jubet laxare faventibus auris
 Carbasa , & in Lunæ speciem procedere Classem .
 Gonsalvo dextri lateris , Mihi cura sinistra
 Mandatur , pugnae medium Regina tenebat .
 Illam turrigeræ radiantem puppe carinæ
 Visendi studio certatim ad litora vulgus
 Misceri juvenumque , senumque : à turribus illam
 Mirari , puerisque suis ostendere Matres .
 Fœlix omen erat Dominæ præsentia visæ ,
 Agnosci facilis , solitoque serenior , & quæ
 Præferret nil solliciti , nec euntis in hostem ;
 Hoste sed è domito vultum redeuntis haberet .

Viderat adversas tensis accedere velis
 Rex Arabum , Nomadumq; rates : nec inhorruit hoste
 Spectato , de more sui memor , ultima cogens
 Sanguinis auxilia . Erigitur magis asper in iras ,
 Attollitque animos , lætus decurrere nullum
 Momentum sibi laudis iners , per & obvia bella
 Esse iter ad bellum , ratus & quid pulchrius esse
 Eminus à muris etiam defendere muros .
 Unde animos meritò capiat , nec nomina desunt :
 Scit sibi pugnaci quales in milite nerui ,
 Quique Duces , hos hæredes virtutis avitæ ,
 Annibalis gestare animas , & Amilcare plenas .
 Scit quoque cum Pyrrho se ferre in prælia , gnaras

Ducer-

Decertare feras, nisi turritos Elephantos,
 At bene munitâ Numidas in crate Leones,
 Pſyllorumque angues, pejoraque toxica ferro.
 Lunat & ipſe ſuas Dux non improvidus alnos:
 Lævæ præficitur moderator & arbiter alæ
 Cephæus, Antæus dextræ, ventofus uterque
 Jactator generis: putat hic, (ea gloria vano)
 Terrigenæ luctatoris de ſanguine robar
 Emanafſe patrum, nec membra torique negabant
 Credere degenerem forti de ſtirpe nepotem;
 Stemmatîs hinc fumo turgens in divite prorâ
 Inviſtum cunctis, ſolo ſed ab Hercule victum
 Pinxerat Antæum famamque pudore petebat.
 Cephæus antiquæ Cœlum numeraret ut inter
 Argumenta domûs, auratâ in puppe ferebat
 Caſtellum Danaës, pluviamque, Jovemque docentem
 A' pretio nullum non expugnabile vallum:
 Perſæaque addiderat, nec non in rupe puellam
 Litem inter magnæque ſpei, magnique timoris
 Ancipitem, patulas fauces Piſtriciſ an intret,
 An ne cubile equitis ſcandat ſervata volantis.
 Hos inter medius, belli navalis habenas
 Alinorus agit, cujus ſub jura merebant
 Et Nomas, & Garamas, & qui Typhone coorto
 Teſta vider Naſamon ſpoliata per aëra ferri.
 Regem armis, opibuſque gravem validiſſima niſi
 Prora vehit, cui nomen Atlas, tamque omnibus iſta
 Navibus eſt Lybicis, quàm montibus altiôr Atlas.
 Atlantis, modo factus Atlas, ſub mole fatiſcit
 Pontus, & ambigeres nûm plus noſceſcat ab atris
 Vultibus, expansis an cornibus antennarum.
 Ante tamen litui canerent quàm ſigna, ſuperbus
 Talibus auditus turmas accendere dictis:

O' qui-

O' quibus æternæ de furto lampadis olim
 Amplior in venas fluxit calor, ite Promethei
 Mæcula progenies, ostendite fortibus ausis
 Æthereo vos igne fatos: velut omnia vincit
 Ignis, & ad cinerem citò concremat, impete eodem
 Corripite accessus prohibentem litoris hostem.
 Itis in antiquos famulos, qui subdita quamvis
 Colla iugo extulerint, servilia stigmata nunquam
 Deformesque cicatrices à corpore tergent:
 In quos non armis, veluti lex bellica dicitur,
 Fallibus utendum: dominos à castide vultus
 Promite Mancipiis, peraget præsentia bellum.

Talia jactanti, jam noster in ordine miles
 Venerat ad teli jactum: tenuit mora nulla,
 Nec licuit torvam spectare per otia pompam,
 Præviur ad mortem, belli quâ comitur horror:
 Quas crispent vexilla feras, qui fulgor in armis,
 Quique viris; velut in partes hinc inde vocati
 Venissent venti, pro puppibus Africus Afris,
 Staret ab Hispanis Zephyrus: percutillus uti Sol
 Ære reidentem vibraret in aëra lumen,
 Inde repercussum majori scœnore lucis
 In mare projiceret: pavidi Tritones, & Orceæ
 Subter aquam tremarent simulacra natantia ferri,
 scilicet hinc illinc, magni ne gloria cepti
 Invidiosa foret, factis simul ignibus, ambæ
 Intonuere acies: se quælibet ante dedisse
 Signa putat belli, bellum invenere locutum.
 Fausta quod Hispanis fuerint exordia pugne
 Debuius Zephyro: credas Aquilone petitis
 Exarsisse alis, quod longè fortior Austro
 Australes contra populos, uigrantiaque ora
 Torfit, agens retrò glomerata volumina fumi.

Delituere Arabes tenebris , nostrisque , suisque .
 Crediderim factum Cœlo auspice , rostra tot inter
 Millia displosum longè jaculantia ferrum ,
 Quâ vehimur , laudum primas meruisse carinam .
 Cernitis æs illud , cui stat custodia puppis ?
 (Æsque manu ostendit) navim percussit opimam
 Nobilis Antæi , cum mercibus , & cataphracti
 Præsidio peditis , gestantem in bella Leones ,
 Doctos arma pati , cuneos diducere , tergo
 Instare , atque famem differre cadavere viso .
 Quadrupedum in cratem cecidit pila , claustra refregit ,
 Dèque tribus pecoris villosi fratribus , ictus
 Perculit eximiam flavâ cervice Lænam .
 Illicet exarsere Mares , venisse nec extra
 Damna rati , super effusi tabulata , forosque ,
 Invadunt dominos ; saltu pars æquor in altum
 Præcipitat , mortemque petit formidine mortis :
 Pars stringit gladios , oriturque domestica cædes
 Civilis speciem siccus imitata , Leonum
 Dente viri , gladiisque virum periere Leones .
 Nobile par aderat juvenum , Rosmenus , & Idas ,
 Juncti ut erant animis , & erant ætatibus ambo ,
 Non minùs hic illi charus , quàm creditur olim
 Euryalus Niso , Pylades dilectus Orestis .
 Quærenti latebram , quâ se defenderet Idæ ,
 Ecce ferox quadrupes volucres superinjicit ungues ,
 Atque humerum primum laniatâ parte sinistri ,
 Ibat & in dextrum ; casu Rosmenus acerbo
 Obrigit , veri nec dissimulatur amoris ,
 Grande operæ pretium ratus esse , sibi que decorum
 Rebus in extremis animam præferre sodalis ,
 Et non victuro momentum extendere vitæ ,
 Accelerat gressus : in terga repente Leonis

Insilit , apprehenditque comam , quantâque valet vi
Nisus , anhelantes rictus , immaniaque ora
In se reflectens , vetuit ne sanguinis hydrops
Helluo , seminecem degrassaretur in Idam .
Jussus ab inceptâ raptor desistere prædâ ,
Et fraudare gulam , violentius asperat armos :
Colla referre retrò , prensosque resolvere crines
Bis conatus erat , bis cesserat irrita virtus ;
Ut tandem excussit , tunc hoste positus aperto ,
Rosmenum contrâ nil tela inimica rimentem
Iruit : ille mori fixus , ne cedat inultus ,
Dum ferus appropinquat , faucisque recludit hiatum ,
Rictibus expansis dextram inserit , eque recisam
Cum rabie linguam radicibus eruit inis ,
Lysimachi famâ non inferiore canendus .
Non revocare manum licuit : Leo dentibus omnem
Abstulit , inde caput : linguamque , caputque revulsam
Haustu mox uno rabidam demittit in alvum .
Quod simul ac oculis languentibus aspicit Idas ,
Inmemor ipse sui , casum miseratus amantis ,
Semilacer quamvis : non hæc mihi tempora , dixit ,
Que donas , sint pauca licet , charissime , perdam ;
Vindictæ sacro tuo : prior ipse perire
Non merui , gaudebo sequi . Nec verba profatus
Plura , recedentis fragmenta novissima vitæ
Colligit in dextrâ , gladium quæ forte tenebat .
Dextra quidem tremula est , gladio vix apta regendo ;
Ut tamen & regeret , ferrumque in corde Leonis
Aitius imprimeret , præsens tum forte , suasque
Ipse manus admovit . Amor , qui fortiter ensen
Impulit , atque ictu duo funera vindicat uno .
Africa dente minùs posthac mordebere Famæ ,
Si post sævitæ , monstra hæc narrentur amoris .

Dispu-

Dispulerant auræ congesti nubila fumi,
 Verti oculos; dedit Antæi se clara videndam
 Carbasus, & quantum licuit deprendere longè,
 Esse ibi plena metu, miscerique omnia sensi:
 Nil moror, atque hostis subeundi cominùs horam
 Hanc ratus, à tergo Zephyri spiratibus usus,
 Illuc præcipitem valido cum robor. movi
 A' statione ratem; via neù fugientibus esset,
 Sed velut in solido decertaretur utrinque,
 Injeci pedicas, calcar navale carinæ.
 Fit sonus, illa altè rostrato dente recepto,
 Hæsit non aliter, quàm compede tenta; sed unâ
 Nos quoque connexi, pressique cohæsimus illis.
 Accurrunt Mauri, nos infrâ, desuper illi.
 Certatur: flammæ illi, vastosque molares
 Dejicere; elatis nos contrâ obnitier hastis,
 Instare & sclopis, nè Maurica brachia ferrum
 Subjectas in cervices impune rotarent.
 Altior hostis erat: quò pugna veniret ad æquum,
 Curvari antennam jubeo, mox fessor in illâ
 Libror, ceu gradientis equi moderarer habenas.
 Tres ausi comitum Dias, Rodericus, & Argus
 Aërii mecum tentare pericula pontis.
 Jamque sedebamus prælongo in stipite nexi
 Corporibus, tecti galeâ caput, ægide pectus;
 Cum juvenum validis conatibus, atque rudentum
 Orbe volubiliùm transversâ ex parte levati
 Cœpimus in sublime rapi, fastigia donec
 Elati super alta, infrâ despeximus Afros.
 Tunc intestinæ stragis spectacula fœda
 Nosse datum, cæfos homines, cæfosque vicissim,
 Atque humana super recubantes terga Leones,
 Exanimis quamvis, ab hiulco gutture crudas

Rustantes epulas, indigestumque cruorem.
 Nostra ratem supra cecidit vix umbra Lybissam;
 Mauri oculos pavidi tollunt, quot in aëre spectant
 Pugnaces equitare viros, tot ab æthere lapsos,
 Vultibus humanis credunt descendere Divos.
 Non adeò tamen horrescunt ut mittere contrà
 Aërios equites desistant spicula, nobis
 Parma favet, visumque animam satis esse tueri.
 Dumque ita provehimur, nos ecce antenna curulis
 Deprimit, unanimesque inimicam effundit in alnum.
 Pergameo prodivit equo non impete tanto,
 Bello Grajugentium virtus irata decenni,
 Quanto nos agimur: pauci licet, agminis instar
 Prælia conferimus, favit Fortuna, quòd illo
 Tempore confertis clypeis imitantibus aptas
 Parjetibus scalas, jam conscendebat Iberus,
 Præcipiente rubâ, Lybicae latera ardua puppis.
 Æthiopes trepidos simul interiore, simulque
 Exteriore malo aggredimur: manus ista quot Orco
 Miserit ex templo, Lybicamque coegerit Afros
 Cum Stygiâ mutare ratem, quàm dicere nobis,
 Tam vobis audire labor. Sed digna relatu
 Res fuit, atroci post tot data corpora letho,
 Exhausto lateri vires crevisse, meamque
 Mirabar plus posse manum: patefecerat ensis
 Jam mihi fidus iter per strata cadavera, ut illuc
 Possem ferre gradum, quò se se in pinea dudum
 Transtra laborabat saltu transmittere miles.
 Dum propero laturus opem, sibi cuncta perire
 Et videt Antæus, presso sub corde furore,
 Fixus at ulcisci, vasto me callidus astu
 Decipit, è vultu fastum deponit, & instar
 Supplicis; irasci ulterius jam desine Victor,

H

Dixit,

Dixit, habes puppim, Dominū quoque puppis habeto
 Captivum : fatur vix hæc, & projicit ensem
 Ante pedes, quibus acclinis velut oscula ferret,
 Dum quoque mentitur, citus adfiliit, & manibus Me
 Grandibus amplexans, super aëra tollit : & indè
 Vociferans, solus pelago luctabere, clamat,
 Perfide, non aliter nostrâ potiere carinâ.

His dictis, Me, Seque simul dejecit in undas.
 Decidimus juncti, juncti simul æquor in altum
 Deferimur, tactuque pedum turbamus arenam.
 Ipse quidem fateor, quo tempore subdolis ille
 In mea conjecit sua brachia, forcipe tamquàm
 Arreptus Siculâ, pressusque à monte videbar
 Portentosi hominis sub mole; ruina sed ipsa
 Profuit, adstrictos à me remove lacertos
 Ut possem : jam liber eram, nec dextera multis
 Incastrum tentata modis dimiserat ensem.
 Ergo undas velut à teneris perferre natator
 Assueram docilis, primæ non inmemor artis,
 Remigio manuūque, pedumque excludor in auras.
 Attolloque ensem, quæroque : Antæus ubi nam?
 Nullus erat : volui rursus descendere ad ima,
 Atque illic hominis perjuri exposcere pœnam.
 Dum dubito, ejectus fundo se se ille videndum
 Dat mihi, combibitor, revomebat gutture fluctus.
 Exclamo : virtute Tibi, non fraude petenda est
 Nostra salus, decet athletas hæc area solos;
 Si Luctator eras, solidâ decernere tantum
 Debueras tellure, mari non credere plantas.
 Dum loquor, ecce iterum labi, ferrique deorsum
 Sensim membra suo depressa à pondere specto.
 Colla superstabant, illuc violentiūs ensem
 Exigo; de gemino trajectum guttur hiatu

Expulit indignantem animam, pelagusque cruentat .
 Labitur in præceps , solitoque voracior hausit
 Unda saginandis Balænis grande cadaver .
 Ipse manu findens fluctus , aliâque mucronem
 sustentans , repeto comites , Lybicæque potitos
 Jam ratis invenio : conferre ingentia parvis
 Si licet , haud alio plausu me turba meorum
 Accepit reducem , quàm quo fuit integer olim
 Redditus ad socios Cæsar , cum dextra volumen
 Ferret , læva secaret aquas , & sæcla timerent ,
 Naufraga nè Martis , nè gloria Palladis esset .

Non minus hæc inter , largus virtutis Iberæ
 Et Ducis , & partes animosi militis idem ,
 Cephea magnanimum contrà , Gonsalvus obibat .
 Utraque jam navis consumptis eminus armis
 Venerat ad capulum , sic remex remige , rostrum
 Sic rostro , prorâ sic prora coiverat , ut Mars
 Equoreus , pugnæ faciem terrestris haberet .
 Cepheus è puppi Gonsalvum in puppe furentem
 Tunc his increpitat : Tun' Me consistere contrà ?
 Tu ne lutum ? gentilitiæ pictura catinæ
 Nec ferit ignavos oculos ? non admonet unum
 Me de Semideis prognatum sanguine magni
 Perseos ? an dubitas , Mihi primus originis author
 Juppiter extiterit ? de fulmine nosce Nepotem .
 Dixit , & intorquet Gonsalvi in pectora ferrum .
 Ille probris motus , jam dudùm & saucius irâ ,
 Ense ex sem repulit , tantoque ardore recuffit ,
 Frege it ut medium : diffissi lamina trunci
 Dum velat , adstanti Phorbæ prope Cephea lumen
 Eruit , & vitâ paritèr cum lumine nudat .
 Inde ferox salit in puppim , juguloque tremantis
 Mucronem intendens : I nunc ad Tarrara , dixit ,

Plenus avis, & Plutoni narrare memento
 Te confanguineum magni Jovis, agnitus idem
 Ægiochi de stirpe, merebere Fratris amorem.
 Hæc ait, utque gravis castiget jurgia linguæ,
 V. cis iter jugulum lethali confodit ense.
 Mox coacervatas venientium submover alas,
 Cædit & obstantes: qualis triplicata videri
 Lingua solet colubri, positâ cum pelle venenum
 Asperat ad Solem, cristataque colla coruscat;
 Talis hic apparet, tantâque volubile ferrum
 Dexteritate movet, triplices videatur ut enses
 Una rotare manus: deceptus fulgure Maurus
 Vera putat, terrorque fidem trepidantibus addit.
 Exemplo præeunte Ducis, tum cætera pubes,
 Non secus ac captæ murum conscenderet arcis,
 Quâ de cunque ratem parte adfilit: emicat ille
 Arduus in puppin, proram occupat alter: inundat
 Miles tranitra, foros. Bellona laborat in arcto,
 Et spariæ sibi rapta dolet spectacula cædis,
 Pressa peremptorum celante cadavera turbâ.

Hanno fuit miles de plebe gregarius, at non
 Pectore plebejus, qui nè Cephæia navis
 Victoris fieret, nullius maluit esse.
 Vindictæ genus aggreditur, quò perderet uno
 Cuncta rogo, vitæ posito si dulcis amore
 Projiceret prior ipse diem: jamque igne parato
 Devotusque Erebo, clausi penetralia nitri
 Ingressurus erat; præcautor mentis iniquæ
 Didacus à tergo super adstitit: an tibi tantum
 Posse licere putas projectæ vernula frontis,
 Clamat, ut Heroum tor pectora debita ferro
 Nullo Marte velis obscuro involvere letho?
 Hic male sana tuo restringue incendia mentis

Sanguine, mortalesque doce, palmaris ad ausi
Tentamenta, viam facilem non sternere L. os.

Dixerat, & fontem quo vulnere tollit, eodem
Victores simul incolumes, victosque tuetur.
Clausas inde fores vigilantem protegit ense,
Nil non ausuris ne desperatio proficit.

Sensit ubi Lybicæ numerum decrescere turmæ
Confalvus, tum magnanimos affatur Iberos:
Pone modum ferro miles, sat sanguinis haustum:
Maurica quæ restant, serventur colla catenis,
Dedecori vivant, tractâque à compede mortem
Se mernisse sciant, & nos donasse salutem.
Hæc ait: Afrorumque assertâ principe pinu,
Insequitur famæ mox cætera vela minoris.

Ultima navali finem impositura triumpho
Restabat Regina, diu quæ missile ferrum
Eminus Atlantem contra jaculaverat; ecce
Unus jam tandem de tot felicior ignis
Incidit in malum, malique in vertice itantem
Tutelare ratis Numen percussit Anubim.
Ille cadit præceps, fati velut esset in ipsis,
Marte puellari gens ut peritura videret
Ante perire Deum. Partes aperitur in ambas
Saucia trabs: tunc arborei moderaminis usu
Amisso, nil antennæ, nil suppara profant;
Ipsa sibi est oneri moles, & nescia qualem
Se ferat in partem, motus incerta vagatur.
Longius invalidam sublato robore mali
Vidit ut Atlantem, succensa cupidine prædæ
Agmen Amazonidum, quo cingitur, Hesperiarum
Isabella movet: velis properantibus itur;
Nec per iter peltata cohors emittere ab arcu
Spicula, & à sclopis ardentia vulnera cessat.

Gentem solstitii venientem ex igne pudebat
 Igne peti, vincique dolens Atlantica pinus
 Contra assultantes lethi genus omne volucris
 Egerit, ignivomi seu quod venit ore metalli,
 Sive quod è pharetris. Scopulosa Ceraunia supra
 Non imbris tantum, nec grandinis horriferae aëis,
 Plumbeus, & crines pice nigrior aggerat Auster.
 At quia præsidio mali spoliata, nequibat
 Moliri flexus, & circumducere gyros,
 Hinc Mauritanæ jactis de mille sagittis
 Navis, ad Hispanum pauca venere cruorem.
 Cominus ut ventum, prædæ propioris amore
 Audax facta magis, Nymphis e fortibus una
 Fortior, Atlanti ferratos injicit hamos:
 Non secus ac mirmillonem si rete secutor
 Turpiter inclusum mediâ tenuisset arenâ.
 Tunc novus exoritur magis asper, atroxque Gradivus.
 Non è longinquo velut ante, facesque, pilæque,
 Rem peragunt enses: abies coit abjete, rostra
 Confligunt rostris, & transtris transtra premuntur.
 Mutua tunc strages utroque ex agmine, functos
 Mors æquat, variant cædis discrimina mortem:
 Hos ferrum, flammæque necant, mare devorat illos.
 Alimorus ad id tempus cum nubila fumi
 Omnia texissent longè, latèque, putabat
 Se bellare viris; tentantem scandere puppim
 Verùm ubi Lampedo trajectu reppulit hæc,
 Purpureamque animam vidit manare papillis,
 Erubuit, maribusque dolet plus posse puellas.
 At quæque Reginam ex habitu cum noscit, & una
 Adventare videt, fatum morientis alumnae
 Vindicet ut ferro, subrisit, & inquit: adesto
 Si potes huc vindex; sed quando foemina mollis

Et genita ad calathos mentiris Amazona , Theseum ,
 Ne dubita, invenies; dabimus, quem mortis honorem
 Quæris ab hac dextrâ . Interea prolude marito ,
 Quem tibi sub Manes , careas nè conjuge , mittam .
 Vix ea factus erat , Regina turbidus hastam
 Torfit , in hac unâ ratus omne absolvere bellum .

Illa nihil stolidis conata reponere dictis ,
 Respondet clypeo , vanumque repercutit ictum .
 Lamina seu fuerit perfecta rigens adamante ,
 Quæ percussa cavi radios ex orbe metalli
 Reddidit , & lucem ferientis in ora remisit ;
 Seu rabies , nimio quæ plus si ferveat æstu
 Cauta sui plerumque parum est ; simul hasta Tyranni
 Emanibus , simul ipse ruit revolutus in undas .
 Cantabrides tollunt animos, fremit Afræ juventus .
 Ex hac unus erat , melior quo nemo sub undis
 Tendere conatus animæ , per & aëra clausum
 Ferre moras , haustos & non admittere fluctus :
 Armiger hic Regis , casu qui motus acerbo ,
 In mare rapturus dominum se projicit , & jam
 Dulce tenebat onus , magis at tenet ille levantem ,
 Et gravat amplexu ; poterat pius armiger à se
 Excussisse manus , superasque emergere in auras
 Liber , & incolumis : puduit sine Rege reverti .

Præcipuum occiderat Lybiæ caput Alimorus ;
 Non & pugna cadit . Psyllorum Ductor Arisbas
 Navis obit regimen , positasque recalfacit iras .
 Namque ubi nil contra Hesperidas ferrumque, facem-
 que

Profecisse vider ; nunc nunc recludite , dixit ,
 Marmaridæ Psylli , plenas serpentibus arcas :
 Viribus utendum , quas Patria commodat , & si
 Omnibus è populis nobis tractare venenum

Est impune datum, colubri vertantur in arma.
 Plura nec effatus, lethalia scrinia primus
 Detegit, immergitque manum, implicitosque cerastas
 Arripit, Ammodyten, Basiliscon, Dipsada, Cenchrin.
 Ut videre diem viventia crimina terræ
 Altius attollunt cristas; fera sibila Proteus
 Audit, & attonitum caput exerit, & nova monstra
 Miratur, confertque suis, vincique fatetur.
 Regis ab exemplo Pŷyllorum cætera turba
 Jussa facit, spoliantque cadros, animasque trilingues
 Accipiunt, jaciuntque, adduatque procacia dicta.
 Non pudet egressas de gymnade mollis Arachnes,
 More paleŷtrix famam sperare lacerto?
 Ite, vocat speculum, curas huic vertite vestras,
 Major & ut comptis veniat novitate venustas,
 Africa quos vendit, collo suspendite torques.

Inter verba, ratem super ecce colubrifer imber
 Decidit: invictas ferro paulò ante puellas
 Frons nova bellandi, lethumque ignobile terret.
 Quòdque magis stupeas, mediis in fluctibus, inter
 Orcarum fauces, terræ timuere venena.
 Attamen & perstant, & eodem tempore pugnant
 Extrà cum Mauris, & cum serpentibus intrà.

Harpalyce Nymphis è bellatricibus una
 Jam pede magnanimo calcaverat aspida, dumque
 Nisibus Herculeis in dipsada vertitur, ecce
 Reptilium de gente, volatilis ipse sagitta,
 Ipse sagittator Jaculus venit, oraque mordet
 Lethifer, inde fluens se se per candida colla
 Implicat illaqueans: prohi vis properata nocendi!
 Pene recepta lues cordis penetraverat arcem,
 Frigore concretis venis, immobile corpus
 Stat vitâ fugiente tamen: ceu fulmine tactis

Vita deest, rectusque solet consistere truncus .
 Juvit prodigiale malum, viventis ut illa
 Posset adhuc servare locum, nec cederet hosti,
 Tanquam aliâ peteret sternendum morte cadaver .

Isabella supremum animæ subitura periculum
 Forfan erat, sed vitæ ceu quando laborat
 Regia, spiritibus tunc omni ex parte coactis
 Cordis in auxilium concurritur: haud secus omnes
 Intentæ Afrorum cladi diversa per alta
 Auxiliatrices Dominæ venere carinæ .
 Forte supervenio, cum lætabundus Arisbas
 Reginam intuitus, tot de serpentibus unum
 Arripit, ante tamen jaceret quam missile monstrum:
 Ingere, ait, Te navali velut altera pugnæ
 Degenerò Cleopatra; feras ut nobile lethum
 Ambitione pari, selectum mittimus anguem .
 Vix ea dicta dedit, regalia vibrat in ora
 Armatam geminis cervicibus Amphisibænam;
 Fecissetque nefas, nisi fida Philandria custos
 Augusti lateris, citò corporis interjectu
 Colla recepisset jaculata biverticis anguis .

Quam simul ac coluber tetigit (mirabile visu!)
 Et Psyllis unam veluti cognosceret esse,
 Abstinet à morsu, vitusque exire paratum
 Devorat introsum: quin conterranea membra
 Lambit amans, squammas in spiras colligit, iisque
 Molliter in nexis, tanquam complexibus, ambit,
 Blandaque tergeminas impendit in oscula linguas .

Talibus ostentis stupefactus, & insuper armis
 Territus Hispanis, circumfusisque carinis
 Præsidio accitis dominæ, conclamat Arisbas:
 Ponite tela manu Psylli, decessite Iberi
 Ulterius sævire odiis: victoria vestra est,

Accipite Atlantem, cumque illo, & divite prædâ,
 Me quoque captivum; Verùm si gratia victum
 Ulla decet, precibusque locus reperitur in armis,
 Deprecor hoc, Nymphamque tuens: ò gloria Martis,
 Subdidit, & fata Marte etiam dignissima credi,
 Quale tuum nomen? quodnam Matrisque, Patrisque?
 Præcipuè doceas patriis quibus edita terris:
 Nam tractare tibi si fas impune chelydros,
 Non est cur dubitem nostrâ te gente creatam.
 Adde, quod in vultu, quò plus mea lumina solers
 Figo tuo, tantò mihi plus quoque sentio fibris
 Serpere nescio quem teneræ pietatis amorem,
 Qui memorem amissæ prolis jubet esse parentem.

Reddidit illa ferox: quoniam Tibi providus ipsi,
 Mavis luce frui, quàm ferri extrema subire,
 Dignus es & veniâ, quòd ab hoste rogaveris ultrò:
 Fraudare haud renuam tua vota, Philandria nostrum
 Si nescis nomen, Mater Nilenis, Arisbas
 Dicitus erat Genitor, Pnyllorum patria tellus:
 Hanc ego deserui, succensa cupidine claræ
 Reginae, quam cernis, huic ego milito, in unâ
 Glorior hac reperire datos à forte parentes.

Plura locuturam Genitor vetat: ò mea, dixit,
 Nata, simul terris, simul & quæsitâ per undas,
 Hic ego te tandem dilecta Philandria! Vivis!
 Vivis, & esse meam quamvis te signa negarent
 Extima, patris amor verax deprenderet esse.
 Ex inopinato Fortuna miserrima, lucrum
 Quale tulit! Rex in servum quo tempore migro,
 In patrem redeo: mala tu præsentia lenis,
 Tu ratis, & Regni, tu libertatis ademptæ
 Jacturam sentire veras: Te sospite posthac
 Nulla mora est, nullusque pudor dediscere Regem.

Et

Et mihi, Regina, cui tu famularis, Iberæ,
 Non modo non miserum, sed erit servire decorum.
 Quare age prima precor (sinat hoc modo maxima
 Ductrix)

Scande ratem, positoque animo victricis, amorem
 Disce pati: miserum neù dedignare parentem.
 Nam mihi, quod Pphyli norunt, est nomen Arisbas,
 Uxorique meæ Nilenis, deque duabus
 Edita tu nobis, quo tempore germinat annus:
 Et nisi decipior, nondum tibi lustra peracta
 Quatuor enumeras, annisque vigesimus instat.

Talia dicentem jam dudum lumine fixo
 Virgo tuebatur, verba audit consona factis,
 Claraque signa videt verum testantia Patrem,
 Os, habitum, vocem: sed si nec signa videret,
 Credere suaderet Natura potentior illis.
 Jamque monebat amor, cita ferret ut oscula Patri,
 Non tamen ante adiit, quamvis arderet adire,
 Hispanâ quam vexillum de puppe revulsum
 Arriperet manibus, per & arma subinde, virosque
 Illud idem gestans inimicâ in puppe locaret.
 Quod simul ac fixit, simul & bellum omne peractum
 Sensit in hac captâ tantummodo nave, vacare
 Et Patris & Natæ tum posse putavit amori.

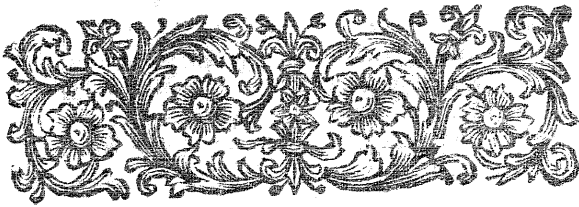
Hunc habuit tandem laurus Neptunia finem.
 Belli tempestas in quas jactaverit oras
 Æthiopsis fluitantis opes, implerit ut omnes
 Utriusque maris portus, ut clade marinâ
 Eminens auditâ Granata recluserit Urbis
 Ostia Fernando, cumque illâ Hispania tota
 Libera tunc primùm libaverit oscula Regi,
 Dicere longa mora est. Victoris munere factum est,
 Ultimus ut Latro Afrorum, turpisque Tyrannus

Bandeles, penitus tellure fugatus Iberâ,
 Posset ad arenis Lybiæ deserta reverti,
 Non alio vultu, quàm quo ferus Annibal olim
 Cesserat Italiâ: reducem Carthago vocabat,
 In quam vela licet properanter, & arma citaret,
 Arua frequens oculus tamen ad Campana redibat.

Promissi Regina dati non immemor, oris
 Reddimur ut Malacæ incolumes, multosque subinde
 Ut tenuere dies festæ solemnia pugnæ,
 Me vocat, & numero ratiùm, quas cernitis, ornat.
 Dulce quidem belli pretium, non denego, testem
 Ferre operum, suprâque suum dormire triumphum.
 Obtentæ classis post grandia dona, dabatur
 An ne quid acceptis majus sperare? repertum est,
 Vos merui comites: & si modo fata secudent
 Dextera, spero etiam quantocyùs, & quoque mecum
 Usuros vos sine viæ, fructuque laborum.

His ubi Dux socios narratibus erigit, idem
 Actor, & Historicus, gliscente cupidine laudis
 Intra corda, viri calnere: calefcere visæ
 Undæque, Zephyrique, ratesque citatiùs ire.

L I B E R V I .

UNA bis argento vacuum repara-
 verat orbem ,
 Ex quo Canariæ digressus litore ,
 classem
 Moverat Ausonius Typhis ; sed ma-
 ne recenti

Uanber oliviferi ceu Tiburis avia lustrans
 Quemlibet ad motum colubræ, furticisque tremorem,
 Suspendit plantas, & acutas arrigit aures,
 Et modo lacteolæ putat os elidere ceruæ,
 Interdum leporis, quem non videt: allatrat umbram,
 Deceptus toties instat, nec turpe videtur
 Falli iterum, voti compos si denique fiat.
 Talis hic, Hesperidum campos ingressus aquarum,
 Terrarum venator erat: modo puppis ab alto
 Vertice, spectator resluentibus exigit undis,
 Quò maria inclinent, teræque ferantur amore:
 Nunc & ab occasu venientem consulit auram,
 Quid ferat, an ne aliquem regelato frigore montem
 Spondeat, aut hortis flantem præsignet odorem.
 Ex intervallo ah! quoties concreescere visis
 Insulæ in effigiem nebalis, aut alpis apricæ,
 Credita terra fuit, nec tellus ulla reperta est.

Ah!

Ah! quoties volucres ad candida vela volantes
 Spem nemoris quo nidificant, fecere propinqui;
 Nec nemus inventum, nec vilus in arbore nidus.
 Aridus assiduus cum febribus æstuat æger,
 Qualemcumque cavo meminit de punice labi,
 Seu custodiri secretæ Najados urnâ,
 Hanc animo prælibat aquam; nunc illius audit
 Murmur, & auditæ sub corde susurrat imago:
 Illius interdum quasi frigus amabile capter,
 Gustatos quondam labris examinat haustus:
 Quod bibere optat, abest, momentoque ebibit omni;
 Talis & ille novæ telluris amoribus ardet.
 Indefinitum pelagus diffunditur infra,
 Sursum ingens Cælum, cuius dum singula lustrat
 Sydera sub noctem, non amplius invenit Arcton:
 Astra quidē spectat, sed & hæc sine nomine, nondum
 Cœperat ille etiam terrenæ matris alumnos
 Purgare in stellas, fierique poëticus æther,
 Factus ut inde fuit; Nam postquam novimus Indos,
 In senis Hesperii dorso nova sarcina crevit,
 Cum Grue Crux, Xiphias, Hydrus, Pavo, India,
 Phœnix.

Dumque peregrinæ legit advena lumina Zonæ,
 Nescio quâ præter solitum dulcedine lætus,
 Sic ait: astrorum novitas, nisi fallimur, isthæc
 Dat terræ sperare novæ commercia, Cælum
 Certè homini servit, nova sunt ubi sydera, fas est
 Esse novos homines: non hæc ingloria lucis
 Vivere pompa potest, patitur non oria Cælum:
 Nec minus hoc sine honore foret, quàm laudis egea
 Scena theatralis, si spectatore careret.
 A nostris non absimiles ò ignibus ignes;
 Quin pulchri fortasse magis, nutrimine roris

Quas alitis terras, quas luce fovetis, ad illas
 Elite duces: gratos & nos fore tempus in omne
 Credite: ceu nobis facta est modo copia vestri
 Ætheris, & fiet vobis quoque copia nostri.

Talia spe plenus dabat ore, fretumque secabat.
 Non eadem tamen & sociis constantia mentis,
 Quæ Ductoris erat: toties spes irrita terræ,
 Jam nullam sperare dabat. Quid quòd prior ille
 Dulcis amor novitatis (ut est plerumque repositi
 Vase diu natura liquoris) acescere cœpit.
 Quid quòd ab ærumnis, longique tereidine cursûs
 Jam fractis, terræ redeunt simulacra relicta.
 Europæ mitis facies non agnita pridem
 Cum fuerat possessa, movet sublata dolorem.
 Hunc proles, illum mœrens circumvolat uxor,
 Hujus ad ora Tagus redit aureus, anteit illum
 Bætis, & indigenæ speciem proponit olivæ.
 Quid tamen indoluisse juvat? Reprehendere quando
 Fas tantum miseris, non emendare, peracta.
 Maurica natalem sic tantum bellua sylvam
 Æstimat, hostilis cavæ cum rodere ferrum
 Jussa, videt torpere toros, muroque pudendi
 Carceris arctari plantas, quibus Africa quondam
 Vifa brevis: super omne malum tunc pectus acerbat
 Libertas experta semel; sed parcitur isti,
 Quod laqueos non sponte petit: fors pessima damnat,
 Qui tabulæ non turpe putat committere vitam,
 Nil undas præter vilurus, & aëra nudum.

Flos Procerum melior tum se se accusat, & odit,
 Atque has introrsum voces innummurat, undis
 Intendens oculos, animo translatus ad Urbes:
 Hoc dederat natura feris habitabile Regnum,
 Non Homini terris genito: quæ tanta phrenetis,

Vita

Vita odio sit ut ipsa sibi ; mutare pericla
 In votis habeat , quasi vivere nescia , si non
 Pendeat in fluctu , timeatque carere timore ?
 Spes aliqua audaces agit in discrimina semper :
 Nemo subire pericla cupivit , amore pericli .
 Nos primi è cunctis mortalibus imus ad Indos ,
 Cum tamen inter nos , an sint , dubitetur & Indi .
 Sint esto , qualesque sibi per somnia visos
 Luxuriare auro , gemmisque effulgere Ductor
 Jactitat , hosque ausus cordatæ vendere genti ;
 An vinci faciles ? mores scio divitiarum :
 Armorum excubias poscunt , auroque tuendo
 Nulla satis tuta est , nisi sit tutela draconis .
 Vincamus licet Oceanum , veniamus & auri
 Ad conclave ferax , nullos hic esse putandum
 Custodes ? gravior pelago nos terra manebit .
 O faciles dare pollicitis ingentibus aures ,
 Et Liguri præstare fidem ! promissa timeri
 Debuerant , quò vasta magis ; sed culpa pudore
 Nostra vacat : poterat cui non imponere mendax
 Italus iste Sinon , animaque bilinguis Ulysses ,
 Ludibrio Reges postquam traduxit Iberos ?
 Sed Reges gremio nunc Regnatricis in aulae
 Sceptra gerunt hilares , altaque in pace senescunt :
 Nos humiles animæ , servum pecus , omne gregatim
 Mittitur in fatum : nulli Natura noverca est ;
 Qualecunque homines ab origine Regibus æquat
 Ortus forte pari , viles nos fecimus ipsi ,
 Qui nacti dominantem animã , totidemque elementis
 Constantem , terræ Dominis devovimus ultrò :
 Ac si habeant aliquid , dare quod post funera possint ,
 Qui sibi nil possunt : plebejã pyramis urnã
 Discolor esse potest , cineris color omnibus idem .

Hunc

Hunc non ausa palàm pubes Hispana dolorem
 Egerere in questus , tegit , irritatque tegendo .
 Alvarus audendi primus faber , indolis Afræ
 Degener Hispanus , Columbo obliquus , & idem
 Classis ut ad clavum tendat , quacunq; paratus
 Ire viâ , vel cæde Ducis patat esse petendum ;
 Turpe nefas , tamen occultat sub pectore , tempus
 Opperiens , facie quo primi urgente pericli ,
 Ad sua jam pronos acciret vota sodales .
 Sic vapor in fulmen tunc cum maturuit intrâ
 Atræ uterum nubis , differt mugire , moræque
 Sit licet impatiens , sibi parcit , & imperat ignis :
 Nec , nisi terroris pompam præmiserit Auster ,
 Egreditur , Cœloque negat sævire sereno .

Non tamen in longum rabies dilata nocendi ;
 Nam Zephyri flamen , tenuit quod tempus ad illud ,
 Non interruptum , semperque fidele carinis ,
 Constatit extemplò , fraudataque vela reliquit .
 Scilicet affidens piceato margine Lethes
 Malacia exiliit , pestis deterrima nautis ,
 Nullaque post Venerem damnosior edita ponto .
 Morte satam perhibent , vires habet illa Parentis :
 Nam simul incubuit , maris humida membra moveri
 Non finit , in speciemque cadaveris omnia vertit .
 Quæ summâ postquam pigrum caput exulit undâ ,
 Torpor habet Cœlum , torpor mare , torpida classis
 Hæsit , ut ante fuit , nec citrà mota , nec ultrâ est :
 Nullæ artes , & malus iners , & inutile velum :
 Fracta virûm virtus monstri novitate , quibusque
 Pugnandum cum pace foret , non invenit arma .
 Quid faciant nescire datur , mora temporis una
 Creditur apta malo , sed lux ubi tertia tandem
 Transit , & stagno puppes invenit eodem ,

Non aliter, siccum quàm si navale tenerent ;
 Tunc versa in rabiem constantia, cœptaque solvi
 Corde fides, Procerumq; grave increbescere murmur,
 Alvarus extemplò capit opportuna ferendi
 Tempora dissidii, comitumque violentia spectans
 De Duce corda queri, sed non audentia questus
 Promere, sic acuit dictis, rupitque pudorem.

En quò verbosi Liguris vesania tandem
 Perduxit miseros : en quos invenimus Indos.
 Stamus ubi vivis vel respiramen ademptum,
 Scilicet hoc etiam restabat, ut improbus iste
 Prædo, domos postquàm, dulces cum conjugè natos
 Abstulit, & terram, raperet post omnia Cœlum,
 Quin ipsum mare quo vehimur : non cernitis ? hæsit
 Torpens unda, nec ire licet, vetitumque redire.
 Ni fallor, locus hic sacer est, hominiquè negatum
 Tangere : summa Parens rerum, quò fessis diurnis
 Membra ministeriis tandem requiescere possent,
 Hac, procul ex hominum vulgo, regione remota
 Quæsitivis somnos, ac si pudor esset, alumnis
 Cerni posse suis, & non operosa videri.
 Illius arcanum quod vestigare cubile
 Sacrilegis ausi remis, has pendere pœnas
 Cogimur : una tamen superest via, grande piandi
 Delictum, si causa mali cadat hostia Ductor.
 Nec solus, cadat illius quoque Filius æquè
 Perditus ac genitor : tota ab radicibus imis
 Excidenda domus, nostræ ne gentis ad omne
 Dedecus, & damnum malè nata repullulet arbor.
 An quis adest? hunc carnificem, artificemque dolosum
 Qui putet ante aras Themidos non esse litandum?
 Quantum ego de visî conjectu interpretor oris,
 Hic nemo è vobis. Et quid socialiter illum

Ante trucidatum gladiis ultoribus, inde
 In mare non agimus? quò nos temerarius egit?
 In fontem, ferro quamvis grassemur, & undã,
 Semper erit meritis minor ultio; scilicet unum
 Perdere permissum nobis, hic perdidit omnes.
 Fortis at est, ideoque animi fortasse capaces
 Vindictæ deerunt, præsentia franget & ausus;
 Me me operis promitto Ducem: sciat iste satelles
 Quo mare, quo venti, quo nos, & nostra tenentur
 Carbasæ, non simili gladios torpore teneri.
 Polluere Hispanam scelerato sanguine dextram
 Depudet, Antipodum modo venditor iste, procacis
 Det linguæ pœnas: alium, quem prodere nobis
 Somniat, inveniat primus sub Tartara Mundum.

Hiis stimulis coit in facinus jam mota juvenus.
 Parva sub extincto sic quæ scintilla rubeto
 Delituit, solito si fortior ingruat aura,
 Protinus in flammæ adolescit, humoque relictâ
 Tollitur, alta petens, alimenta que grandia poscit
 Ornos, & sacras Dryadum conclavia quercus:
 Suspirat Pastor sylvam miratus ab alto
 Vertice, momento nullam, quam condidit ævum.
 Haud secus unius male concita fomite linguæ
 Nautica seditio, paulatim augescere cœpit,
 Inque aliam ex aliâ: donec grassata carinam,
 Ramosi latè segetem diffunderet ignis.
 Proxima nox operi legitur: præfigitur hora:
 Qualiscumque foret, visa est ea longa furori.

O factum, & nulli non inviolabile visum
 Nomen Amicitia! quem de mortalibus unum
 Invenies, qui se Pyladæ non dicat Oresten,
 Et si litigium veniat de morte, recuset
 Velle mori, capiti que suo præponere amicum?

Grandia verba quidem, dictuque facillima, cum mors
 Eminus; Incurrat visus: animosa repente
 Verba cadunt, retegittque animum larvatus Orestes.
 Ecce Duci fidi comites, qui Bætis ad oram
 Promisere mori, primâ formidine capti
 Tantùm absunt, ut ament illius amore perire,
 Ut se morte Ducis malint à morte tueri.

Dicta sed infandæ noctis jam venerat hora
 In scelus eruptura; rates, arma, arma sonare
 Auditæ: vox una fuit, nisi cæde Columbi,
 Haud aliter pigrâ solvendum compede Nereum.
 Tunc scelus ad palmare citatis undique remis
 Prætores circumveniunt: præit Alvarus; At dùm
 Tisiphone accensus geminâ, ambitionis, & iræ
 Pontem aptat, scandat prior ut Prætoria rostra,
 Sive Themis scelerum vindex aliena parantem
 Funera, in authorem meditata retorserit ausa;
 Sive quòd omne nefas audax, cum peccatore primos
 Concipit impulsus, timidum cum parturit; ardens
 Seu plerumque sui minus est quòd cæta cupido,
 Adstrictas recti furibunda nec audit habenas,
 Proditor abripitur dum totus amore cruoris,
 In mare subjectum simul ipse, simulque ruit pons.
 Præcipites in puppe gradus exteri ita pressit
 Conjuratorum legio: sed in æquoris imo
 Pugna diù tenuit, certantibus undique monstris,
 Europæam animam cui prægustare liceret.

Jamdudum averfos à se desciscere nautas,
 Et mussare duces solers prænoverat Heros.
 Arma per, & fremitus ut apertam denique sensit
 Perfidiam, motique tumultus Alvaron esse
 Comperit authorem, sed & hunc à fluctibus haustum
 Reddere non animam meruisse patenribus astris;

Obvius

Obvius armatis venit, dignusque timeri
 Non metuens : coram focii quem quæritis adsum,
 Adsum, ait, inque necem caput hoc, si poscitis, ultrò
 Porrigo ; si pectus, non denego . Talia fatus
 Conticuit, pectusque manu nudavit, & hæc sunt
 Pectora, subjecit, vestris exercita rebus,
 Passaque pro vobis tot vulnera : cernite cruda
 Signa, cicatrices : ferri conamine multo
 Non opus, ut vulnus descendat ad intima, factâ
 In venas penetrare viâ, timor omnis abesto :
 Nè vos offendat, nè me custodiat ensis,
 Accipite hunc, dixit, pacatus & obtulit ensen .

Mora virum manus est: quos non placasset in armis
 Dux ferus, inque minis, hos exarmavit inermis .
 Fixa solo tacita ora tenent : mens conscia facti
 Confundit vultus, manifestus & exit ab illis
 Cum mœore pudor scelerati proditor ausi .
 Quale decus statuæ gemini mixtura metalli
 Sæpe dedit, quoties partim livescit ab ære,
 Et rubet à scabri partim rubiginæ ferri .

Occupat actutum Ductor mollissima fandi
 Tempora, & hæc iterum pacatior addidit: esto
 Cæcæ meâ, focii, stagni speretis inertis
 Solvere segnitiam, volucres & reddere ventos ;
 Dicite, regressum duce quo tentabitis, & si
 Nulla per hos tractus appareat obviam tellus ?
 Quis ne remetiri tantum maris audeat, idem
 Reddat ut Europen, portuque reponat Ibero ?
 Arte opus est, arti vis subjacet, ingenioque
 Est hominis natura minor : sed munere Divinâ
 Quanta sit, & qualis concessa peritia nobis
 Et maris, & terræ (desit jactantia verbis)
 Non alios testes, quam vos interrogo . Quis nam

Oro, quis edocuit nullo impalescere casu?
 Non nè ego? qui pelago cum vela daretis iniquo,
 Visus eram Typhis; cum bellaretis; Iason.
 Quorsum verſa retrò fiducia? mitto tumultus
 Accusare reum, pœnæ ſatis ille, ſuperque,
 Quam nollem meruiſſe, tulit; ſed vindice culpæ
 Profuit exemplo ſocius malefidus, & anceps,
 Quod docuit, curæ ſuperis has eſſe carinas.
 Sunt curæ certè, ſolumque jubentibus illis
 Oceani ſomnus rumperetur, iterque redibit.
 Tu modo par Patri, & Genito Spirabilis Aura,
 Tempore quæ primo per aquarum ſumma docebas
 Nare rudes Zephyros, intactaque brachia plumis
 Serpere humi, aërios nondùm conantia niſus,
 Labere vela ſuper, mavis ſeu lingua videri
 Ignea, ſeu niveæ ſpolium veſtire columbæ:
 Quâ ratione lubet, venias. Si poſcimus ultrâ,
 Poſcere fas Homini quàm fit, nimidumque precamur
 Audaces miſeri; ſi terræ inſignia noſtræ
 Splendida ſint quamvis, ſordent Tibi; nè dare ſaltem
 Diſſer opem: ſatis, ut faveas, eſt velle favere.

Talia dicenti cœpere crepuſcula Solis
 Sublucere novi, puppeſque, undæque moveri.
 Continuo voces in mutua gaudia nautæ
 Non ſecus attollunt, quàm cum ſtrepit anſere multo
 Pagus, ubi Erigone ſiccis minuente calores,
 Prodromus Autumni largè demittitur imber.
 Pons erat impoſitus, tranſmittitur: inde voluti
 Certatim Ducis ad plantas, det, ſupplice vultu
 Exorant veniam, faſſi ſe quamlibet eſſe
 Promeritos pœnam: turbæ nec deſuit illi,
 Qui nudum exereret ferrum, jugulumque reſectum
 Oſtendens, proprio ſodiendum poſceret enſe.

Ille sinu admotos peramantibus excipit ulnis
 Blandus, & hortatur, vetera ut de pectore mittant :
 Dignum nocte premi, quod in illâ nocte peractum .
 Parcit & in fontes inqu'ere, pulchrius omni
 Esse genus veniæ reputans, nescire nocentes .

Ante Ducem lectus Procerum convenerat ordo ;
 Quæritur è tantis ubi sit Fernandus : at idem
 Ut nusquam inventus, quamquam quæsitus ubique ,
 Creditur extinctus : dubitantibus, ecce doloris
 Argumenta novi gestans super advenit Oscus,
 Oscus Fernando juveni dilectus : eique
 Ut compar animi studiis, æqualis & ævo .
 Quem Columbus ubi vidit, quæ nuntia, dixit,
 De nato ? vivit Fernandus ? an occidit ? ceter .
 Substitit ille parum : atque utinam, subjecit, ademptū
 Me quoque fors illi fato junxisset eodem .
 Dicebat, lacrymæ vocem impediere loquenti .

Tum genitor : cohibe luctum, respondit, ad omne
 Fortunæ jaculum clypeum virtute paravi ;
 Ingruere & quamvis nil posset acerbius unquam
 Prolis morte, feram tamen hanc, quâ summa malorū
 Ferri mente solent, quoties mortalibus ægris
 Quæ placuere nimis, Superi sibi dona reposcunt .
 Quo periit tamen ede modum : solatia luctū
 Vana quidem posco, sed non indebita Patri .

Tunc ille : ut primū nocturni fama tumultūs
 Percussit juvenem, nec jam quâ debuit acta
 Fama fide exposuit ; sed per mendacia crescens
 Pertulit, occubuisse patrem, fatumque parari
 Par nato, artificem cædis jam classe positum
 Alvaron, hac immane nefas mercede repensum .
 Nox, fragor, inque ducem jam creditus Alvarus, ante
 Suspectæ fidei, certum nimis esse jubebant

Credere rumorem . rapit arma ferociter audax ,
 Aut patrem ulcisci cælum , aut defendere captum .
 Ire sed innumeros dum præfurit unus in omnes ,
 Et pulchrum putat esse , mori genitore perempto ;
 Audiit in navim , cujus moderamen obibat ,
 Irrupisse necis fabros , junctosque carinæ
 Fratribus infidis : Fernandum in funera posci .
 Horruit infrendens , fixus non antè cadendum ,
 Quàm sibi cæforum longus præcederet ordo .
 Dum tamen it præceps , totusque in imagine pœne est ,
 Nocte citos fallente gradus (Eheu miserum me !
 Quoquar , an fileam ?) lapsu cadit æquor in altum :
 Arena gravant , haustumque vetant emergere corpus .
 Tunc ego me sensi (Cælum hoc spirabile testor)
 Dimidio caruisse mei : fuit impetus unâ
 Et me præcipitem demittere fluctibus iisdem ;
 Nædifragorum aliquis super adstitit , imperioque ,
 Et mucrone minax ; & clausus casside , clamat :
 Dic ubi Fernandus ? fateor responsa petenti
 Nec dare tunc licuit , nec amico ferre levamen ;
 Tantaque me luctûs inopini copia cœpit ,
 Ut cum tempestas animi , quâ rumpere posset ,
 Non reperiret iter , senium celerante dolore ,
 Sparserit ante nigros nix intempesta capillos .
 Dixit , & ostendit natos ex tempore canos .
 Fabula tunc credi meruit , quæ propter amorem
 Amissi Phaëtontis , aquis donarat , & herbis
 Velatum subitæ Cycnum candore senectæ .
 Talibus indiciis mortem restantis amici
 Credita mors , omnesque velut de funere vero
 Dant lacrymas , aliusque alii fit causa dolendi .
 Constitit infractus genitor , vultuque sereno
 Fortis ait : nocuit non omni ex parte rebellis

Proditor, eripuit prolem, sed tempore ab isto
 Vos eritis nati totidem, quot cerno sodales.

Hæc ubi dicta, premit luctum, pariterque favore
 Vela jubet Zephyri spirantis amicius uti.
 Fama est illius Thetidem maris, hæctenus oris
 Humani ignaram, visâ splendescere primum
 Columbi facie, sacrâ formidine tactam
 Hæssisse; atque illud, tanquam cui tradita jura
 In pisces, & aves, animal regale videret;
 Protinus accito gelidæ de sedibus aulae
 Nereidum jussisse choro, non æquora tantum
 Sternere, sed cursus quò festinator esset,
 Glauca volaturis supponere terga carinis.
 Dumque ope Nympharum graderentur, & alite velo;
 Ecce viri, præterque fidem, spem præter & omnem
 Subter aquas videre domos, præcinctaque muris
 Atria, magnorum veluti prætoria Regum:
 Quædam strata solo, quædam inclinata jacebant
 Frægmina, spirabantque tamen vel naufraga fastum:
 Tale quid adveniens dominam novus accola Romæ
 Aspicit in Caveâ, fremdens ubi carcere cæco
 Tigris erat, patrii nemoris, rupisque relicte
 Sævior exilio: donec spectante Senatu
 Pasceret humano jejunia longa cruce,
 Et sua terribiles trepidarent gaudia Cives;
 At nunc mole ruinarum, & squallore verendo
 Ubruitur decus antiquum, stat pensilis horror
 Semirutæ majestatis, titubatque vetustas
 Casum ferre gravem; spectacula prisca requirens
 Hospes nulla videt, lacerum premit herba cadaver,
 Spectatorque sui est nunc funeris Amphitheatrum.
 Haud secus Hispanos ingentia rudera visus
 Desigunt, inis interlucentia lymphis:

Anci-

Ancipites primùm, num sint ludibria sensûs,
 Vera ne tecta, timent; sed quamvis spectra domorum
 Illa futura forent, oculos tamen inter aquarum
 Tædia, distentos tam longo tempore, vel sic
 Tellurem vidisse juvat. Quò certior esset
 Inde fides, contis demissis æquor in altum
 Tentamenta petunt, pulsantque latentia saxa:
 Icta sonum referunt, cæmentaque vera latentur.

Tum verò muros mirantibus orta cupido
 Famam scire loci: novisse negantibus illam
 Omnibus, Ergastus, mentem huic advertite, dixit.
 Veri mirus amor primis me cœpit ab annis,
 Non modo quæ præsens noscenda dat omnibus ætas
 Discere, Mæandri ritu sed lumine verso
 Respicere ad fontem, Mundoque vacare priori:
 Quòdque vetustatem non assecla segnis amarim,
 Nescio quo pacto me cœpi antiquior ipso
 Clam fieri, & minui quò plus de corpore, sensi
 Crescere plus mentis, fructus conamine dignos
 Percipit hinc animus, quòd plenus tempore, rarò
 Adstupet in subitis: & nunc, quæ vestra morantur
 Lumina, semirutas subterlabentia turres
 Æquora, non oculis veniunt incognita nostris,
 Meque vetat stupuisse Plato. Docet ille, fuisse
 Insulam Atlantæo in magno, quæ vasta, patensque
 Margine terrarum, Occasu committeret Ortum:
 Quam totam intrâ se nunquam maiore ruinâ
 Deglutivit humus, Mundumque diremit utrumque.
 Quis scit, an illa vigens Respublica, quâ Plato regnis
 Ponit in exemplar, fluctu regnarit in isto;
 Hauserit hic leges populus, dederitque severus
 Jura Magistratus: certè non ædibus amplis
 Rudera degenerant; ibi forsan Curia sedit,

Oræ ubi nunc catulos celant, & convenit algens
 Tritonum vulgus, Balænarumque senatus.
 Usque adeò obtusa in Superos, averſaque Recti
 Tramite gens hominum culpatur; ut optima tellus,
 Si qua fuit, Legum custos ſidiffima, morum
 Integra, Juſtitiæque tenax, jubeamur eandem
 Aut citò ſublata ex oculis, aut credere nullam.
 At vos gaudendî tantorum ſtrage locorum
 Sumite materiam, & finem ſperare viarum.
 Terra propinqua modo eſt: nunquam Natura nocere,
 Dum nocet, intendit: noxæ ſub imagine prodeſt.
 Scilicèt è rebus ſummam ſtudioſa tueri,
 Sæpe quod hinc aufert, alibi cum ſcœnore reddit,
 Nullaque res unquam, niſi germinet altera, deſit.
 Hanc ſuperinducto merſit ſi gurgite terram,
 Non procul hinc aliam voluit fortasſe renaſci.

His ubi delinit ſenior narratibus aures,
 Ecce ſubobſcuro ſpecies aſſurgere Montis;
 Tum magis, atque magis clareſcere, donec aperte
 Cautè ſuperpoſitam fumus prænunciat Urbem.
 India, conſeſſum primus de puppe Columbus,
 India mox læto ſequitur clamore Learcus,
 Turba ſalutantium concorditer, India clamat.
 Non lacrymas præ lætitiâ tunc maximus Heros
 Continuit, ſociosque tuens, & litoris oram
 Oſtendens digito, ſic inter gaudia ſatur.

En quaſita diu jam tandem terra reperta eſt,
 Nec noſtrâ virtute, viri; Qui creſcere primas
 Audendi pennas juſſit Deus, ille volandi
 Vim dedit, intactum cunctis conſecimus æquor:
 Terraque præteritis, & noſtris credita læclis
 Fabula, quam vobis Hiſpano in litore, quamque
 Grandibus Heſperia præmiâ Regibus, hæc eſt.

O bene suscepti, tot inausa per æquora nisus,
 Palloresque, metusque via! si debita merces
 Tanta parabatur, pudet ò! meminisse laborum.
 Nè tamen, ò fortes, errandi credite finem:
 Ulteriora juvat penetralia visere clausi
 Vesperis, èque tot, ac tantis legere Urbibus unam
 Rerum grande caput, quo Ferdinandus abusque
 Gadibus, in reliquos Indos diadematis umbram
 Proferat, & dubitet, quæ major Iberia, præsens
 Quam regit, an potius per nos quam temperat absens.
 Dixerat: illi animis, oculisque in litore fixis,
 Quò prior terra est, magis hæc distare querantur.
 Ut tandem veniunt, prior omnibus egregius Dux
 Emicat in litus, charæque dat oscula terræ;
 Et salve, ò (dixit) rerum communis origo
 Alma parens, quacumque plagâ veniamus, alumnos
 Crede tuos, cunctisque fatos à principe limo.
 Nos tamen è cunctis potiori jure teneris
 Mater ut amplecti; quòd te tot iniqua secuti
 Per vada, prætulimusque Tagi flaventibus oris,
 Urbibus, & villis semper florentis Iberi.
 Baccino tu posthæc, tu nobis Corduba fies;
 Hispalis, & Legio: Longè quin charior esse
 Patria tu poteris, quam non accepimus ullo
 Munere fortuito Patrum, sed fecimus ipsi.
 Utque eadem posthæc desistas barbara dici,
 Hispana incipias, simul & Romana vocari,
 Accipe Numen idem. Dixit, sociisque colendum
 Inde Crucis Labarum supremo in cespite figit.
 Tacta novum nova terra Deum præsensit, ab illo
 Facta repente sacra est, conceptaque gaudia clauso
 Impatiens retinere sinu, dum grandia credit
 Brachia concutere in plausus, tunc murmure misso
 Ulti-

Ultima commovit centri fundamenta, festas
Non aliter docilis, nisi mugiat, edere voces.

Jam dudum indigenæ mirati vertice montis
He rates pelago, defixis vultibus æquè
Atque oculis steterant; nam cum non cognitus illis
Ufus & antennæ, velique, atque arboris esset,
Tecta putabantur niveis argentea muris
Sydereis dilapsa plagis, longumque perosi
Æthera, dignati terras invisere Divi.

Aucta fides, portus postquam statione potiti,
Mota fatifcentis telluris inhorruit alvus.
Ergo ubi subter humus fugere, & tre mere omnia circum
Vila, catervatim præeunte Antifite, Templum
Convenere; sed ingressis nova causa timorem
Incussit: nam de motu paulò ante secuto,
Salvis parjetibus templi, Berecynthia tantùm,
Quæ venerabilior mediâ surgebat in æde,
Corruerat, vix ut veteris vestigia Divæ
Agnoscenda forent, ita magnæ stragis acervus
Omnia miscuerat, turrets, carpenta, Leones.
Tunc Indos humilis stravit pavor: omnia prorsus
Conclamata putant; nam quæ sperare salutem
A Divâ poterant, si quæ daret, ipsa jacebat.

Artemidorus at in turbâ qui Rector, & idem
Dotibus emeriti senii, & præterate Sacerdos:
Audite, ò Cives, dixit, contagia, bella,
Ætheris & tonitrus, pariterque tonitrua terræ,
Quæque alia irato Superùm miteantur ab arcu
Tela, vicem præstant clypei, terrentque, monentque,
Humana ut species rudis ad cælestia, vertat
Ora loco, quo pœna venit, discatque rogare.
Qualibet ira hominum placabilis, ira Deorum
Obsequio tantùm estineget hos quis ab æthere lapsos?

Tetra-

Terrarum, dominosque maris fatis arguit esse
 Et mare cum domibus, quas sustinet, & modo quorum
 Sub pedibus tremere, atque audita gemiscere tellus:
 Quin Dea nostra Deos fatis esse, Deosque Deorum
 Approbar, acta solo in præceps, & cedere Templum
 Jussa Diis, quos præ reliquis plus posse fatendum est.
 Illos muneribus nunc demereamur oportet:
 Non quod eis egeant, quorum ditione tenetur
 Id quoque, quod Superis dare nos, & sponte putamus;
 Sed gaudent sibi dona dari, ut majora rependant.

Dixerat: assensere omnes, atque agmine facto
 Ocyter ad portum donis comitantibus itur.
 Munera divitibus sunt pectita vellera ramis,
 Artis Arachnæ tenues imitantia lanas:
 Sunt pictæ volucres, sunt & conchyliæ lectis
 Eruta de saxis, sunt gemmæ mille colorum;
 Aptæ forent quamvis, & laudatissima visu,
 Hospitibus Superis non convenientia credunt:
 Tantaque simplicitas agrestibus insita fibris,
 Aurum etiam donare pudet, metuuntque repulsam
 Nondum illi pretium faciente cupidine nostro.

Jam prope litus erat, quo sacrâ in veste Sacerdos,
 Ut stetit, utque oculos in pinea texta, Virosque
 Præcipueque Ducem circumtulit Artemidorus,
 Oranti similis, sic presso ptoplite fatur:
 O lapsum Cælo, salve decus, hæc (nisi fallor)
 Ora, manus, oculos, habitusque insignia, magnos
 Credibile est gestare Deos: non vidimus illos,
 Credidimus tantum, jam Te præsentem videmus.
 Nève putes oculis nos tantum fidere, testes
 Aures sunt pariter, sit quanta potentia vobis:
 Vix tetigistis humum, cur acta tremoribus illa est?
 Ni quia sensit onus, sequæ admirata gravari

Majestate pedum, cum montibus ardua movit
 Culmina tectorum: flagrasse cupidine credas
 Frontem humilem vestris ultrò submittere plantis.
 Cur & delubri muris titubantibus, una
 Tantùm strata solo jacuit Dea? ni potiori
 Ut Dea victa Deo, vacuum concederet aram.
 Quare age fame locum, templumque decentius imple.
 Non vasro posthàc lapidi, nec cæca loquenti
 Verba per ambages, vivo Tibi thura feremus,
 Et poteris veras audire, & reddere voces:
 Nec tantùm prodesse malis, sed & illa cavere
 Ne veniant: genus hoc donorum crede supremum
 Ante venire preces, atque occurfare roganti.

Talia dicta dabat populo cum supplice supplex.
 Sensit amatricem Divini Numinis Heros
 Esse manum, quæ se cæcis ut proderet Indis,
 Jam proludebat per prima crepuscula Veri.
 Cui postquam tacito grates sub corde peregit,
 In venerabundam convertens lumina turbam:
 Dilectæ Cælo gentes absistite, dixit,
 Debita Cœlicolis mortali impendere, quales
 Vos estis, fateor, sum de mortalibus Ipse.
 Thura mihi, & cultus, & marmora, quæ dare vultis,
 Huic date; & ostendit jam pridem in cespite fixam
 Numinis effigiem, Cæloque, Ereboque tremendam.
 Mox addit: Deus iste, Deus; Si per freta longa
 Non imitatores bigæ solaris inertes,
 Illius à cunis, morientis ad usque sepulcrum,
 Venimus in columes; Si mille pericula terræ,
 Mille maris tulimus, Dux hic fuit unus, & idem
 Umbo malis; Litus si postquam intravimus istud,
 Vincula relaxavit ruptâ compagine tellus,
 Urbis ad exitium vestræ non illa reclusit

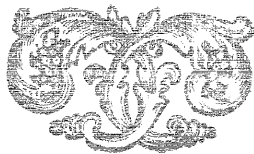
Os, veluti timuistis, hians: de Numinis hujus
 Gestit adventu; Divam si denique vestram
 Stravit humi, quæcunque ea sit, nullamque probavit;
 Hujus opus. Novitas nec vos deterreat acti:
 Nam si Mortales renuunt consortia Reges,
 Nec bene verticibus quadrat diadema duobus,
 An ne potestatis consortem ferre Potestas
 Prima potest? solus Mundum qui condidit, idem
 Fas regat: utque regat, non adjutore juvandus.
 Ergo Terrarum cui machina subdita, Vosque,
 Nosque sumus, referate fores, & cedite templum.
 Annuitis? Cùm dicta daret Columbus, & omnis
 Numinis in vultum conversis vultibus esset
 Indus, ab afflatu venientis desuper auræ
 Divinæ Charitis, jam præsentiscere motum
 Cœperat, interiorque dies in pectora labi.
 Clamorem unanimes tollunt, manibusque levatis
 Assensere: rogant ultrò dignetur & Urbem
 Visare, Delubrumque Deo meliore sacrare.
 Tùm verò ad votum fluere omnia sensit ut Heros,
 Dona sacerdotis postquam collata, benignè
 Admisit, grates egit, suaque obtulit illi,
 Pauperiora quidem, sed quæ novitate videri
 Mira magis poterant: sociis in classe relictis,
 Ipse viris septus primoribus, aureus armis,
 Incessuque gravis, post terga sequentibus Indis
 Cum lituis, crotalis, & barbarico modulatu,
 Edictiora petunt humilis fastigia pagi.
 Dumque viam variis fallunt sermonibus, ecce
 Putrida murorum moles in parte reductâ
 Surgere conspicitur, supraque labantia saxa
 Luxuriare specus, fruticantibus horrida dumis.
 Substitit hic Hospes, nec tam lapidosa senectus

Contemplatores oculos defixerat , artis
 Quam Graja species , & olens structura Corinthum .
 Fare age tunc Heros interrogat Italus : & quis
 Ille locus ? vestrum ne aliquis Faber ? Hospes an ullus
 Me prior Europâ veniens has condidit arces ?

Ille refert : meminere senes , huc ex Oriente
 Nescio quem venisse virum , cui nomen Ulysses .
 Ille Deam Cybelen Terræ sub imagine nobis
 Attulit , ille aram posuit , quamque aspicias Urbem ,
 Ille Ithacam veteris patriæ de nomine dixit :
 Illius hic tumulus , visendi si qua cupido
 Te capit , huc flectamus iter ; nec plura locutus ,
 Illuc à recto digressi tramite tendunt .
 Quò simul ac veniunt , lacero circumdata muro
 Area , feralique apparuit atra cupressu .
 In medio circi sublimibus urna columnis
 Stabat athena , ingens , sed tam cariota , tremensque
 Quovis momento foret ut suspecta ruinae .
 Dux prope succedit , lecturus ad ullius esset
 Nominis indicium , nomen deleverat ætas .
 Attramen è statuis positæ custodibus urnæ ,
 Maxima Victoris testantibus acta Pelasgi
 Nosse satis licuit , cuius cinis esset in illâ ;
 Namque videbat uti Polyphemus Ulyssis honori
 Staret , ad opprobrium iustus memorabile poenæ
 Frontis marmoreæ mediam ostentare lacunam :
 Staret ut Antiphates nequidquam torvus , & ipse
 Saxeus , & saxum tamquam torqueret in hostem ,
 In tumuli pompam factum de marmore signum ;
 Hinc veluti Circe , Syren assurgeret illinc ,
 Insidiis Mulier fabricandis uraque solers ,
 Usaque blanditiis hostiliter , utraque victa
 A Duce Dulichio , gladio altera , & altera cerâ .

Singula quæ docti postquam monumenta laboris
 Vidit, & explicuit, nec non miseratus inanem
 Curam hominum de victuro post funera busto,
 Tanquam non etiam tumulos sua fata manerent;
 In circumstantes sic vertens lumina, fatur:
 Gratulor, Hesperix populi, me partibus istis
 Parva licet, reperire tamen vestigia nostræ
 Gentis; ab Aurorâ vester quâ venit Ulysses,
 Venimus Hispani: ratibus, quibus usus & ille est,
 Nos usi pariter; sed non & vendere fumum
 Delirantis Areopagi, commentaque vatuni
 Venimus, Hispanum pudor est conferre Pelasgo.
 Inclyta gens, toto quâ nulla potentior Orbe,
 Fida Deo imprimis, mox Regi, nec nisi supra
 Regem, Numen habet, jus utriusque tueri
 Prompta, vel è venis diffuso largiter imbres:
 Inscia tam falli, quàm fallere: nescia vinci
 Seu sit in officiis, seu sit certamen in armis;
 Non puto, vos hac adjungi cum gente pudebit,
 Affectus sociare, in mutua cominoda niti.
 Credite, nil obstat, coëant ut corpus in unum
 Orbe alio geniti; quin sapius ex alieno
 Degener utiliter rerum mixtura duarum
 Juvit: ut in Cœlum pomis opulentior exit
 Arbor, adoptato peregrinx matris alumno.
 Omnia jungit amor: quamvis distemus, ut Ortus
 Distat, & Occasus: divisos attamen idem
 Junget amor populos, sicut distantia secum
 Corpora naturis ligat ignis, & efficit unum.
 Hinc ut turba duplex sub eodem nomine vivat,
 Principio tellurem Ithacam quam dixit Ulysses,
 Tempus ad hoc Ithacam quam vos dixistis & Indi,
 Hanc Hispaniolam posthac Hispania dicet.

Vix ea: sustollunt hilares ad sydera palmas :
 Nec minùs Hispani fieri gaudentque , rumentque ,
 Pauperis ac pagi quàm plebs attolleret olim
 Pectora , cum meruit Romana colonia dici .
 Pignora mox fidei donant hinc inde vicissim :
 Reddere complexus , atque oscula dicit inertì
 Turmæ eadem Natura parens , & ubique magistra ;
 Signaque dum miscent animos testantia fidos ,
 Effet amor , non assereres , Hispanus , an Indus .
 Tandem alacres Urbem repetunt , foribusque reclusis
 Graja ubi adoraram tenuit Berecynthia sedem .
 Hic Numen cœleste locant : lætantur eandem
 Stare domum , mutasse Deum : melioris acerræ
 Thura ferunt templo , precibusque recentibus ornant .
 Talis ab Agrippæ celeberrima sumptibus ædes
 Jussa diù Furiis clamydatis pelle Deorum
 Æra , Corinthe , tua , & Numidas impendere venas ,
 Gestit , indecores Superos ejecit ut aris ,
 Admisitque Deum : magnâque ex Hospitis umbrâ
 Evenisse reor , cunctis ut molibus Urbis
 Deletis , foret hæc tantum cui parceret uni
 Ex æquo damnosa Gothorum , & temporis ira .

LIBER VII.

VIDERAT imperitare Crucem Tel-
luris in æde

Torva Superstitio, profugamque al-
taribus Indis

Ad Styga præcipiti Cybelen descen-
dere curru,

Nudam Umbram, sine prole latus, crinalibus orbam
Turribus, exuviiisque Deæ post terga relictis:

Arsit acerba tuens, sævisque doloribus impar,

Dente notam memorem labris impressit, & alti

Verticis attollens colubros, sic effera fatur:

Et quis io! vacuus miseræ mihi denique restat

Orbe locus, nostro qui non evaserit idem

Nobilis exilio? quid profuit Æthere nasci?

Namque ibi sum concepta, meæque exordia vitæ

Tunc hausi, cum Cœlicolam pulcherrimus ille

Lucifer, astrorum crystallæ recentia contra

Obvius, arsit amore sui, perdiditque creatum.

At Patris, & patriæ quid me foelicis origo

Tanta juvat? Cœlo vix edita, pellor eodem,

Mittor & in præceps: feci prior ipsa cadendo,

Græcia quam Stygiam cantando conderet Urbem.

Nè tamen & Cœlo profus depulsa viderer,

Hospi-

Hospita telluris, cunctis ex Urbibus, Urbem
 Illam præcipue legi mihi, credere Cœlum
 Quam terreſtre potes: juvat ô! meminiffe beati
 Temporis illius, quo Romæ ſceptra tenebam
 Mille potens aris, cum nullum crimen in amplâ
 Urbe foret, quod non patronum Numen haberet.
 Hic ego celfa ſedens Regina, calentia thuris
 Exigo de toto dum vectigalia Mundo,
 (Proh dolor! opprobriumque piabile tempore nullo!)
 En ab Idumæa veniens piſcator arenâ,
 E ſeptemgeminis me collibus Urbis amatae
 Nequidquam preſautem aras, tripodasque tenentem
 Avellit, rupique ſuæ vix Juppiter auſus
 Supremum dixiſſe vale. Quâ parte pudorem
 Occulerem melius, quam ſi celarer in urnâ,
 Quâ Sol ipſe latet? feror huc, mecumque per auras
 Pone traho omnigenum fugientia caſtra Deorum.
 His ego committo quidquid tellure, marique
 Indus habet pretii. Cubæ tenet aurea Regna
 Delius, & linguæ longè facundior aſtu,
 Quàm Delphis fuerit, populis ænigmata reddit.
 Fortior utque Deus cuſtodiat hæc freta, juſſi
 Omnes Cœlicolas coaleſcere corpus in unum,
 Effigiem oſtentans triplicem paſtoris Iberi.
 Sic fore me tutam rebar, ſatis objice vallo
 Deſenſa Oceani, rivalis niſque Tonantis
 Anxia, jura diu dederam, poteramque videri
 Exilio foelix: dum Mexico, & Peruanas
 Confero divitias, riſi de paupere Româ.
 O pugnata mihi primo cum Numine ſemper
 Triftia, pugnarim Cœlo, ſeu prælia terris!
 Ecce alius curſum Liguri piſcator ab algâ
 Miſcitur, à Mundo qui nos eliminet Indo.

Heu qualis, quantusque venit! nùm terruit illum
 Interjecta mari Discordia? mota ne movit
 Tempestas animum? nùm porra impervia cunctis,
 Illi etiam? an furdos aditus obstruxit Ianus?
 Flexit an austerum pellacibus Insula larvis?
 Cessit an illecebris formæ, Theromantide victus?
 Quin ea victa fuit: quæcumque obstacula nostra,
 Hæc laudes facit esse suas, defessa jubendo
 Sum prius, is fuerit quam delassatus agendo.
 Et modò, ni properem matura revellere nascens
 Ab radice malum, temerarius Advena Cubam
 Tanget: & eheu! quàm vereor, ne Filia Regis,
 Cui danda in dotem promittitur India, cedat
 Hujus in Uxorèm; Quod si bene vertet, Abyssus
 Sola colenda mihi est: nec tam me territat ille,
 Quàm Deus illius fautor, quo Numina nostra
 Furtivis possunt nudata coloribus, umbræ,
 Tænariique lacus ejectamenta videri.
 Pellat ut ex Indis, folioque stet altera nostro,
 Mente feram placidâ? non sic cecidere lacerti,
 Ut jaceant, nec adhuc valeant timor esse Tonanti.
 Ante puella meis migret quàm transfuga castris,
 Exauthorantis Baptismatis ulla sigillo,
 Sacrificanda mihi est. Vix hæc effata, remugit
 Ditis inane Chaos: gemino Cocytus ab alveo
 Movit arundineâ nigrum ferrugine crinem;
 Attonitusque sono stagni Naucerus avari,
 Umbrarum populum veheret cùm deside cymbâ
 Exanguem remone manum dimisit, at illis
 Excidit Elysium, & mortem timuere secundam.
 Nec mora, quem dederat Regi Maris ipsa tridentem
 Accipit: utque illo Deus ipse tridentifer olim
 Inclinarat aquas in avaræ mœnia Trojæ,

Oppor-

Opportunum etiam putat esse, ciere revulsum
 Sedē suā Oceanum, suprāque revolvere Cubam.
 Non exorati tūm cardinis ostia pandit;
 Ocyor utque gradus solet esse nocere volenti,
 Cubæ in conspectum jam venerat: hīc pede postquam
 Imperiosa superficiem calcavit aquarum,
 Vi quantā potuit, tūm brachia tollit in ictum,
 Tergeminoque ferit Neptunia tergora dente.
 Ista quidem Theris est: at non & visa gradatim,
 Ut solet, in furias turgescere: more ruinæ,
 Incubuit sed tota simul. Paulò ante quieti
 Assimiles stagni mitis, placidæque lacunæ,
 In cumulos tolluntur aquæ: nisi vertice cano
 Fluctivagus spumaret apex, hīc esse putares
 Pelion, aut Olfam. Ventorum cum grege, nondūm
 Vatibus ostensus stupet illius Æolus oræ
 Innubes hyemes, tempestatemque serenam.
 Jamque Amphitrite Concham confessa minorem
 Litore major erat, fluctusque licentior ibat
 Militis in morem, pulsaret ut arjete muros.

Protinus ad Regem magno trepidante tumultu
 Urbs coit, unius dorso, quo publica fata
 Nixa putabantur, privata pericula mandat.
 Arviragus Regi nomen, celeberrimus illo
 Tempore apud gentes, spectaris gnaviter actis
 Et pace, & bello. De conjugē nuper ademptā,
 Desierāque satis, proles huic nulla virilis,
 Unica contigerat Regni fulcimen, & hæres
 Filia, quam Genitor vano non augure doctus,
 Quod gestura foret moderamen in aurea Regna,
 Dixerat Auriam: par indulgentia formæ
 Respondebat, opes dotis factura minores.
 Non magis Hesperis formosus ut Hesperus esset

Ignibus, Hesperis hæc quàm formosa puellis .
 Quid mirum, si mille procis erat unica votum ?
 Non tamen ullus erat procus è tot millibus, esset
 Qui simul ad Nuptæ votum: celi præcia, nullam
 Ni peregrina foret, dignam se conjuge flammam .
 Prole lætus comitante, Pater procedit, & ore
 Intrepidus, firmans nutantia pectora vulgi :
 Cladem impendentem vobis, non ultimus, inquit,
 Accepi, Cives, nec frigidus; Ut mare sensî
 Litoris oblitum, nebularum firmate nullo
 Obscurante polum, pacemque tenentibus auris,
 Faditûs ebullire, supraque assurgere portum,
 Agnovi, fateor, manifestam Numinis iram .
 Nec moror, Antiphanen scitatum oracula Phœbi
 Illicet expedio, mersâ quid ab Urbe requirant
 Crudeles Superi: mecum si pondero, quales
 Præmisere minas, lacrymosa piacula Vatem
 Credo relaturum: quoties in lance malorum
 Expendit ventura timor, pejora timere
 Expedit, immeditata magis nè vulnera pungant .
 At quæcunque petent, dabimus, certare ferendo
 Non nisi cum potiore licet: nullique Virorum
 Velle aliud, quàm quod Superi voluere, potestas .
 Talia dum memorat, vius remeare Sacerdos
 Iratus fati, affectatorque doloris,
 Vatis nulla ferens insignia, tempora cana
 Frondis Apollinæ solitâ nudaverat umbrâ :
 Frons, color, incessus longè dabat omina lætûs .
 Ut stetit, Arviragus prior occupat: ulla salus ne
 Restat, an occidimus? dic ô clarissime Vatum .
 Ille nihil: factoque gradu propiore, gravemque
 Inde trahens alto gemitum de pectore, fatur :
 O utinam numquam pietatis dote fuisset

Obvius

Obvius & Phœbo, sacræque domesticus aræ,
 Nec me dulcis amor primis cœpisset ab annis
 Mugitum tripodis, laurosque audire loquentes;
 Non ego tam diri casûs Tibi nuncius essem,
 O bone Rex. Verùm, quoniam me publica fari
 Causa jubet, stirpisque tuæ depromere fatum;
 Flebilis Historiæ, cujus nunc ipse timerem
 Esse vel auditor, metuam non esse relator.
 Postquam nulli hominum licitas contingere Templi
 Accessi latebras, & respiramine primo
 Aëra testantem Superûm commercia sensi,
 Procubui, precibusque simul, lacrymisque disertus
 Detexi patriæ grave vulnus, opemque rogavi:
 Ecce Dei juvenis tergo pendentia signa,
 Marmoreæ tremuere lyræ, tremuere pharetræ.
 Tum vox flebilior (credas miserescere saxum
 Invitumque loqui) sic reddita fertur ad aures.

*Non prius Oceani Numen placabile fieri,
 Filia quàm Regis, facie præsignis, & annis,
 Nuptæ sacra ferens scopulo sistatur in alto,
 Monstrifero nuptura Deo: Deus iste Deorum est.*

Dixerat Antiphanes, pressoque obmutuit ore.
 Postquàm detonuit fulmen, cœu surgit arator,
 Quem procul à tauris stravit fragor, anxia primùm
 Lumina circumfert per olentem sulphuram tyivam:
 Ut videret ex illo, quo cernere monte solebat
 Percussam flagrare casam, miratur, & horret,
 Iraisci vel pauperibus didicisse Tonantem.
 Non secus audito stupuerunt augure Cives.

Præcipuè Genitorem ingens circumsterit horror,
 Unius in tristi defixum funere prolis:

Qui modò pro Divis, verbis tam largiter usus,
 Tanque animosus erat, jussis parere repugnat,

Accu-

Accusatque Deos, & verba procacia subdit:
 Vane per ambages patrem quid ludis Apollo?
 Nosco miser genitor quidquid prætextitur hujus
 Nomine connubii: non ad sponsalia noster,
 Poscitur ad cædem sanguis, necis ara futura est
 Illa maritalis rupes. Si debet ut uxor
 Auria ad scopulum procedere comptior, omen
 Hoc quoque mortis habet; quæ donatura cruorem
 Est aris Superùm, redimitur Victima fertis:
 Et qui votivæ supponit colla securi
 Taurus, inaurato cadit ante altaria cornu.
 Si Natæ thalamos peteret Deus iste Deorum,
 More petitorum, cum verbis ante modestis
 Blanditias molles, & prætentantia Nuptam
 Munera misisset: nil molliter, omnia sævè,
 Omnia perversè, violenter & omnia: nunquam,
 Qui sic terret, amat: sponsi sub imagine monstrum est.
 Neu dubitare queam, pelago venit: hei mihi, quantum
 Fluctibus ex illis monstrum feritatis habebit!
 Si Deus hoc simul est, cur indiga corpora victus,
 Vexat iniqua fames, & inexsaturabilis ardor
 Non nisi Virgineâ sapidum dape pascere guttur?
 An Cæleste merum cum fastidire palatum
 Cœperit, à terris petitur cruor, unde levetur
 Torpor, & à nimia ductum dulcedine callum?
 Non Deus esse potest: homini prodesse Deorum est.
 Te ne igitur (miserande Parens!) ad lugubre saxum
 Vivum funus agam, veniens ut bellua ponto
 Devoret, inque suo mea viscera viscere condat?
 Non hæc à teneris de te promissa parenti
 Divini Cemes dederant, quam cardinis Indi
 Affore Reginam cecinere, & prole beatam,
 Et claram externo ducturam conjugè famam.

Quò spes ingentes , præconceptique Hymenæi ?
 Rictibus æquorei capitis dotabere Virgo .
 Hæc ego perperiar ? fieri me iudice nunquam
 Turpe finari facinus : certè culpandus utroque
 Et Patrîs , & Regis titulo ; si tempore eodem
 Exuo me Natâ , nec habentem crimina danino .

Talia jactanti magis insanire , magisque
 Tempestatas , veluti præsens auditor adesset
 Motor aquosæ hyemis , conturbatorque maritus .
 Scabat muta metu patrem propè Filia princeps ,
 Quam candore nivis similis , tam frigore mentis ;
 Quæ simul ac bilem crevisse licentibus undis
 Advertit , capitisque sui discrimine solo
 Possè sepulcrales muris avertere fluctus ,
 Interiore Deo præcordia fervere sensit ,
 Fœmineamque animam fugere , atque intrare virilem ;
 Se mediam Genitorem inter , populumque trementem
 Inferuit , contrâque suam facunda salutem :
 Quis pudor , exclamat , patriæ præferre puellam
 O Genitor ? nimiumque meum quia contuor esse ,
 Non reor esse meum : non sum Tibi Filia tanti
 Crede , tot ut populis merear par esse , meumque
 Fatum lance pati , fatum libretur & U'bis .
 Arbitraber es legum , quod rectius elige : Cives
 Morte meâ servare potes , me demere morti
 Non potes ; infando capiti nisi deferor esca ,
 Tunc mihi cum reliquis communi in strage cadendum est .

Parce parens , in te mea si reverentia peccat ;
 Patria jam pater est : illi maria effera contra
 Quando obices desunt , murum in te ponite cives .
 O ego ter foelix , si per me stare licebit
 Omnibus , hosque inter si Rex servabere nate

Accusatque Deos, & verba procacia subdit:
 Vane per ambages patrem quid ludis Apollo?
 Nosco miser genitor quidquid prætexitur hujus
 Nomine connubii: non ad sponsalia noster,
 Poscitur ad cædem sanguis, necis ara futura est
 Illa maritalis rupes. Si debet ut uxor
 Auria ad scopulum procedere comptior, omen
 Hoc quoque mortis habet; quæ donatura cruorem
 Est aris Superûm, redimitur Victima fertis:
 Et qui votivæ supponit colla securi
 Taurus, inaurato cadit ante altaria cornu.
 Si Natæ thalamos peteret Deus iste Deorum,
 More petitorum, cum verbis ante modestis
 Blanditias molles, & prætentantia Nuptam
 Munera misisset: nil molliter, omnia sævè,
 Omnia perversè, violenter & omnia: nunquam,
 Qui sic terret, amat: sponsi sub imagine monstrum est.
 Neu dubitare queam, pelago venit: hei mihi, quantum
 Fluctibus ex illis monstrum feritatis habebit!
 Si Deus hoc simul est, cur indiga corpora victus,
 Vexat iniqua fames, & inextaturabilis ardor
 Non nisi Virgineâ lapidum dape pascere guttur?
 An Cœleste merum cum fastidire palatum
 Cœperit, à terris petitur cruor, unde levetur
 Torpor, & à nimia ductum dulcedine calbum?
 Non Deus esse potest: homini prodesse Deorum est.
 Te ne igitur (miserande Parens!) ad lugubre saxum
 Vivum funus agam, veniens ut bellua ponto
 Devoret, inque suo mea viscera viscere condat?
 Non hæc à teneris de te promissa parenti
 Divini Cemes dederant, quam cardinis Indi
 Affore Reginam cecinere, & prole beatam,
 Et claram externo ducturam conjuge famam.

Quò spes ingentes , præconceptique Hymenæi ?
 Rictibus æquorei capitis dotabere Virgo .
 Hæc ego perpetiar ? fieri me iudice nunquam
 Turpe sinam facinus : certè culpandus utroque
 Et Patris , & Regis titulo ; si tempore eodem
 Exuo me Natâ , nec habentem crimina damno .

Talia jactanti magis insanire , magisque
 Tempeftas , veluti præfens auditor adesset
 Motor aquosæ hyemis , conturbatorque maritus .
 Stabat muta metu patrem propè Filia princeps ,
 Quam candore nivî similis , tam frigore mentis ;
 Quæ simul ac bilem creviffe licentibus undis
 Advertit , capitisque fui discrimine solo
 Posse sepulcrales muris avertere fluctus ,
 Interiore Deo præcordia fervere sensit ,
 Fœmineamque animam fugere , atque intrare virilem ;
 Se mediam Genitorem inter , populumque trementem
 Inferuit , contrâque suam facunda salutem :
 Quis pudor , exclamat , patriæ præferre puellam
 O Genitor ? nimiumque meum quia contuor esse ,
 Non reor esse meum : non sum Tibi Filia tanti
 Crede , tot ut populis merear par esse , meumque
 Fatum lance pari , fatum libretur & Urbis .
 Arbiter es legum , quod rectius elige : Cives
 Morte meâ fervare potes , me demere morti
 Non potes ; infando capiti nisi deferor esca ,
 Tunc mihi cum reliquis communi in strage cadendum est .

Parce parens , in te mea si reverentia peccat ;
 Patria jam pater est : illi maria effera contra
 Quando obices defunt , murum me ponite cives .
 O ego ter foelix , si per me stare licebit
 Omnibus , hosque inter si Rex servabere nate

Servandis aliis ; neu sim tibi causa doloris
 Quod sine prole cadam : per me quot vivere cives
 Incipient , totidem pariet tibi Nata Nepotes .
 Hi tibi sint posthac Auria , his consule : amari
 Quâ ratione queant , ab amore docere nostro .
 Tu modo mitte queri : Divos non jurgia fluctant ,
 Irritant , pœnamque novam nova culpa laceffit .
 Quàm Regi si turba negat parere protervum est ;
 Tàm si Rex Superis : velut hæc , ita subditur ille .
 Itur ad imperium lege hac , ut serviat idem ,
 Grande gubernaculum qui suspicit , obsequiumque
 Exigat à populis , sed nec præstare repugnet .
 Quare agite , ò Cives , Urbem ferale priusquam
 Intret naufragium , saxi pœnalis ad aiâ
 Ducite Reginam : quicumque sit iste futurus
 Vir , Deus , ac monstrum , quod verius auguror esse ;
 Nubere nec monstro metuam , modo patria vivat .
 Tuque minax conjux si jam tibi ducitur Uxor ,
 Incipe placari : promissis stœmus ut ipsi ,
 Te quoque stare decet , removeto penatibus undam ;
 Et , prius exanguis adeam quàm frigida Manes ,
 Pignora da pactæ fidei : da posse videre
 Ad mea jam nunquam redituram lumina Cubam ,
 De vitæ nil jacturâ , Regnique movebor ,
 Servatæ visu patriæ modo plena recedam .

Talia dicta dabat , motumque ad verba theatrum
 Ultima , non tenuit lacrymas , quas ipsa tenebat .
 At Pater infelix , non ultra obsistere natæ
 Sustinuit , posito teneri genitoris amore
 In Regem redit , & durus virtute coactâ
 Devorat introrsum cupientem erumpere fletum .
 Mox natæ intendens oculos : ò Filia , Patrem
 Vincis , ait : fateor , natura recalcitrat , orbos

Te sine ferre dies , quâ vivâ Regna placebant
 Sola mihi , quâ sublatâ , nec vita placebit .
 Excubet ante tuos sed cum Constantia vultus ,
 Oppositoque umbone rigoris protegat , illic
 Oscula ut ipsa etiam meruant accedere Parris ,
 Fortis ero , similisque tibi . Quodcumque petitor
 Exigit , adiutum famuli præstare : vocari
 Vult procus iste , feræ cum præferat ora ; vocetur .
 Vult dici nuptam , perituram rupis ad aram ;
 Dicite : nec dici monstri Socer ipse recuso .
 Usque adeò miseri quoniam sumus , ut leve fiat
 Mentiri , quoniam sic & contraria Cubæ
 Fata jubent , oculis falli patiamur apertis .
 Festa coronali præcingite tempora lauro ,
 In manibus tædas prærendite , lætitiâque ,
 Quâ decet , & par est , venienti occurrite Sponso .

Dixerat : assensum credas Regisque , Patriisque
 Expectasse fretum , tumidas ut poneret iras ;
 Scilicet auritis ceu fluctibus udâ receptum
 Buccina Tritonis cecinisset , aquatile retrò
 Agmen agit furias , obsessam & deserit Urbem :
 Miraque res certè , quod fervida Doridos ira ,
 Quàm velox in pernicie fuit ante ferendâ ,
 Tam citò paruerit , desistere iussa nocere .
 Crescere confestim loca , decrescantibus undis ,
 Visa , redire viæ , teq̄ulque assurgere portus ,
 Equè domo pavidi Cives educere plantas .
 Qualis ubi vernâ nive turgidus , Alpe relicta ,
 Plana per Insubriæ descendit , inundat & agros
 Eridanus , non indocilis post gaudia r. idem
 Expertæ libertatis fluitare modestè ,
 Int. à præscriptæ recipit se marginis oram ;
 Tunc prope quæ positas tremere alta repagula ripas ,

Amnis & audierat fremitum Ferrara, pressos
 Solvit corde metus: reddi sibi pascua Pastor,
 Et nidos lætantur aves, & rura coloni.
 Talis erat Cubæ vultus; sed gaudia Cives
 Ut sua damnarent, faciebat Filia Regis,
 Deducenda sacram nova victima rupis ad aram.

Huc iter est: longo præcedunt ordine Matres,
 Inde viri, compti fertis, in vestibus aureis,
 Voce canunt Hymenzon, at intra pectora surdum,
 Atque ideò miserabilius submurmurat, eheu!
 Ultima subsequitur cœtu stipata suarum,
 Nuptæ insigne ferens, roseâque in cyclade Virgo,
 Fortis, & infœlix: & si conferre puellis
 Iliacis Indam vati conceditur, ibat
 Talis Achilleo nuptura Polyxena busto.
 Ponè parens, quanto potis est conamine, pugnat
 Prodere lætitiâ: miser est tamen indice vultu,
 Et magnos docet arte tegi non posse dolores.
 Venit ut ad scopulum, quò gratior Indica fiat
 Iphigenia litanda mari, crudoque marito,
 Ipse Sacerdotem peragit Pater, ipse ministrum,
 Alligat & palmas; at dum quoque tristis & exspes
 Virgineos vultus obnubere nititur, horret:
 Inter opus tremuere manus, oculisque locutus
 Nescio quid, licuit quod non committere linguæ.
 Inde abit, & repetit populum, qui sparsus in amplo
 Litore, venturum opperiens ex æquore Numen,
 Nobile sylvarum senium solvebat in ignem:
 Cujus & obsequio ne lux plebeja niteret
 Visa sub obscurum noctis, de thure petuntur
 Arfuri frutices, & olentes balsama flammæ.
 Uritur abrotonum, nec avara cupressus odoris,
 Uritur & laurus, stridendoque abdicat ignem.

Quid

Quid meruistis apes fabræ dulcedinis, illud
 Sedulitatis opus vestræ, deductaque tanto
 Cera magisterio, monstri vestigal ut esset,
 Proque Deo, qui nullus erat, nutrire nitorem
 Iusta foret, damnoque suo formosa videri?

Dumque ita pendentem tenet expectatio turbam,
 Ex Hispaniolâ Victor veniebat Iberus,
 Nil post assertam primæ telluris arcnam
 Non sibi pollicitus: qualisque inquirere jussus
 Fossor opes, imis postquam ceu Si slyphus alter
 Luctatus scopulis, ferrumque expertus inane,
 Flava repercusso tandem scintilla metallo
 Si retegat venam, non unâ in rupe moratur
 Sudor avaritiæ, montem spe devorat omnem.
 Talis hic Hesperidum detectâ principe terrâ
 Ibat ovans, jam tunc animo dimensus, ut omnes
 Hispanis rerum deminis submitteret Indos:
 Erigiturque loco, sibi quod gradus ille fuisset
 Primus ad imperium, quo robore fractus, & annis
 Invalidusque viæ jam defecisset Ulysses.
 Prospera vela diu dederant, & proxima pridem
 Regalis Cubæ tenuissent litora, si non
 Tempestas excita Erebo mota æquora latè
 Invia fecisset, carpentibus otia ventis.
 Ergo ubi compositum jacuit mare, tramitis udi
 Rursus ad officium rediere morantia stabra:
 Quorum ope plus solito classis sceleriter usa,
 Ante aditum tandem speratæ constitit Urbis.
 Est in conspectu portus, quo nullus ad Indos
 Divitior: sedet in clivo pulcherrima Cuba;
 Et quia de miro cretæ candore penates
 Crustantur, longè meret hinc argentea credi.
 Inter utrumque latus colles, studiosaque forsan

Parthenopes simulacrum aliquod Regionibus illis
 Reddere, Pausilypum geminum natura locavit.
 Addidit & concham spatiosi gurgitis, utque
 Dormiat in clauso mitis tranquilliter unda,
 In mare protendit tanquam duo brachia tellus
 Vestita arboribus: credas hoc litore natas
 Ainos Pyramidas nemorum, pinusque gigantas
 In spem primarum rarium, sedemque libenter
 Hanc colere, & primas hic expectare secures.
 Pulchra loci facies, nec tempore pulchrior ullo,
 Quàm quo sub noctem scopulo pendeat in alto
 Non nisi cum magno moritura Auria paratu:
 Plebe, viris, pueris, & matribus omnia plena
 Litora, prata, vias, turres, delubra, fenestras,
 Pompa favillarum feriebat: ut ignea posset
 Ignibus astrorum jam tunc contendere Cuba.
 Non secus Adriaci dominam Maris, incipiente
 Si quis nocte videt, quid plus miretur in illâ
 Dicere posse negat: cuius servire decori
 Cùm non sufficiat terræ mirandus, & undæ
 Consensus, præstare operam jubeatur & ignis,
 Plus aliis, Solis qui penè vicarius, Urbem
 Claritè illustrat, duplicemque sub æquore reddit.
 Talis in occurso primo dedit obviam se se
 Cuba peregrinis oculis: stupuere decoræ
 Urbis prospectum, sed non & cognita causa
 Quæ foret ornatus hilaris, cur tempore noctis
 Mulciber in luxum tantum diffaret odoris.
 Festa coli Superùm plures pars cætera gentis
 Ludicra lactandæ plebi spectacula credunt.
 At Dux magnanimus Divæ monitis Aretæ
 Jam pridem edoctus, quæ sacra, cuique parentur,
 Et quo cum monstro, pro quâ sibi bella gerenda.

Postquam oculis portum latè collustrat , & indè
 Si qua foret, quærit , religata in rupe puella ,
 Non procul en rupes decorata tapetibus aureis ,
 Claraque lampadibus , suprâque miserrima Virgo
 Conspicienda venit : citus hùc, citus armiger, inquit,
 Armenur : non hostis adest mortalis , ab Orco
 Surget , & hujus ero dextro si Numine Victor ,
 Auguror audacter , jam nunc tota India nostra est ,
 Quæ , si nescitis , certamine pendet ab isto .
 Non comites , spectatores vos esse jubemus ,
 Et prece , non armis , causæ succurrite nostræ .

Plura nec effatus ; flagrantibus aureus armis
 Insiluit cymbæ , scopuloque adnare laborat .
 Illum incedentem sparsi per litora Cives
 Aspiciunt , primoque armorum fulgure capti
 Portentum cœleste putant : tremefecerat omnes
 Loricæ , & clypei nitor advena , quæque regebat
 Terribiles efflantem ignes galea alta Leonem .
 Cùm tamen ante oculos magis est admotus inertes ,
 Et magis , atque magis facies humana refulsit ,
 Se damnant , veniamque rogant , hominemq; fatentur .
 Ast ubi proximior species apparuit oris
 Pulchrior ex ipso tum forte calore pericli ,
 Illum non dubitant & Numen credere , parsque
 Invidet Aurix , tanto quod digna Marito .
 Jamque propinquabat scopulo , quo Regia Virgo
 Vinc̄ta manus manicis , adopertaque lumina vitæ ,
 Sola , tremens , & inops , & conclamata manebat .
 Utque sterit propior , circumfert lumina , luctum
 Omnia spirabant , illam prope stagna volare
 Assuetæ Halcyones miserando carmine flebant ,
 Umbrabantque alis , tanquam defendere vellent .
 Perculit ora Ducis fors immitissima Nymphæ ,

Nec faciem monstrabat adhuc, quam noscere flagrans
 Cominùs, incendit scopulum, concussa que motu
 Arma dedere sonum; tum verò exterrita Virgo
 Jam rata prorupisse feram de gurgite, seque
 Illius in ventrem vivam descendere, vocem
 Extulit: & venio, exclamat, nec demoror Orcum;
 Quisquis es ò qui cæde meâ connubia sancis,
 Si conjux, remove velantia flammea vultum,
 Et concede, priusquam lumina morte resignem,
 Cui nubam, vidisse Deum. Superadstitit Heros
 Talia dicenti, velumque removit ab ore.
 Ut similes oculos, similes in Virgine verâ
 Agnovit vultus, quales in imagine norat:
 Pone metum, dixit, non huc homicida maritus,
 Ut reris Virgo; veni, defensor ut essem,
 Virque tuus: clypei secura videbis ad umbram
 Ipsa duellantem, merces & causa duelli.
 Adsit & hic crudelis, inexorabilis, excors,
 Nubere formosæ qui funere Virginis ambit,
 Optatis potietur; hymen celebrabitur, at non
 Morte cruentus erit Sponsæ, sed cæde Mariti.

Hæc ubi dicta dabat, pendebat ab Hospite Virgo
 Jamdudùm, & totum lustrabat lumine corpus.
 Nec secùs illius cœpit sermone levare
 Despondentis opem, nimio quam Solis ab æstu
 Cum succi rosa languet inops, si vitrea Nais
 Tempestitiva siti nutrimina forte propinet,
 Protinùs erigitur, pallensque redintegrat ostrum;
 Non ingrata tamen Nymphæ cui munera debet,
 Oculi partim, partimque adapertilis oris
 Ostendit risum, cui dicere muta videtur,
 Sum tua, crine tuo sim non indigna reponi.
 Talis Virgo fuit, grates quæ solvere verbis

Dum

Dum parat , injussis lacrymâs madefecit ocellos ,
 Quas tergere volens pudibundo pollice , frustra
 Movit utramque manum , vinciorum oblita suorum .

Hæc inter totis motum mare fundamentis
 Intremere , inflarique , velut gravis unda laboret
 Rursus in Hippolyti currus effundere taurum .
 Intentæ dare sacra Deo libamina gentes ,
 Dum trepidæ circumspiciunt , paritura quid esset
 Tempestas pelagi , monstrum Cœloque , Marique ,
 Atque Erebo commune , in apertas expuit auras :
 Prima Jovem facies de mole tricorpore reddit ,
 Altera Neptunum , tenebrarum tertia Regem .
 Jamque fretum scindens ad pronuba saxa Deorum
 Geryon veniebat ; erant nec terror inanis
 Sex oculi , totidemque manus , totidemque lacerti :
 Sulcat aquas , humerisque trimembribus umbrat eas-

dem ,
 Terribilique supercilio maria alta superstans ,
 Despicit hinc veterem sibi quem partiverat Orbem ,
 Despicit inde novum sibi quem partire parabat .
 Quo viso , Deus ecce Deus , miserabile vulgus
 Exclamat , geminatque preces , aggestaque versat
 Thura focis , sacris tenebrescit odoribus aër .
 Ille datis fruitur , gaudetque superbior ire
 Clausus adorandâ caligine , nare gulosâ
 Quam bibit æger hians , captusque libidine fumi .

Jam prope litus erat ; cum præstantissimus Heros
 Augustam ad Triadem , cujus tunc vindice ferro
 Causam acturus erat , sic ora precantia vertit :
 Summe Opifex rerum , sine tempore , temporis auctor ,
 Cui Persona triplex numerum non Numinis auget ,
 Sternere da larvam , quæ triplex corpore in uno
 Histrion facta tui , venit ut modo devoret Indum

Virgine in hac Orbem, cujus domina ista futura est.
 Credula detinuit veterem si fabula Mundum,
 Fac nequeat penetrare novum; sed limine in ipso
 Nudetur latro tergeminus: jus grande tridentis
 Neptunus sciat esse Tuum, quas Pluto tuetur
 Discat opes non esse suas, positoque Tonantis
 Nomine, cogatur tibi reddere Juppiter audax
 Legitimos tonitrus, & honorum fulminis ignem.

Talibus orabat; cum jam prædator ab undis
 Emicat, & qualis visâ Leo cominus agnâ,
 Ibat in Auriam: miseræ quis sensus, & horror
 Tunc fuit? ut toto rignerunt sanguine venæ,
 Flavaque cæsaries altis stetit hirta capillis?
 Si triplices coëant sub eodem corpore Parcæ,
 Terna soror certè non tantum mortis haberet,
 Fratrum forma triplex quantum modò mortis habe-
 bat.

Virgo quidem foret ante diem præmortua, custos
 Virginei lateris nisi sustentator adesset,
 Factus in audacem qui longè audacior, hosti
 Obvius it, clypeo protectus, & arduus enseni
 Opponit, mediisque verat contingere Nympham.
 Sensit ubi ad prædam sibi poni obstacula raptor,
 Continuò tonitrus patuere, Jovemque fatentur
 Fulgura, nubiferam circum rutilantia frontem.
 Immotus tamen est, & inania murmura ridet
 Hispanus Capaneus, oculisque reverberat ignes.
 Non tulit Ægiochus flammam differre trifalcam,
 Excutit, & quanto valuit Jove: missile fulmen
 Incidit in clypeum, clypei sed in orbe refractum
 Diffilit, & fatuo sequitur de fulgure fumus.
 Tantum adamantis erat cœlestis in orbe metalli.
 Ille ubi nil aciem valuisse tricuspidis ignis

Aspicit, in sua conversum quin viscera cernit
 Ensem, majores radios, majora minantem
 Vulnura, quàm quæ pertulerat defectus ab astris
 Author ibi audendi, turpi formidine captus
 Convertit Neptunum, & se se in fratre tuetur :

Hic oritur cum Rege maris nova pugna, nec armis,
 Utitur iste maris, nimbos hyemesque removit.
 Prensat utrâque manu, pondus prægrande, tridentem,
 Aliùs assurgens, mox excutit: obrutus esset
 Heros magnanimus, vigili nisi providus ante
 Lumine vitasset non evitabile vulnus.

Neptunus vires in ventum effundit, & unâ
 Mole suâ, pariterque Aretix viribus actus
 In præceps, magno cadit impete, pronaque cervix
 Frangitur ad saxum, saxum rabido ore momordit.
 Pro sanie spumæ manant, pro sanguine lymphæ:
 Murmurat, indignantem animâ dum faucibus efflat;
 Nec fuit incomitata: velint plerumque potentum
 Esse ruina solet, nexis cum fratribus, ipse
 Incurvus, cecidit resupino Juppiter ore.

Advolat extemplò cœlestibus acer in armis
 Columbus, signansque locum sat cuspide Fabri
 Lemniaci clarum, magnâ vi dirigit illuc
 E isem fulmineum, fecitque in vulnere vulnus.
 Mira fides! ictum sensit quæcumque latebat
 In Jove turba Deum: Pallas quo vertice pridem
 Exierat, simul ex illo prorumpere visi
 Mavors, Mercurius, Bacchus, Dianaque, Juno,
 Vulcanique, Venusque, pharetratusque Cupido,
 Cines indecores, omnes Stygia ora ferentes,
 Et putres artus, exhalantesque Mephitim.

Occiderant fratres gemini; sed tertius hostis
 Expugnandus erat, Mundique novissimus hæres.

Quem simul eiectantem oculis incendia vidit,
 Jamque tremiscentem, fratrum post fata suorum
 Se quoque posse mori: non hoc dignabere ferro
 Dux ait, in fontum pœnas servabere tortor,
 Torquendusque tamen. Vix talia verba profatus
 Objecit clypeum: spectanti reddita forma est;
 Utque percussio se se conspexit in ære,
 Impatiens perferre, retrò deformia torisit
 Lumina, seque suo fugat ore: ille omnibus horror,
 Jam sibi terribilis, sibi nec tolerabilis ultrà
 In mare præcipitat, flexoque in Tartara cursu
 Cum Diis, pone trahit conferta cadavera fratrum.
 Nec remoratur iter prona unda ruentibus, altos
 Quin aperit fluctus, barathrumque immane recludit.
 Unà omnes illuc, Duce quò Plutone, trahuntur
 Præcipientes, Divosque suos sua signa sequuntur:
 Harpe Mercurium, fluitantia tympana Bacchum,
 Sceptra Jovem, cytharæ Phœbum, lorica Gradivum,
 Et clypeus, galeamque vetant descendere cristæ.
 Mersa Venus, quo nata Mari, sua concha nec illam
 Defendit: simul ista perit, simul ipse Cupido
 Mergitur arma tenens, merguntur & ipsius arma,
 Utque erat ignitus, sub gurgite sibilat arcus.

Victor agit grates Auctori muneris, inde
 Vaginâ emeritum non ante recondidit ensē,
 Aurea virgineis quàm vincula solveret ulnis;
 Cui super adjecit: non hæc est digna catenis
 Dextera, sceptrâ feret, nec tantum debita Patri:
 Crede mihi, plus à Superis, quàm credis, amaris.
 Illa verecundo suffundens ora rubore:
 Quidquid erit, dixit, de me quod Numen amicū
 Decevisse volet, diademate carius omni
 Rebor, & imperio, dextrâ quod server ab istâ:

Ibat & hæc dicens, ut figeret oscula dextræ .
 Abnuic ille, retròque pedem tulit: indue, dixit,
 Sortem aliam, & quid Te deceat Regina, memento .

Postquam Geryonem triplicato corpore solvit
 Amphitryoniades, & vulnera lavit Ibero,
 Sudoremque reliquit aquis, quem perlitus amnis
 Misit in hæredes: & nunc quot gignit alumnos,
 Tot parit Heroës, & ad Herculis efficit umbram,
 Illi omnis Vesper tunc assurrexit, & illi
 Hinc Abyla, hinc Calpe tanto pro munere visi
 Tendere gratantes, tanquam duo brachia, montes .
 Non secus effusa in festos gens utraque plausus
 Litoris, & pelagi, postquam tria corpora in uno,
 Tresque animas simul Alcides superavit Iberos;
 Ad scopulum Hispani primi de puppibus altis,
 Ad scopulum exiguis tendunt cum litribus Indi:
 Par studium cunctis, juvat ire, & in Hospite magno
 Sacrare obtutum, & victricem tangere dextram .

At Pater Arviragus, toto qui tempore pugnae,
 Mentis inops, & præ dubio discrimine natæ
 Haerens, & saxo compar, & penè cadaver,
 Ex insperato sibi redditus, advolat amens
 Læticiâ, nil Heroi non tradere promptus
 Magnanimo, Regnum, Natam, delubraque poscat.
 Canoâ properè invehitur, non addita Regi
 Turba comes: visum lenti, expectare sequaces .
 Venit ut ad scopulum, quo paulò excesserat ante,
 Munus obire Sacerdotis ferale coactus,
 Et Natam reperit, nec ut antè reliquerat, instar
 Captivæ expositam, & pallentem morte futurâ;
 Sed specie, atque animis cum libertate resectam,
 Gaudentem pendere sui de Vindicis ore;
 Non tenuit lacrymas, sed nunc charissima prolis,

Ignoti bellatoris nunc lumina spectans :
 Quid prius aggrediar ? (dixit) protendere natæ
 Brachia suadet amor, patitur differre nec ultra
 Complexus nimum pronos in corde parentis ;
 Tanta tamen facti cum sit Tibi gratia, primum
 Me plantas jubet ante tuas procumbere Victor .
 Tu mihi cum natâ Cives, cum Civibus Urbem
 Reddis, Meque Mihi: per Te dum Filia vivit,
 Tu præstas nè, quæ superat pars ultima vitæ,
 Mœrori vivat, nigrâque in veste senescat .
 Stellarum quâ parte tamen delaberis Heros,
 Edere ne pigeat ; nam Te tua maxima facta
 Non corpus mortale monent . Mala nostra quod Ipse
 Ex intervallo positus præsenferis, idem
 Præstiteris quod opem non exoratus, & illo
 Tempore præstiteris, quo Virgo innoxia culpæ,
 Debuit esse feræ, modò quam spectavimus, esca ;
 Hoc non est proprium, nisi Numinis, omnia cui sint
 Tempora cumque locis præsentia, prona juvando
 Cui mens, ærumnis hominum non inscia tangi .
 Quo cultu tollendus eris, qui limine in ipso
 Nondùm Hospes, Benefactor ades? tua sensimus ante
 Munera, de facie quàm Te cognoverit Indus .
 Et quæ, proh Superi das munera ! Bellua triplex
 Te Duce succubuit : referatum vidimus ipsi
 Monstrorum fecundum uterum; Tua tempus in omne
 Dextera prospexit, rursus nè Cuba tremiscat,
 Litora nè desint, & fiant omnia pontus .
 Quando igitur per Te vivit sibi reddita Cuba,
 Illam crede tuam, dominam tibi pandimus anlam,
 Regni omnes aperimus opes, nec templa negamus .
 Finierat, genibusque minor dare thura parabat :
 Quod simul ac vidit, sacro Dux percitus œstro,
Surge,

Surge, ait, ò inter fortunatissime Reges
 Prole future tuâ : sunt hæc indebita nobis ;
 Numen thura decent, mortali impendere summum
 Crede nefas ; cultu nam cum peccatur in ipso ,
 Non datur, aufertur reverentia, Relligioque
 Relligione perit . Cui sunt hæc debita sacra
 Jure Trias veneranda feret, Deus unicus ista est
 Personâ in triplici, cujus virtute subactus
 Est modò Geryon, quem Ditis hiulca vorago
 Expuit, æternæ Triados simulator ut esset .
 Magna putas, pro te quæcumque huc usque peregi :
 Ne dubita, majora manent . Mille agmina contrâ
 Circumstent, nostrâ virtute tuebere Regnum ;
 Et nunc, ut capias mansuræ in sæcula fidum
 Pignus amicitiaë, tectum Regale, quod offers ,
 Ingrediar : lux alma novum cum proferet ortum ,
 Si libet, & veri non indignaris amoris
 Primitias, visenda dabo spectacula classis ,
 Tempus ad hoc oculis fortasse incognita vestris .
 Hæc ait, amplexuque dato conscenditur alnus
 Regia : Columbus, Rex unâ, Auriæque fertur .
 A dextrâ Hispanis, lævâ comitantibus Indis
 Contendunt aulam . Tantis non plausibus olim
 Regia Cephæum fremuit, cum libera duris
 Cotibus Andromede remearet Persea juxta ;
 Namque superba suo veluti de vindice, formam
 Auxerat in majus : jam tunc ut noscere posses
 Fulgentes oculos, & iturum in sydera vultum .

LIBER VIII.

NON ita Tithoni croceum super Æthe-
ra lectum

Floribus omnigenis pictor distinguit
Aprilis,

Ut torus, alituum variis fuit undi-
que plumis

Discolor, exceptit primâ qui nocte Columbum .
Nulla viro nox grata magis : de cæde priori
Namque calens animus media inter somnia liber
Pascebatur adhuc redeuntis imagine monstri .
Dumque recordatur quo tandem vulnere stratum est,
Impar lætitiæ torpentiæ lumina solvit .
Mane rubescebar ; Sol plausibus anxius Urbis
Indulgere suæ , solitos de fronte nitores
Abjicit , induitur festos : fræna aurea demit
Morsibus alipedum , supponit gemmea : gnarus
Ignem , animos , fastumque feris cursoribus addi ,
Clara per attritos flueret si spuma pyropos .

At Ducis admonitu Cubæ contermina Classis
Luxurians belli comptu , jam terga Leonum
Serica , Sidonioque ardentes murice Turres
Extulerat , dederatque jocum crispantibus auris .
Dispositus suprâque foros , tabulataque Miles

Undam

Undam incendebat clypeis : mira omnia longè
 Scantibus in speculis , Urbemque habitantibus Indis ,
 Antennæ , puppes , aplustria , lintea , proræ .

Nec minus Arviragi imperio gens omnis , & ætas
 Visendæ classis miro properabat amore .
 Sol ibi Apollineo sub nomine , more Pelasgo
 Rite colebatur : Divisq; ex omnibus unus
 Quandoquidè juvenis semper Deus, & quia nunquam
 Olli Cæsaries fit decolor , aurea semper ,
 Semper & incolumes vernant lanugine malæ ;
 Hinc speciem cultûs sibi natio credula fingit ,
 Ferre cutem nitidam , studioque vacare comarum .
 Non habet introrsùm quo splendeat , ex alieno
 Accersit radios , positis nullo ordine gemmis
 Membra gravat : summâ nec tantùm corporis illas
 Parte locat , talos etiam demittit ad imos .
 Nec tamen idcirco gens prodiga creditur esse ,
 A luxu absolvit mores opulencia terræ .
 Nec jubar à rutilis emendicare lapillis
 Sat reputant ; spoliatur aves , sua vellera pictis
 Nec sunt tuta feris : hunc vestit Psittacus , ille
 Stellato regitur Pavone , Leonis inaurat
 Hunc juba , Pantheræ maculis involvitur alter .
 Illorum quoties supra caput adstitit Iris ,
 Invidet , atque aliquid , quod non habet ipsa , cupiret :
 Usqueadeo citrà æqualem nisi splendeat unâ ,
 Nunquam pulchra satis sibi visa superba Venustas .
 Si tamen ulla dies hos promere digna paratus ,
 Illa fuit certè , quâ flebilis Insula , luctum
 Hesternæ noctis posuit , cum visere non tam
 Ambirent magnæ classis miracula Cives ,
 Quàm Ducis ore frui , Servatoremque vocare ;
 Non dubitaturi , quamvis spectator , & esset

Sol idem auditor laudum , præponere Soli .
 Implerat regale forum turba aulica , cum se
 Grandibus è valvis Rex & Columbus agebant .
 Aurea Columbum sedes vehit , aurea Regem ,
 Altus uterque Senatorum cervice levatus .
 Ferre sed Arviragum famulantia terga laborant
 Sub magno angustum diademate : deprimit & plus
 Sarcina gemmarum , quàm corporis . Eminent altè
 Columbus , non imbelli spectabilis ostro ,
 Sed galeâ , & cristis , clypeoque decorus , & ense .
 Inter utrumque latus Patris hinc , & Vindicis illinc
 Circumfusa virùm rapiebat lumina Virgo
 Regia , grata magis tanquàm de morte reversa .
 A Matronarum pressis cervicibus odit
 (Mòs ut erat) Regina vehi , Alicorne sedebat .
 Mirum animal , cui si cornu , gestare quod unum
 Fronte solet , demas , equus est in corpore toto .
 Nævus at in formâ nullus reperitur equinâ :
 Candentes humeri , juba candida , candida cervix ;
 At mens candidior , credas in pelle nivalem
 Translucere animam , corpusque albescere mente .
 Scilicet attactum Veneris quemcunque perosus
 Horret , & à solâ patitur se Virgine tangi ;
 Auriam præter , sessorem admittere nullum
 Passus ; in hanc amor est , illi dare colla coronis
 Impedienda novis , palpandaque terga solebat :
 Ante nec à dominâ porrectas mandere frondes ,
 Molliter exerto palmas quàm lamberet ore .
 Præcipuè lætus , premeret cum sessile dorsum
 Virgo , puellari tumidus tunc pondere , se se
 Saltibus attollebat humo : quasi dicere vellet
 Jactabundus in hinnitu : tibi sydera habeto ,
 Namque tuâ , longè est mea sarcina pulchrior , Actia .

Non

Non aberant portu ; de puppibus ecce canoris
 Signa salutantum lituique , tubæque dedere .
 Nondum aures in barbaricas penetraverat illud
 Ex terrore melos : simul ac auditur , in omnes
 Gliscere confestum Mavortius incipit ardor ;
 Mirati pace in mediâ , quod bella sitirent .
 Aurix sonipes docilis paulò ante lupati
 Hinniit , erexitque armos : cornuque renidens
 Dirigit in vulnus , tanquam si cerneret hostem .
 Sensit & ipsa suo flagrare in pectore Martem
 Regia bellatrix , gaudetque quod ardeat una
 Virgineus sonipes , geniumque secundet herilem .

Ecce aliud monstrum : cum nondum partibus illis
 Bellica venisset numeris gravioribus Echo ,
 Rustica sed tantum , vel inobservata lateret ;
 Utsimul ærisoni modulatus conticuit vox ,
 Audivere Indi nemorum convexa suorum
 Reddere lege pari sonitum clangoris eundem .
 Quid foret ignari , convertunt lumina , quarunt
 Author ubi cantus ; ut nemo apparuit , antra
 Nec nisi sola vident , eademque referre tubarum
 Advertunt responsa , stupent : lætantur & una
 Tam citò quod Cubæ colles loquerentur Iberè .

Hæc inter portuna subeunt ; ad litoris oram
 Cymba erat in promptu , remis instructa , virisque ,
 Quantum mundities fert nautica , compta decenter :
 Parva , sed Arvirago non indignanda , quod ista
 Illa eadem fuerit , quâ lamentabile saxum ,
 Aurix laturus openi properaverat Heros .
 Hanc introgressi unanimis , Rex , Virgo , Columbus,
 Ire jubent , ubi præ reliquis Præoria pinus
 Navibus editior , tantum consurgere visa ,
 Collatus quantum decrevit Hymettus Olympo .

Cym-

Cymbam consequitur præcuntem turba minorum,
 Hispanusque catervatim miscetur, & Indus.
 Per mare non aliter concham comitantur aquosæ
 Tethyos, excitæ liquidis Nereides antris:
 Nonnullæ Delphine sedent, interque natandum
 Dant choreas, aliæ junctæ Tritonibus æquant
 Voce sonos, plures exercent brachia nando
 Subter aquam; sed & ora tamen cupientia nosci
 Attollunt, gaudentque comas diffundere ventis:
 Desantur, se seque premunt: mens omnibus una
 Velle Deæ lateri, nisi prima, secunda videri.

Ventum erat ad navim, quam postquam ponte
 parato

Conscendere, Patrem augustum, cum Virgine Natâ,
 Collocat ornatæ puppis Columbus in alto,
 Unde vagaretur liber prospectus in alnum.
 Qualis ad introitum Labyrinthi Theseus hæsit
 Impos consilii variarum errore viarum,
 Ur penè exciderit manibus fiducia filii;
 Talis & Arviragus visis tot ubique carinæ
 Hæc illæc parvis, & grandibus armamentis,
 Restitit, atque usum linguæ stupor altus ademit.
 Adjecit Ductor cui talia: quàm vereor nè
 Rex occallatis oculis splendoribus aulæ
 Desipiat, minuatque ratis præsentia fumam.
 Non domus hæc auri, veluti tua, dote renidet:
 Rustica quam spectas tota est, & montis aviti
 Filia fortis, amat patrium præferre rigorem;
 At si luce caret, pretio ne crede carere.
 Consule quid valeant, nè res metire decore:
 Dic quid aves inter Pavone venustius Indo?
 Segnis at ad cursum tamen est: ad fortia natus
 Ast aquilæ pullus rostro deformis, & ungui,

Nubi-

Nubila transvolitat, nec tendere cessat, in ipso
 Inconniventes oculos nisi Sole probarit.
 Talem crede ratem, sylvestris, & hispida primâ
 Fronte quidem, quâcunque citatior alite fertur.
 Colligere hinc poteris, quod ad hæc longissima
 Mundi

Litora, navigii pennis volitavimus hujus,
 Quod prius è nostris nullæ venere volantes.
 Quove venire putas nos cardine? venimus illâ
 E tellur, modo est pedibus quæ subdita vestris:
 Nam de ibi, si nescis, Cælum alteri, & altera Terra est.

Testitit auditis Rex talibus, atque ita fatur:
 Quæ memoras majora fide Rex maxime? nostris
 Sub plantis igitur Cælum alterum, & altera Tellus?
 Ergo homines etiam, si sunt ibi, dicis ut esse,
 Arboris inversæ ritu pendere necesse est,
 Stare nec in solido, similesque cadentibus esse.

Olli subridens Dux hæc superaddidit: extat
 Subter humum, haud dubites, Cælum alterum, &
 altera Tellus,

Non minùs hac fecunda viris, atque Urbibus; imò
 Si das vera loqui, longè fecundior istâ:
 Illaque ceù nobis nunc subdita, subdimur & nos
 Sic illi pariter: premimus, premimurque vicissim.
 Figentes populòs sua nos vestigia contrâ
 Ne cernamus, obest glomerato pondere Tellus,
 Aère quæ pendet vacuo, similisque cadenti
 Non cadit, in certâ gravitate recumbere iussa.
 Ista sinu in magno cum piscibus æquora, cumque
 Antra feris, celsasque regit cum Civibus Urbes:
 Non tamen ingenti rerum sub mole fatiscit,
 Ponderis est expertes medium telluris & intum.

Vivimus expertes casûs vos, nosque, quod omnes

Diver-

Diverso quamvis, in eodem nitimur Orbe ;
 Nos vobis sumus Antipodes , vos estis & illis .
 At quoniam tellus librato pondere pendet ,
 Delius idcirco lucas alternat , & umbras ,
 Circumiens Tellurem ; hinc matutinus in istis
 Qui nunc est oris , est vespertinus in illis :
 Duraque lex certè , nec amore ferenda parentis ,
 Ut non hos videat populos , nisi deserat illos .
 Quæritis , Eoi cur marginis advena nullus
 Hanc sit ad usque diem terras delapsus ad istas ?
 In causâ Oceanus , nullâ qui creditus antè
 Arte regi , adversas Gentes ita scindit , ut illæ
 Vos non esse putent , illas vos esse negetis .
 Primus ego è cunctis mortalibus , indice Cœlo ,
 Et comite ingenio , rate quâ contidimus , istâ
 Vici undas : hæc me vada per declivia sensim
 E super impositis terris deduxit ad imas ,
 Hujus & auxilio non inferiore quadrigâ
 Quàm quâ Sol Cœlum collustrat , utrumque cucurri
 Sydus , ad has terras donec delatus , eorum
 Jam video vultus , pedibus quos ante premebam .
 Scire ne delectat , quid nam hæc circumque , suprâque
 Innumera , & variis eadem constantia formis
 Instrumenta velint ? nil hic non utile spectas :
 Cursum cuncta juvant , & eundi munia præstant .
 Non secus ad vitam tenuissima particularum
 Turba facit , quas nos intrâ Natura locavit ,
 Surgeret unde animal , cujus pulcherrima moles
 Mundum æquat , parvâque refert in imagine maguâ .
 Singula nosse labor longus foret : edere pauca
 Non tamen absistam . Vix hæc , & puppe relictâ
 Inferiora petant : & primùm candida vela
 Monstrat , & antennas : docet inde quis usus in illis

Aure

Auræ impellentis ; ceû spiritus objice velo
 Non retinet cursum , sed per cedia sensim
 Carbasa continuat ; ceu vi quâ fertur , eadem
 Urget navigium , secumque per æquora ducit .
 Et ne dextrorsum declinet pinea moles ,
 Neve finistrorsum , sed eat , quò destinat ire ;
 Ostendit clavum : simul edocet , hujus ut omne
 Audiat imperium castelli machina nantis ,
 Non secus ac agitur sceptri Respublica nutu .
 Mox ait : hunc cernis , qui despicit arduus undas
 Stipes , & in medio fixus dominatur uti cor ?
 Partes cordis agit , cum cætera membra carinæ
 Robur ab hoc capiant , ut cursum rite secudent :
 Si nescis , idem patriis in montibus ante
 Arbos stabat iners , jam mobilis ambulat orbem .
 Nec satis hoc , jubet Oceano , quos tempus ad istud
 Nequidquam absciderat , geminos cõmittere Mundos ,
 Urque hinc inde ferat sociantes litora merces .
 Non secus à Cælo terram qui dividit aër ,
 Idem etiam nescit , quum vectigalia terræ
 Accipit humores , ut eosdem reddat in imbres .
 Hæc ubi dicta dedit , reflectens lumina retrò ,
 Portum ubi confertâ vestibant abjete sylvæ ,
 Intendensque manus : fuit hæc , ait , arbor , ut illæ
 Nunc inhonoratæ quæ sunt , quia cedere nemo
 Doctus adornandæ navis traduxit ad usum .
 Tollite corda viri : constandis navibus aptam
 Materiem quando non tellus vestra negavit ,
 Hispani ingenium dabimus quo ligna dolentur ,
 Inque rates abeant , ratibusque simillima nostris .
 Harum præsidio nescis , Cuba aurea , nescis ,
 Quanta tuis posthæc accedet fama metallis .
 Quale sit his pretium , quàm magna potentia , nondum

O possessores inopes novistis, egeni
 Vivitis inter opes, quòd qui non æstimet adsit.
 Auri nullus honor nisi naviget, exeat exul,
 Vifat & Europæ fœlicia litora nostræ,
 Errando pretium lucrabitur: ipsaque Cuba
 Penè recognoscet, quàm per commercia crevit,
 Viderit ex illo tum tot sibi mira reverti,
 Vina, oleas, messes, segetes, holoserica, lanas,
 Adde artem, quâ divitiis discatis & uti.

Dixerat: illi alacres præsentia gaudia tanquam
 Percipiant, mittunt spes in ventura, Ducique
 Tanta fides, ut verba putent ab Apolline dicta.
 Tum singillatim partes exponit, & effert
 Nomen cuique suum, tabulata, statumina, tonsas,
 Transtra, foros, speculam, remos, contumque, de-
 lonemque.

Indicat & vires: quid præstet ahenea rostro
 Prora, quid & funis, trifidoque quid anchora dente.
 Præcipuè in mininâ quantum sit pyxide nervi,
 Cæcus ut in medio depressus navita ponto,
 Inscius undarum, quid araverit, & quid arandum
 Inde sibi restet; quæcunque ænigmata Cœli,
 Ambagesque viæ magnete interprete solvat.

Alma sed Auris nil ora libentiùs implet,
 Ærisoni species quàm torva, cavique metalli:
 Hujus in obtutu pendet, nec cernere tantum,
 Ultrò audet tractare manu, nec dicere posses
 Materiæ ne magis novitate fruatur, an artis.
 Inde Ducem spectans: dic, ò fortissime, dixit,
 Pigra quid hæc moles sibi vult, & inutile pondus?
 Quantum conjicio color iste, figuraque quoddam
 De genere armorum monet esse, veteret id ipsum
 Credere ni gravitas, belli conatibus impar,

Machinaque humano non evibranda lacerto.

Ductor ab his: hanc, pondus iners, & inutile,
molem

Virgo vocas? Vis experiar, qui languor inerti?
Ocyus excutite hanc famuli. Nec piura locutus,
Imperat explodi: vix introgressa foramen
Flamma per angustum, nitrati pulveris escam
Corripit; Ætneis qualis solet esse caminis
Fit fragor: intremuit mota Insula, procubuere
Quot quot erant, cum se percussam fulmine quisque
Crederet ex Indis: cecidisset forsitan & Rex,
Nutantem si non rexisset Filia Patrem.
Cui blandè arridens dictis affatur amicis
Dux ita: solve metum, muralis machina lusit,
Moris ut est Cæli sine fulmine: fulminat unà
Hæc quoque, vim subitam vi quando repellere fas est.
An ne videre cupis, quali concreta vapore
Fulmina sint? pandam. Dixit, plenamque pilarum
Ostendit corbem, quarum pars ære rigeabant,
E plumbo plures; Tum sic: quos aspicias orbis,
Nunc impune potes spectare, & tangere; verùm
Alvo ubi tornati simul hos demiseris æris,
Ignemque admoris, telum hinc exire videbis,
Quale suum partum nubes non esse negarent.
Heu miseri! volitans in quos offenderit ignis;
Non exercitibus, non mœnibus, & Castellis
Stare datur, strages inevitata sequetur.
Nescio quis Rex Androphagus (velut audio) Cuius
infestus, veniat: desint ubi cætera, sola hæc
Conficiet moles, & per compendia bellum.

Vix ea dicta, silet; sed jam Titania lampas
Altior ex æquo metâ distabat utrâque.

Ergo Duci ut visum spectaculo navis abundè

Esse datum, puppis fert ad fastigia Regem .
 Mensa ibi de Batavi mantilis candida lino
 In promptu, mensamque super crySTALLINA vasa,
 Artis opus Venetæ: facies non omnibus una
 Est pateris, niveæ speciem gerit altera conchæ,
 Altera naviculæ simulantis nare per undas,
 Consortem nec amantis aquam, si serviat uvis .
 Nec color est idem variis: viret hæc, rubet illa,
 Huic honor à roseo decori est, amaranthinus illi .
 Cuncta quidem diversa, suis vel digna videri
 Mira etiam dominis, si non & proxima frangi .
 Lex ea formosis ceû lata sit omnibus, ut res
 Pulchra sit in fragili, placeat, jubeatque timere .
 Quæ simul Arviragus primùm videt, utpotè nondùm
 Edoctus, liquor Alpinus quid frigore fabro
 Audeat, in quales formas, qualesque colores
 Molle gelu Venetus innox induat igne ministro,
 Multicoloratam glaciem miratus, & artem,
 Esse putat gemmas fusi miracula vitri,
 Gemmis imo suis longè majora fatetur .
 Sic postferre puer pretiosa crepundia pomo
 Sæpe solet, tenet hoc, blanditur, & admovet ori:
 Quodque nequit mordere, gulâ collaudat inermi,
 Divitiasque putat, foelix, quia nescit amare .

Tunc ita Columbus: Rex præclarissime, quantum
 Conjicio, pateras laudas Oriente creatas;
 Sed laudare parum est, nisi quam libamus in illis
 Inter prandendum, pariter libaveris undam .
 Unda nec ista lacu venit, aut de flumine, sed quam
 Exprimit Autumnus, vinumque vocamus Iberi;
 Et quia Canariæ de torcularibus istud,
 Omnibus idcirco generosius: imbue rore
 Labra novo, forsitan non aspernabere: quamvis

Omnia

Omnia non omnis tellus ferat, omnibus una
 Attramen ingenua est populis gula, gratia quando
 Rebus inest, nunquam sensus non arbiter æquus.

Dixit, & in tereti flavum craterè Lyæum
 Porrigit Arvirago: Rex accipit, utque colorem
 Aspicit affimilem latici, qualem Mida dives
 Indelibatum misero deprendit in auro,
 Insuper & liquidæ præsensit acumina vitis,
 Exclamat, fateor: vel in ipso nectare nunquam
 Tale quid expertus, quò sit manifestior ori
 Iste lepos, iterandus erit. Proin ocytis hùc vos
 Ferte dapes famuli, quas providus antè venire
 Præcepi: ut Tecum lux hæc genialis agatur
 Teste mari, quique ante meæ infortunia prolis
 Viderat, aspiciat pariter convivìa portus.
 Hæc nascentis amicitix jactote libenter
 Semina per socias epulas, ut tempus in omne
 Misceri, vos nosque inter, doceantur amores.

Dixerat: è testis sed jam prædivitis aulæ
 Canoæ præmissæ aderant, secumque per undas
 Attulerant regale penu, nec edulia tantùm
 Claro nobilium procerum servata palato,
 Plebis at in ventres etiam mittenda minutæ.
 Ergo ubi festa piceo solito tuba nautica cantu
 Convivale dedit signum, tum jussa sedere
 Primo Auria loco, Rex juxta, exinde Columbus;
 Cætera turba Ducum sedes habuere minores.
 Quidquid alit lapidi Junonius in jecore ales,
 Psittacus in linguâ, Gallina quod hospita prati
 Clunibus in niveis, quod cereus Anser in exis,
 In lumbis Turdus, totoque in corpore Gallus
 Non Veronensis tantummodò montis amator,
 Venerat auratis in laucibus, inter edendum

Fercula conciliante per intervalla Lyæo .

Ecce autem facies epuli nova ; magnus in orbe
 Gemmantis patinæ , manibusque ingentis Ephebi
 Vix sustentandus , mensis apponitur anguis
 Integer , & patriæ conditus aromate frugis .
 Anguis erat , talem frons extima & esse monebat ,
 Crista , caput , squamæ , quæque extrâ porrigitur vas
 Cauda , volubilium spirarum cærulea tractu .
 Terruit Hispanos colubri præsentia : nemo
 Tangere sustinuit , credunt vix cernere tutum ;
 Dux anceps aliò vultus num flecteret , hæsit .
 Olli subridens tum sic Auria profatur :
 Nullæ hic insidiæ , decus ò , tutelaque Cubæ ,
 Fronti crede parum , mendax natura jocosè ,
 Sæpè quod in pretio est , sub pellibus occulit hirtis ,
 Ex insperato veniat quò gratia major .
 Visu foeda quidem præsens est bellua , quam nos
 Dicimus Uvanam , sed & hac jucundius escâ
 Nil tellus , nil pontus habet : non unius hospes
 Est laris , interdùm quo nascitur æquore vivit ,
 Ludit & inter aquas ; & tanquam parcere cautus
 Cognatis squamis , & piscibus horreat idem
 Piscis ali , terram ingreditur , per non sua vadens
 Regna novus quadrupes , & odoris vescitur herbis .
 Tam bene convivas quòd vellicet istius esca ,
 Non est cur stupeas , quando duplex elementum
 Carnis ad illecebras sapidæ conjurat amicè .
 Sed quid opus verbis ? verum experientia firmet .
 Hæc ubi fata , prior partem secas ; ulla latentis
 Neù queat hospitibus formido subesse veneni ,
 Gustat prima dapem : gustandam porrigit indè
 Columbo , simul ut prælibet , supplicat , idque
 Indicium dare dulce sibi dignetur amoris .

Officio victus capit ille serenior escam ,
 Mandere & oblatam non distulit ; utque palati
 Venit ad examen suspecti gratia piscis ,
 Quam simul & terræ simul æquoris efflat alumnus :
 Parce , ait , Uvanæ in laudes , ò maxima Virgo ,
 Parca nimis tua lingua fuit ; quàm dicere posses ,
 Longè plus reperi , sciri nec aculeus unquam
 Iste voluptatis poterat , nisi iudice sensu .
 Sic ait , & sociis jam nil metuentibus , imò
 Ultrò avidis sentire feram , dedit inde fruendam .
 Accipiunt , mandunt , admiranturque , nec ore ,
 Aut oculis tantùm , gestu quoque gaudia fassi .
 Cunctorum vox una fuit : non Phasidis ales ,
 Non Acipenser honos epularum , hospesque marinæ ,
 Et fluvialis aquæ , non Phœnicopterus illi
 Equandus ; titulosque tulit tot denique Serpens ,
 Quanta nec Albanam quondam delatus in aulam
 Ore Senatorum meruit præconia Rhombus .

Sublatis epulis , mensas tribuere secundas
 Hispani : promunt Liguri condita camino ,
 Veris & Autumni bellaria , citrea mala ,
 Prunaque , faccareasque nuces , durataque dulci
 Poma gelu , idcirco brevis ævi à sorte redempta ,
 Nec falsis corrupta fretis , nec conscia tabis .
 Forte Auria pyrum , cui rubra in caudice vitta
 Hærebat , summis digitis acceperat , utque
 Dentibus admovit , veneres experta palati ;
 Hos fructus quæ terra parit , dic InclYTE , dixit :
 Forma quidem nostris similis , sed gratia certè
 Non eadem ; sua sic illos nùm parturit arbor ?
 Cui Dux aridens : parit hos mea patria , reddit ,
 Mira opifex per filiatos ab arundine succos
 Perpetuare rosas , vitamque extendere pomis .

Reddidit illa : fidem faciunt telluris avitæ
 Et fructus , moresque tui dulcedine pleni .
 Unde ramen genitus , grave sit nisi dicere , profer :
 Omnibus è terris erit hæc chariffima certè ,
 Quod mihi Te dederit , per què mihi reddita vita est.

Tunc Heros : laudum præco licet esse suarum
 Aequus nemo queat , malo infincerus haberi ,
 Quàm votis obstare tuis . Quàm gloriol ortus ,
 Janua nomen habet tellus , ditiffima terra ,
 Et terris formofa eadem magis omnibus una :
 Reginæ in morem , quæ circumfufa propinquis
 Urbibus hinc illinc , feque extendentibus unam
 Eminùs in faciem , quæ montibus infuper altis
 Edita , fpectaclo pelagi fedet , ipfaque primùm
 Gentibus Hefperiis , patrioque tumentibus axe
 Objicit Italiam . Vifis procul advena muris ,
 Villarumque fupercilio , faftuque domorum ,
 Hæret inops animi , & totam fatis Urbe vel unâ
 Æftimat Aufoniam , quam per miracula folùm ,
 Non aliàs , intrare licet . Quid tangere portum
 Cum datur ? hinc turres & propugnacula belli ,
 Inde catenatum mare molibus , impositumque
 Juffum ferre jugum : quas creditur Ennofigæus ,
 Europâ coëunte Afiz , fregiffe catenas ,
 Hic patitur Nereus ; verùm quas induit ipfe
 Submovet à populo , libertatemque tuendo ,
 Libertate caret : cur ô ? cur objicis Alpes ,
 Damnatosque petris oculos vaniffime livor ?
 Expende agreftes cultus , ars vivida gentis
 Induit in luxum fcopulos , nafciq; coëgit
 Cautibus in mediis Pindum , Elyfiumque Deorum .
 Expende illufres animas , quæ Marte , togâque ,
 Pene Orbem fecere fuum ; rerum alma creatrix

Largius esto alias Natura beaverit oras ,
 Frugibus hanc altæ Cereis, felicibus illam
 Vitibus : at claram Liguriam cum conderet Urbem ,
 Despexit terras , animis ut tota vacaret .

Finierat, laudesque datas satis ipse docebat
 Credere , qui præsens Urbem laudabat alumnus .
 Hæc inter , dum cuncta silent , mensæque remotæ ,
 Ex inopinato, sudo Jove , desuper Æther
 Intonat , inde sequax tonitrûs per inania visus
 Fulgori similis sulcus clarescere lucis ;
 Victus eo Sol est , latuitque in lumine lumen .
 Intremuere omnes , sed non & territus Heros ,
 Lætior exclamat : bene habet, jam publica portum
 Vota tenent, nil ulterius sperare relictum ;
 Nam mihi lætitiæ venturæ præscia signum
 Hoc Aretia dedit : cum primùm adveneris Indos ,
 Dixit , & audieris Cœlum mugire serenum ,
 Tunc ego cum reliquis Divinæ mentis alumnis
 Ingrediar tecum Dominam non agnita Cubam .
 Audistis tonitru ? Si non præeuntia bombus
 Fulgura præmisit , bombus sed prævius antè
 Fulgura præcessit, signum Cœleste profectò est ,
 Virtutum quo sacra cohors ex æthere lapsa
 Orbis in amplexum vestri descendit , & Urbes ,
 Dilectam ante alias dignatur visere Cubam .
 Ah ! utinam nobisque simul , vobisque liceret
 Materiæ expertes Divas agnoscere coram ;
 Credite , nulla foret spectatis gratia gemmis ,
 Solis & hoc vestri vobis sordesceret aurum .
 At quoniam mentis non est tractabile pulchrum
 Humanis oculis , saltem possitis ut umbram
 Parte licet minimâ speciei noscere tantæ ,
 Illarum simulacra tuli : convertite vultus .

Dixit ,

Dixit, & explicuit telæ mirabile textum,
 Gestamen lateris Divinæ donum Aretæ,
 In quo Seque, suasque expresserat alma Sorores,
 Addideratque Artes, & Partes quatuor Orbis.
 Ut Phaëton Patris novus advena factus in aulâ,
 Vidit ubi portam Siculi cælamine fabri
 Mille figuratam monstris, licet incius esset
 Ætheris, & Zonæ graphico radiantis in ære;
 Attamen ignari mentem pascebat idiplum,
 De censu partem eximiam nescire paterno.
 Non secus Arviragus pendens ab imagine mirâ,
 Virtutes spectat; sed quas ignorat, easdem,
 Nescio quo afflatu telæ veniente propinquæ,
 Diligit: illustres habitus considerat, & quæ
 Unicuique Deæ sua sint insignia lustrat.
 Nec vidisse satis: prænoscere nomina quærit;
 Nec vidisse semel, quas viderat ante, videre
 Rursus amat. Tacitè intereâ sub pectore, sacros
 Serpere præsensit, quos non intelligit, ignes.
 Singula lustrarat, summâ quæ margine lini
 Quæque notabantur mediâ; cùm venit ad imas
 Desinere inferior quâ baltheus incipit oras,
 Terrarum quatuor de partibus, aspicit unam,
 Cui par forma suæ, faciesque simillima Natæ:
 Restitit, innasque animo nova gaudia sensit.

Tunc ait: ò verum nisi Numen, maxime certè
 Numinis interpres, veniam da Patris amori,
 Si nimius videar scitando plurima: fare,
 Ista meæ quænam Regina simillima Natæ?
 Arte ne, vel casu factum, tam consona veræ
 Esset ut effigies? Si non ars fecit, ob hoc est
 Res quoque mira magis, quod casus fecerit artem;
 Si tamen ars fecit, cur quam non viderat unquam

Red-

Reddidit ? egregium quò plus examino vultum ,
Hoc magis est similis , neque fallunt lumina Patrem .

Olli fatidico Dux pectore talia reddit :

Rex non deciperis , si quæ Te visa parentem

Arguit effigies , credi tua Nata meretur .

Nata tua est , manavit opus nec origine casu ,

Mente sed à primâ , cujus sapientia patrat

Quidquid apud mortale genus fors cæca vocatur .

Tres aliæ quæ sint , forsan scitabere Nymphæ ,

Et tua Reginis cur grandibus addita Nata ,

Omnes lætitiæ cur signa sororia monstrent ;

Hæc illas , hilares illæ mirentur ut istam ,

Dèque novâ assertæ gaudentes sorte sororis ,

Oscula , & amplexus videantur inire vicissim :

Occurram votis . Nostri fuit hæctenus Orbis

Margo tripartitus , quæ litora fervidus Auster ,

Frigida quæ Boreas , quæ roscidus aspicit Eurus ,

Tergeminæ Dominatrices tenuere , tenentque .

Europen Boreas , Asiam sibi vindicat Eurus ,

Auster in arentem Lybiam dat jura Tyrannus .

Illæ , vides , hastâ , clypeoque insignis , apertâ

Quæ tantum prodire sinit de casside sexum ,

De reliquo cataphracta viriliter ; illa vocatur ,

Si nescis , Europa , Magistra asperrima belli :

Fortis ut ipsa , creat fortes , torvæque parentis

Semina qui ferimus , non degeneramus alumni .

Africa nomen habet quæ proxima , fusca Virago

À majore die , magis ore nigrescere iussa ,

Quod plus lucis habet : documentum moribus affert

Utile , plus nimio ne sis in munera largus ,

Ingratos tibi ne facias , spectare coactus

Invitè tibi dissimiles . Quòd ferveat àstu

Idcirco sterilis , sed quàm sterilissima frugum ,

Et

Et raris minus apta coli, tam fertile Regnum
 Jacit in monstris: quantumque superbiat istis,
 Corporis à cultu fas est deprendere, dorso
 En Elephanta premit; colubros in cyclade vestit
 Squallentes auro, ne desit pompa venenis.
 Tertia de Nymphis quæ sit, nè quærere pergas;
 Et vittæ molles, facies & lubrica visu,
 Cinnama cæsaries, spirans opobalsama collum,
 Esse docent Asiam. Sed ab anguibus Africa quamvis,
 Bello Europa potens, hæc una potentior istis,
 Utpote fœmineis luxûs quæ militat armis.
 Hæ sibi tres Dominæ partitæ immania Regna
 Ventorum tenuere trium: tantummodo Nymphâ
 Præsida, quæ Zephyro Regio est subjecta, carebat.
 Jam simul & Zephyro rerum Moderator, & Auctor
 Reginam dare constituit, Regnumque nec impar,
 Sed dare, quod veterum vincat tria Regna Sororum.
 Quove petenda loco pollens Matriona requiris?
 Non procul est: Auria tuos huc adjice visus,
 Sis ne recens meritura decus diadematis Indi
 Quod Superi Tibi detulerunt, ab imagine disce.
 Paruit: inque illâ simul ac se novit eandem,
 Demisit vultus, impar sibi visa coronæ.

Tum pater Arviragus tollens ad sydera palmas,
 Nunc memini, exclamat, de Te mea Nata, quod olim
 Fatidici Cemes cecinerunt, affore tempus,
 Maximus ex Oriente veniret ut advena Cubam,
 Teque sibi Uxorem legeret, tua nomina Cœlo
 Infereret, cunctosque tibi submitteret Indos.
 Non est de Superis cur jam dubitemus, aperte
 Eventus prædicta probant. Tu maximus ille
 Advena, teque Oriens misit, tua dextera Natæ
 Promissum dabit imperium; tantummodò restat,

Ut

Ut virtute redempta tuâ , Tibi Filia nubat ,
 Et gener Arviragi posthâc patiare vocari .
 Dixit , & ad causæ momentum plus valituras
 Vocibus , adjecit lacrymas non arte petiras .

Motus ab his Heros , naturam sensit amantem
 Velle aliud , quam quod Cœli præscripta juberent ;
 Obstipit , & fortî tandem sic pectore fatur .
 Quæliacunque tui fudere oracula Cemes
 Ne dignere fide , saxorum more locutos
 Esse puta , sua non capiunt , quæ verba remittunt .
 Soli adeunda Deo vetiti caligo futuri ,
 Cujus & ante oculos corpus coalescit in unum ,
 Adstat & ut simplex , natura tricorporis ævi .
 Proferit multa quidem , quæ sunt incognita nobis ;
 Queis proferre tamen deliberat , eligit ante ,
 Eligit & paucos : semel & quæ protulit , extat
 Verbis certa fides , & non mutabile verum .
 Æquanimi nunc mente , tuæ de Conjuge Natæ
 Quælia Terrarum Rector decreverit , audi .

Expletos nondum Sol quinque rotaverit annos ,
 Cum Juvenis Tusci generosus origine Cœli
 Adveniet , qui gentilis non claudier Arni
 Contentus ripâ , marium mare postulet audax
 Currere , perque meâ signatum pyxide callem :
 Classem aliam majorem armis , majoribus auctam
 Præsidiiis , & merce , hæc ipsa ad litora vertet .
 Signaque ne desint , quam gentem devehit , & quo
 Julius Rege venit , feret hæc insignia velis ,
 Quæ ferimus , turres , picturatosque Leones .
 Immortale viri prædiscere forsitan ambis
 Nomen ? Americum sublimis Hetruria dicit .
 Hic à me cœpti cursûs extendere telam
 Aggredietur ovans . Regna invia tempus ad illud ,

Paci-

Pacifico prætenta mari scrutabitur, hujus
 Umbra Repertores omnes sic obruet, ut quæ
 Mox alii inventient, inventa putentur ab isto.
 Huic ergo Superùm Rex imperat, ut tua nubat
 Nata viro: tanto quin ut de Conjuge nomen
 Ducat Americæ, quæ nunc Auria vocatur.
 Ipse nec invideo, possit contingere quamvis
 Nil optabilius, tantæ quàm nubere Sponsæ;
 At quia sic placitum, qui temperat omnia, Regi,
 Hæc fit ut alterius, placitis cœlestibus omne
 Velle meum submitto, & cedo libenter amores.

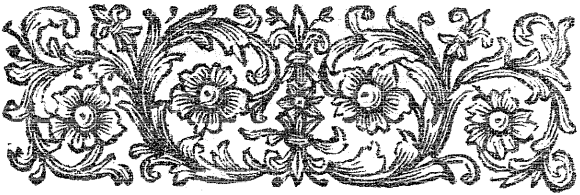
Dixerat. Obstupuere Indi: reverentia crevit
 Major & in verum Numen, quod Maximus Heros
 Illius ut jussis famuletur, subdere sensum
 Austerâ virtute queat; suprâque putatur
 Geryonis victi certamina, ponere frænum
 Possit cupidinibus, tantæque carere Maritâ.
 Indolet Arviragus fœceri fraudandus honore;
 Nec minus hoc consorte tori fraudanda Virago,
 Non ausi doluisse palàm, visumque duobus
 Penè nefas, Ducis eximiis obsistere dictis.
 Ergo maritalis ecè tunc data dextera dextræ
 Inter utrumque foret; nondùm connubia facta,
 Facta velut fuerint, plenâ canit India voce.

Nec mora: Fama canora, soror postrema gigantum,
 More giganteo solita ingrandescere, corpus
 Tollit hamo aligerum, graditurque per aëra, quæque
 Transit, Americam centeno murrurat ore,
 Europæque canit Lybiæque, Asiæque sororem.
 Protinùs audito Dominæ natale recentis,
 In plausus Aër, erumpere visus & Æther.
 Zonæ habitatores compto cum lumine vidit
 Ad sua tunc Ignes accedere limina Vesper,

Gratari cupidos : cupidos gratarier unus
 Quatuor è ventis Zephyrus tunc limen , & intrâ
 Edis odoratæ , per & atria plena rosarum
 Excepit volucres fratres , in vestibus omnes
 Gemmiferis , omnes umbratos tempora fertis .
 Lætitiæque locum indixit : si credere fas est ,
 Noctis & illius festo sub tempore , suprâ
 Et Cubæ Cœleste solum , sublimiâque aula
 Tecta , quatergeminæ pulsus sonuere choreæ .

At quàm dissimiles affectibus attulit istis
 Fama eadem , Medaninæ cum venit ad arces ,
 Regis & Androphagi narratibus imbuat aures :
 De specie Auriam certantem Vespere , pròque
 Dote potituram diademate cardinis Indi ,
 Externo nupfisse Duci , cum classe , virisque
 Appulso nuper locupletis ad ostia Cubæ .
 Ne , ut amans , tumidusque , & ad effera natus , ubi audit
 Cessisse ignoto , sibi pollicitos Hymenæos ,
 Mille abit in vultus momento temporis uno :
 Palluit , infremuit , dubitavit , inhorruit , arsit ;
 Alfit , inops animi , deque ipsâ inquirere famâ
 Nùm sit vera , licèt metuat ; tamen apparat ultrò
 Exploratorem veri præmittere Cubam .
 Impiger interea Canoas cogere , turmas
 Scribere , finitimas acies accersere , fixus
 Extorquere armis quodcunque obstabit amori .

L I B E R IX.

ULNERA Lethæo nondùm sicca-
 verat amne
 Eumenis Eumenidum ; cùm nubis in
 aëre fractæ
 Assucto major sonitus conterruit Or-
 cum :

Exiliit præfaga mali , manibusque recentis
 Imbre cruoris adhuc madidis , convexa refregit
 Alto imposta solo , rursùmque revisere Cubam
 Sustinuit , quo pulsa loco : technisq̃ reiectis
 Non humilis furti paruit rea , ponere jussa
 Mendaces tonitrus , personatumque tridentem ,
 Et sua legitimo gestamina reddere Regi .
 Ut stetit , & Nympham voluit quam perdere , Mundi
 Jam scribi Dominam , magnumque in nomen ituram
 Audit Americam ; quodque alius urit , ovare
 Virtutes Europæas Dea livida vidit ;
 Scindere & imperii molem , quam tempus ad illud
 Fecerat esse suam jus immemorabile sceptri ;
 Regna rapi in partes , & tanquam membra secari ,
 Acribus exarsit stimulis . Sic Armena tigris
 Cum redit à pastu , spoliatum forte cubile
 Si catulis reperit , tum calcar amoris , & iræ

Corda ferit : trahitur violenta , futuraque tigris
 Ipsa sibi , nisi contingat raptore potiri .
 Non secùs ad raptus tot protinùs imperiorum
 Ægra Superstitio furialia concipit ausa .
 Sed quid agat , nescit : vindictæ certa cupido est ,
 Incertumque genus . Toties improspera bella
 Cœlicolas contra prohibent sperare , timetque
 Materiam potius victoribus addere laudis .
 Postquàm se paulùm scrutata , momordit & ungues ,
 Tandem mens nunquam non experrecta nocendo ,
 Suggestit inventum ; plausit gavisâ reperto :
 Terque manus inter festæ crepuere catenæ ,
 Terque colubriferi cristam erexere capilli .
 Nec mora : digreditur , repetitque citatior Euro
 Limen Tænariæ nulli remeabile portæ .

Est propè Cocytum portis immane duabus
 Antrum antiquum , ingens , quarum altera vergit ad
 Ortum ,

Altera ad Occasum ; sed & hæc quæ respicit Ortum ,
 Noctæ dieque patet , nec limen deses , euntes
 Semper & emittit , redeuntesque accipit Umbras :
 Altera , quæ ad Zephyrum convertitur , obvia nulli
 Umbrarum , nullo valvas patefecerat ævo .

Is locus Europæ Vitiis Lybiæque , Asiæque :
 Implent informes ferrata sedilia Noxæ ,
 Una omnes de lege , velut de matre profectæ ,
 Sed prohibente tamen ; deque his , quæcunque sub
 auras

Exit , rupto utero Matris ceû vipera , prodit .

Quodque magis stupeas , nudæ sint corpore quamvis ,
 Pondus habent animæ , gravitasque tremiscere terræ
 Fundamenta jubet , centroque onerosa vel ipsi est .

Una omnes sua pœna premit ; revolubile saxum

Hæc agit æternùm nitens, rota turbinat istam,
 Imminet huic ensis, nullum sine vulture pectus.
 Huc simul ac per mille gradus descendit Erynnis,
 Motus & intremuit calcato limine carcer
 Adventum fassus Dominæ; de sedibus atris
 Ocyùs assurgunt famulæ, pronoque fatentur
 Ore, gennque Deam: cuperent dare thura, dedere
 Thuris odorati suppletia sulphura fumum.
 Illa datis fruitur, nec qualia munera dentur,
 Sed quo dent animo, tumido sub corde volutat.
 Ergo ubi, quâ potuit, blandita est horrida fronte
 Turpibus ancillis, sic exaudita profari.

Hactenus, ò sociæ, dominatûs gloria vestri
 Circumscripta fuit, certoque coërcita sine;
 Quòd non sit vobis, nisi quò Virtutibus, ire
 Ante datum: ille diu noster, claususque Tonanti
 Jam patet Occasus. Vidi, vidi ipsa puellas
 Adversas Erebo, per & astra, mihiq; negatum
 Æthera, cærucâ in chlamyde, & caudentibus alis,
 Hesperis equitare plagis, tunicisque solutis
 Barbara Romani spargentes semina Recti:
 Præcipueq; Ducem vidi agminis antevolantem,
 Quarentemque, Crucem quâ primùm figeret arce.
 Testor inane Chaos, susque omnia deque revolvi,
 Quò minus intrarent; non jam penetrasse reluctor:
 Insuper & lætor, quem nollem dicere, quemque
 Detestans veneror, jubeorq; coacta fateri,
 Advenisse Deum; latam quin gratulor ultrò
 Illius & legem: nunc ite, Indosque docete
 Ire Deum contrâ, legique obsistere lata.
 Quæ mala simpliciter fuit India tempus ad istud,
 Impia erit posthæc, & habebunt crimina pondus.
 An latet, ò Divæ, cuncta inter gaudia, primam

Esse voluptatum, prædæ cum victor opimæ
 Excluso rivale venit possessor in usum?
 Certè ego sub Manes inimicæ transfuga sectæ
 Ex Europæis quoties delabitur umbra
 Non secus intumeo, quàm qui post effeda victor
 Montrandum digito Regem trahit: usqueadeò omni
 Bellorum pompæ cervix præponderat una.
 Ex Indis casura minor sit turba nocentùm,
 Pensabit numeri damnun præstantia culpæ.
 Non est, per tonitrus sibi cur ita plausèrit Æther,
 Mutua quod geminus commercia junxerit Orbis:
 Hæc mixtura novis cum gentibus, aëre, linguâ,
 Dogmate diversis, & Numine, flagitiorum
 Non nisi portentis miris erit apta creandis.
 Arentis Lybies ad flumina rara, ferarum
 Conventum cogente siti, quis nesciat, in quos
 Monstrorum partus sobolescat adultera ripa?
 Forsan inexpertos Indos, hebetesque futuros
 Creditis ad pravi documenta incognita? Curam
 Ponite, si qua subest; vitiorum in gymnade nulli
 Claudicat ingenium: quo præcedente magistro
 Primus in Orbe Parens reus exticit? Hautit ab illo
 In pejus dociles fibras mens prona Nepotum.
 Vestrum erit informes animos, primique paventes
 Horrorem sceleris sic arte juvare, magistri
 Ut fieri mereant, vinctique Europa queratur.
 Fas nova Tartarei Brontes incudibus istis
 Excudant tormenta, vetus non sufficit Orcus.
 Quin, ut prospicio, carcer nimis arctus, & impar
 Ille futurus erit: confinia laxet oportet,
 Extendatque novas ripas Cocytus, ut intret
 Vestigal scelerum, quod ab Orbe feretur utroque.
 At quid ego arduentes socias erumpere, longo

Demoror hortatu? mea cur & vestra retardo
 Gaudia? dimoveatur obex. Nec plura locuta
 Vi quantâ potuit portarum ingentia claustra
 Prensat utrâque manu, mox impulit; alta metalli
 Pugnavit rubigo, sed imperiosa lacerti
 Vis admora iterum limen sibi cedere jussit.
 Ut via facta, ruunt: præit alta Superbia cunctis,
 Ut solet. Illi amens, præceptisque cupidine lucri
 Hæret Avarities; præeat sed ut omnibus Ira,
 Luxuriam, Invidiamque premit, ventrisque Saginam:
 Quin & Segnitiam vestigia pigra moventem
 Insequitur pugais, & calcibus insuper urget.

Exierant fontes animæ, solumque Duellum
 Limine constiterat; nam dum præcedere portæ
 Certat in egressu, de passu & litigat omni
 Trux juvenis, cubito impactus magis alitis Iræ
 Abripitur, retròque dolens velligia torfit.
 Ergo furens animis nunc huc, nunc æstuat illuc
 Asper ab offensâ, nec se capit, atque per ora
 Despumat rabies, & in iras surgit ob Iram;
 Distulit egressum: jam causam judice ferro
 Exacturus erat, legis nisi lator, & ipse
 Fœmineo cum Marte, marem certare veraret.

Nulla hac de furiis Erebi minor, edita partu
 Conjuge Bellonâ proles, & Honore marito.
 A Patre factum animi, ferri lethalis amorem
 A Genitrice tulit, mores quoque reddidit horum:
 Nam neque lac solitus primis haurire labellis,
 Ubera inuncta forent nisi sanguine, deliciasque
 Humanæ cædis non præsentisceret infans:
 Obsequiique tenax idem, exactorque superbus
 Austeræ nunquam surgebat ad oscula Matris,
 Ni delinitus situlis, cum vellet ab illâ

Non

Non tam matris amor , quàm matris gloria dici .
 Par fitis inde necis , fastusque secutus adultum est .
 Ausus & inimicos populis transmittere leges :
 Turpe viro , offensam tacitus qui præterit , hostem
 Provocet , indicat pugnae tempusque , locumque ;
 Sintque pares armis , suis & patronus utrinque ,
 Nè soli peccent , de Marte is iudicet æquo .
 Iussa laceffitus qui non descendit ad arma ,
 Nè sit eques : famæ damnum irreparabile , tantum
 Posse refarciri , si dedecus expiet ensis .
 Insuper instituit (quis crederet ?) effera pugnae
 Gymnasia , unde equites discant in vulnera dextras
 Non afferre rudes , sapienter & esse cruenti .
 Et modo festinent passus extendere , nunc &
 Stare loco ; feriant , aliòque ferire minentur ;
 Sitque latus lateri , conversus & ensis in enses
 Hunc punctim , cæsimque rotent ; nunc vertice presso
 Decreſcant , nunc assurgant cervicibus altis .
 Nec mora , nec requies furiis , nisi sanguine viso :
 Qui simul ac paruit , tanquam Veneris panacea
 Sit medicatus Honor , rabida arma repente reponant ,
 Complexusque petant ; nil spectatoribus æquè
 Jucundum , pulcrumque velut contingere possit ,
 Mutuus ex odiis quàm si nascatur amator .
 Idcirco scelerum super omnia monstra Duellum est
 Audendi faber ; illa quidem quod turpiter audent ,
 Turpe putant : tantum putat hic peccare decorum .
 Jamque catervatim Vitiatorum eruperat agmen
 Secum aconita ferens , fabricandaque pocula misti
 Colluvione mali , corruptelâque bonorum .
 In prædam effusis nil obstitit . India quantum
 Tenditur , occurrit latronibus obvia : Regnis
 Deque tot ambigerent primum quod cuique legendum ;

Ni velut umbra sequax humani est corporis, esset
 Virtutis sic culpa comes, sed ut umbret eandem .
 Cuilibet hinc illo placuit decurrere calle ,
 Virgineis quo pressa videt vestigia plantis .
 Illustris Linnæ montes, queis nare sagaci
 Præsentitur odor prorumpere Mercurialis ,
 Intrat Avarities ; nec inertis degere clauastro
 Flavum habitatorem patiens , irata bipennem
 Extulit , & primo violavit vulnere massam .
 Arsit avara flex , scintillaque fomite rapta ,
 Nutrimenta dedit venturo in sæcula lucro .
 Ex illo mare Pacificum nil noscere doctum
 Ante, nisi intextos virgis , & arundine lintres ,
 Concepit classes , indetonisque notavit
 Montibus, ad Gades primo quæ tenderet alnum ,
 Unde suâ Europam de paupertate moneret .
 Non ira Medææ placuerunt Thessala Tempe ,
 Herbas cum legeret , tremulum quibus Æsona rursus
 Cuderet in juvenem, viridique reponeret ævo ;
 Ut juga Floridæ jugi florentia vere
 Luxuriam excipiunt : jam nunc hæc cogitat artes ,
 Ut doceat : quibus expressis à floribus undis
 Indica possit anus mentiri sæpe puellam .
 In Paraquain vultus Gula verterat , utque
 Vidit pingue solum , cui plurimus arbore in omni
 Psittacus hospes erat , paulùm defixa, salivam
 Non tenet: harum avium linguis, & simplice sumptu,
 Sperat Luculli veteres sibi condere cœnas .
 Mexicon ingreditur gravis Ira , paludibus utque
 Aspicit in mediis stantem regaliter Urbem ,
 Gestit Adriacis similes deprendere muros .
 Sed dolet ignavas agere alta silentia gentes ;
 Attamen & fruitur , quam primùm instantia bella
 Dum

Dum videt, & quanto Cortesius otia rumpet
Marte, Toletanis dum fascibus asseret arces,
Captivumque loci mirabitur advena Regem.

At fera Cannibalium loca, speluncasque Duellum
Bellonâ comitante venit, loca plena timore,

Digna Thyesteo fugiat quæ firmate Phœbus.
Scilicet ante fores, velut ornamenta domorum,
Mortua pendebant hominum ramalia, putres
Cœnæ reliquix, cutis arida, quæque reliquit
Ossa canina fames, & desperatio dentis.

Hæc ubi regna ferox Juvenis probat, ore severo

Quo placiturus erat matri magis, illius ora
Adspectans: nostri quàm, dixit, idonea tellus
Ferre magisterii primordia! mortibus an qui
Vescuntur, mortem timeant? distringere ferrum

An pudeat Caribum dextras horrore retentas
Sanguinis humani; quandô is cratera coronat,

Et bibitur laudante gulâ? Dominatur abundè
Hic feritas, ignava tamen, qualemque requiro

Nobilitate caret: fiant homicidia lætor,
Arte tamen gladii. Non sanguinis improbo pulchrâ,

Quin commendo sitim, sed & hæc dicteretur Honore
Vindictæ cupido, non hortatore palato.

Actio quæque virum culpanda, probandaque fine;
Sævitia est, ventri gladius si pareat: idem

Justitiæ laudem meruit, si protegat æquum.

Sed quid Honos, quid Eques, quid Equestria jura,
quid ensis,

Indus nescit hebes: Me præceptore poliri

Agrestes iræ doceantur, deque negatis

Rixari titulis, & nomen Honoris amare.

Utque rudimentum ludi præstantis in omne

Tempus eat, cupiantque sequi, discantque Nepotes,

Indos instituat primus qui venit ad Indos .
 Par quærendus erit : procul hinc nec & iste petendus ;
 Naufragio ejectus regionibus appulit istis
 Nuper Fernandus : placet hunc opponere Patri .
 Error ntrumque tenet : Natum putat æquore mersum
 Incolumis Genitor : Genitorem Natus obisse
 Credit , & artificem latæ necis Alvaron esse ,
 Insuper & patriis armis , & classe potitum .
 Alter ab his , vel uterque cadat , dignissima certè
 Victima , quam super imperii nova surgat Iberi
 Fabrica : non alio quando fundamine niti
 Regna novella solent , primi quàm sanguine fabri .
 Artis erit nostræ juvenis firmare dolorem ,
 Occisi Patris credatur ut Alvarus author .
 Te penes intereà sit Iberum vulgus , & ipsum
 Inflammare Ducem , motamque à sedibus imis
 Arvirago cum Rege in prælia mittere Cubam .
 Hoc mihi , uti meditor , si par committere detur ,
 Tunc Ego , tuque Parens proh gaudia quanta feremus !

Ambo hilares pulchrâ ferri novitate , juvabit
 Publica Bellonam , cædes privata Duellum .
 Dixerat : illa furens , cupiensque faceßere prolis
 Jussa suæ , abripitur : quos & de more solebat
 Digrediens dare complexus , oblita reliquit .

Interea Cubam non intermissa tenebant
 Gaudia , proque Deâ terrarum præside natâ
 Nuper Americâ , certatim Hispanus , & Indus
 Argumenta dabant animi scelicia læti .
 Uno fortè die discinctæ ut plauderet Urbi
 Columbus , populumque rudem formaret ad arma
 Ritibus Europæ , ludos celebrabat equestres :
 Hispani assuerant coram quos edere Rege ,

Tunc

Tunc cum pax esset, nè primùm invisâ virili
Genti desidiës, oñi assuetudine blandâ
Mox & amaretur, patriusque fenesceret ardor.

Urbe fuit mediâ cuneati more theatri
Area spectaclis accomoda, Patriciorum
Ferre capax & confessum, turbæque minoris.
Hic modicè assurgens paries ex assere factus,
Sepis & in speciem productus longiter, offert
Calles parte ab utraq;ue duos; sic inter utrumque
Stat tamen, ut jungat simul & discriminet ambos:
Unde queant equites decurrere, dumque propinquant
Frontibus adversis, cursu experiantur in ipso
Frangere nobiliore loco qui doctior hastam.
Omnia planus erant, ornant aulæa fenestras,
Serta vias, laurique domos, juvenumque, senumque
Spissum plebe forum tumidi maris instar inundat.
Tres aderant sedes solii gemmantis ad umbram;
Atviragus lævam, dextram Columbus habebat,
Auria in medio. Si quis reminiscitur horæ
Illius, ad duram quâ Virgo miserrima cautem
Jussa mori, vivum vivens horrere sepulcrum,
Præteritumque diem cum tempore comparet isto,
Quo Regina sedet tribus addita partibus Orbis;
Atterere hand metuet, profugi post lintea Thesei,
Post mala, postque metus expertos mille ferarum,
Sic Ariadna fuit: tunc cum meliore marito
Digna, capillatum Cœlo decus addidit astrum.
Inferiùs tres censors affidere jussi
Quos penes arbitrium gaicaratâ in fronte receptas
Explorare notas, mox & decernere, qualem
E geminis Equitem plus fortuna verit hasta.
Jamque theatralis pœmpæ expectatio cunctos,
Præcipuè tamen ignaros erexerat Indos.

Cum

Cùm duo magnanimi pugiles erumpere visi
 Oppositâ regione fori, Rodericus, & Astor,
 Ævo florentes ambo, Catalaunius alter,
 Alter Aragonius: par lancea munit utrumque,
 Ambo in equis, ambo ferrati à vertice adusque
 Calcem, terribiles pariter, pariterque decori.
 Patronus cuicumque equitum suus hæret, uterque
 Dummodò commissi partes tueatur alumni,
 Non dubitaturus ferro defendere litem.
 Gravior ante tamen foret ut spectantibus Indis,
 Visus nunquam aliàs equitumque, & comptus equo-
 rum,

Quique pedes venit ornatus circumque retròque,
 Cum famuli, plus quàm Domini, lascivit amictus,
 Circù obeunt: tollunt capita alta, jubentque gradatim
 Vadere cornipedem, incessuque fatentur Iberos.
 Pompa sed in plateâ ter circumducta, quaterque
 Ut fuit ad placitum populi, & potuere videri
 Ipsa etiam fatis zd ludum præludia ludi,
 Signum expectantes fixo se carcere sistunt.

Ecce autem belli primos motura tumultus
 Nubifero axe sedens Cubam veniebat Enyo;
 Utque hastas, ut vidit equos, & casside clausos
 Stare palæstritas in mutua vulnera pronos,
 Substitit, inque forum turialia lumina torquens:
 Quæ mihi nunc facies se se, inquit, amabilis offert,
 Votum etiam super omne meum? ferre arma parabam,
 Invenio: stimulare viros erat impetus, adsumt,
 Pugnandique odere moras. Quod displicet, unum est:
 Luditur, & belli potiùs simulacra geruntur,
 Quàm bellum; sed ne festæ dissentiar Urbis
 Lætitiæ, siam de spectatoribus una.
 Ne tamen & sedeam spectatrix lenta, parabo.

Qua-

Qualia convenient oculis spectacula nostris .
 Quo fruor , & terris quod nondum fulsit in istis
 Hic ferrum video : ferri seges orta nocendo est ;
 Ni ferit , atque animâ venas depauperat omni ,
 Fine caret . Strictas hic fulgere gratulor hastas ;
 At pudet esse leves , & honore vacare nocendi .
 Cur non præfixum gestant in acumine ferrum ?
 Cur fatuùm spirant , & non meruere timeri ?
 Pugnandum solidè : modò quæ mentitur inertem
 Gradivum , largo mihi spumet arena cruore .
 Delectant aures non vulgi sibila nostras ,
 Applaususque dati : prurit mihi gratiùs , æstus
 Audire irarum , missos è casside fractâ
 Singultus , habeantque suam si vulnera mortem .
 Si qua gerenda viris Me spectatrice , gerenda
 Nulla vel est , vel si geritur , sit mascula pugna .

Vix ea dicta , tubam manibus capit ; inde canorus
 Ante daret claro tubicen quàm carmine signum ,
 Occupat officium : præit ipsa , cavoque metallo
 Intonat . Intremuere omnes ; nec clangor inanis
 Substitit intra aures , sed eodem tempore factos
 Accepere sonos aures , & corda favillas .
 Spiritus idem etenim qui ruperat aëra , junctim
 Pollueret , pacique inimicum afflarat amorem .
 Ante alios , duo jam moroso in carcere stantes
 Prompti equites , ut erant vigiles ad signa , parabant
 Ponere ludicras hastas , & sumere veras ;
 Cornipedes vetuere , videlicet igne recepto
 Naribus è patulis propriumque vomentibus ignem ,
 Non expectatis calcaribus , ocyùs Euris ,
 Ocyùs & jaculis & adacti fulminis alis ,
 Sessores rapuere : volant , qualesque feroces
 Tauri in bella solent adversis cornibus ire ,

Mutua sic isti se contra hastilia curvant .
 Cominūs ut venere , trabalem dirigit hastam
 Alter in alterius galeam ; non sustinet æris
 Fraxinus occursum : diffinditur , ictaque centum
 Scinditur in partes , centum micuere favillæ .
 Nec minūs alipedes Dominorum exempla secuti
 Cruribus arrectis , opponere cominūs ausi
 Pectora pectoribus , planè collisa fuissent ,
 Obvia tentatos vetuere repagula saltus .
 Immoti perstant equites , & sede tenent se ;
 Quisque suum opperians recipit Patronus alunnum .
 Inde manu emeriti gestantem fragmina trunci ,
 Ducit ad examen . Nova res hic orta ministrat
 Materiam rixæ ; nam cūm defertur , & æquo
 Sub censore cadit signatæ cassidis ictus ,
 Nescio quo casu virtus æquaverat ambos :
 Nec Iudex deprendit , uter præcesserit utri .
 Ergo victorem neutrumque , & utrumque fatetur ,
 Debeat & palmam si lancea prima mereri ,
 Iudicra fas iterum repetatur ut alea , clamat .

Talibus audiris , quoniam furiale venenum
 Pectora combiberant , decisus æquiter actis
 Stare negant Equites , dedignaturque vicissim
 Alter par dici alterius ; sine more , modoque
 In terram labuntur equis : tum casside demptâ
 Indolis ut Rodericus erat , tumidæque , trucisque
 Astorem versus flammantia lumina volvens ,
 Incipit effari : quem fecerit hasta priorem
 In dubio est , agedūm causam definiat ensis ,
 Si vir es ; & quid Iudicibus consulta petuntur ,
 Jus quando melius , gladiique tribunal habemus ?
 Poscant res aliæ consultum iudicis , esto ;
 Lis ubi de famâ est , si non sententia velox

Fortur ab offenso, tunc arbiter omnis iniquus .

Quaritur è nobis qui fortior ; ille duellum
Componat , primus quicunque jacebit arenâ .

Quamvis ut fatear , seu sit virtutis habenda
Seu generis ratio , non es fæx ultima tanti ,

Qui cum si certem , mihi sit certare decorum .

Torvus ad hæc Astor : non abnuo respondere
Quovis , cunque modo , soleoque libentius ense ;

At modò plùs solito lætor decernere , postquam
Te tua lingua mihi temeraria fecerit hostem .

Non est cur altâ tumefactus origine , jactes
Vane Toletanis deducere Regibus ortum ;

Nam vel mentiris , vel si tua gloria vera est ,
Surculus illustri de palmite degener exis .

Muneris instar habe , quòd te vel Marte jocosò
Sustineam perferre parem : nec stemmata nobis ,

Nec tituli desunt , quibus ostentator avorum
Ambitiosus eam ; sed ab his accersere lucem

Me pudet . Ista frequens jactandæ gloria stirpis ,
Si benè perpendas , vexat magis omnibus illos ,

Qui plerumque carent ; quâ tantùm glorior , hæc est
Nobilitas mea prima , manus . Nec plura profatus

Crura ocreis nudat , pectus diffibulat , inde
Sublato mucrone , gradum convertit in hostem .

Stabant Tutores gemini : nec turpibus actis
Ut decuit , posuere modum , gladiisque paratis

Conciliatrices ausi interponere dextras ;
Quin ut erant ambo tacti lue pectus eadem ,

Promovere nefas , primùmque obliquis Arubal
Versus ad Enriquez sermonibus increpat istis :

Ergo juventuti tantùm permissa potestas
Edere , quid gladii valeant ! mirentur & Indi

Quàm virides virtute senes Hispania profert .

Plus

Plus nè aliquid sperare potes longo satur ævo ,
 Quàm si canitiem præclaro fine coronas ?
 Fer grates Superis , periture quod æquore , terram
 Jam teneas , dignamque viro quod denique mortem
 Sortiri à ferro , & ferro merearis ab isto .

Nullum invitamen nostras ita vellicat aures
 Reddidit Enriquez , quàm quod denuntiat arma .
 Tun' mecum ! cuperem posses afferre juventam ,
 Prætextu ætatis mihi sic æquandus ut esses .
 Verùm animum quandò capiunt fastidia lucis ,
 Et tædet vixisse , gravi te fasce levabo ,
 Ne dubita , & forsan citiùs quàm rebere ; posthac
 Ne tibi , nè nostris pergas onus esse carinis .

Dixerat : incaluere genæ , pariterque comarum
 Assurrexit apex . Qualis delectat , & unà
 Terrificat , cum visa procul , simul igne coruscat ,
 Tergoribusque pruinosis simul albicat Ætna ;
 Talis ab offensâ senis arsit ut ignea bilis .
 Pulchrior in niveis apparuit ira capillis .
 Stare quatergeminos enses in vulnera pronos
 Cuba tuebatur ; sed rerum nescia , quamvis
 Territa , ludorum genus hoc tamen esse putabat .
 Illi inter se se jam dudùm exordia pugnæ
 Sæviter aggressi , geminabant ictibus ictus ;
 Nec modò de palmâ contentio principis hastæ ,
 De rude vel dandâ : sola est de sanguine pugna .

Accursus , clamor , ferri stridorque , nitorque
 Columbum monuere ; ruit , folioque relicto
 Ensemque atrollens , atque horridus imperiosâ
 Nube supercillii : quæ vos , exclamat , Iberi
 Transversos agit rabies ! ubi jura , fidesque
 Respectusque Duci ? Festa inter gaudia , Rege
 Meque palâm , gladios distringitis ? usque adeonè

Cre-

Crevimus in turbam pauci, milesque redundat,
 Excessum minui nostris ut oporteat armis?
 Pugnaces servate animas: regnare volenti
 Nunquam erit, ut belli penuria deneget hostem.
 Lis ne duellantes comittit honoris; at errat
 Quilibet è vobis, per ferrum sanguine fuso
 Si credit, læsi sanabile vulnus honoris.
 Quin nota dedecoris venit è medicamine peior,
 Jura sodalicii dum frangitis: idque patris
 Bellum, in quo longè meliùs, quàm vincere, vinci est.
 Sacilegas cohibete manus, has inter adactas
 Fraternali odiis medium Me pono sequestrem.
 Si furere est animus, scelus & consumere, majus
 In promptu est; fontes in vos quos stringitis enses
 Arcete, inque Ducis jugulum convertite vestri.

Vox augusta viri, præsentiaque ignea, nullò
 Tempore non focis grata, & venerabilis æquè,
 Profuit, ut nondùm pollutum sanguine ferrum
 Sisteret, hærerent dextræ, facinusque reiectum
 Vultibus in tacitis, pudor objurgaret, & horror;
 Non tamen ut gliscens intrà præcordia belli
 Deflagraret amor. Quamvis jam desinat esse,
 Qui prior hostis erat, pulsusque è corde sodalis
 Jam redeat, se seque oculis fateantur amicos;
 Sicca tamen renuit vagina recondere ferrum,
 Et capuli stringuntur adhuc, cupiuntque ferire
 Quem tamen ignorant. Sic momentanea torrens
 Cum fluvii caput ora, viam si fortè ruerit
 Occludas, non frænâ aquas, non confraga ponit
 Murmura, ni violens aliam sibi fecerit alveum.
 Haud secus illa inter socios male sana furendi,
 Pressa quidem sitis est, sed non deserbit: æquam
 Causam odiis donec fortuna objecit, & hostem

Muta-

Mutavit, bellique arsit melioris amore.

Scilicet hinc animis, atque altercantibus illinc
 Ecce Viri facies inopina, Itatura gigantem
 Arguit (horrendum visu!) de gente propinquâ
 Cannibalium monet esse, recenti sanguine stillans
 Guttur, & à patriâ piceus ferrugine vultus.
 Monstrifero capiti par comptus: grandia terga
 Dentibus humanis torques confertus obibat,
 Gutturis in pompam velut ostentare tumeret,
 Quot dentes, totidem esse homines in ventre sepultos.
 Diloricatæ Balænx corpore secto
 Armabat maxilla manum: vice si foret hujus
 Clava, suum Alciden mollis jactaret & Indus.
 Therodomon hic est, legati nomine raptim
 Missus ab Androphago, cum primum rumor ad aures
 Pertulit, Auriam externo cessisse marito.
 Illius ergo truces furias, lamenta, minasque,
 Insuper & bellum raptâ pro conjuge desert.
 Utque erat indoctus fandi, violentus, acerbus,
 Asper; inurbanus, non (ut mos postulat) orat
 Admitti coram; conferta per agmina præcepit
 Irruit, Arviragumque petit tot millia contra
 Unus, & insultans, tanquam sibi sponsa negetur.
 Ergo ne, clamavit, Caribum tua Filia Regi
 Pacta prius, scandet prædonis nupta cubile?
 Nec te jura movent? nec nostra potentia terret?
 Quin etiam ludos hæc ad sponsalia demens
 Instituis, cum finitimi tibi simus, & isthinc
 Rivalis possis fremitus audire mariti!
 Perge frui, quam primum alios tibi spondeo ludos;
 Nec puto te lateant, Regum timidissime, nostræ
 Sanguine de vestro solitæ pinguescere cœnæ.
 Retractis pejora time mala, ni citò turpis

Hinc

Hinc abeat procus, Androphago reddatur & uxor.

Hæc ubi dicta dedit, circumfert lumina, cernit
 Præ reliquis extare virum de gente novellâ:
 Esse Ducem putat hunc, & erat, quem fortè putabat.
 Nec mora, torvus in hunc à Rege minacia torfit
 Lumina: tu ne, inquit, temerarius advena, penè
 Ejectus pelago, Cubæ vix limina tangis,
 Et regnare paras? connubia scindere Regum
 Navita pannosus, chlamydatas & appetis ire?
 Quis furor est, qualisque in amore superbiâ demens,
 Ut fastiditis, tua quas dat terra, puellis,
 Trans mare sepositos tantùm secteris amores;
 Nec Venus æqua tibi, nisi Regia! tam petulantes
 Undè animi? Quòd Cuba Deum te credula dicat,
 An maris alga tumes? At non ita lubrica credas
 Pectora Cannibalùm: nullos aut suspicor esse,
 Aut si Cœlestes ulli meruere vocari,
 Nos sumus, afluati spatii quos ampliat ultra
 Cancellos natura viros, hos illa putavit
 Et dignos, qui cuncta regant, cunctisque supersint.
 Aspice sim quantus: licet uno à corpore totam
 Discere progeniem. Tun' vilis homuncio stabis
 Nos contrâ? Vivus laniabere dentibus istis:
 Inde minutatim sectus mergeris in alvo.
 Metire hunc nostro pendente pectore torquem;
 Dentibus his poteris numerare quot ipse voravi
 Arviragi de gente viros; jam carptus edaci
 Temporis à carie putris est, pudet amplius uti.
 Est animus veterem exuere, & vestire recentem,
 Deque tuâ primùm texam, mox eæde tuorum.
 Hæc factus, ferale humeris insigne removit,
 Dein frendens jacet ad plantas Ductoris Iberi.

Jam dudum infandi capitis compescere linguam

Ille revolvebat tacitus, vetuisset & ense
 Plura loqui, nisi Legati Persona fuisset
 Pro clypeo; cui pauca refert: hinc bellua cede,
 Cui posita in solo Mavortis gloria ventre.
 Turpe viris bellare gulâ, solisque reliquit
 Hæc natura feris ratione carentibus arma.
 At quoniam Androphagi delatum nomine bellam
 Ausus es Hispanis, Cubæque indicere Regi;
 Hæc illi referas; veniat; nisi venerit, ultrò
 Nos fore venturos: Auriam pectore mitrat,
 Dignam aliis thalamis, & non Cyclope marito.

His super indomiti violentia Therodomontis
 Acrius infremuit, fortassis & illius ora
 Dentibus appeteret, si non foret unus in omnes,
 A turbâque premi, sed non virtute timeret.
 Improvisa loco dat terga, retròque minatur.
 Ut Lupus admoto quoties arrexit ovili
 Impastum guttur, si latratore molosso
 Rupta quies stabuli, pastoriaque arma reclamant;
 Deprensus furti, sua per vestigia latro
 Vespertinus abit: nescis quid acerbius urat,
 An timor, an rabies redcuntis inaniter alvi.
 Tunc & ab Hispanis bellum clamatur, & Indis;
 Tela reponuntur definitura Duelli
 Jura supervacui: calor æmulus intrat in omnes,
 Fronte quis Androphagi lethalius imprimat hastam,
 Aut tua, Therodomon, convicia vindicet ense.

E curru, velut è speculâ, prospectat Enyo
 Prima rudimenta irarum, fruiturque videndo
 Orsa laborandæ telæ bene vertere fila,
 Auxia ut absolvat tamen est; Cubæque relicta
 Urget equos aliò: consuetaque tempore nullo
 Parcere sævitæ, sedeat ne pigra Quadrigæ
 Sarcina, in alipedes stimuloque, & verberet sævit.

L I B E R X.

PERFER & obdura, quoties con-
 stanter iniqua
 Vulnerat, atque novo Fortuna su-
 pervenit ictu.
 Sæpè etenim ex illâ, quâ nigrior im-
 pendebat

Turbo timendorum, radiavit parte serenum:
 Ancipites Mundi moralis origine primâ
 Sic vertente vices, ut nullo tempore desit
 Quod possit sperare miser, scælixque timere.
 Quot mala Fernandus non pertulit? æquor in altum
 Deciderat; dubium, num fluctibus integer haustus,
 An ne rebellantum Comitum foret obrutus armis:
 Omnibus à sociis certè defferus, & intrâ
 Creditus Orcarum lethalia viscera nullus.
 Res aliter, quàm quod visum contingere, cessit;
 Namque ubi navigio excussus, vitalis & auræ
 Usurâ caruit (quis crederet?) altera merlo
 Attulit arbor opem; truncum quæ scilicet imo
 Fixa solo, contrâque attollens brachia fluctus,
 Mobilitate maris mediâ velut Insula stabat:
 Nulla senectutis dispendia, nulla coloni
 Arma reformidans, circum gaudentibus amplâ

Luxurie humoris crebri pinguescere ramis .

Fama est posthabitis satyrorum mille choreis,
 Pastorumque jocis, patriique penatibus antri,
 Ruris amatrices, fontanaque Numina Nymphas
 Per loca fœta situ, vacuæque foramina Terræ
 Ad consanguineam contendere sæpius umbram,
 Visere præcupidas formosâ Doride Natas,
 Sortitasque suis contraria Regna Sorores:
 Hic celebrare choros, elementi & disparis unâ
 Collatis epulis sociales jungere mensas;
 Ipsas namque Deas exlex quandèque cupido
 Vellicat, in vetitum niti: sapiant veluti plûs
 Gaudia, cum pretium facit interdicta voluptas.
 Atque hic forte aderant, cùm bellatoris Iberi
 In vada delapsi facies inopina refulsit.

Os, habitusque viri claro fulgentis in ære,
 Et rabiem spirantis adhuc, perstrinxit ahenò
 Fulgure non aliter timidarum lumina matrum,
 Ac Erebi exangues olim tremefecerat umbras,
 Absorptus cum Thebanæ telluris hiatu
 Vivus adhuc, curruque sedens, stimulanisque feroces
 In cursum Amphiaræus equos, apparuit ante
 Atropon, illi ausam nondùm rescindere stamen.
 Terga dedere fugæ, celeri formidine pulsæ
 A Fauio genitæ, glaucoque Palæmone Divæ.

Non tremefacta fugit de tot tamen una puellis
 Nerine, trabis æquoræ fidissima Præses;
 Sed miserata virum, munus quod presticit olim
 Mater Aristæo gressus impune ferenti
 Perque lacus clausos specubus, lucosque sonantes,
 Hanc illi properavit opem sata Tethide Nympha.
 Scilicet & latè fluctus discedere iussit,
 Montis & in faciem cumulos curvavit aquarum.

Exit.

Exin dè multis, per quas accessus ad udas
 Nereides solet esse habitantibus antra Napæis,
 Tempus ad id cunctis clausam mortalibus unam
 Cratem aperit, juvene admisso, mox ostia cludit,
 Ne super effusum tegeret mare concava claustra.
 Ipsa abit, assuetum repetunt freta concita cursum.
 Redditus ille fuit nondum sibi, nescit ubi sit,
 Naufragus inter aquas fluitet, lateatne sepultus
 Ventre feræ, vitamque alieno in corpore vivat.
 Urque fidele solum reperit, tutumque puravit
 Figere posse pedem, per iter caligine mersum,
 Defossosque specus graditur, timidisque tenebras
 Præsentat manibus, passu suspensus in omni.
 Cum Patre de famâ ut Genitus contendere quiret,
 Dixeris arcano Superiorum munere factum,
 Ut Mundum sibi dividerent; deprenderet alter
 Quod supra est: alter terræ quod clauditur infra.
 Ergo viæ multum postquam confecerat, ecce
 Turbida lux primum procul effalgescere, quò plus
 Progreditur, magis, æque magis clarescere, donec
 Rupis in egressu detæcatissimus aër,
 Et miro patuit candore notabilis ædes.
 Hic locus, hic sedes, hic sunt conclavia Divæ
 Nomen Aletix, Veri cui copia fecit.

Vidit ubi hanc juvenis, quamvis non viderit unquam,

Quæ foret ex ipsâ, quam cernit Virgine discit;
 Clamat & attonitus: Divarum maxima, jure
 Ima colis, Solemque fugis, Cœloque relicto
 Has mavis cryptas, ubi res velamine nullo
 Supplicata oblecta quiescit, præcipua lanâ.
 Nulla fides vivos inter, frons nulla pudori,
 Vultus amicitix nullus: tenet omnia livor,

Omnia calliditas, dominandique ambitus effrons.

Plura locuturum sic interpellat amica
Lux animi. De sorte queri charissime cesses;
Ærumnis debes, quod te de sedibus altis
His egere plagis, Veri lustrator ut esses,
Illius & Veri, quod pleraque turba Sophorum
Naturale vocat, de quo decertat, & idem
Qui Mundi, quoque finis erit certaminis hujus.
Quod rerum causæ lateant, hinc error & omnis
Caligo mentis: tibi se primordia rerum
Cum sederint noscenda palam, quod tempus ad istud
Fas hominum nulli fuit internoscere, nosces.

Dixit, & invitat juvenem propioris ut ædis
Intret in hospitium: nemo fidentior unquam
Hospitum ad ignotum movit vestigia limen;
Extima frons etenim cum redderet intima, nullum
Esse locum fraudi crystallina tecta sinebant.
Captus amore loci, Dominæque affatibus ille,
Sex menses, multòque magis genialiter egit,
Quàm penès æquoræ circumflua prata Calypsûs,
Orbis nave, viris, armis habitatit Ulysses.
Nec mora longa quidè visa est: data tempora mense,
Et data sunt etiam parco sua tempora somno;
Utraque damna tamen redimebant pabula mentis.
Illum etenim interdùm spatiatum clara Virago
Ducit ubi ingentes conchæ spectantur aquarum.
Vagire hic annes, & adhuc in fontibus audit
Igne geluque fatos nuper, paulò antè vapores:
Qui simul elati flammâ interiore, supernas
Convexi sensere nives, vix frigore tacti
Non secùs in latices abeunt, ac ire jubentur
In guttas, quoties vitri pœnalis ad ignem
Exsudant, animæque breves cruciantur Aprilis.

Et modo ventorum stridentia cernere claustra ,
 Dat modo flammaram, cumque utraque proderet ,
 inquit :

Flammas, & ventos in vincla coërceo ; non hos
 Æolus, ut falsò reris, non eiecit illas
 Subditus Enceladus, cum Numinis ultio fontes
 Admonuit pœnæ . Tunc ô ! tunc ipsa favillas,
 Saxorumque recusantes ergastula ventos
 Libero, quique fragor penetralibus editus imis
 Desuper immugit, vox subterranea Cœli est,
 Horrendum inciamans mortalibus, ulcina rerum
 Ne plaga, plus solito scelerum gravitate prematur .
 Sessor uti crebrâ capitur novitate theatri,
 Seque videns versæ transferri munere scenæ
 In lucos ex aulæis, non gaudia falsis
 Falsa capit, nec triste putat paulò ante videndum
 Elysiùm quæ scena dedit, sylvamque Cytheræ,
 Mox Rhadamantæum pandat si versa tribunal :
 Usque adeò capiunt oculos nova, grataque semper
 Advenit, in pejus quamvis mutata voluptas .
 Sic nè Fernandi subeant fastidia mentem,
 Diva sagax visis interferit horrida blandis .
 Argenti, & chalybis cui postquam æraria plena
 Protulit, edocuitque seges velut utraque duret,
 Induat & varium glebâ variante colorem,
 Montanum conclave petit . Lux exit ab antro,
 Humanos oculos sensim quæ fascinat ; & ni
 Provida Dux, Recti sparsisset balsama, pravis
 Accessumque cupidinibus quemcunque negasset,
 Lucro Fernandus poterat gessire reperto ;
 In quem fida Comes suavoria lumina flectens
 Subdidit : Idoli illius cui tempus ad istud
 Vana superstitio statuas, & templa negavit ,

Quòd de corde suo vir quilibet extruat aras,
 Vile solum patria est. At tu nè temne metalli
 Indecores cunas, quàm primùm exhibit in auras
 Altaque magnorum tinger laquearia Regum.
 Discce hinc, non obstare viris ignobile tectum,
 Quò minùs emergant: pretium virtutis habeto
 Intrà te positum, Famæ donabere templo.
 Dixerat, inque alia ex aliis spectacula tendunt.

Ultima thesauris de tot telluris opertæ
 Visere restabat seducta caloribus antra,
 Deque supercilio crebras stillantia guttas:
 In glaciem cogit latices ubi dædala bruma,
 Quos, ne concreto lapidescant corpore, mites
 Temperat in gemmas vis imperfecta rigoris.
 Dulcis ab austero venit ut sua gratia pomo
 Parte sui mediâ cum jam maturuit, acrem
 Nec satis excoxit succum penetrabilis æstas.
 Quò simul ac veniunt, vestita per atria musco,
 Perspicuosque gelu muros, arcusque nivales
 Mille modis speculorum aderant discrimina: quædam
 Pictos admittunt flores, documentaque præstant
 Humanæ sortis non omni ex parte beatæ,
 Quòd ver perpetuent oculis, sed odoris egenum.
 Cunque sit egelidæ dos præstantissima lymphæ,
 Reddere spectati simulacra fideliter oris,
 Mentiri quædam multâ cum laude jubentur:
 Grandia diminuunt, minima ingrandescere cogunt,
 Vicinas remouent res, accersuntque remotas.

Atque hîc candidior longè Dea candida rebus
 Quas docet, effari sic incipit: otia semper
 Non alit, ut credis, nec pendet inutile pondus
 Fœmineis manibus deterfi lamina vitri.
 Interdum docet illa viam, quæ ducit ad astra

Unde

Unde, velut gradibus, terris pupilla relictis
 Tollitur, aëriosque perambulat ardua tractus:
 Tuta magis, quam ceratis qui credulus alis
 Sydereum signavit iter, docuitque ruinâ
 Non hominî licitum vetitos transcendere fines
 Oblitoque luti natalis in aëra niti.

Dixerat, & niveâ servatum detrahit arcâ
 Datque videre tubum, rubri vagina papyri
 Quem circumambibat rutilantibus aspera gemmis;
 In lentis faciem crystalla latentia servat
 Intus, & in parvis sibi succedentibus aptè
 Contrahit orbiculis, natura quod ampliat extrâ.
 Mox ait: hoc ultrò nostri tibi pignus amoris
 Donarem juvenis non aspernabile mînus;
 Sed visum Superis opus ut cœleste, novumque
 Proferat Hetruscas Galilæus primus in auras;
 Hujus ope audebit, quod se vix posse Tonantis
 Fida fatetur avis, visus intendere Soli,
 Et nævos culpâre, docebit & esse vapores
 Sæpè paludatos astrorum more cometas.
 Quin magnum adjiciet lateri Jovis incrementum,
 Latius extendens famam terræque, polique.
 Utraque pars Mundi posthac jactantior ibit,
 Luce planetarum quod creverit amplior Æther,
 Terraque Mediceis quod nomina fecerit astris.

Finierat; requies paucis concessa diebus
 Utque fuit, juvenemque videt doctissima Virgo
 Ulteriore sitim cupientem extinguere Vero,
 Talibus alloquitur: Naturæ arcana latentis
 Sic tibi nunc libasse satis; magis ardua scitu
 Jam referanda manent, fallendi scilicet artes,
 Insidiæque, doli que vaser quibus Orbis abundat,
 A quibus, ut meritò quereris, deceptus & ipse es.

Sub

Sub sensus quodcumque cadit, fat sensibus uti
 Ut noscas, sed ut ista scias impervia mentis
 Humanæ figmenta, fidem tibi demere prorsus
 Fas oculis, nullique minus, quam credere visis.

Hæc ait, impositoque comis velamine terti
 Velleris, antetulit gressum: non impare passu
 Hic præcedentem sequitur. Licet invius esset
 Callis, & ætherias quoniam referebat ad auras,
 Arduus ascensu, doctis sermonibus illa
 Mollit iter, durumque negat sentire laborem.
 Ut convexa super tandem venere, refulsit
 Illicet Urbs, eademque procul pulcherrima visu.
 Ex Apennino non sic apparet Hetrusco
 Undique circumfusa suis Florentia villis;
 Non ita Threjicio venientibus æquore nautis
 Fronte tripartiti prospectus obvia se dat
 Urbs Princeps, Urbes inter dignissima credi
 Ipsa etiam à magno quia condita Cæsare, Cæsar;
 Qualis ad has aspectus erat gratissimus ædes.
 Urbs ut pulchra, simul via pulchra ferebat ad Urbem:
 In declive tamen flexus tam lubricus, ut cum
 Pes eat in præceps, se non intelligat ire.
 Porta erat ante oculos bipatientibus obvia valvis
 Noctes atque dies; portam super imminet arcus,
 Et monet intrantes, carmenque legentibus offert:
*Hæc iter ad Verum; disces hic plura, Platonis
 Quam vigil ad platanum totum si Nestora vivas.*
 Legerat & verum, pariterque expenderat hospes;
 Tunc mirabundo similis: dic optima, fatur,
 Index iste loci titulus, monitorque salubris
 De Vero num vera monet? si florida visu
 Semita, si doctrix delectat, & erudit unà,
 Quis fieri sapiens, quis eam calcare recuset?

Corporis illecebræ sunt quando viatica menti ,
 Utile miscetur dulci , parvoque paratu
 Et licet , & fas est in Palladis arce locari .

Vix benè quæsierat , reddit cui talia Virgo :
 Amplior in falsum semper via , ducit & illuc
 Hæc paritura rosam passu quæ spondet in omni .
 At quia nemo sciens errorem amplectitur , in se
 Ducat ut errantes , in Verum ducere dicit ;
 Non iter ad Falsum velut est , ait esse , nec esset
 Mendax , se quando mendacem diceret esse .
 Atria , testa vides Urbis præbentia formam
 Non inconcinnæ , & speciem ridentis amicùm .
 Si sapis , infidæ properes ne fidere fronti ,
 Omnia gypsus habet , nebulisque simillima crede
 Aère depictis , Tempe quæ Thessala sæpe ,
 Sæpe figuratos simulant Babylone tapetas ,
 Intus fulmen alunt , suspectaque tela colonis .
 Amphiopum locus hic , nec & hos ita crede vocari ,
 Quod geminos uno gestent in corpore vultus ,
 Ambiguo quales appingit fabula Iano ;
 Extrema sed facies quia diffidet interiori ,
 Altera & alterius sic frons à fronte repugnat ,
 Corporeas Ironias ut vivere credas .
 Cautus ut hos fugias , non ut secteris oportet
 Noscere ; detestanda licèt , vitandaque semper
 Sint mala , notities non est vitanda malorum .
 Quanta sit , & lateat gravitas in crimine , nemo
 Numine plus novit , plus illo nullus & odit .

Hæc ait , & pariter loca consita fraudibus intrant ;
 Vixque pavementum plantæ tetigere dolosum ,
 (Mira fides !) cœpit tellus contraria vero
 Dicere : pes redeat , vestigia monstrat euntis ;
 Procedat , redeuntis habet : nec dissonat ab illis

Esse

Esse vident, pecus Herculeum quæ fixa reliquit
Cum sua Aventinum vulgarent furta latronem .

Paulum progressis Mæandri tortilis instar
Limpidus objicitur sinuosis flexibus amnis,
In mare qui rapido nunc gurgite fertur aquarum;
Nunc, quasi pœniteat, vertit retrogradus undas,
Obstat & ipse sibi venienti: credere posses
Discere mentiri, quâ præterlabitur Urbe .
Pons erat impositus, pontem super ex alabastro
Effigies, omnes Graji molimine scalpri,
Astûs fœminei celebres & ab artibus omnes .

Ante alias, infida minùs, magis omnibus audax
Alcidæ Conjux Iole mendacia prodit,
Ausa Cleonæi pellem gestare Leonis,
Armaque debilibus non responsura lacertis .
Colchis post illam, speciem ridentis, & unâ
Os donantis habet, manibus fert aurea nuptæ
Galbana: dona cave, flammam in cyclade claudit .
Tyndaris ut blandum spirans occurrit Atridæ,
Fausa decennialis brumæ post bella reverso!
Veste tegit gladium, noctu sparsura cruorem .
Adversâ se fronte vident & fronte serenâ
Utraque perfidiæ celandæ callida, Phædra
Perdat ut Hippolytum, Sthenobæaque Bellerophon-
tem .

Ore, jocisque procax, cultu confessaque Patrem
Apparet Circe, sed non in divite virgâ:
Horretur mala fertilitas, quæ monstra theatris
Mille daret, dare monstra capax miranda vel Afris .

Tale decus pontis; pontem prope fœmina cultûs
Eximii, nec dote minùs præstabilis oris,
Nixa super cubitum, defensaque palmite myrti,
Visa brevem mediæ somnum captare diei .

Gorgone ceù visâ obriguit Fernandus : & ò quæ
 Exclamat , species ! Europæ plurima vidi
 Oppida , non Italæ tantum spatia tor arenæ ;
 Sed fateor vel pace tuâ , mea patria , nostri
 Nunquam alias oculi tanti meminere decoris .

Expecta paulùm , subrisit Diva , videbis
 Cujus in obtutu capitis præconia perdas ;
 Istius an mereant contendere labra pyropis ,
 Ora Tarentinæ decertent æmula lanæ ,
 Æquent colla nives , bigæ Titanidos aurum
 Fluxerit in crines , tituli sint denique veri ,
 Quos dat adulatrix in laudem prodiga sexûs
 Musa , perinde metris mendax , ac fœmina formâ .

Dixerat , & veli patrem seducit ab ore ,
 Deque oculis patiens minimum prodire nitoris ,
 Percussit juvenem , velumque repente reducit .
 O superæ mentes , nostraque à fæce remotæ
 Materiæ , vestræ proh quanta potentia lucis !
 Penè admota virum tetigit scintillula , raptim
 Lumina purgavit . Qui postquam à Virgine Divâ
 Ad commendatæ rediit spectacula Nymphæ ,
 Respexit , puduitque sui : quam viderat ante ,
 Credideratque Helenâ dignam certare Lacænâ ;
 Hanc Hecubam reperit : momento temporis omnes
 Defluxisse rosas , laudataque lilia cernit .

Aversantem oculis canos , maciemque cutemque
 Strigosæ vetulæ , tum Diva redarquit : illa hæc
 Fœminea est species , de quâ bellatur , & in quam
 Collinant juvenum suspiria , fœdaque sæpè
 Vota senum , quam conspiceres cum primitiis ipse ,
 Esse tot es visus de delirantibus unus .
 Scire cupis , nequam mulier , verique decoris
 Indiga , decoctæ damnnum reparare juventæ

Quâ

Quâ ratione queat ? geminam circumspice ripam
 Prætereuntis aquæ : minio rubet altera , candet
 Altera cerussâ , petit hoc cataplasmata cæno,
 Unde genas jubeat revirere December anilis .
 Nil tamen efficitur lotâ cute : quin sibi damno
 Viscata est facies , rugas citat , atque placere
 Desinit ante diem nimis anxia forma placendi .
 Arte carens species , Divini particulam oris
 Quæque refert , annis non est obnoxia , vernat
 Jugiter , inque dies augetur , & aucta redundat
 Non secus in corpus , quàm quæ propè Numine visco
 Mens fruitur , sensus extrâ jubet inde beari .

Vix ea , prætereunt pontem ; Regina viarum
 Augusta hinc illinc picturatis apothecis
 Excipit intrantes , mercesque emptoribus offert .
 Non tot in Adriacâ vicus ditissimus Urbe ,
 Exponit merces utroque ab Sole petitas ,
 Hic quot habet cerussati tectoria Recti .
 Fallores operum , corruptoresque bonorum
 Si numerare velim , dicam , quot in horrea parva
 Formicæ frumenta ferant , cum tempore verno
 Non residet , animo spectant hyberna sagaci .
 Consuevit hic tumidos illorum de genere utres ,
 Quos Laërtiadæ dedit Æolus , implet eosdem
 Laudibus immodicis , & queritur emptor in Aulis .
 Lemniaco longè solertior ille magistro
 Exiguos hamos elimat , & instruit escâ ,
 Ut majora datis , per munera , munera captet .
 E tereti phialas vitro pars extruit amplas ,
 Inde coloratâ circumlinit iride , solo
 Aëre quas complet ; sed & hæc promissa potentum
 Insincera docent , & inania pondere verba .
 Heu miseri ! Dominis qui sub fallacibus istis

Subdunt colla jugi patientia ; sumere tandem
 Præmia pollicitis dum respondentia fidunt ,
 Implevisse vident , implent quas Belides urnas .
 Texere nonnulli vestes , pellesque laborant
 Palpatu molles , Phrixei dixeris agni ,
 Aulicus occultat quibus ora ferina Lycaon .
 Pars auro pateras , gemmis committere lances
 Pars studet ; unde patres decepti munere blando
 Ditis amicitiaë , sectos in fercula natos
 Damnentur cœnare , bibant aconita Neronis .
 Quid magis excelsum Sophiâ dabis ? invenit astus
 Hanc tamen ut simulet ; passim venalia pendent
 Pallia , personæque imitantes ora Sophorum ,
 (Quis credat ?) vel Cecropiis accita Lycæis ;
 Ora Heracliti jugi manantia fletu ,
 Ora senis Samii linguam testantia mutam ,
 Socraticumque supercilium , maciemque Cleanthis .
 At non hûc locuples multo sale , fervidus idem ,
 Nec metuens à nocturnâ pallere Minervâ ;
 Emptor at accedit Mida sæpius , ut videatur
 Pittacus , & se Margites pro Crantore vendat .
 Arte quid egregius bellandî ? nec tamen hujus
 Artis adulter abest ; turpes belli Ganymedes
 Hoc sæpè emporio galeam mercantur , & hastam :
 Sat sibi blanditi , modò summâ de cute fortes
 Horrorsùm Patrocli , coràm fateantur Achillem .
 At persona diù rarò tenet , & citò ficta
 In morem redeunt : fac decretorius ensis
 Venerit ad capulum , quem frons habitusque ferebant
 Eaciden , timidaë produnt Actæona plantæ .

Dumque ita Fernandus sine corpore corporis um-
 bras

Inspicit , ingeniumque hominum miserabile culpat
 Fictis

Fictis velle frui, Veri quasi copia desit;
 Ecce foro in magno facies assurgere templi
 Visa, decora, ingens, & quales barbara quondam
 Dicitur Ægyptus, tales attollere Cælo
 Pyramidum moles, & virgatos obeliscos.
 Constitit hic hospes, vultuque in Virgine fixo:
 Extima si species adeò præstabilis, inquit,
 Intima qualis erit? Qui Juppiter, & Venus, & Mars?
 Ingrediamur, ait tunc Virgo; & limine presso
 Vix introgressi templum (proh turpe relatu!)
 Fœdior ex omni brutorum plebe tenebat
 Aurum, marmor, opes, altaria Cercopithecus.
 Subrisit juvenis; ridenti Diva reponit:
 Rides jure, foris quod tam formosa sit ædes,
 Tam Deus informis, propter quem conditur ædes.
 Larvata hinc discas, quid præstet Hypocrisis; extra
 Præfert Penelopen, sub pectore Thaida condit.
 Relligione quid esse potest augustius? hujus
 Mercata Endromidem, procedit Hypocrisis, effrons
 Tantò plus, quantò virtute in Principe mendax.
 Est onerosa quidem Regalis sarcina tergo;
 Dummodò decipiat, pietati & debita veræ
 Præmia surripiat, leve sit gestare, quod odit.
 Pejor & hæc ideo reliquis falsoribus: omnes
 In Numen peccant; in Numen abutitur ista
 Numine, quo credi pia possit, ut impia perstet.
 Dixit: & egressi templo lustrare parabant
 Cætera, quæ facies Urbis gypsata tegebat;
 Ecce sub introitum qui venerat obvius, idem
 Obvius arcus adest, & idem quoque carmen habebat.
 Hac iter ad verum. Fernandus ut aspicit, hæsit;
 Veridicamque Ducem paucis interrogat: ergo,
 O Dea, curriculo tantum profecimus isto,

Ut

Ut quo dimisit nos porta, referret eodem?

Cui Virgo: quicumque erroris tramite fertur
 Hoc habet, ut spatii quò plus putat esse peracti,
 Hòc agat ille minùs: nil proficit, idque docere
 Fixa pavimento poterant vestigia, quæ cùm
 Huc caperemus iter, speciem redeuntis habebant.
 Tu modò notitiam rerum per utramque probatus,
 Verum disce sequi, tantòque libentius acrem
 Sectandis animum virtutibus adjicias, quò
 Qui malunt non esse, boni voluere videri.
 Jamque vale, magnosque metus nil posse, ferendo
 Prode: ut inoffensum pridem tutela sub undis
 Te mea servavit, posthàc per & aspera terræ,
 Et per iniqua maris pariter servabere sospes.

Hæc effata, comis festina removit amictum.
 Ut nudæ patuere genæ, simul ipsa, simulque
 Crustata ex oculis evanuit Urbis imago.
 Testa ubi constiterant venalibus ante superba
 Mercibus, Amphiopeque alienâ pelle decori,
 Húc migrant pisces, subitumque supervenit æquor.
 Frenato Delphine sedens apparuit extans
 More equitis, mediis Fernandus inobrutus undis.
 Tres noctes, totidemque dies maria invia circum,
 Fidum vector onus dorso portavit amico,
 Cannibalis donec jam tandem exponeret oris,
 Hispanisque novum donaret Ariona fastis.

Hunc ad arenosam distentum litoris oram,
 Equè relaxatâ proflantem casside somnum
 Aspicit armiferâ prognatum Matre Duellum:
 Et videt, & gaudens horam venisse cupit
 Temporis, Orbe novo coram, quâ denique possit
 Ense duellantem patri committere natum;
 Profinùs induitur vocem, formamque Columbo

Affimilem , nec qualis erat , quæ visa timeri ,
 Atque eadem irato vel ab hoste jubebat amari .
 Signa simul cædis manifesta recentis habebat ,
 Signaque naufragii : rorabat sanguine pectus
 Stillabantque comis pluvii vestigia fluctûs .
 Tum sic effari : nosti charissime , nosti
 Nate patrem ? ne quære manum quæ vulnera fecit .
 Alvarus , è sociis mihi charior omnibus unus ,
 Alvarus impressit ; satis & non esse putavit
 Perfidus , ingratus , clandestinusque fatelles
 Demisisse neci corpus , spoliavit & armis :
 Et quasi celari cum corpore crimina possent ,
 Indeploratum dejecit puppe cadaver .
 Te quoque , si nescis , atrox pirata parabat
 Addere perfidiæ cumulo , penitensque revulsam
 Ab radice domi fortunam extinguere nostræ ;
 Servatus ni fortè fores , ut filius hæres
 Et classis , necis & patriæ contingeret ultor .
 Nunc Cubam tenet ille , meione laboris honorem
 Cui te nutribam , sibi turgidus arrogat Indos .
 Quid quod & in pretium cædis , feret hic diadema
 Latro , crucem meritis , Regis cui filia nubet ,
 Ut modo fama refert Caribum circumsona terras .
 Si qua tibi pietas , si tangit & ulla cupido
 Laudis , ab eximio non degenerare parente ;
 I Vindex , pactosque toros intercipe : Regni
 Hujus adi Regem , prædonem profer Iberum
 Exceptum Arvirago regaliter : adde quod iras
 Aggeret , huic nam jam despondisse maritam .
 Non feret offensam prælati conjugis unus
 Hic de mille procis , tantique petitor amoris :
 Læsus ut est , & amans , pro conjuge bella movebit .
 Huic comitem te junge , merebere Regis amorem ,

Si te odisse viros videat , quos oderit ipse .
 Sacra sodalities neu frangere jura timeto :
 Hispani fregere prius , contraque sodales
 Ante rebellantes , & Te decet esse rebellem .
 Jamque vale , sed & ora prius quam chara relinquam
 Nunquam aliàs repetenda Patri , cape pignus amoris .
 Hæc ubi fatus , in amplexus properabat ; at ulnas
 Injicit ut collo , coit & dum pectore pectus ,
 Se , furiasque suas , fibram diffundit in omnem .
 Mox fugit . Ut vidit fugientem : quò bis adempte
 Chare fugis , clamat , quamvis mihi squallidus adsis ,
 Non minus idcirco gratus : sequar ipse fugacem ,
 Quo te cunque loco abdidideris . Vestigia jamque
 Moverat in cursum , cum membra soluta sopore
 Evigilant , sed adhuc oculis vigilantibus , umbra ,
 Quærit , ubi Patris est ; patris umbra mearat in umbras .
 Ebullire odium tamen alto in pectore sentit :
 Alvarus ante oculos , illum laniatque , feritque
 Mille modis , rabieque suâ dolet esse minorem .
 Qualis ab exeli librata cacumine montis
 Expectat rupes , dederit qui jussa ruendi ,
 Vis ne gravis Boreæ , caries an longa senectæ ;
 Quâ vi cunque ruat , cum decidit , obvia quæque
 Frangere amat : nil in præceps semel acta moratur ,
 Quòd fractura suam sit se super ipsa ruinam .
 Non secus & juvenis jam pridem de nece patris
 Ambiguus ; postquam falsi genitoris ab ore
 Rescit authorem , furit implacabilis , odit
 Stare loco , jam bella cupit : si bella negentur ,
 Fixus in Hispanos omnes irrumpere solus ,
 Mille inimicorum per vulnera , quærere mortem ,
 Dummodo vindictæ compos vitam auferat hosti .
 Sed quò , nescit , eat : nox turbida , semita nullo

Trita pede , incertos passus remorantur euntis .

Turris forte fuit splendens ad litoris oram ,
 Nec nautis , ut amica Pharus , splendebat & ista .
 Qualis at aërei collis de vertice carcer
 Rusticus instruitur vitiatis glutine virgis ;
 Talis & illa fuit : solum discrimen utrique ,
 Errantes volucres quòd pertrahit ille , trahebat
 Hæc homines , ambæ propter convivia fraudes .
 Perfidix Caribum simul , ignarusque locorum ,
 Fert illuc gressus , ubi lux intermicat , Hospes :
 Utque venit , caveam muscoso pumice factam
 Invenit , ingreditur ; vix & promoverat unum ,
 Protuleratque pedem , gravis halitus ecce malignâ
 Prodit humo , quali tellus Campana laborat .
 Proh vitium crudele loci ! generare venena
 Contenta est alibi , tellus erat ista venenum .
 Tacti prima foli juvenis contagia sensit ;
 At citò conatus vestigia vertere retrò ,
 Non licuit : nam præcipitis violentia morbi ,
 In caput , iaque animæ properatim sparsa meatus ,
 Stare virum prohibet . Defecto poplite labens
 Procumbit ; sed nobilior pars corporis intus
 Strata , rigescentes extendit ad ostia calces .

Dumque ita Fernandus Lethææ pocula nondùm
 Haurit aquæ , murmur ripæ sed proximus audit ;
 Ecce nurus Caribum sub amicæ tempore noctis
 Cum face , cumque arcu , catulisque sagacibus , ire
 Venatum solitæ , Dryadumque abrumpere somnos :
 Antra propinqua petunt , & toto vertice supra est
 Antevolans Vasilinda gradu : caput infula velat ,
 Ore Deam , cui servit , habet : tantùmque nigrore
 Plaudit Nympha sibi , quantum candore Diana .
 Par color Ancillis Dominæ famulantibus , & par

Frontis honos : ea pulchra magis , quæ nigrior esset .
 Usque adeò pretium rebus dat opinio , forma
 Quæ placet hoc , meruitque probari , displicet illo
 Sæpe loco : rarò invenies quod ametur ubique .
 Ergo latebrosæ dum per divortia sylvæ
 Lucifugæ venatrices rapiuntur , & Ursum
 Hæc petit , illa audet turbare cubilibus Aprum ;
 Sola feras Vasilinda sequi putat esse pudori :
 Venatrix Hominum est . Contendit præpete cursu ,
 Turris ubi hospitibus fraudes nocturna parabat .
 Quò simul ac venit , cernitque ibi degere prædam ,
 Gaudet : & ex Indis unum quia credidit esse ,
 Ibat ut infensam jugulo demitteret hastam .
 Facta tamen propior , telumque , manumque repressit ;
 Quippe videt juvenem peregrinæ munere formæ
 Conspicuum : quamvis arefcere morte futurâ
 Jam tunc inciperet perituri flosculus oris ,
 Pallor erat decori , qualis solet esse hyacintho ,
 Aut violæ , primo Zephyri cum parta repore
 Dormit , seu tenerâ dormire videtur in herbâ .
 Omnia mira quidem collaudat in hospite , nec scit
 Quod genus hoc hominum , nec quâ tellure creatum ;
 Nam rudis armorum , quorum non noverat usum ,
 Tam bene cumque eadem videat coëuntia membris ,
 Non diversa putat , duo sed confundit in unum ,
 Membraque , membrorum quæ sunt munimina , credit :
 Nec secus inter se putat uniter illa ligari ,
 Naturæ nexu , quàm quo circumque , supraque
 Arbos induitur , nec diffidet arbore cortex .
 Ignorat galeam , caput hanc putat esse ; comantes
 Nescibat cristas , cristas putat esse capillos ;
 Munib. et pectus thorax adamantinus , esse
 Credit ex illo conflatum robore pectus :

Et videt, & metuit ne sit contingere tutum.
 Audax facta tamen, plantas apprehendit, onusque
 Semianime ex adytis graveolentibus extrahit antri.
 Dum trahit, ille oculos tollens languore gravatos,
 Aspexit Nympham, visaque recondidit illâ.
 Protinus egrediens acie morientis ocelli
 Nescio quæ pietas, Vasilindæ pectora tangit.
 Quam simul ac sensit: quis nunquã cognitus, inquit?
 Corda prophanat amor? Quæ tot jam mille peremptis
 Ante viris infracta fui, quæ lumine sicco
 Hoc vidi toties infectum sanguine litus,
 Hospite cur primùm viso miserescere cœpi?
 Cur non conficio? cur & de more cadaver
 Non in frustra seco, sectumque apponere mensis
 Non propero? & sapiat quid candidus advena gusto?
 Sed breve delictum gula porriget: Hospite vivo
 Plus fruar; & quæ non potero narrantis ab ore
 Discere? quas Urbes, quos mores viderit, & quâ
 Præsertim genitus terrâ, si terra vocanda est,
 Nec Cœlam potius, tales quæ gignit alumnos.
 Quid quod & effigies cum sit bellantis in isto,
 Quàm Regi mihi germano nunc bella gerenti
 Proderit, incolumis nostro si munere vivat.
 Servetur. Vix hæc secum, conclamat, adeste,
 Mox iterum, atque iterum conclamat, adeste sodales;
 Præda reperta mihi. Vox exaudita vocantis
 Sparsa recollegit furvarum examina Matræ.
 Ut venisse videt: fidarum ò turba mearum,
 In castes nunquam præstantior advena nostros
 Incidit, albedo non Indum denotat esse,
 Non hominem corpus. Caput hoc, pectusque, co-
 masque
 Dicite, in humano quis corpore viderit unquam.

An portentum hominis, data sint cui lucida membra,
Qualia Pavonis sunt pectora, colla columbæ ?

Si monstrum, partu minimè peccavit in isto
Alma parens, adeò quæ fecit amabile monstrum.

Quisquis at iste tamen, certè non dignus ut esca
Lancibus impositus suprâ convivia fumer.

Vivat : & à fluvio posito non longiùs isthinc

In nigra transformat qui candida, quique maligno
Tabificæ caveæ sola est medicina veneno,

Tollite aquam. Dixit ; mora nulla, salutifer amne

Extractus liquor, in pelvi mox clausus eburnâ

Porrigitur Dominæ : tunc illa ex ubere tantum

Rore capit, quantum caperet cava dextera lymphæ.

Cùm ramen & medicos esset sparsura liquores,

Ter remorata manum est, ne quas invita probabat

Ore nives, vitaret aquis : facta impigra tandem

Excussit latices, morientis & abluit ora.

Quis credat ? vultus mirandâ aspergine tactus,

Protinùs ex niveo maculis inscribitur atris ;

Nec fatis, in nervos, venasque salubris aquæ vis

Influit, occulto sanguis torpore solutus

Huc meat, atque illuc, vitæque redintegrat usum.

Non secùs ac caveæ suffimine Parthenopææ

Exanguis paulò ante canis, mortique propinquus

Sentit ab Agnani stagno propiore salutem,

Non sine solertis naturæ munere, ut essent

Pharmaca lethalis terræ vicina venenis.

Ergo ubi Fernandus sibi redditus, & validum erus,

Insuper expertus firmos & stare iacertos,

Surgit humo ; sed adhuc turbatus pectora larvis,

An sit apud Manes ignorat : quem videt annem,

Sic Phlegeton dubitat : quas circumstare puellas

Vultibus obscuras, cum lampade, cumque sagittis,

Proli ancillantes Cereris putat esse ministras .
 Auctaque suspicio est, clypeum tellure jacentem
 Cum caperet, visusque alios deprendit in ære ,
 Nec nisi mutatos fuligine credit Averni .
 Attonitum monstris quem sic affata Sacerdos :
 Mentis inops quid miraris ? (novitate coloris
 Mirabatur enim) tibi , qui non obtigit ortu
 Pellis honor nigræ , natura benignior hujus
 Fluminis attribuit ; parvi nè pignus amoris
 Rere datum , gentis gestare insignia nostræ :
 Quæ nisi gestares , non hæc tibi Regna paterent ,
 Albis interdicta viris , concessaque tantum
 Sacra Deæ ferruginæ qui stigmata ferrent .
 Interea , ò famulæ , mentis quò nubila tergat ,
 Acrior & fiat reparatis viribus hospes ,
 Dignum Divorum mensis apponite nectar .

Jusserat : incubuere operi non segniter omnes .
 Concava pars effert argenti vascula puri ,
 Deque sinu gelidâ vicini fluminis haustâ
 Mensuram super injiciunt : pars arida ligna
 Lampade suppositâ succendit , & excitat ignem .
 Clausus vase latex , simul ac sentire calorem
 Cœpit , & ad bullas præmittere murmura primas ;
 Tunc aliæ Cocolatis redolentia dona
 Desuper infundunt : virgæ mox tortilis orbe
 Usque adeò versant arguta liquamina , donec
 Delicias spumæ faciant , acuantque palatum .
 Potus ut ad votum successerat , arte magistrâ
 Urceolo ingeritur nucis Indæ , cujus obibat
 Circulus extremas argenti fusilis oras ;
 Inde propinandus juveni datur : accipit ille
 Spumantem pateram , quam vix admoverat ori ,
 Delinitus odoriferi dulcedine rosis

Non

Non citò deglutit, sed forbillare perita
 Quod sapit, in longum gustûs patientia differt,
 Gaudeat utque magis, piger est ad gaudia sensus.
 Qualiter Antæus ractu flaventis arenæ
 Ibat in Alciden generosior; haud secus iste
 A Cocolatis jam pulvere firmior, acres
 Sensit inassueto compleri robore venas.

In quem despectens Vasilinda benigniter ora:
 Fare age nunc hospes, quod nam tibi nomen, an ipse
 Ex illis unus, quos Cubæ ad litora nuper
 Fama refert venisse viros: quæ causa coëgit
 Desicere à sociis, nostrasque adduxit in oras?

Tunc ille: ò utinam non essem, Virgo, sed unus
 Sum tamen ex illis: meruere hi dicier olim,
 Et dixi socios, nunc hos averfor, ut hostes;
 Utque scias famulum, quem possis sæpe jubendo
 Exercere, vocor Fernandus nomine, Patre
 Nemo satus majore. Atque inter talia, paulùm
 Substitit, & visæ lacrymis humescere malæ:
 Quas ubi deterfit, flagrantior inde profatur.
 Indecorem forti ne criminis argue fletum
 O Regina, dolorem etenim sub pectore clausum
 Invalidumque premi, per & os erumpere jussam
 Non mollis timor expressit muliebriter; intrâ
 Corda sed ira latens avidissima cædis in illum.
 Qui Patri postquam communem luminis auram
 Perfidus eripuit, ratibus spoliavit, & armis,
 Me quoque prædo rapax fato involivisset eodem,
 Ni fors defensum vestras duxisset ad oras.
 Nil tamen indoleo, quod iniqua per æquora vectus
 Huc tandem appulerim, pejoraque fluctibus ipsis
 Expertus vestræ fuerim contagia terræ:
 Quin mea delectant mala me; per & ista venire

Ad

Ad Te quod misero licuit mihi, munere vivo
 Diva tuo, vita hæc fas ut Tibi serviat uni.
 Qualis cera rudis, sacri vel Numinis ora
 Induat in statuam, vel bellua fiat, an anguis
 Ambigit, artificique expectat pollice sortem;
 Talis ego, Tua jussa sequi, seu prospera rerum,
 Seu mala contuleris, facilis cœpisse figuram.
 Deprecor hoc unum, per Te mihi vivere quando
 Contigit, ad Regem per Te quoque copia fiat
 Ire mihi: iratus (velut audio) congregat arma,
 Arviragum, contraque rates Oriente profectas.
 Nobilium Caribam fides legionibus, oro,
 Adscribi merear: nulli magis agnitus hostis,
 Quàm mihi, præcipuè caput, & Dux ipse latronum.
 Hunc modo perdiderim, de me quodcunque lubebit
 Mox agite, igne coqui, sectusque nec horreo vestris
 Apponi patinis: post degustata cupitæ
 Gaudia vindictæ, le vis est jactura salutis.

Finierat; vultusque viri qui nuper ab undâ
 Fluminis ater erat, motâ violentius irâ
 Non secus exarsit, ferri quàm lamina candens
 Forcipe corripuit quam de fornace Pyracmon.
 Olli pacato Vasilinda hæc reddidit ore:
 Pone metus; clavum Regni qui temperat hujus,
 Rex mihi germanus, cujus tibi spondeo mentem
 Plus quàm fortè putas facilem. Bellator ut ille,
 Tu bellator ades: Tu patrem ulciscier ardes,
 Ille toros raptæ sibi conjugis: odit uterque
 Cum Duce piratas Cubana ad litora vectos.
 Fas in amicitiam coëant, collinat eandem
 In metam, quoties odium commune duobus.
 Utque loci istius nuperrimus advena, nostrâ
 Scire aliquid de gente queas, sim cujus & ipsa

Nuninis antistes, cur & contermina Cubæ
 Insula Cannibalis odium insanabile fervet,
 Et fera plus quàm aliàs, nunc utraque dissideat gens,
 Paucis expediam, primàque ab origine pandam:
 Dulcibus alloquiis si nox aptissima, certè
 Nunc erit apta magis, quoniam de Nocte loquendū.
 Dixit, & ad murmur trepidantis leniter undæ
 Herbiferumque torum jussis considerare Nymphis,
 Se prope Fernandum locat, & sic incipit ore.

Filia Nox Terræ, fertur sine patre creata,
 Fusca colore quidem Nymphe, sed tanta sub illo
 Forma colore fuit, votis ut mille procorum
 Una petita foret: petit hanc magis omnibus unus
 Ormelecus Pastor, sed sub pastoris agresti
 Tegmine (quis credat?) pulcherrimus ille Deorum
 Largitor lucis, formæque petebat Apollo.
 Cur peteret, causa è multis erat ista, quòd apta
 Esse videretur discordia scetibus; Uxor
 Frigida temperiem si duceret igne Mariti.
 Sed quid aget? nequeat cum Sol exponere Nocti
 Voca, & verba palàm; genitricem Noctis adire
 Destinât. In centro rerum librata sedebat
 Inter utrumque polum media, antiquissima Matrui:
 Grandia de saxis stant ossa, metallaque fibras
 Interiora ligant: rugoso in corpore partim
 Arida pellis erat, partim humida, duraque membra
 Venti animât, venasque rigant vice sanguinis amnes.
 Ne calor ad vitam nutrîmina deneget, intrâ
 Viscera custodit clausum fornacibus ignem.
 Ipsa immota manet, semperque exercet agendo
 Immortalem uterum: natis è millibus alvo
 Fingit nonnullos, alii circum ubera pendent,
 Pars & adulta viget, nè successore sit orba,

Altera dum proles extinguitur , altera surgit .
 Convenit hanc Phœbus, nec amictu lucis honorus ,
 Ut solet esse , fuit ; pastoris vellera sumit :
 Sylvestris non virga manu , non fistula collo
 Defuerat , nisi pastorem sua forma negasset .
 Quam simul ac adiit : forsitan mirabere , dixit ,
 Alma parens , niveo lapsus quod tramite lactis
 Ima petam Mundi , tanto de Cœlite nuper ,
 Hospes humi factus , deque aurigante pedester .
 Causa viæ Nox est , Nox me de Numine fecit
 Pastorem , noctemque pati pro Nocte coëgit .
 Moribus illa quidem fateor contraria nostris
 Me fugit : & quoties Orientis ad ostia Xanthus
 Signa dat hinnitu remeantis ab æquore currus ,
 Aëta timore , petit contermina Manibus antra .
 At bene si nosset , non impetus iste sequendi ,
 Ut putat , ex odio est : amor est retinere fugacem ;
 Quam vel ad usque Stygem sequerer , si pervia nostris
 Curribus , acciri paterentur Tartara Solem .
 Nec quia naturæ dissentiat æmula lucis ,
 Propterea indignor , sed ob id mihi gratior illa est .
 Utque ego , præcipitis motu cum deferor Æthræ ,
 Nitor in adversum ; sic par in amore voluntas
 Ire renitentem contrâ , nec velle volentem ;
 Quærere sed potius nolentis amore potiri .
 Ardua res amor est : plerumque ignobilis ille
 Qui venit è facili , pugnax commendat amantes .
 Te modo nè pigeat , si quid facundia Marris
 Blanda potest , pectus non expugnabile nata
 Præsentate tuæ : faveas cur Solis à mori
 Mille tibi causæ . Per Me tua parturit alvus
 Fertilis in fruges ; ullo uenit tempore desint ,
 Nunquam non adsum ; nam nunc altissimus erro ,
 Nunc

Nunc propior, nunc obliquâ te lampade spectro,
 Interdum rectâ, semper tamen. Adde, Sorori
 Quod tua Nata, meæ bene convenit: Æthere degunt
 Unanimes, fœdusque ineunt splendoris, & umbræ;
 Cur non & patitur consortem admittere Fratrem?
 Utque repugnantem flectas, hæc nomine perfer
 Dona meo: dixit; cycladem mox porrigit, in quâ
 Fascia Zodiaci duodenis aspera signis
 Picta erat, utque addat cum donis talia, mandat:
 Hæc tibi mittit amans Phœbus: si diligis astra,
 Dilige plus illum, per quem sunt astra decora.

Dixerat. O tibi quas referam, superaddidit illa,
 Grates Phœbe parens, quod Te fastidia Regni
 Non modo non capiant hujus pallentis, & imi,
 Sanguine de nostro sed nec quoque sordeat Hymen;
 Attamen & vereor, timidæ ne pectora nata
 Offendat thalami nimium fortuna beati.
 Illa ne sponsa volet radiati Conjugis esse,
 Auro intertextis, saturis & murice lanis,
 Quæ ferrugineum viduæ præponit amictum?
 At licet abnuerit, desistam non tamen ipsa
 Ire reluctantem contra: nisi pareat, omnem
 Occludam quo se condat fugitiva recessum.
 Plura loqui voluit, sed jam rubicunda rosarum
 Atria Tithoni referarat pervigil Uxor.

Acceleremus, ait Phœbus: dum publica poscunt,
 Exuo privatum; postquam data munia Cœlo
 Solvero, responsi cupidus tua recta revisam.

Vix ea, spe plenus discedit, & ostia Gangis
 Advenit: illum agiles nitidis in vestibus Horæ
 Divite cum curru, gemmantis & orbe coronæ
 Excipiunt. Humilis baculum tunc ponit olivæ,
 Sylvicolamque togam, solitoque accingitur auro;

Cum-

Cumque maritales animo versaret amores ,
 Plus quoque comptus erat : rumpit velocius inde
 Noctis amore moras , & in Æthera fertur apertum .
 Nox penè Eoi stridorem cardinis audit ,
 Præcipiti dat terga fugæ , sparsosque vapores
 Axe legens , secum mergendos æquore defert .
 Instat amans Phœbus ; fugit illa , nec hæc hactenus odit
 Iste , quòd instantis vultus hæc ferre recuset .
 Ignoscit timidæ potius , quod nescia veri
 Credat adhuc odium , non esse sequentis amorem .
 Ergo ubi more suo tenebris comitantibus , intrâ
 Se Nox abdiderat defossa cubilia Terræ ,
 Nocturnæ requiem sub luce datura quadrigæ ,
 Tunc Matri licuit sibi quam commiserat ante
 Delius , arcanam natæ depromere flammam .
 Cuncta refert , addit quantum de Conjuge tanto
 Ipsa timere queat , quantum illi debeat ipsa ,
 Utpotè munifico frugum , segetumque parenti .
 Denique scæmineam posset quod flectere mentem ,
 Arjete murali quocunque potentius , offert
 Munera , Solis iter stellatâ in cyclade pictum .
 Plura audire ferox soboles non sustinet , iram
 Colligit è dictis , prunæ candentis ad instar .
 Atra prius facies fit torrida , deque gelatis
 Crinibus , in rivos comptæ fluxere pruinae ;
 Igneaque obliquans in Matrem lumina : Tu nè
 Tu ne parens , inquit , tædas mihi conjugis hujus
 Conciliare studes , quo cum si vivere possent ,
 Vivere desinerem ! Joveni responsa petenti
 Nomine dicta meo refer hæc : Cœlestia curet ,
 Zodiacumque terat , nec se terrestri amoris
 Inquinet illecebris ; non denego , sydera nobis
 Esse in amore , placent tamen hæc , at sole remoto .

Quin

Quin his erudior , quantum commercia Solis
 Officiant , nimio cum Sole premantur & astra .
 Si sapit , errorem vesani corrigat æstus ,
 Et ne terrigentim ritu deliret amantum .
 Privato quæcunque viro committitur , illa
 Semper culpa minor ; quò sit conspectior , hòc est
 Pejor ob exemplum : caveat peccare necesse est
 Plus aliis quàm regna gerit , magis omnibus idem
 Qui nitet , & sua quem prohibet natura latere .
 Hæc effusa , manu pendentia vellera Matris
 Diripuit , manibusque suis discerpfit , & à se
 Abjicit , & pressans pede proterit inde superbo .
 Tandem irata fugit , præsepiaque alta revisit ,
 Unde statò possit sibi tempore promere currum ,
 Astra per & spreto de Sole tumentior ire .

Hæsit ad hæc genitrix , prolis temeraria dicta ,
 Factaque condemnat , revolutò forsan in illam
 Illet , ut obrueret , cum corpore , si reperisset
 Quò caderet : postquam vice fletus , currere fontes
 Jussit , & infrænes errare licentiùs amnes ,
 Arboreos scabro laniavit & ungue capillos ,
 Muta sedet , tacitoque malum sub pectore versat
 Zelotypus quodcunque potest inferre Maritus .

Ecce sub obscuro rursùm tractabilis ore
 Phœbus adest , inæque subit penetrabilia Terræ .
 Ut sterit , attonitæ similem videt , anxius inde
 Postulat , à Natâ quænam responsa tulisset .
 Illa filet , proferre palam non ausa repulsam ,
 Ostendit digito laceræ ludibria pallæ .
 Omnis amor furor est : Tu collige , qualiter arsit
 Phœbus amans , juvenis , sed & hæc super omnia læsus .
 Reddita tunc menti lux est , se se odit , & horret :
 Perfida solvet , air , pœnas , expertaque Solem

Sentiet oforem, quem dedignatur amantem.
 Plura nec his rabies finit addere; protinus à se
 Pastorale pedum projecit, & accipit arcum,
 Fistula fit jaculum, capiti rediere nitores:
 Poscit equos, aderat currus, conscendit, humoque
 Abripitur, non Auroræ præmittere bigam,
 Luciferique memor, nec de Gangetide portâ
 (Ut solet) egreditur; via quæ vicinior, illâ
 Temporius properat, subitusque intervenit astris.
 Ante expectatum simul hæc sensere calorem,
 Qui medio solet esse die, ferre inscia vulnus
 Fulguris insueti, properarunt æquore tingi.
 Viso Sole solet fieri quæ candida Luna,
 Rubra fit, ignescit, fratrisque reverberat iram.
 Nox fugit, insequitur Phœbus, tergumque fugacis
 Mille ferit jaculis: potuissent sæcla timere,
 Indefecturæ pharetræ nè tela decissent.
 Frigore tuta suo licet illa excussa repellat
 Arma Dei, præter morem quia fervere sentit,
 Et morem præter rapido quoque concita cursu
 In depressa ruit, currusque ad Tartara defert.
 Invenit hic Ditem, cui conjux facta Tyranno,
 Quidquid opum tellure latet, pro dote recepit.
 Finierat Vasilinda: silens audiverat Hospes;
 Cui super adjecit: bella hæc utcumque serenda,
 Utpote cum Superis, nullumque habitura cruorem;
 Pat furor, & rabies hæres utrinque nocendi,
 Cultores Superùm si non transisset in ipsos.
 Cannibali Noctem colimus; quæ proxima nobis
 Cuba colit Solem; pro Numine Natio pugnax
 Quæque suo ruit in clades promiscua, forsan
 Sanguine de nostro Diis iridentibus ipsis.
 Grandibus ærumnis jam tandem imponere finem

Una reperta via est , Cubæ si Filia Regis
 Dives avis , opibusque , & multo ditior ore ,
 Nuberet Androphago juncto mihi sanguine Fratri .
 Gentibus ambabus jucundus , & utilis æquè
 Vivaces inimicitias , & mutua bella
 Composuisset Hymen , nisi inexpectatus ab Orbe
 Hospes inaudito , miris cum navibus Indos
 Intraret , pactosque toros turbasset adulter .
 Auferre uxorem Androphago qui perfidus audet ,
 Quod tibi sustulerit pariter non ambigo Patrem .
 Si , veluti fidis , per Te cadet impius iste
 Raptor , & occiso rivale , Cubâque subactâ ,
 Speratâ noster potietur conjugè Frater ;
 Præmia ne speres vulgaria : forsân & ipse
 Vivere contentus poteris non impare tædâ .
 At quia non procul hinc domus est contermina
 templo ,
 Tuque mari lassus , nos à venatibus , illuc
 Pergamus . Dixit : surgunt , repetuntque penates ;
 Exuviis nemorum dites ; sed in Hospite capto
 Plus gaudent , foribus quàm si præfixa superbis
 Prima Erymanthæ penderet fama Dianæ .

L I B E R X I .

QUALIS ad appulsum Veris prægestit
 arator ,
 Cum videt infantem Cererem lacte-
 scere sulcis :
 Herba quidem tunc illa, sed herbam
 præcoce voto

Ampliat in segetem, jam Cancri prævenit ortum,
 Grandiâ rupturas & cogitat horrea messes;
 Talis apud Cubam visis sobolescere ferri
 Primitiis, jam tunc animo Bellona videbat,
 Qualia pugnarent veniens Pizarus in ævum,
 Impiger & Cortes: Peruana, & Mexica bella,
 Sperat, & ex illo fore tempus, ut India tandem
 Falcibus, & saxis positis, nudæque sagittæ
 Rusticitate, manum gladio induat, & prope pugnam
 Emathiæ sibi restituat, Trebiæque cruorem.
 Ergo iter incoëptum peragrat, loca pervia primum
 Transiit: utque faber non ultimus affecta magni
 Tiphys, ab integro meditatatus condere navim,
 Sylvæ in conspectu truncos examinat omnes,
 Qui bonus antennis, qui puppis iturus in usum,
 Utilis & proræ, quæ stipite rector illex,
 Pendeat unde habilis sulcando sarcina ponto.

Arbi-

Arbitra bellorum, sic & crudele nocendi
 Dum penes Antipodas parat ædificare Lycæum,
 Quæ sint fundando loca quærit idonea ludo.
 Eminus ignivomis videat de montibus unum
 (Nam plures ibi sunt) liquefactos faucibus imis
 Voluere cum sonitu lapides; hinc figere ferri
 Destinat incudem, rudibusque accire caminis
 Cyclopes Ligures, qui præmunire laborent
 Hactenus ignaros lorice, & cassidis Indos.
 Incustoditum, nec dum fossore rapaci
 Detectum, meliusque latens appareat aurum;
 Fomentum belli capit hinc, secumque volutat
 Queis phaleris ornabit equos, quibus effera tela
 Distinguet maculis: quin & mutare cupiret
 Hic sua, jam scabræ morfu rubiginis atra,
 Et magis ad speciem facientia sumere, si non
 Auro præferret madefactam sanguine pallam.
 Tæta dumque agitar, curruque intersecat auras,
 Quæ Dea sit, qualisque plagæ testatur eundo.
 Polluit afflatu loca proxima; diffita longè
 Territat igne comæ: via fulminis ut solet esse,
 Transit unde vapor trifidus, vestigia fumant.
 Oppida prætereat; clausas Discordia portas
 Frangit, & è nido veterum procul acta domorum,
 Turba volatilium dare terga iubetur Amorum.
 Transvolitet montes; sentit Sylvanus abactò
 Frigore rugosæ pellis, capita alba liquari
 Stillatis nivibus, perversoque impete in hastas
 Velle graves ornos, & abire in spicula quercus.
 Venerat informes sedes, impostaque summis
 Cannibalium Castella jugis: ubi maxima Regni
 Madanina caput, medio circumflua ponto
 Portum aperit, cratere quidem tranquillius illo

Nil videas ; nisi gente loci prædivite solùm
 Merce rapinarum plùs detestabilis effet ,
 Quàm fuit Antiphates , evitandusque Caphareus .
 Substitit hic paulùm ; nam dignum gurgite in illo
 Quod spectaret , erat . Quot in Aulide viderat olim
 Millia velorum , cum Græcia vile putaret
 Europen Asiæ longo committere bello ,
 Spartanz pro luce comæ ; tot stare Canoas
 Hic videt accinctas , per & arma reposcere pactam
 Androphago Nuptam , perituram excindere Cubam ,
 Occiduasque novis purgare latronibus oras .
 Delectant oculos belli præludia : tædet
 Differri bellum ; ne tædia perferat ultrâ ,
 Præcipitare parat . Circumfert lumina , quærit
 Natus ubi ; Natum feralis ad ostia templi
 Stare videt , crudos gaudentem pascere visus
 Tabe loci : hospitibus siquidem paulò ante litatis ,
 Triste rubebat humus , votivaque corpora postquam
 In ventres ierant (proh quæ præposterâ gentis
 Relligio !) ornamentum ædis præsigne putabant ,
 Semicruenta sacris suffigere postibus ossa .

Hic ubi mirantem Juvenem videt horrida Mater ,
 Cædis relliquias , indignantemque quod ensis
 Interfectorum fraudatus honore careret ;
 Dirigit alipedes illuc , vixque attigit ædem ,
 Exiliit præceps temone , datoque repente
 In terram saltu , procurrit ad oscula . monstrum
 Par in utroque fuit , teneri quod pignus amoris
 Expressum labris daret hæc , & sumeret ille .
 Ergo ubi , quo potuit , blandita est more , modoque :
 O mea progenies longè mihi charior , inquit ,
 Quàm sua sit Veneri , neque enim tua spicula turpas ,
 Lentus ut ille puer turbâ cum deside , natis

Ad luxum pueris, & ad otia fluxa puellis;
 Strenuitate pares equites, & laudis avaros
 Eligis, his mandas speciosa pericula: pugnent
 Aut in equis sclopo brevior, aut cominus ense,
 Non nisi supremo dirimendam sanguine pugnam.
 Adde, quod exosum nomen sic Mortis inauras,
 Ut quicumque duellando cadit, hic recubare
 In Famæ templo, lectoque putetur Honoris.
 Fingere quod voto nequii, jam contigit: arder
 Cuba, tubæque meæ jam pridem murmure mota,
 Bella cupit, pacemque simul, lucemque perosa
 Diripit antiquis suspensa penatibus arma.
 Nec minùs in bellum ruit auxiliaris Iberus,
 Providus Androphagum contrà deducere secum
 Armamenta novis populis factura timorem.
 His oculis paulò ante tuli quæ gaudia! cum de
 Turrigeris ratibus præcincta per illa legnis
 Trajiceretur equus: maris assuetudine longâ
 Ille quidem cæu truncus iners, & corpore toto
 Frigidus in Martem, pedibus vix preffit arenam,
 Instantis belli cæu præsentiret odorem,
 Hinniit, inque novo descripsit pulvere gyros.
 Nec novitate minùs suspensos terruit Indos,
 Perculit ac Superos primus qui vulnere terræ
 Venit, ab obliquâ meritis vel Pallade laudem.
 Tu modò, quandoquidem Cubæ sunt omnia prona
 In bellum, ne Cannibalos pariare morari.
 Sola mora in Rege est, non hic lentescit in armis,
 Audito qui penè novi rumore Mariti
 Finitimas raptim turmas sub signa coëgit;
 Ex Oratoris reditu tantùm anxius hæret,
 Responsa ancipitis famæ qui vera reportet.
 Cunctantè Androphagum, sibi nec suadere potentem,
 Q3 Ullum

Ullum præferri è numero sibi posse procorum ,
 Rivalis quanquam descenderet Æthere conjux ,
 Aggredere , & placidi , quantum potes , indue vultum
 Legati ; dic Arviragi te nomine missum ,
 Affatus molles , verba excusantia finge :
 Neù pigeat causas adnectere , cur sit adactus
 Externo genero , pactam illi , cedere Natam .
 Oderis hunc esto , ne largâ ornare timeto
 Laude tamen mores & bello , & pacibus aptos .
 Præsertim pugnata refer certamina nuper
 Cum monstro , Cubâ spectante , tricorporis umbræ .
 Si tamen & pulchros laudabis in hospite vultus ,
 Haud piger ulterius feret otia : nemo videtur
 Non sibi formosus se iudice ; vel sibi Cyclops
 Arrisit , specularis aquæ spectator ad oram .
 Audiet in specie cum se rivale minorem
 Rex ferus , & vanæ tumefactus imagine formæ ,
 Credito , calcar equo subdes , oleumque camino .
 Ocyter ignavo torpentem litore Classem ,
 Avanam super effundet . Nos , tuque fruemur
 Surgentis tirocinii fœlicibus orsis .
 Nunc speranda seges nostrorum larga laborum ,
 Se postquam Hesperio ferrum advena miscuit auro ;
 Ferrum extrudet opes , mox & bellabit ob ipsas .

Finierat ; dictis non averfata parentis
 Deterior soboles : & me quoque fervidus , inquit ,
 Urit amor , quamprimùm oculis expandere feri
 Vesperis , hac nunquam spectatum parte duellum .
 Cum patre committam natum , tenet error utrumque :
 Occubuisse pater natum , natusque parentem
 Autumat . Ergo Indis cum primum Hispana sagittis
 Arma maritabit Gradivus , & imbuet horror
 Inscia corda , novumque mori Bombarda docebit ;

Men-

Mentis erit nostræ tenebrarum furva, virumque
 sic aperire globos, ignarus ut incidat ensem
 Alter in alterius: per mutua vulnera ferrum
 Arte manûs duci videant, mirentur & Indi,
 Et discant cum laude mori. Decerpere noster
 Tartarus an potiora potest solatia; quàm si
 Qui primi reperere, rigarint sanguine terram,
 Attulerintque nefas, quod viderat India nunquam,
 Proles ab ense patrem, prolem patris ense perire?
 Dixit, & in medio matrem sermone reliquit.

At ferus Androphagus jam dudum vulnere famæ
 Saucius, accitis ad regia recta Dynastis,
 Talia vociferans rabido dabat ore; putares
 Fauce hominis, non humanos erumpere questus,
 Sed Siculo clausum tauro mugire Perillum.
 Nascitur Arvirago quænam fiducia? nondum
 Cladibus edidicit, terrâ, pelagoque receptis
 Perfidus, his manibus quàm non indormiat hasta?
 Unum aliquem potuit ne mihi præferre procorum?
 Si famæ standum; latronem prætulit, à se
 Quem procul abjecit tellus sua, quemque nec ipse
 Pertulit Oceanus: sed tanquam putre cadaver
 Excisus, Cubæ spumantibus expuit oris;
 Huic aulæ patefecit opes, huic obrulit aras,
 Huic dabit Auriam? spes & cum conjugè tantas?
 Quid parat infami genero? me pellere forsan
 Sedibus, & solii matricem ponere Cubam?
 Excidet à votis, si talia cogitat amens.
 Dispeream; caput infandum nisi rictibus istis
 Dilaniem, nisi nautarum quoque semen in omne
 Sic animadvertam, monumentaque tanta relinquam
 Nobilium irarum, doceant ut quodlibet ævum,
 Huc sua ne posthac Oriens contagia mitrat.

Hæc mihi polliceor, sed robur ad ardua quæque
 Vos datis, ò Proceres, mea gloria. Nec vereor, quod
 Dedecus est nostrum, vestrum quin esse puteris;
 Quando ea, quæ Capitis mala sunt, in membra re-
 dundant:

Nec minùs hoc membris quando imperat, ac populo
 Rex,

Cujus ope Imperium corpus concrefcit in unum.

Qualia Gargano incubuit cum plurimus Auster,
 Murmura crebrescunt; sic postquàm dicta Tyranni
 Ultima conticuere, fremor detexit opertas
 Cannibalùm furias, & inhorruit aula susurro.
 Conclamant, hucusque fuisse in amore modestum
 Androphagum, faciendum ultrò, non esse rogandum
 Arviragum in focerum, licitum rapere omnia solis
 Cannibalis; illos nam quâ ratione tremendis
 Armavit Natura toris, solidavit & ossa,
 Extenditque manus, & brachia? non ni.î certè
 Ut sua vi facerent, quæcunq; aliena putarentur.
 Cur adeò in longùm, protractæ fœdera?
 Cur patre cum vaffro, cur & cum Virgine durâ
 Blanditiæ molles, cum viribus esset agendum?
 Qualiæcunq; tamen fuerint retrò acta, paratos
 Se nunc emendare moras; per & obvia tela
 Non modo de Cubæ penetralibus eruere imis
 Auriam, sed adire Stygem, pressioque trifaucis
 Gutturæ, Plutonis thalamo deducere nuptam.

Atque ita semiferi dum murmurat unda Senatûs;
 Ecce vir Arviragi clarâ notissimus aulâ,
 Ante Augustalis regalia limina visus
 Heliodorus adeste; rubens in vertice
 Et lauri in dextrâ, signum pacale, racemus
 Legatum, talos demissaque vestis ad imos,

Atque

Atque eadem plumis, positisque ex ordine gemmis
 Picturata, venire monent Titanide Cubã.
 Non tamen Heliodorus erat, simulacra sed hujus
 Sumpserat, armiferæ matris non asper amori
 Filius. Eneveri veluti Lycomedis in aulã
 Quadrupedem præceptorem dedoctus Achilles,
 Mollis ad imperium Thetidis bombyciã passus;
 Utque nec erubuit de venatore ferarum,
 Et lanas tractare rudes, & pungere doctã
 Stamen acu, teretemque manu devolvere fusum.
 Postulat admitti: vastum deducitur intrã
 Concilium: hinc aliquid pejus tortoribus Orci
 Aspicit, horrendos capite, & cervicibus altis
 Cannibalos, flammis oculorum corporis atrii
 Noctem incendentes, madidoque fluentia mento
 Frustra registantes, insiccatumque cruorem.
 Ore sed informis, quis qui vinceret istos
 Ipse idem, qui regati tunc munus obibat,
 Ni latuisset, erat: qui postquam vertice pronò
 Sublimem folio Regem veneratus, & inde
 Parcior obsequio reliquis largitus honorem,
 Incipit: Arviragus, cujus Tibi nomine mittor
 Nuncius, unanimi Tecum modo fœdere junctus,
 Ambibat Natæ thalamis quoque junctior esse;
 Hoc Cubæ votum, votum hoc commune puellæ,
 Cui (veluti Cemes cecinere, nec inscius Ipse es)
 Omnis in immensam promittitur India dotem.
 Interea, dubium Cœli quo venerit ætus
 Cardine, quavè plagã (nam plures Æthere credunt)
 Hospes adest mirus; Cubæ proh qualia secum
 Rerum, hominumque tulit miracula! navibus illis
 Auderes conferre tuas si forte Canoas,
 Non aliter faceres, quàm rusticus inscius Urbis

Hac cum mole domûs, & gazâ divite, ruris
 Si fumosa sui conferre mapalia veller.
 Appellare domos non ausim, dicere sylvas
 Nec possum: meruere tamen sed utrumque videri.
 Si spectes quales tollantur in Æthera trunci,
 Esse putes sylvas; si quæ velamina tendant
 In largos diffusa sinus, simulacra domorum
 Cernere Te credas, & euntes æquore muros.
 Omnia mira licet, magis est mirabilis Ipse
 Heros Heroum: qualem, quantumque videndum
 Se dedit, egregius formâ, & rutilantibus armis!
 Credo equidem, gentile solum si viseret unquam,
 Non aliter, quàm sic, nos dignaretur Apollo.
 Quin & in hoc aliquid, quod plus veneremur, ha-
 bemus.

Scilicet exuperante falo, cum nupera litus
 Transgredederetur hyems, cumulisque minacibus iret
 Deletura domos, mersuraque funditus Urbem,
 Non modo non favit, licet exoratus Apollo,
 Sed fautor sceleris, quasi consentiret & Ipse
 In facinus, suavit quid tempestate vel ipsâ
 Deterius, nostri prognatam semine Regis,
 Humanamque Deam poscenti tradere monstro.
 Dic ubi Tu fueras? audita pericula Conjux
 Unicus ignoras! Certè si fidus amator,
 Ut te prodis, eras, si tam præclarus in armis;
 Cur ad opem vindex Cubæ, Sponsæque ferendam
 Non citò venisti? Cur impiger advena venit?
 Cur hic naufragio potuit defendere Cubam?
 Tergeminumque Deum barathro, quo venerat, ausus
 Reddere præcipitem? cur & conscendere saxi
 Triste supercilium? religatam solvere Nympham,
 Er sua credenti vix gaudia reddere Patri?

Serò

Serò moves questus, uxor quod pacta negetur;
 Si vir eras, illo Tibi tempore Virgo petenda,
 Cum pugnae merces scopulis affixa pependit.
 Cessit in alterius jam jura: illius oportet
 Ut sit Sponsa viri, qui tempestivus in armis
 Ni citò venisset, Conjux ea nullius esset.
 Quare age, si sapias, in melius verte improba vota:
 Deque tot occiduis regionibus elige Sponsam;
 Ne dubita, invenies. Quæ sic exuberat auro,
 An ne puellarum culpabitur India pauper?
 Cui dat opes Fortuna, dat omnia: munere in uno
 Congerit, & quo nobilitas, & vultus ematur.
 Auriam abstineas, & eadem velle potiri
 Vi caveas: nam qui pridem pro Virgine Vindex,
 Plutonem, contraque stetit Nereumque, Jovemque,
 Quantus in Androphagû stabit pro Coniuge murus!
 Exemplum potius, monitusque sequare salubres
 Arviragi, qui Te positus hortatur ut armis
 Secum Heroa colas, submittere turgida fastu
 Corda velis: cuicumque hominum Te cedere turpe
 Esto putes, cessisse Deo sed crede decorum.

Proferri ulterius sermonem non tulit æger
 Rex furiis, pressit terram pede, talia fatus:
 Scilicet hoc deerat, chlamydateus ut hiltio Cubæ,
 Perfidia facinus post tam palmare, novumque,
 Postque sacramenti violari jura, veniret
 Turpis amicitia nobis consulta daturus?
 Spondet honorati mihi dum latronis amorem,
 Quid petit infamis, nisi fabula factus ut ipse,
 Dedecorum testis sedeam, plausorque meorum.
 Non ea magnanimi Caribes præcordia gestant,
 Quæ geritis Cubæ servum pecus. Ille ego Regum
 Primus apex, nemo cui par, cui nemo secundus,

Mente

Mente feram placidâ , moderamen ut occupet Indum
 Perditus , & nostris illudat amoribus hospes ?
 At meritum jactat , possit quo Numen haberi ;
 Me vestrum miseret Superi , si furibus Æther
 Pareat , & sanguis tam sordidus inquinet astra .
 Vel nulli Superi , vel si qui forte putantur
 Esse , sumus Caribes : quàm primum dente sub isto
 Qui crepiter , Rex vester erit ; tunc temere discat
 Androphagum , generumque Deum qui protegat , ore .
 Peccatum , fateor , satis est hucusque morando ;
 Sed faxim , nimis ingratas , nimumque pudendas
 Vindictâ graviore meras violentia penset .
 Præcipitate rates è nostro litore : tuque
 Omnibus in bellis serper mihi cognite dexter ,
 I prior Oxidamas , præeuntibus ocyter alis
 Aggredere Avanam : nullo non tempore lætos
 Vertumni colles , & diversoria Floræ
 Dede rogo : poterit quid ferre dolentiùs unquam
 Rex calamistratus , quam si periturus , & ipse
 Luxûs antè sui videat fomenta perire ?
 Crastinus hinnitu tenebras cum inperit Æthon ,
 Ponè sequar , nervo septus meliore meorum .
 Dixit , & adstantem dein spectans lumine torvo
 Legatum , subdit : Tune hæc perferre minister ?
 Tun' potis Androphago non expallefcere viso ?
 Protinus aspectu procul hinc te subtrahè nostro ,
 Infremit , atque minans tanquam qui calce feriret ,
 Reppulit . Ille notam violati offensus honoris
 Illicet ulturus , jam rejecisset amictum
 Ense palàm tracto , si verba , superbaque facta
 Contemptoris inurbani sibi facta putasset ;
 Dissimulat , fruiturque tamen mota arma videre :
 Tandem abiit , dubium lætus , tristisne recedat .

His

His ita perfectis, Procerum dissolvitur ingens
 Conventus; mentis sed Rex non amplius anceps
 Externum regnare procum sibi Conjuge demptâ,
 Hinc ignominia stimulis, hinc actus amoris
 Æstuat, & quantò luctatur inaniter à se
 Carnifices animi geminos avellere, tantò
 Abdita plaga magis crudescit, & altius intrat.
 Non aliter taurum quoties tenere Britanni
 Aure ab utràque canes, quò valdiùs iste laborat
 Vi, cornu, plantis, & caudæ verbere se fe
 Extricare, magis sibi nescius officit: hostes
 Scilicet irritat, qui nè delittere prædæ
 Gustato dulcore semel sint denique jussi,
 Amplificant vulnus, dentesque tenaciùs urgent.
 Non secùs Androphagus curarum moribus æger
 Angitur hinc, illinc; lux crastina fera videtur
 Vindictæ cupido: Proceres, lucemque perosus
 Effugit, ac se se penetralibus occulit aulæ.

At ferus Oxidamas præcedere jussus, & hortis
 Fertilis Avanæ properatum inferre Gradivum,
 Jam celerabat opus: tercentum ex omnibus illi
 Commissæ naves, si fas ita dicere, truncos
 Sylvarum malè confutos, & turpiter hirtos;
 Attramen innumeros extenso ventre capaces
 Per freta ferre viros. Quos ferrent, & quibus Indi
 Cardinis accitos regionibus, unica nobis
 Pandere Fama potes, Latiusque ostendere chartis.
 Si tibi depositum sedet, ò pulcherrima custos
 Præteritorum operum, si grandibus extrahis urnis
 Defunctos Heroas, & ævum vivere donas
 Longè nobilius; terras efferre sepultas
 Te penes est etiam: dabis has si noscere primùm
 Gentibus oppositum occiduis habitantibus axem,
 Nasci

Nasce iterum nobis per te credemus & illas .

Centum aderant lintres, gravidique phalangibus
omnes ,

Impigra Jamaicae quas miserat Insula , quondam
Æmula Cannibalium ; sed postquam subdita cessit
Androphago (heu feritas!) iussa est bis dena quorannis
Corpora natorum regali pendere mensæ .

Id crudele quidem ; longè crudelius illud ,
Flore coronati quod eodem tempore patres

Eise juberentur convivæ , mandere natos ,

Naturæque rebellantem prætereundum risum :

Præcipuè cauti , ne signa doloris adessent ,

Argueretque patres pietas suspecta Tyranno .

Centum alias tellus instructo Marte Canoas

Attulerat Levana ; atque illi proxima Bouce :

Insula parva quidem , miro sed prædita fonte ,

Cujus sorbitio , quacunque potentior herbâ
Colchidis , & cantu ; vix irrigat hausta medullas ,

Annosâ positâ confestim pelle senectæ

Luxuriant tumidæ juvenili sanguine venæ ,

Incolumes rediere genæ , nivibusque fugatis

Atrati crines umbram sparsere priorem .

Quæ si vera forent , nec tam distantia vero ,

Quàm distant Indi , cuinam post terga relicta

Calpe videretur longum mare ; Nestor ad Indos

Qui prius hinc abiit , si Nireus inde rediret ?

Sed bene provisum , breve ver ut temporis acti

Arte reversurum nullâ foret ; illius ævi

Nè possent etiam deliramenta reverti .

Officiosa minùs nec tempore destitit illo

Belli suppetias Caribum præmittere Regi

Arx Paria , quatuor circumdata montibus , unde

Erumunt totidem lymphis locupletibus annes .

Quem-

Quemlibet accipias, Tagus est : à rupibus orti
 Auriferis, partumque tamen claudentibus aurum,
 Nec nisi fossorum ferro proferre coactis.
 Nati dissimiles sed avaris Matribus : istæ
 Quidquid alunt, furtim retinent; at largiter illi
 Dispensant, Urbes lustrant & passibus aureis.
 Ut mirere minùs, si quæ possessor avarus
 Congerit, obliinet patrimonia discolor hæres.

Jamque cadente die repetebant aëra furui
 Noctis equi, pulsusque pedum nè prima quietis
 Turbarent exorsa, solum Cœleste premebant
 Molliter, hinnitus ipsos suspendere cauti.
 Solverat Oxidamas; & eodem tempore pectus
 Curarum miserabilium sub fasce gravatum
 Pace brevi Androphagus jam respirare sinebat.
 Ecce autem in somnis, seu quòd natura volantis
 Est animi, cum non audit rationis habenas,
 Liber ut in noctem simulacra diurna sequatur;
 Seu quæ fugit amans sibi gaudia pervigil, illa
 Ruminat in tenebris, interque insomnia sæpe
 Non sibi mentitus, quod sint insomnia nescit,
 Auræ effigiem sibi cernere visus, eamque
 Exaudire etiam tales effundere questus.
 Immemor ergo mei dormis? nec respicis in quos
 (Me miseram!) dejecta toros Auria relabor,
 Te spreto Androphage? O Regum fortissime frustra:
 Me pater (Heu! nescis) indignus nomine patris
 Nubere piratæ cogit, cui totus in undis
 Census, & in ratibus stat nixa potentia septem.
 Jurc reus: Regnum, populos, gnatamq̃ue, suosque
 Quando oblitus avos, obliviscendus & ipse est.
 Ullus amor Nuptæ si Te, si nominis Indi
 Gloria sollicitat, ne fronte meâque, Tuâque

Depre-

Deprecor, infamem scribi patiare lituram.
 Nunc age, castra move, somnum excute, labere Cubæ.
 Quantus es, & qualis, Te spectet in agmine primum,
 Spectet, & agnoscat citò barbarus; ex Oriente
 Emendicati nos non Rectoris egere.
 Quàm mihi Tu charus, quo Te complecter amore,
 Hinc rescire potes, quòd præsens ipsa venire
 Cum minimè hùc possem, pro Me mea venerit umbra.
 Hæc ait, & noctis tenebris confunditur atræ.

Credulus omnis amans. Quid? si Rex perditus æstu
 Pectoris, affectus, quos vellet ut uxor haberet,
 Hos & habere putet, dictisque lubentibus aurem
 Præbeat; ultrà etiam, falsa inter gaudia, clamet
 Semisopitus: eas fœlix quocunque vocaris
 Diva, tui veniam comes indivisus, & ultor;
 Nec prius absistam, donec jam libera mecum,
 Discerpi per & ossa proci, patrisque cadaver
 Calcatum, ad nostrum redeas non umbra cubile,
 Prima sed Hesperidum, Reginaque cardinis Indi.
 Arma viri, ferte arma: viri, qui spicula serrent,
 In procinctu aderant; tunc experrectus, & omnis
 Ipse sui, capit & clavam, pharetramque capaci.
 Grandiâque induitur prægrandibus arma lacertis.
 Utque oblata recens per somnia fortius iras
 Incendebat amor, Procerum comitante maniplo
 Confestim ruit ad portum, per & inde Canoas
 Expertes numeri, numerosum digerit agmen.

Dumque ea festinat, lentum dum quilibet esse
 Se putat, imperium nisi prævenit imperitantis,
 Mentis & interpret peragenda præoccupet actis;
 Ecce puellarum stipata nigrantibus alis,
 Factaque bellatrix de venatrice, virosque
 Non indigna sequi Vasilinda supervenit, inter

Nym-

Nymphas prima tamen : qualis Latonia Virgo
 Per juga Taygeti vultus induta minores
 Agmen agit Dryadum , de vulnere quætere famam
 Læta magis , mortisque feras agitare capaces ,
 Quàm n̄ Zodiacum sicco decurreret arcu :
 Sit sine luce licet , sit agresti condita panno ,
 Eminent una tamen , tantùmque sodalibus anteit
 Antra colens , quantum super æthera præterit astra .
 Haud secus alma soror Regis , furvæque Sacerdos
 Magna Deæ , famulas ultra caput altior effert .
 Illi adventanti pronas exercitus hastas
 Ultrò acciinat humi , spatiumque relinquit eunti .
 Cominus utque sterit : non huc , Germane , supremam
 (Ut fortasse putas) ad opus grave Martis ituro ,
 More supervacuo , veni latura salutem .
 Partiri bellique metus , & gaudia tecum
 Constitui ; nè sola forem , circumspice nostri
 Ancillas lateris . Non est culpandus in istis
 Sexus , ut in reliquis : animum metire , quid intus
 Audeat ex habitu , non exornantur inertis
 Cyclade , quas stravere feras , his membra teguntur .
 Dextera vix viso quæ non erravit in Urso ,
 Irrita barbarici capitis peccabit in ictu ?
 Adde quod hic cætus Nostris sacer , auxiliare
 Secum Numen habet : campum cum Martius omnem
 Pulvis opacabit , Dea tunc quæ cuncta recondit ,
 Nilque sibi , quosque excæcat videt una colores ,
 Hostica Cannibales in corpora diriget hastas .
 Præterea Tibi momentum non tenve futurum :
 Unum ex hospitibus delatis nuper ad Indos
 Mecum habeo , nostræ deprensam fornice rupis .
 Hunc ego non , veluti dictabant jura , peremi ;
 Servari duxi satius , quò discere posses ,

Cantatos quantum minuat presentia nautas .
 Quodque magis de sorte viri latere reperti ,
 Sit licet externis hic de prædonibus unus ;
 Diffidet his , omnes & detestatur ad unum ,
 Præcipueque tuæ raptorem Conjugis odit .
 Perdat ut hunc, quacunq; potest ratione, modoque
 Poscit opem , castrisque tuis admittier orat :
 Utere desertore , odio capitaliùs omni est ,
 Grandis in osorem quoties migravit amator .

Hæc ubi dicta dedit ; mediâ gavissus in irâ
 Androphagus, cupidusque ignotam noscere prædam,
 Imperat acciri . Postremus Amazonas inter
 Fernandus veniebat , ahenâ luce cornicus ,
 Obtectus loricâ humeros , & casside vultum .
 Non sic effusi mediâ Carthagine Pœni
 Induperatorem pecoris videre jubati
 Hannone edomitum primò , docilemque magistri
 Fræna sequi , facilesque gradus per aperta viarum
 Ferre, domosque pati , tanquàm de Civibus unum ;
 Cannibali velut attoniti densantur in agmen ,
 Scituri, armigeris quæ bellua capta puellis
 Ducitur . Ignari siquidem quid fusilis auri
 Unda , quid & chalybis præster, quantumque decoris
 Accedat mixtis flammâ purgante metallis ;
 Arma ubi viderunt ritu fulgescere squamæ ,
 Tam bene, cumque eadem videant hærentia membris,
 Esse bipes animal credunt è plebe draconum ,
 Serpere cui veritum , geminis cui tendere plantis
 Detur, & in Cœlum rectos attollere vultus :
 Addebantque fidem rutilantes vertice cristæ .
 Qui simul ante stetit Procerum capita ardua , Regem
 Utque salutavit demisso vertice , solvit
 Ex inopinato galeatæ vincula frontis ,

Exhibuitque hominem ; tùm vox humana secuta est .

Maxime Cannibalùm , victorum nemo tuorum
 Tam constans , fidenſque animi conſiſtere viſus
 Te coram ornandus ſeruo , captivus ut ipſe
 Glorior eſſe tui : meque hac de gente prophanâ
 Quam meritò exagitas , unum non eſſe negabo ;
 Dignus & idcirco videor mihi qualibet ante
 Mortem morte mori . Quare genus elige lethi ;
 Aſſandum ſeu me lento commiſeris igni ,
 Sive mari reddas , nuper quo naufragus exi ,
 Sive veneniferi damnes ſpirantibus antri ,
 Ude Soror tua me ſubductum reddidit auris ,
 Iudice Te , mors detur : erit mihi muneris inſtar .
 Unum oro , priùs exſpolier quàm lumine , cædem
 Ulciſci permiſſe patris . Vix talia fatus ,
 Plura loqui vetitus , cupidumque exire dolorem
 Ex oculis preſſit , lacrymaſque reſorbuit ira .

Geſtiit Androphagus viſo hospite , deque ſeverâ
 Fronte ſupercilium paulùm ſecedere juſſit ,
 Admiſitque brevi manſurum tempore riſum .
 Sic torpet , non virus abeſt , cum vipera florem
 Strata ſuper dormit , nocituraque vulnera differt ,
 Donec ſopitas injuria provocet iras .
 Non ſecùs ille ferox , naturalique reſertus
 Felle ſinum , paſſus mites tunc ſumere mores :
 In monſtroque fuit monſtrum , quòd tempore parvo
 Viſus homo . Quando hoſpes , ait , communia noſtris
 Vota geris , depone metum : ſervabere . Verùm
 Dic age , quæ gentes eſtis ? quâ parte venitis ?
 Quid petitis ? violens qui nam iſte ſuperbus , & effrons
 Latro maritarum , qui penè ingreſſus ad Indos
 Sic agit , ex longo veluti regnaverit , auſus
 Et ſolium , & thalamos alieni ſcandere Regis ?

Finierat ; tunc hæc Juvenis fidentior addit .
 Gratam quando meis demittere casibus aurem
 Non indignaris Rex augustissime Regum ,
 Narratu mens implacido licèt horreat , edam .
 Ipse , meique olim , quos dixi , habuique sodales ,
 Quos tamen in præsens omnes averfor ad unum ,
 Venimus Europâ : num terræ huc venerit hujus
 Nomen adhuc dubito , sed nec venisse putandum est .
 In causâ Oceanus , tractabilis abjete nullâ
 Tempus ad hoc , visusque sacer formidine Divûm ;
 Scilicet , ut fama est , sua ne secreta paterent
 Humanis oculis , Rex credebatur aquarum
 Nunc Europæum litus , nunc versus ad Indum
 Ex æquo horribilis populis patuisse duobus ,
 Attollens capita alta , procellosumque tridentem .
 Hinc timidæ gentes utroque ab litore nunquam
 Aufæ inconcessi penetralia tangere fluctûs .
 Primus homo Ligurum , genitor meus , omnia contra
 Somnia , præsentisque exempla , prioris & ævi ,
 Nequidquam ventis renuentibus , imbuuit audax
 Navibus Oceanum ; nec ad hæc tentamina mentem
 Vile lucrum , multoque minus Venus extera movit :
 Impulit unus amor , loca diffita jungere , terras
 Et nostras vobis , & nobis prodere vestras .
 Ulla ne causâ unquam poterat præstantior istâ
 Esse viz , quàm Naturæ protendere fines ?
 Ætatesque docere , Orbis quàm maximus esset ,
 Quamque illo longè major , qui condidit Orbem ?
 Jamque pererratis immensæ tractibus undæ ,
 Penè in conspectus accesserat India nostros ;
 (Grandibus heu livor non dissociabilis actis !)
 Sanguinis Hispani vir degener , imperiumque
 Alvarus affectans supremum invadere classis ,

Idem-

Idemque inflatus speciosa vocabula primi
 Ferre repertoris, quia raptor honoris & hujus,
 Fur ideo peior, genitorem dedere morti
 Destinatus; utque dicax, socios ad pessima postquam
 Consilia adduxit, vitæque armisque Parentem
 Exiit, & parili properarat mergere letho
 Me quoque, servasset miserum nisi mitius æquor.
 Cerne, habeat justas an nostra ferocia causas:
 Uxorem Tibi qui pactam temerarius aufert,
 Abstulit hic pariter patrem mihi; crimen utrumque
 Eluere est animus. Quare Te deprecor, heros,
 Fida per hæc Regni tua Lumina, perque Sororem,
 Cujus ope hanc vitam me tempus in omne fatebor
 Acceptam, pro quâ Superi si largiûs æquo
 Mille darent animas, animas totidem ipse litarem;
 Da tua castra sequi: mediis in millibus hostem
 Spero reperturum, nulli manifestior ille,
 Quam mihi. Habet secum sceleris gestamina nota
 Rapta Patri, quibus est impar homicida ferendis;
 Sed repetam. Voveo, Caribes, quod cernitis, intra
 Viscera prædonis capulo tenus, abdere ferrum.
 Dixit, & inclusum tenuit quod tempus ad illud
 Liberat, atque Indis mirantibus objicit ensen.
 Ante alios vultum Androphagi metuenda ferit lux,
 Nec minus exhilarat gaudentes sanguine visus
 Ignoti chalybis strictura, Charontis avari
 Ora racemiferum quam delectaverit aurum.
 Ignarus quamvis collaudet, & approbet ensen;
 Attamen indignatur onus ceu debile dextræ,
 Ad nodosa suæ dum pondera respicit hastæ.
 Non ideo laudare virum præclara minantem
 Destitit: accessit vehemens quoque calcar amandi,
 Iratum in causâ Sibi quod concordet eadem.

Maſte animis, inquit, tua ſi reſpondeat auſis
 Dexteræ, ſi fruor Auriâ, rivale perempto,
 Tu quoque non humili tædâ donatus abibis;
 Præſertim cum te clari genitoris origo
 Ultrâ vulgares cætus attollat, & ad te
 Spectet ut hæredem peregrinæ machina claſſis.
 Navibus his ſultus, teque adjutore, quid obſtat
 Quò minùs à Superis promiſſâ Conjugis amplâ
 Dote fruor? De cæde tuâ deſiſte vereri,
 Solùm agita, communem hoſtem tibi, & omnibus
 Indis

Tollere de medio: quem ſi lethalibus umbris,
 Ut ſpero, dederis, mecum tibi ſerviet omnis
 India, teque tuæ Europæ meminiffe pudebit.
 Utque ſcias, quantum de te mihi ſpondeo, pignus
 Sume, puellaris franos moderare phalangis,
 Præcipueque meæ curam tibi mando Sororis.

Hæc ubi fatuſ erat (proh quam vileſcere cogit
 Imperioſus anior!) Rex ille ſuperbus, & excors,
 Hoſpitis ignoti regalia tendere collo
 Brachia ſultinuit; quin delinitus odore
 Humanæ carnis, Sibi quam velut eſſe videbat
 Appoſitam, tenuit rabida ora, gulæque pepercit.

Cannibalûm Regnatori dum lætuſ aduſque
 Lætitiæ lacrymas, grates Fernandus agebat;
 Ecce redux Cubâ truculentior, horridiorque
 Therodomon; ſi præſca novis conferre poteſtas,
 Taliſ Agenoræ à greſſum referebat ab auſâ
 Torva fremens Tydeuſ, ex Oratore, reverſuſ
 Hoſtiſ, & ante robam, reditu ſpectatuſ in ipſo
 Jam victor, quinquaginta circumdatuſ umbris
 Cæſorum, monumentum ingenuſ quid polleat unuſ.
 Ut ſerit, utque armis latè efferueſcere lituſ

Deſpe-

Despectat, densisque instratum navibus æquor,
 Clamorem longè ingeminat: bene providus ò Rex
 Prælia maturas; non est dubitabilis Hymen.
 Vidi ego connubii testantem gaudia Cubam,
 Uxoremque tuam, puduitque videre sedentem
 Inter & Arviragum, piscatoremque maritum:
 Nec me continui, quin execrarer apertè
 Perfidiam Regi, bellique extrema minarer.
 Omnia vindictæ jam prona, parataque specto
 Votum etiam supra; nunc, nunc invadere tempus,
 Dum ludis, choreisque vacant, oblitaque virtus,
 Si qua subest, placidâ rubigine carpitur otî.
 Quos alat indigenas Cubani infantia Cœli,
 Perspectum satis est; horum quos advena vexit,
 Adsum explorator: juvit vidisse minuto
 De grege Pygmæos, & non corpuscula nostris
 Artibus æquiparanda, giganteisque lacertis.
 Sola homines novitas magnos facit: hos citò vincet
 Quilibet è nostris, oculos qui vicerit ante.

Hæc cum verba daret, stantem prope, lumine torvo,
 Fernandum aspectat, cujus dimensus ut omne
 Corpus ad usque pedes, super hæc tunc adjicit: & quid
 Inmoror ulterius nebulonum exponere vultus?
 Unus hic ex illis, & ab isto discite, quales
 Sint reliqui; Nobis timor esse, Deusque videri
 Hic meret! At multo clarescit lumine corpus,
 Vestiri plerùmque solent quo membra Deorum.
 Hic si vos, Proceres (quod non reor) occupat error,
 Ponite crassam animi nebulam: non corpore, tanquam
 Vivo fonte, fluens translucet in extima splendor;
 Emendicatus de tegmine corporis exit:
 Hoc & membra regit, simul hoc munimine freta
 Plebs vilis, metuentque mori, defendere pellem

Nititur à jaculis ; sed nondum conscia , nostris
 Quale volet pharetris indeclinabile vulnus .
 Et magnos hic esse Deos suadebit amictus !
 Qui nimix tantùm cum sit formidinis index ,
 Non locat ultrà homines, homines sed deprimit infra.
 Magnanime Androphage , & solus mihi Numinis in-
 star ,

Si finis , experiar caput hoc in vile latronis ,
 Ista sit ad nostros quam sarcina debilis ictus .

Vix ea : fraxineam falcem , quã sueverat Apro
 Scindere dimidios , attollit utroque lacerto .
 Jamque ferebatur ; furialibus obtitit ausis
 Illicet imperio Androphagus vocisque , manûsque .
 Parce , ait , ignoras in quem tua sæviat ira .
 Non hic , ut reputas , ignavus transfuga ; Virtus
 Sub mea signa tulit : vindictæ accensus amore ,
 Quod monstrum Caribes cuncti odimus , odit & iste,
 Et causas , quibus odit , habet : ne cætera quære .
 Quare age da dextram , comitemque sodalibus adde .
 A manibus mea quantumvis fiducia vestris
 Pendeat , uti etiam fas viribus hostis in hostem .
 Nec tua , Therodomon fortissime Cannibalorum ,
 Vis latet Androphagum , dignumq; è millibus unum
 Idcirco duxi , Cubam qui solus adires .
 Laudo animum , fortesque toros ; sed qualia spondet
 Hunc contra portenta manus , prædonis iniqui
 In caput invisum , Me spectatore , referret .

Hæc ait , egregiumque Ducem regale Canox
 Textum intra postquam prope se considere jussit ,
 Majestatem manûs dat eundi signa ; jubentis
 Excipiuat festo mandata celestimate nautæ .
 Antra sonos referunt , iterantque , suisque supremum
 Terra relicta vale , dare velle laborat alumnis .

Dele-

Deseritur tellus, mare finditur, arma petuntur,
 Spes præit, ut mos est, & euntibus alba colorat
 Omnia, victu hostem facilem, Cubæque rapinas;
 At quæ picturam comitant, non objicit umbras,
 Consiectus, fremitus, lanienas, vulnera, mortes.
 Hinc animos collunt, & ituri in prælia, credunt
 Ire triumphatum; tamen inter gaudia retrò
 Sæpe oculi litus repetunt. Quis crederet? ipsa
 Asperiora feris, placidique expertia sensûs
 Pectora, natalis tugurî distantia tangit:
 Saxeus & quamvis, quia patria, nidus amatur.

Nec minùs, Androphago venienti opponere vires
 Providus Arviragus, portis egressus agebat
 Agmen in Avanam, quâ nuncia fama ferebat
 Detonuisse gravem belli formidine nimbum.
 Ipse inter reliquos sellâ spectabilis aureâ,
 Humani quantum poterat dare cura nitoris
 Splendidus in jaculis tantum, pharetrâque gerebat,
 Effet ut in dubio, tam dives, & horridus idem
 Pythonem contrâ, pharetratus an illet Apollo.
 Arviragum propter succincta viriliter ostro,
 Inque illo ambitiosa sitim præferre cruoris
 Bellatrix Auria nivalia terga premebat
 Alicornis: & usque adeò processerat oris
 Augusti species, postquam Pars addita Mundo est;
 Illius ut vultus reverentia tangeret hastas,
 Nudaque se facies sic custodiret, ut esset
 Nunquam tuta minus, quàm si galeata lateret.
 Quam dispar Helenæ! Neptunia Pergama circum
 De se, se coram, quæ vertice turris ab alto
 Bella videbat agi; ne non bellaret & ipsa,
 Artifici reddebat acu, fomentaque fatiûs
 Mortibus hauribat visis, intenta, cruoris

Sordidus è maculis, ut vestiretur Achilles
 Sericus, intereà Satyras ignara sibi quas
 Scriberet in Phrygià regalis adultera telâ .
 Longè aliter, pro se fieri quæ prælia sentit,
 Non audire domi deses, nec cernere solùm
 Spectatrix Auria; petit pars esse pericli .

Hanc circum, Regisque latus glomerantur Ephebi,
 Lecta manus juvenum, solisque à nomine, Solis
 Dicta phalanx: similisque Deo licet usque laboret
 Esse suo, lævore genæ, comptoque capillo;
 Arte tamen jaculi magis est: contingere metam
 Usque adeò solers, ut jacto in nubila telo,
 Misso alio actutum, redeunti occurrere posset .
 Pone viris ævo florentibus additur agmen
 Acre senum, qui jam positis melioribus annis
 In tuto, gaudent extremæ frustula vitæ
 Spernere pugnando; quin fœnoris instar habetur
 Ire viâ ad mortem properâ, sed Honoris emaci .
 Consilium sapiens visum quoque, tempore pugnæ
 Consociare duplex robur invenumque, senumque
 Proximitate loci, simul ut certamen Honoris
 Esset, & ætatis, vincique perinde puderet
 A juvenum virtute senes, juvenesque senili .

Gentibus indigenis Cubæ gaudentibus ultrò
 Regis fida sequi vexilla, latusque tueri,
 Auxiliatrices non vòs cessatis & alas
 Mittere, Cubanos juxta quæcunque jacetis
 Insulæ Oceano in magno: nec causa cœgit
 Una, Hyperionix succurrere mœnibus Urbis .
 Partem agit in Caribes odium implacabile, partem
 Gloria sollicitat, partem urget anhela cupido
 Visendi ignotos vultus Orientis, & ipsum
 Ductorem ante alios; cujus sub vindice dextrâ

India

India jam tandem fore sperat, ut hoste subacto
 Androphago, latrociniis purgata nefandis
 Æquora respirent, habeant & busta peremptos.
 Parvæ Hispaniolæ quæ prima recepit Iberos
 Insula, prima etiam sociæ transmittere Cubæ
 Festinavit opem; selectas scilicet omni
 E numero tercentum animas cum grandibus hastis,
 Anguineis loricas & pectora squamis.
 Artemidoruserat Dux agminis, ante sacerdos,
 Nunc bellator: & illa eadem quæ dona Columbus
 Digrediens, memor hospitii, fideique receptæ
 Contulerat, vestire senex ambibat & arma.
 In sene quodque fuit magis admirabile, jam tunc
 Flectere cornipedem, gladiumque equitando rotare,
 Hispano quocunque peritior: omnibus Indis
 Ad perdiscendas argutæ Palladis artes,
 Pingue sit ingenium quamvis, & rustica fibra,
 Mira acies tamen his populis, & mentis acumen,
 Illud ut à Grajo deductum semine credas.

Hos propè Quiquejæ properatum nuper ab oris
 Ibat militiæ rarum genus, impavidumque;
 Et si Teutonici tollas miracula sextis,
 Non alibi certè visum, quàm partibus istis,
 Uxores in amore fideles, indocilesque
 Ferre viri desiderium, per & arma sequaces
 Dilecti capitis, laterique hæere jugali
 Constantes, unaque mori: nè Græcia solam
 Prædicet Evadnen, Capaneos fortiter ausam
 Conscendisse rogos, spernacem mortis & ignis
 Non minus, irrisor conjux quam fulminis esset.

Has juxtà Legio veniebat & altera, Cubæ
 Quam dederat simul adjutrix, & fœdere juncta
 Zavanæ Regio, non vano nomine foelix

Dicta;

Dicta ; quod immunis brumæ redeuntis & æstus ,
 Perpetuo indulget veri , fruiturque , frui si est
 Cernere semper idem , non alternantis & anni
 Gratas nosse vices . Donum quoque grande putares
 A magnâ Genitrice datum , telluris ut hujus
 Anguibus indigenis virus commune negetur ;
 Ni via de tantis dum clauditur una nocendi ,
 Intentata novæ patuisset & altera morti .
 Namque ubi tabe caret serpens innoxia , partes
 Arbor ibi serpentis agit : nec toxica pastis
 Tantùm alit in foliis , è ramis insuper ipsis
 Reptilibus cadit umbra nocens , mirantibus Hydris
 Non sua , se contra gravius pugnare venena .
 Quilibet hac miles genitus Regione decorus
 Ibat & in sagulis , & versicoloribus armis ,
 Tela ferens tincta arborei medicamine succi .
 Vah ! Caribes , si lethalis vos læserit arcus ,
 Desperetis opem , non hanc Nox vestra , nec ipsa
 Vobis magna parens Tellus feret omnibus herbis .

His , aliisque plagis collecto milite campus
 Creverat Arviragi in molem . Sic nobilis ille
 Ex Apennini Genitoris origine primùm
 Pauper aquæ graditur Tybris ; sed pabula postquam
 Accepit nivibus , socialesque ebibit amnes ,
 Indignatus agrestem animam , jam lambere Martis
 Ambitiosus amat muros , & cogitat instar
 Ire triumphantis subter , quos sustinet , arcus :
 Non secus externis Rex Cubæ accessibus audæus
 Fertur in Androphagum , quanquam spes amplior
 illi ,

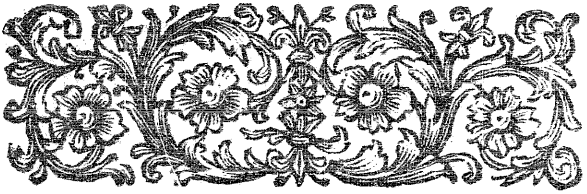
Et calor & fastus paucis veniebat Iberis .
 Expendas Pedites , acies quibus illa coibat ,
 Tercentum invenies : Equites numerare licebit

Penè

Penè decem . Sed ut unus Equus , clausæque sub illo
 Paucæ animæ , Grajæque tamen , dare funditis arcem
 Et potuere Asiæ , Priamique : evertere Regnum ;
 Pauci Equites in equis , Hispanaque corda ferentes
 An non & poterunt susque omnia deque moventem
 Proterere Androphagū , Noctisque excindere gentem ?
 Qualemcunque Ducum expendas seu Didacon ense
 Fulmineum , celerem Vascum seu jactibus hastæ ,
 Sive volubiliter Rodericum turbinis instar
 Torquentem frameam , modò non quærat in istis
 Fraudum lingua comes , spectetur vivida tantum
 Quid sibi dextra queat promittere ; quemlibet horum ,
 Ajacem , Sthenelumque , nec esse negabis Ulyssem .

At velut Iliaco sudans in pulvere , quantum
 Argivos proceres Agamemnonis umbra premebat ,
 Cervix prima Ducum ; tantum supereminet omnes
 Columbus . Domitorem illum jam senferat unda ,
 Quælibet adversus portentra natantia poato ;
 Nunc Anthropophagos contra pejore Charybdi
 Gutturis horrendos , tellus jam scire laborat
 Quantus equo volitet , qualisque assurgat in hastam ,
 Quantus & in clypeum : non mutat pectora Virtus ,
 Si mutata loco , similis sibi fortis ubique est .
 Dummodo te Alciden præstes , ne monstra timeto :
 Terra det Antæos , Lerne progerminet Hydras ;
 Quolibet in stadio semper clamabere victor .

L I B E R XII.

XTREMAM Regina manum jam
pone labori
Calliope : cantanda novo nova bella
orichalco
Nunc tibi ; discretæ Terris , atque
Æthere gentes

Concurrunt, mediumque tenent trans Tartara campū.
Mutua quæque sibi iussæ vestigia contra
Vertere , pectoribus contraria pectora vertunt :
Armaque dum stringunt utrique incognita parti ,
Non mortem ignorant cunctis mortalibus unam ,
De novitate timent ; tantum sibi nota parari
Vulnera de pharetris Hispanus prævidet Indis ,
Post vulnus sed nescit adhuc restare venenum ,
Inque Thyesteas abitura cadavera cœnas .
Indus ab Hispanis quæ conspicit , esse nocendi
Autumat arma , tubos intrâ nec fusilis æris
Fervere Vulcanum putat inscius , & comitatum
Fulgoris , tonitrusque , solet quo vadere fulmen .
Sub pedibus quicumque tamen posuere caducum
Vivere , nec curant quâ sit ratione cadendum .
Namque ubi deditic metui mors summa malorum ,
Non mala secernit majora , minoraque fortis .

Jam

Jam pridem Oxidamas missus vastator in oras
 Venerat Avanæ, celerique cremaverat igni
 Balsama sudantes truncos, flammisque coactos
 Depopulatori pro tam crudelibus actis
 Reddere delicias, & olentes cinnama fumos.
 Huic ope ventorum Androphagus pernicious usus,
 Nervum militiæ sociaverat attricolores
 Cannibalorum acies, æquantes vertice montem
 Quo geniti; quorum spectes si corpora, credas
 Omnes concilio dignos assistere Phlegræ.
 O animæ fortes, & quas dedit Indica tellus
 Columbo socias, & quas Hispania legit
 Ex albo Heroum; de vobis jam foret actum;
 Omniparens Natura viris si pessima quæque
 Ausuris, quam posse dedit, tam scire dedisset.
 At bene consuluit, tantum ut de mente negaret,
 Quantum contulerat de viribus: utque ferarum
 Ritu, non agerent ratione, sed impete bellum.
 Illo Marte tamen Fernandus profuit, artis
 Omnino ignari Caribes, stolidèque feroces
 Nè caperent incompositi velut arma solebant;
 Spissa sed in vasto lunarent agmina plano.

Huc & Columbus quia venerat, antè locatis
 Belli tormentis sublimis in aggere clivi,
 Cubanisque bipartitis Legionibus illinc,
 Atque hinc, in medio Hispanas direxerat alas:
 Cantus ut adversum biberent æra ignea Solem,
 Unde repercussu splendoris inertibus Indis
 Esse videretur plusquam mortalis Iberus.
 At quam dissimiles ambo! circumspicit acer
 Cantaber oppositas acies, secumque volutat
 Gaudia, quæ parvo feret Isabella triumpho.
 Hujus ab eventu pugnae foeliciter actæ,

Tempus in omne videt sibi tot nascentia regna ;
 Ut sit in ambiguo , magis India fossilis auri ,
 Regnorumve ferax an vena futura novorum .
 Contrà Cannibali vultus in castra gulosos
 Obliquant , non laudis amor , non ultio melle
 Suavior Hyblæo , stimulos in prælia subdit ;
 Præter at ora fames circumvolat , arida lumbos ,
 Macra situ , solamque gerit pro corpore pellem ;
 Bellantumque latrans intrà præcordia , suadet
 Informes epulas , inhonoraque vulnera , morsus ,
 Suspenditque animos , malint immittere dentem
 Cubanæ prius in plebis pecuaria nota ,
 An bibere Hispanum cranio fumante cruorem .
 Non unum , aut alium , quemcunque putaveris horum
 Harpyiam , sed qualis erat , cum Phinea supra
 Iret hians , raptura dapes impasta Celæno .

Erectis animis hinc illinc , campus uterque
 Congressurus erat ; lux defæcata , nec ulla
 Nubila : velle videbatur quin Sol memorandæ
 Largius assueto lumen præbere diei .
 Lege volubilium cum sic dictante rotarum ,
 Accidit ; ut iussi finito tempore gyri ,
 Luna adversa suum fraterno opponeret Orbi .
 Ex inopinato visus noctescere campus ,
 Prospectus tolli ex oculis , minuique colores .
 Ignari quæ causa noctæ caliginis Indi ,
 Se timidi circumspiciunt ; Cubana juvenus
 Præcipue mirata suum pallefcere sydus ,
 Omen triste capit : dira infortunia pugnæ ,
 Vincula , cruces , raptus , lanienas , inde caminos
 Jam sibi divinat . Quem de Cœlestibus oret ,
 Ut det opem ? tutamen Apollinis ? indiget ipse .

At contra Androphagus tollens interprete fastu

Pecto-

Pectora deliquio ex illo, fore conjicit ex tunc,
 Scep̄tris tota suis subdatur ut Insula Solis;
 Turbidus exclamat: nunc nunc in Tartara tempus
 Deturbare reos. Prǣludia certa tenemus,
 Cui debent fontes æternùm vivere Nocti;
 Continent umbras, & ab his trudentur in illas.
 En ultrò Dea nostra, soli compage revulsâ
 Auxiliaris adest, focix dignata venire
 In partem palmæ. Solem velut illa fugavit
 Æthere, nos pariter Tellure fugabimus hostem.
 Sic erit: augurium sequimur non pectore lævo
 Diva tuum, nè differ opem. Tu consule, nobis
 Deficiant ne tela; manum prǣstabis ipsi:
 Pro Te, nec sine Te, Cubæ dominabimur unâ.

Hæc ait, & faustis eventibus erigit agmen.

Quid sibi non voluit lucri vis sacra licere?
 Cum Superis cauponari non horruit. Ille
 Derisor Divarum, aspernatorque Deorum,
 Hos ubi speravit faciles, tunc esse putavit.

Ductor at Hispanus, simul ac nutantia castra
 Prǣsensit, crassâque labascere Relligione;
 Nil cunctatus, equo subdit calcaria, cursans
 Inque aciem ex acie, motus componere, vultus
 Majestate parat. Splendens lorica, jubarque
 Cristati capitis redimit dispendia lucis;
 Quæque viam scindit, sequitur timor: utque cometes
 Triste rubens, quamvis formido sit omnibus æqua,
 Plus tamen horrificat crinito sanguine Reges.

Venit ad Arviragum, trepidantem reperit inter
 Primates Cubæ, longè pejora timentes.

Tunc ait: ò mihi constantes paulò ante sodales,
 Quis gelidus, subitusque ligat prǣcordia sanguis?
 Tutelare Cubæ quod in Æthere palpitet Astrum

Forficant in causa est, ideoque refrigerat iras?
Mittite corde metum; nec quem haud dare sufficit
hostis,

Accersite polo: sumpto semel ordine Cœlum
Sponte fluit, votis nec se mortalibus aptat.
Non sua Cannibalis Nox militat, utque putatis
Sauciat extrâ ictum positum Titana tenebris.
Nox Solem feriet, quæ carne atque ossibus orba,
Nullum corpus habet, Solisque absentia tantum
est!

Queritis, hæc habeat cur intempesta diem nox?
Dilicite. Luna mear quoties contraria Fratri
Inferiore rotâ, toties regit obvia Fratrem.
Me ne videretis, clypeo si conderer isto?
Experiamur; & hæc fatus, quem læva tenebat
Elatum clypeum sustentat, & obijcit ori.
Utque parum latuit, removens obstacula, rursus
Inde loqui: vestris veluti Me visibus iste
Abstulit injectus, rejectus reddidit umbo;
Sic, interposiro Lunæ corpore, Titan
Qui modò vos fugit, removente repagula Lunâ,
Rursùm vester erit. Cum diceret; ecce præalti
Audiri volucrum cantus, redivivaque sensim
Apparere dies: quò plus de luce videri,
Hoc magis, atque magis gestire & plaudere miles.
Sol ubi totus adest, tanquam modò factus ab ipsis
Pulchrior exequiis, tantâ dulcedine complet
Mirantes oculos, quantâ perfunditur hospes
Italus ex Oriente redux, cum suspicit Arcton:
Cujus ab intuitu paulatim accedere dulcem
Jam putat European, natale revisere limen
Sperat, in absentes consumit & oscula natos.

Dux reduci cum Sole, viris rediisse calorem,

Bellan-

Bellandique sitim simul ac adverterat, ore
 Versus ad Arviragum, sic multò animosior infit :
 Tempus adest fœlix, tua quo, clarissime Regum,
 Natâ, Americani diadema merebitur Orbis.
 Nève putes casu factum, certamen ut ante
 Ista laborantis Phœbi præefferit umbra ;
 Actum consilio credas, ut certior esses
 Quàm victor de Noctie fuit Sol æmulus, & nos
 Tam fore victores domitæ de Noctis alumnis.
 Non tibi fas animo complecti, maxime Regum,
 Quod belli pretium discrimine pendeat isto :
 Par habuit nullum de quo contenderit ætas
 Pristina Majorum, nec Mars venturus habebit.
 Ortus, & Occasus certè si conscius esset
 Eximiæ litis, commilito vellet uterque
 Esse tuus : turmas Asiæ, Lybiæque videres
 Stare sub his signis. Europæ contigit uni,
 Per nostale tuæ Regnum submittere proli,
 Quale videre queat Sol cardine semper ab omni.
 Non erimus Matri indecores : qui simus, agendo
 Quam primùm nosces. Paucos neu despice, se se
 Æstimat Hispanus, non computat : ibit in hostes
 Corporis immodicos ; possint castella videri,
 Carnea dummodò sint, non sunt impervia ferro ;
 Saxeæ sint, ferimus tormenta domantia laxa.
 Numine sed nostro, plus quàm mortalibus armis,
 Erigimur. Deus iste, Deus, gravis ultor honoris
 Naturæ humanæ, quam vestit, eruet istos
 Humanis solitos pinguescere carnibus ; unde
 Non modo victores, homines vos esse licebit.

Vix ea ; non aliter pubes Cubana loquentis
 Excepere sonos, quàm divinante profatus
 Si de cortinâ bellum cecinisset Apollo.

Arma capeffendi calor omnibus incidit ; ut que
 Acritis evaleant alienæ incumbere morti ,
 Intrat prima fuæ cunctos oblivio vitæ .
 Mox lituis dare figna jubet ; vix barbarus haurit
 Ex horrore melos , quod non intelligit , effe
 Invitamentum fentit certaminis ; illo
 Audito , reddunt patrio de more boatum
 Certatim Caribes, raucis ululatibus addunt
 Palmarum crepitus , & rustica tympana pulfant .

Nec mora , contortis jacula amentantur habenis .
 Non telis conferta olim nox tanta pependit ,
 Xerfis ad imperium , cùm momentanea nubes
 Exiit Arfacidum pharetris , conata ferire
 Ætheris immortale jubar mortalibus armis ;
 Quanta fuper campū , Caribum cadit arcubus umbra .
 Sæpe fed ut turbo poffit cùm cædere durum
 Aut apicem Lilybæ tuum , aut tua terga Pelore ,
 Grandinis hybernæ pluviam detorquet ad Hyblam :
 Sic quædam potior velut in feritate voluptas ,
 Iræfcî cum formofis , fpectare decoras
 Chloridis in vultu lacrymas , nigrâque videre
 In tunicâ Zephyros circum fua damna volantes ;
 Collimare fagittarum fic miffilis imber
 Vifus , ubi juvenum flos ævo insignis & armis
 Carpentum Arviragi circum regale coibat .

Clitus erat Regi gratiffimus inter Ephebos ,
 Grator at Phœbo , dederat cui Numen amicum ,
 Ut certare fuis coma crinibus aurea poffet ,
 Et certare fuis poffent fimul oribus ora .
 Ille nec ingratus , modò lecta ex arbore poma
 Prima Deo , floresque novos modò ferre solebat :
 Miro etiam ftudio tonderet ut illius aræ ,
 Luxuriantem umbram flavæ cervicis ælebat .

Hunc

Hunc anni quoniam prohibent bellare, juvabat
 Bella sono; laudes dum cantat Apollinis, ecce
 Ejaculata manu venit Oxidamantis arundo;
 Venit, & abrupto rupit cum pectore vocem.
 De domino tunc visa suo testudo dolere;
 Nam postquam digitis siluit percussa remissis,
 Nescio quid tremulæ sonuerunt flebile chordæ.
 Corruerat juvenis, licet ipse miserrima passus,
 Nil de se questus, vertens pallentia miris
 Ora modis, junctum lateri respexit ad Ilum:
 Neu fer opem, dixit (nam viso vulnere præceps
 Ille ferebat opem) frustra conaberis Ile;
 Nulla salus: corpus neu fit tibi cura medendi.
 Unum oro, defende comam; mea non fuit isthæc
 Tempore quo vixi, sed Apollinis; illius aræ
 Debita jam pridem est, illique dicare memento.
 Dixerat, inque sinum multum lacrymantis amici
 Tondendo capiti dum languida colla reponit,
 Illius in gremio vitamque, comamque reliquit.
 Aspicit Oxidamas, geminæque cupidine prædæ
 Acriter effervens, utrumque optavit habere.
 Nec mora, telum aliud fidentem jaculatus in Ilum,
 Vitæ fila secat, crinalia fila secanti:
 Impatiensque frui parto, citus advolat, intrat
 Obstantes cuneos, hos pugnis disgregat, illos
 Calcibus, impulsuque trabalis fulminat hastæ.
 Nec remoratur iter, donec sibi tramite factò,
 Ad juvenes veniat: suspensos crinibus ambos
 Prensat utràque manu. Sic unguibus asper aduncis
 Pignora fert secum spoliati parvula nidi
 Milvius, in tuto solerti expendere rostro
 Ut queat, illecebras nec præcipitare palati.
 Viderat Arviragus curru sublimis ab alto

Oxidamanta gravem spoliis in castra reverti ;
 Nec tulit , attollens ora indignantia Cœlo :
 Hæc Titan spectare potes , nec concutis arcum
 Ultor ? ait : tua quos feriet , si præterit istos
 Pœna reos ? vili maculare in sanguine dextram
 An ne pudet ? saltem conatibus annue nostris .
 Sic ait ; & nullus quamvis audiret Apollo ,
 Missa sagitta tamen fert vulnus Apolline dignum :
 Recta viam secuit , tergoque gigantis inhæsit ,
 Pervia diffringit costas , & in ilia transit .
 Intremuit campus , cùm tandem nescius ille
 Stare , ruinosa procumberet ilicis instar ,
 Pulveremque pavementum cervice feriret .
 Indelibatæ sed nè jejunia prædæ
 Ferret apud Manes , veterem spirantia formam
 Quæ manibus stringebat adhuc , modò versus ad Ili
 Ora , modò ad Cliti , nunc hæc , nunc morsibus illa
 Inquinat ; effusam saniem quin ausus edacis
 More latratoris frigenti lambere linguâ :
 Nec priùs abstinuit , quam deficiente molaris
 Sævitiâ , ulterius vetuit Mors rodere mortes .
 Dignus apud Manes rabiosum Tydea juxtâ
 Ringere , Tantaleamque macrescere siccus ad escam .
 Victor at Arviragus tunc tanta medullitus haæsit
 Gaudia , quanta tulit quondam Jovis inclyta proles
 Alcides , cùm Centaurum de Conjuge raptâ
 Jam tumidum , jaculo peteret , longèquæ petitem
 Sterneret , exemplumque futuro mitteret ævo ,
 Fallere depositum nullis impunè licere .

Visus ubi Avana posuisse in pulvere collum
 Frigidus Oxidamas , furiarum vincula laxant
 Accensi Caribes , non æquâ mente ferentes ,
 Prima quòd occiderit cervix a Rege secunda ,

Inde-

Indecorisque manûs tanti sit gloria lethi .
 E quibus Ercefilas fraternâ junctus ut illi
 Proximitate fuit : non ò charissime , dixit ,
 Inferiis cariturus eris : quæ funeris auctrix
 Ante tui , riget hæc eadem tibi victima bustum .
 Finierat ; nec plura dolor finit addere , Fratris .
 Infixum costis confestim hastile revellit ;
 Mox super extantem speculatus in agmine Regem :
 Semivir , exclamat , non est de cæde superbâ
 Cur adeò tumeas , casus ignare futuri .
 Dona tibi Oxidamas reddit tua : consule utramque ,
 Sit ne meâ potior tua dextera : vulnus habeto ,
 Mox veniat Cubæ Medicus , qui curet Apollo .
 Ibat arundo volans , contorta phalarica quanto
 Ire solet nisu ; Regi non pertulit ictum ,
 Sed ferit adstantem Dorylum , mernitque perire
 Indeploratus , lateri quod Regis adhærens
 Turpis adulator , nunquam dimitteret aurem .

Corpus in Arviragi jacti spes irrita reli
 Asperat Ercefilan : Te cominûs , inquit , adibo ;
 Si decepta manus , non hos & crede lacertos
 Effugere : hæc dicens illuc vestigia movit .
 Ponè ruunt comites facto agmine ; nocifer Hypseus .
 Prædatorque Lycon , indetonusque Lycamber ,
 Tercentumque alii ; quos adventare Columbus
 Ut prope conspexit , rabidarum more ferarum ,
 Quo plerumque feræ terrentur , censuit igne
 Utendum . Tunc Vulcanum displodere clausi
 Carceris exosum latebram , tormenta jabantur .
 Mugivere ; fragor nondùm regionibus illis
 Notus , inassuetâ formidine perculit Indos .
 Pars pedibus prætentat humum , num subter hiaret ;
 Desuper anne tonet Cœlum : pars arrigit aures .

Dum trepidi pendent , pila jam descenderat ardens ,
 Perculeratque solo Ercesilan , per & hispida terga
 Decurrens cita flamma , capillorumque vepretum ,
 Membraque depascens , mortemque , rogamque fe-
 rebat .

Horrescunt Caribes lethi genus exitiale ,
 Invisumque gulæ , quod non finit esse cadaver .
 Mirari longum sed nec data copia ; namque
 Ære alio excussum graviore , volatile ferrum
 Majori cum strage venit , sternitque , crematque
 Nicandrum , Exadium , Nessum , Modonta , Feresum :
 Nilque intermittens de præpetis impete cursus ,
 Robur in oppositæ trabis incidit , inter anilis
 Speluncæ truncos viridem ceu Nestora stantem .
 Non tamen hic hæsit clades ; de stipite fisso
 Fragmina diffiliere : cavant huic lumina , pectus
 Illi confodiunt . Qualisque reverberat ictus
 Luminis adversi crystallus ; talis & arbor
 Saucia , facta suo de corpore missile telum
 Ejaculatur in adstantes , stragemque per omnes
 Tam longè , latèque propagat , ut ipsa videri
 Posset tormentis jam de muralibus unum .

Vertissent tunc terga fugæ terrore coacti
 Cannibali , nisi Therodomon horrendus in armis ,
 Horreriorque sono , super advenisset , & adsum
 Adsum , exclamasset ; retrò quid vertitis ora ?
 Non norunt Caribes , nisi quem fecere , timorem :
 Credite , quos fugitis pejor metus occupat ; & cur
 Non audent conferre gradum , & consistere contra ?
 Sanè antiqua hominum dentesque , unguesque , ma-
 nusque

Arma reformidant : genus ò præstabile belli ,
 Omnibus atque Indis imitandum ! cominus hostis
 Vul-

Vultum nolle pati, fortes & velle videri.
 Eminus at bellant, elementumque u. de Mundo
 In portentificas ignem vertere sagittas;
 At non ingenium sceleratis proderit: ibo,
 Projiciamque suis affanda cadavera flammis.
 Has ne faces fugiam Stygio cantamine factas,
 A puero affuerunt cui rauca tonitrua molles
 Mulcere auriculas, & lambere fulmina plantas?

Dixerat; Amphitryoniades utque irruit olim
 Rupis Aventinæ barathro, nec inhorruit atram
 Progeniem, tenebras è nare, suoque vomentem
 Ore patrem: quin si penetrasset Tartara, Manes
 Fixus adusque sequi, patruoque ostendere furem;
 Pectore non alio per aperta incendia vadit
 Præcepit Therodomon: illo præeunte, sodales
 Integrat ira vetus, positosque recalfacit æstus.
 Altior è cunctis sic qui venit æquore ab alto,
 Fertur & ad litus magno cum murmure fluctus,
 E tellure recedentes quas invenit undas
 Secum aufert, retròque trahit, rabiemque refarcit,
 Surgat ut in fremitum jam despumata priorem.
 Talis erat facies redeuntis in arma phalangis
 Post exempla Ducis; densantur, & inter eundem
 Obstet turba sibi; quæque impedit, adjuvat una,
 Ne credant, petitur quod ab omnibus, esse timendum.

Hic verò exoritur clades horrenda relatu,
 Hispanis gladio, rabido pugnantis ungue
 Cannibalis; istos lanionum more videres
 Scindere dimidios homines, in frustra secare
 Semineces, vivos & mergere faucibus artus.
 Non bene decernes, gula plus grassetur, an ira:
 Utraque præsidio sibi sunt; gravis ira ministrat
 Nutrimenta gulæ, vires gula suggerit Iræ.

Luxuriare tamen portentosis parasitis
 Non impune datur; varii miracula lethi
 Tunc Europæi dedit ignorantia ferri.
 Bilbile progenitus, milesque gregarius idem
 Verterat Almirus Scotobuli in corpora sclopum:
 Jamque erat in medio facturus pectore plagam.
 Ille manu extensâ superadstitit, hostis & armis
 Vi potitur; tamen ignarus, quâ fistula ferro
 Concinnata cavo dispiodi debeat arte,
 Pondus ubi sentit, baculum ratus, extulit altè,
 Osque tubi in sese, capulum convertit in hostem,
 Et capiti illidit. Facto impete, tempore eodem
 Ecce nitro admorum canis æreus induit ignem,
 Exploditque pilam. Cervix diffracta cerebrum
 Ejicit Almiri; sub pectore glande receptâ,
 Procubuit Scotobulus humi: spoliatur uterque
 Lumine, uterque tulit solatia mortis ad umbras,
 Hostem quod victor victi confoderit armis,
 Victorisque manu victus dejecerit hostem.

Hypseus ignarus gladii, genus esse putabat
 Missilium, quem mox in viscera mergere Tresi
 Vidit ut Alphonsum, ratus uno in vulnere prorsus
 Absumptum jaculum, ruit oppressurus inertem.
 Cæde sed aspersum jam dudum à corpore ferrum
 Duxerat Alphonsum, venientique obvius ambas
 Amputat ense manus, cæsim, punctimque totato;
 Mox ferit & jugulum: trajectis faucibus ille
 Mirabundus obit, post tot data vulnera, telum
 Semper idem, excussumque manu nec abesse relicta.

Hæc ibi. Non minis ast alibi Vasilinda, Comesque
 Rem Fernandus agunt: non rudes dicere, ferro
 Vir ne viros, plures an Fœluna vicerit arcu.
 Sed necè Fernandus quamvis insignis opimâ,

Qua-

Quacunque in galeâ quærebat ubi Alvarus : uni
 Ultrices animi furias devoverat , unum
 Ni daret exitio , decus omne putaverat infrâ .
 Quiquejâ de gente procum cum conjuge forti
 Viderat hic Lyfum Vasilindæ in corpus opertum
 Cyclade stellatâ , curvasse volatile buxum ;
 Penè simul vidisse fuit , simul illius arcum
 Fregisse atque dedisse neci dare fata volentem .
 Ictus colla solo ponit languentia Lyfus ,
 Et vestem de gossipio quam neverat uxor
 Non in amore rudis , morientibus inficit undis .
 At nil sollicitus de se , de conjuge tantum ,
 Ora retrò referens frustra conantia nomen
 Dulce loqui : dilecta vale , vale (inquit) A . . . lyfa
 Dicere non potuit : vox intercepta loquentem
 Deserit , & mediis obmutuit arida labris .
 Ad vocem Lyfi vultum convertit Alytà ;
 Utque virum videt exanimem , non fracta dolore ,
 Cladis in authorem frendens respexit , eique ,
 Quam tunc in procinctu habuit , jaculata sagittam est :
 Et foret ultra virum bonè fœmina ; pervigil Heros
 Ni tempestivâ repulisset missile parvâ .
 In quam conversus : caderes temeraria , dixit ,
 A nostro , sexus nisi te derenderet , ense .
 Projice tela manu , captivæque indue vultum ,
 Munus & esse datum reputes tibi , de Vasilindæ
 Ancillis centum , si te fors fecerit unam .
 Assit ad hæc mulier : non sum nisi conjugis , inquit ,
 Ut vivens , illius ero sic mortua ; tuque
 Cuncta licet possis , solum hoc te posse negato ,
 Forti auferre mori . Dixit , telumque , quod hosti
 Voverat , hoc in se vertit , transfixaque guttur
 Concidit , exanimem suprâ delapsa maritum .

Parte aliâ gravis exuviis, fectique Draconis
 Lucidus in squamis, & formidabilis arcu,
 Vulgus Ulyseum contra, Hispanosque recentes
 Fulminat Androphagus: scit se pugnare lacerto
 In quocunque Ducum; tamen inter millia solus
 Dente, manu, jaculis sic utitur, æquet ut omnes.
 Non longè prospectat equum, supraque sedere
 Bellatorem equitem; verùm quia fessor, equusque
 Nunquam alias visi; cum tam concorditer iret
 Bellua juncta viro, duo corpora credidit unum,
 Semiferumque hominem sub eadem pelle latere,
 Semihominemque feram. Cupidus deprendere mon-
 strum

Quale foret, foret anne suo superabile telo;
 Quo potuit, toto jaculum librat arjete dextræ.
 Optatum suprâ, visum licuisse sagittæ:

Quadrupedantis in ora venit, parilemque volatum
 Inde tenens, Equitis pectus quoque transfodit ipsum.
 Ambo deturbantur humo: non gaudia victor
 Distulit, accurrit naturâ in duplici monstrum
 Visurus; sed quod vivens apparuit unum,
 Discrerat mors ipsa duplex, languere ferocem
 Hinc videt alipedem, fessorem cominus illinc
 Exhalantem animam, suspiriaque ægra trahentem.
 Gaudet deprendisse aliter de gentis Eoz
 Prodigiiis, quàm quod rumor vulgarat inanis;
 Attollitque animos, quòd in uno, cætera monstra
 Laudata in majus, vinci jam posse probarit.

Sed nova res tenuit desixi lumina Regis;
 Namque feræ externæ dū partem examinat omnem;
 Armos, colla, jubam, laudatque invitus, & horret,
 Et putat externum Dominum quoque, repperit In-
 dum:

Quod-

Quodque admiranti magis admirabile visum ,
 Artemidorus erat , classis cui Ductor Iberæ
 Gratus ob hospitii munus paulò antè recepti
 Quadrupedem insignem phaleris donarat , & ensẽ .
 Utque virum indiciis jam noti comperit oris ,
 Munus ab hoste datum simul & coniecit utrumque ,
 Sicut erat ; risu tum lætabundus amaro ,
 Hæc ait insultans : i nunc , & primus ad Indos
 Proditor , Hispanis prædonibus ostia pande :
 Pone Ithacam ex animo , nomenque oblitus avitum
 Dic Hispaniolam , cui tam dilectus , adusque
 Vilis & obsequium , nunc hospitis utere dono .

Hæc ubi dicta , Ducis moribundi detrahit ensẽ
 A latere : & videamus , ait , sit idonea telo
 Huic quoque nostra manus , facilisque occurrere
 venæ :

Nec plura , elatum mucronem in gutture fixit .
 Ut jaculatur aquas vitiato fistula plumbo ,
 Emicat & saliens talis de vulnere sanguis .
 Quo viso , cupidus collectæ Martis ab æstu
 Suppedicare siti lenimen , hirudinis instar
 Applicat os bibulum plagæ , potoque cruore
 Non aliter fruitur , quàm si conviva sederet
 Jam satur , Hetruscæ perfusus nectare vitis .

Viderat hæc inter Columbus in agmine primus
 Fervere Cannibales successu cædis ovantes ;
 Agmen Equestre movet , præit ipse , sequuntur euntem
 Unà omnes effusi Equites , Rodericus , Arubal ,
 Didacus , Ernestus , Radamistus , Amilcar , Orontes .
 Quid vobis Caribes nunc vestra immania profunt
 Membra ? quid à patriis avulsæ quercubus hastæ ,
 Armaque montanis detracta , ferisque marinis ;
 In vos si vestri pugnat natura Colossi ,

Ut

Ut spatiosa magis, sic & magis obvia, strictis
 Offendi gladiis, & nescia fallere scelpos?
 Qualiscunque Equitum ferro lethalis, & igne
 Plura trophæa refert, potuit quam pulvere Phlegæ
 Aut jaculo Phœbus numerare, vel ægide Pallas.
 Nec fessor qui portatur tantummodò pugnat,
 Et pugnas qui portat, obit: velut ipse sit idem
 Ac Eques, illius cervice æquare gigantas
 Non modò turgescit; sed ut altior extet iisdem
 Dat saltus, Equitemque super capita ardua defert:
 Tantaque mobilitas rapidi Cursoris, ut alter
 Credi Bellerophon, mereatur Pegasus alter.

Attamen è cunctis belli cervicibus ibat
 Celsior, Auriam comitante, Ligusticus Heros;
 Illâ teste manus Ormistæ absciderat, Orphneo
 Brachia, Niçtolatræ tergum, caput Euridamanti.
 Venerat & quò Therodomon circumdatus alto
 Aggere cæforum stabat: messoris ad instar
 Sole sub ardenti, qui non infractus ab æstu,
 Sed ruber, & scabrâ de fronte fluentibus undis,
 Inter opus caput attollens, de parte recisæ
 Quantum lætatur Cereris, tantum anxius instat;
 Spemque recidendæ ulterius violentior urget.
 Ergo ubi conspectis jam pridem insignibus oris
 Notum Heroa venire videt; licet ipse pedester,
 Ille sederet equo, non abnuit obvius ire.
 Clamat: ades prædo, votorum summa meorum,
 Hujus habere cupis spatium telluris? habebis;
 Sed quantum liceat tenui cadavere strato.
 Quæ petis, à nostro dabimus connubia Mundo;
 Auriam dimitte tamen: licet ipsa repugnet,
 Ibit ad Androphagum pressis raptata capillis.
 Atropos una manet te pronuba; si potes isti

Indul-

Indulge uxori, seriemque ordire nepotum.
 Sed quid ego intueor! non intrà septa domorum,
 Hæc latet, ut decuit, studiis operata Minervæ;
 Frontis at inmemorem, Matronalisque pudoris,
 Extorris mœchi puduit non esse sequacem.

Hos animos mulier! lætor tamen; obvia præda

Quòd veniat, bello nec sit quærenda peracto

Hæc ubi dicta dedit, quoniam os immane Dra-
 conis

Altæ instar galeæ summâ cervice ferebat,
 Acri objectat equo; majoris imagine monstri
 Territus hic retrò se se dedit, & rapit unâ
 Sessorem, factoque attollit in aëra saltu.
 Extemplò filicis subtilis acumine falcem
 Confertam, quacunque acie magis ensis acutam
 Barbarus expediit: nisu mox corporis omni
 In Ducis Hispani caput excutit. Ille reduci
 Corporis in sellam flexu celer effugit ictum;
 Quadrupedis collo tamen incidit, avulsumque
 Non aliter cecidit, quàm ferro saucia vitis,
 Solvit ubi amplexus viridi sejuncta marito.
 At nil infanas vires expalluit Heros:
 Emicat in terram, strictoque mucrone coruscus,
 Cum clypeoque minax, inimico à sanguine poenas
 Ibat ut exigeret. Jamque exegisset, Amazon
 Proxima, ni viso discrimine, factaque fidi
 Tutoris tutela sui, violenter in hostem
 Therodomonta citasset equum: qui fortiter usus
 Præsidio frontis, cornu inclinarat acutum;
 Inde virum contra direxerat, abdideratque
 Intra animam: spatiumque adeò patefecerat atri
 Pectoris, ex illo spectari ut viscera possent.
 At Sonipes jacta in Dominam convicia tanquàm

Uici-

Ulciscendi avidus, crebrò deforme cadaver
 Calce ferit pressans, insultat & unguia linguæ .
 Frontis uti caveam sensit Polyphemus inanem ,
 Nutabundus & hæc , deportabatur & illac ,
 Parte sui potiore carens, quemcunque coactus
 Commendare gradum baculo, jugique dolori
 Vivere, subsidio tenui solandus avenæ ;
 Sic & Therodomon caput ingens, militiæque
 Lumen ut extinctum est, exercitus ille gigantis
 Paulò ante in molem visus coalescere, cœpit
 Hùc ferri, atque illuc palantibus undique turmis .

Protinùs Androphagi rumor delatus ad aures,
 Nunciat, Auriaë manibus cecidisse potentem
 Therodomonta; illam propter decernere turpem
 Rivalem, præbentem animos, ausumque puellæ .
 Præcipitat, quò fama, dolor, pudor, ira vocabat :
 Quidquid & in Cubâ, delatæ quidquid ab Euri
 Cardine gentis erat, Nemese non sufficit uni .
 Et jam præcipiti cursu, quo pugna calebat
 Venerat; utque locum circumspicit, obvia primùm
 Alicorne sedens Auria refulsit, & illo
 Tempore, quandoquidem spoliis ex hoste relatis
 Lætior extabat, patuit se pulchrior ipsâ .
 Penè tamen visa est, incanduit illius ore
 Mixtus amore furor: volat acti vulturis instar,
 Aut rapere invitam, aut certæ demittere morti,
 Juratus sua ni fieret, nullius ut esset .
 Obstiteri audenti Columbus, & objice facto
 Corporis oppositu, spectans interritus hostem :
 Ante per hunc, dixit, fiet tibi transitus enssem,
 Barbare, quàm liceat Regali accedere Nymphæ ;
 Et custos, & Eques, si nescis rustice, Divæ
 Hujus Ego, sit & ipsa parùm licèt indiga nostri .

Scire

Scire ne possis hebes, quæ sint in Virgine vires ?
 Consule quid fecit. Dixit; monstratque jacentem
 Therodomonta solo, mox talia fervidus addit :
 Cubanam qualis venit Legatus ad Urbem,
 Ut meruit, talem victrix Auria recepit.
 Nomen ad Aurix; non sic venabula contra
 Erigitur percussus Aper, velut æstuat ardens
 Androphagus, torvoque oculo dimensus Iberum
 Reddidit: ô sordes, & non tolerabile Mundi
 Ejectamentum pariter nostrique, tuique,
 Non es, cur vanæ vendas præstigia genti.
 Qui commenta resolvat, adest: tua stamina primum
 Improbe diffingam; tua mox, muliercula, Reges
 Ferre indigna procos, & sanguine degener Indo,
 Serva latronis heri: disce hoc à vulnere qualem
 Liqueris imprudens, qualemq; secuta Maritum.
 Hæc ubi dicta ferox flammato pectore fudit,
 Maxillam de Balænâ Oceanitide sectam.
 Tollit utraq; manu, mox impulit: impulsamque
 Non tuus, Ænea, nec qui te sepfit, Achille,
 Umbo tulisset, opus fabri licet esset uterque
 Pernoctantis ad incudis tormenta Sicanæ;
 Umbo datus majore Deâ tulit integer ictum.
 Exarsere tamen qui cælabantur in ære
 Hispani Reges: credas ad vulnera læsos,
 Perque minas oculorum, erumpentesque favillas
 Testari offensam; populis documenta daturus
 Velle coli, metuique vel ipsâ in imagine Reges.
 Non ita sed clypeo se se defenderat Heros,
 Poplite quin flexo caderet: videt ille minorem,
 Et cecidisse ratus, se corpore præcipitem dat,
 Pondere ut obrueret, suffocaretque jacentem,
 At non tardatus casu, sed qualis ab Euro

Inclinat veniente comas, iterumque Cupressus
 Erigit, extulerat sese bellator Iberus:
 Obvius it, strictamque aciem mucronis adacti
 Objicit. Androphagus cum se revocare ruentem
 Non queat, occurrit venienti in pectora ferro.
 Adjuvat extemplo Columbus, & impulit ensen
 Altius: & nè deciduâ sub mole prematur,
 Declinat casum, gladio sub corde relicto.
 Labitur ille ruens, dum stringere credit hianti
 Ore hostile caput, manibusque elidere fauces.
 Pectore pulsat humum: ferrumque ut pectore fixum
 Stabat adhuc, imos capulo tenuis intrat in artus;
 Mucro nec adverso, rectus licet, exit ab armo,
 Sed latet intra animam, nec ad extima pervenit im-
 par.

Tum dolor, & longè gravior pudor ipse dolore
 Incendit furialem animum: tellure resurgit
 Ocyor Antæo, raptumque à vulnere ferrum
 Eruit; utque rudis, quâ tela rotare solebat,
 Hac gladium ratus arte regi, jaculatur in hostem.
 Dexteritas sed mira Ducis per inane volantem
 Arripit indemnis capulum; nisi verius, ensen
 Credimus in dextram Domini voluisse redire.
 Jamque paratus erat plagam instaurare secundam,
 Non opus esse videt, sibi namque vacare coactus
 Barbarus, undantem de vulnere prospicit amnem;
 Conatusque manu fugienti obsistere vitæ,
 Nil peragit, pingues alieno sanguine venæ,
 Jam reddunt, mictuntque suum: tunc corpore ab illo
 Visæ omnes exire animæ, quæ tempore longo
 Viventis clausæ fibris odere sepulcrum.
 Debuit in terram devexo pondere labi
 Multò ante absumptis jam viribus, ira sed illum

Stare

Stare jubebat adhuc ; donec vitalis adempto
 Paulatim fucci fulcimine , concidit algens
 Machina , concussitque solum , tremefactaque longè
 Insula Cannibalûm sonitum dedit , & ruere unâ
 Visa comes , suprâque suum procumbere Regem .
 At velut Enceladum simul ac videre gigantes
 Tollentem centum clypeos , & brachia centum
 Igne Jovis potuisse mori , fiducia fratres
 Destituit , Superâ longè virtute minores
 Se fassos , animâque omnes in principe victos ;
 Non secûs Hispani postquàm Jovis occidit ense
 Turriger Androphagus , gelidus pavor alligat artus
 Cannibalûm : dant terga fugæ , fugientia cessat
 Cædere vulneribus nec terga flagellifer Heros .

Hæc inter , velut è speculâ , de nube cavatâ
 Prælia spectabat torvâ cum Marte Duellum ,
 Ambo hilares : campum videat quod cæde natantem,
 Elysium Bellona putat ; non filius æquè
 Ac genitrix prægestit : uti qui vulnera nondùm
 Docta magisterio duplicis conspexerat ensis ,
 Nec par protulerat , cujus certamine viso
 Indus hebes posthac sub Tartara disceret umbras
 Mittere patricias , arisque litaret Honoris .
 Ergo voluptatis jam prælibare eruentæ
 Gaudia sollicitus , conferta per agmina vultum
 Terque quaterque rotans , vestigat lumine , quânam
 Parte tonet Fernandus : opertum pulvere spectat ,
 Spirantemque neces , impacatumque quod hostes
 Inter mille datos Erebo , non invenit unum .
 Nec fatis hunc vidisse fuit , videt & Vasilindam
 Illius hærentem lateri , jaculisque viriles
 Æquantem nisus , majoraque vulnera ferri .
 Huc maturat iter ; sed non priùs audet adire ,

Androphagi armigerum quàm se simulaverit esse :
 Induit os , mores , ætatem , insignia , vocem ;
 Mox adit . Ut venit , medius stetit inter utrumque ;
 Tum gemitus ducens , & respiramen anhelæ
 Affectans faucis , cursûs velut impete ductum :
 Sanguine plebis , ait , quid tempora perditis ambo ?
 Occidimus : jacet Androphagus , necis Alvarus au-
 thor .

Germani si cæde Soror , si tangeris ultor
 Nate patris cæsi , duce me , spectare licebit
 Putre solum , quo fumat adhuc regale cadaver ;
 Victor ibi super assultans , & adultera victrix
 Ingeminant plausus , quòd jam rivale perempto
 Sit simul & Regno , sit fas & amore potiri .

Dixerat , afflatuque jubet propiore calere
 Quos monet . Haud dictu facile est , ad nuntia plus ne
 Fernandus doleat , lætetur an hoste reperto .
 Nulla mora est (inquit) venio , sequor , & fruor unâ
 Quòd tot vindictæ titulis accesserit ultrò
 Rex ulciscendus ; meus est , debetur & ensi
 Huic , homicida patris . Cuperem fidissima solùm
 Nè comes ambigui casûs Vasilinda venires :
 Pone modum gestis , partum tibi laudis abundè .
 Objectare caput telorum incurfibus ultrâ
 Non licet , & sævo Reginam includere ludo .
 Ex quo Germanus sibi vivere desuit , Ipsa
 Vivere desisti pariter Tibi : publica tectrix
 Es modo , vive aliis , & Regni consule summæ .

Arfit ad hæc Virgo , confessaque vocibus iram :
 Me ne igitur sociam potioribus addere factis
 O Fernande fugis ? Seu Te victoria , seu mors
 (Quod nollem) maneat ; par me fortuna manebit .
 Victris ; eventûs fructu gaudebimus unâ .

Vincèris ; viden' hoc ? inimica in corda paratum ,
 Me perinet jaculum , campoque jacebimus uno .
 Scilicet Arviragi proles præpostera , vitæ
 Larga , metus inter lateri comes ibit amantis ;
 Decedet Vasilinda tuo ? pugnemus oportet
 Unanimes contrà unanimes : par illud amantum
 Fas aliud suprâ generosius emineat , cui
 Plus & amoris erit . Potior te cura fatiget
 Expugnare marem , nostræque relinque pharetræ ,
 Exigat ut meritas sceleratâ pellice pœnas .

Vix ea : sipario spissi aëris induit ambos
 Armiger obicurus ; quos per compendia postquam
 In loca deduxit , tùm denique tegmine dempto
 Nubis , & armigeri , se cum bellantibus unâ
 Infert innumeris : cernit , nec cernitur ulli .
 Fernandus simul ac diversâ parte locatus
 Constiterat , per castra oculos circumtulit , uni
 Intentus , nec adhuc , quem postulat , aspicit unum .
 Spectat palantes Caribes , hos voce , manuque
 Arguit , in pugnam secumque reducere tentat .
 At Vasilinda Deæ similem , non longius à se
 Viderat Auriam , tunicâque , armisque decoram .
 Nùm foret , ignara est ; sed quam non viderat unquam ,
 Hanc tamen esse putat : sic illam credere miri
 Bellua candoris , notâ celeberrima famâ ,
 Paucis visa licêt : sic os habitusque jubebant .
 Occursu gavisa , legit de mille sagittis
 Unam continuò , quâ nulla paratior arcum
 Audiat ; attollens solito nec morè precantum
 Ad Cælum vultus , sed supplice voce deorsum
 Demittens oculos : ò quæ modò viscera Terræ
 Nox habitas , si visa tuis sum tempus ad istud
 Digna ministerijs , si Te præponere Soli

Non metui ; Tu Diva manum , Tu dirige telum
 Corpus in Aurix , vivo quæ nubere Fratri
 Non meruit , nubat cineri : cadat ante latronis
 Infames oculos . Spolium tibi divitis ostri
 Illud idem deferre paro , quod perfida conjux
 Induit , hoc longè melius tua vestiet Icon .

Hæc ubi , quâ valuit non evitabile telum
 Arte relaxavit . Non omni ex parte petenti
 Visa Dea annuere est ; calami stridore volantis
 Scilicet admonitus Sonipes , de pondere tantum
 Præmetuens , spretorque sui , jam crura levarat
 Arduus in saltu : venit hasta , nec attulit ictum
 Virginis in collum , collum percussit equinum .
 Sensit equo inflictum vulnus pharetrata Virago ,
 Quâque manu emissum , nec tempora distulit iræ .
 Tam citò , tam scitè , graviterque , dolore magistro .
 In jaculatricem jaculum contorsit ; ut illa
 Ante jaceret humi , quàm faucibus Alicornis :
 Qui standi invalidus , non quò natura trahebat
 Ponderis , in terram pronis ruit arrubus actus ;
 Sensim crura solo languentia ponere visus ,
 Tanquàm sollicitus , Dominam nè læderet , esset .

Aurix laturus opem properaverat ardens
 Columbus ; simul ad Vasilindæ funera præceps
 Fernandus : dumque hic homicidam Virginis , ille
 Quærit equi percussorem , sibi mutua vertunt
 Lumina . Columbus vultum venientis in illo
 Hostis cum videat , putat esse ex hostibus unum :
 Miraturque tamen , quod non armetur ut Indus
 Arcubus & jaculis , Hispana sed induat arma .
 Qualiscunque foret , manet imperterritus , hostem
 Opperiens , firmatque gradum , clypeoque tegit se .
 Fernandus postquam sævi manifesta doloris

Sigaa

Signa recognoscit, tunicati pectoris aurum,
 Ensis ebur nitidum, clypei que notabile textum,
 Quæque Toletanas cassis regit aurea turres,
 Alvaron invenisse ratus: Te perfide tandem
 Affequor, exclamat; non est de Virgine cæsã,
 Deque triumphato Androphago cur vane tumescas,
 Pœna luenda modò est: tua non hæc arma, nec ensis
 Iste tuus, domino reddas, ignave, necesse est.
 Frenidit ad hæc Heros: mentiris & improbe, dixit,
 Quisquis es; Androphagi Manes si forsan adepti
 Huc ulture venis, depone tumentia vota:
 Restat in hac dextrâ post tot data funera tantum
 Strenuitatis adhuc, quod Te quoque, perditæ, perdat;
 Mittat eoque loci, quo Rex tuus indigus auræ,
 Inter Cannibalas, plebeja perambulat umbra.
 Quin simul his armis, quorum gestamen inepto
 Est oneri, spoliare paro: spectemur agendo.
 Uitor qui melior, Tu Regis, an Ipse meorum.
 Hunc nec plura loqui rabies, audire nec illum
 Plura dolor patitur. Concurritur: ante favillas,
 Inde dedere sonos collata ferociter arma;
 Non tamen incauté. Scires exordia pugnæ
 Non ab inexpertis tironibus artis obiri.
 Scilicet hinc illinc clypei paræ usus, & ensis,
 Parque magisterium dextræ seu vulnera dentis,
 Sive repellentis: primis quos acer ab annis
 A patre magnanimo joculariter hauserat ictus,
 Reddebat gerens, non hos edoctus in usus.
 Multa inter se se certatim vulnera miscent,
 Attamen incassum semper: damnosa juvabat
 Ars sua pugnaces, cum graviter esset uterque
 Quàm dare vulnus, idem tam declinare peritus.
 Ergo ubi nil parilis valuit sapientia ferri,

Implicuere manus manibus : non grandine tecta
 Sic saliente strepunt , curvique nec alta caminis
 Sic tonat ad numerum cruciata gigantibus Ætna ;
 Ut plagæ auditæ bellantium pectora circum
 Attritu umbonum , loricarumque sonare .
 Sæpe parens nato scutum abstulit , ille parenti,
 Armaque mutarunt , repetitaque fortibus æque
 Nisibus , in Dominos iterùm rediere priores .
 Urget utrumque stupor : miratur grandior ævo ,
 Quòd gladio Tiro sic se tueatur , & ultrò
 Provocet insultans , ut credi possit ab ipsis
 Parthenopes rude donatus venisse Lycæis .
 Fernandum nec habet minor admiratio , fortis
 Luce palàm valeat quod proditor Alvarus esse ,
 Nec timidum faciat deprensam culpa latronem .
 At fruitur præsens , contemplatorque Duellum,
 Audiat iratos fremitus quòd stridere , quòdque
 Per galeæ rimas odia erumpentia cernat :
 Displicet & solùm quòd adhuc eat arida pugna .
 Differri scelus impatiens accedit , & adstans
 Fernandi lateri , quo tempore fervidus ille
 Ora petitoris furiosius impulit ense ,
 Adjuvat impulsam ferientis , & addidit unà
 Vim dextræ , nervumque suæ . Duplo impete cessit
 Buccula dissiliens , ferrataque vincula rupit ,
 Ostenditque Patrem Nato ; Genitore reperto
 Mentis inops , rupes ut frigida Filius hæsit .
 Illius ad plantas damnatum projicit enses ;
 Mox avidus nosci , celatos casside vultus
 Exertans : vivis ne Parens ? exclamat , & ardeus
 Ibat , ut injiceret dilecto brachia collo .
 Columbus gressum retrò tulit , oraque Nati
 Atra tuens : removeto gradum , mihi Filius olim
Occi-

Occidit, adjecit, qui non erat oris & hujus.
 Hic te Cannibalum color arguit, & nisi fallor.
 Istâ, quam præfers, pietate scelestior extas.
 Redde manum capulo: reddam, superaddidit ille,
 Pectus in hoc, ferrum tamen istud ut altius abdam.
 Spons ego sum fateor, nulla & non poena scelesto
 Debita. (me miserum!) quòd Patrem penè peremi.
 Nec satis excusat furias inscitia nostas;
 In me verus amor, pietas si vera fuisset,
 Noscere debuerat clausum vel casside Patrem.
 Quare age: quandoquidem sic præcipis, ense nefando
 Utar, iniquam animam quamprimùm ut corpore
 solvam.

Et si firma parùm manus est mea, fortior Ipse
 Vulnus fige tuâ. Vix hæc, thorace resecto,
 Nudum aperit pectus. Stabat sub pectore vulnus
 Sat notum Patri, factumque à cuspide Maurâ:
 Quod simul inspexit, pellis simul intima visa est
 Candida, quâ partus formosa Liguria vestit,
 Paulatim cepit frigescere spiritus, ira
 Leniri, admitti pietas. Narrare parabat
 Filius, Hispanos contra cur signa secutus
 Cannibalum fuerit, cæsi Patris esset ut ultor
 Alvaron adversus, quem fama ferebat Iberæ
 Jam Classis Dominum Cubæ ditione positum;
 Mens erat & diræ facinus producere noctis,
 Quâ conjurati vesania militis arsit,
 Ausa ducis jugulum temerando poscere ferro,
 Mox & naufragium velut evitaverit ipse,
 Quâ sub aquis, quâ sub tertis à præside Divâ
 Comiter acceptus, quâ denique Virgine factum,
 Pellis ut indueret nigrum prius alba colorem;
 Non tulit impatiens Genitor tam fortibus ultrâ

Indi-

Indiciis pugnare, suoque obsistere cordi:
 Cur insperatos, clamat, charissime, nostros
 Differo complexus? non Tu meus esse negari,
 Nate potes. Tibi quam toties & fletibus unxi,
 Et palmis lavi, fovi que salubribus herbis
 Nosco cicatricem; per & hanc mihi transitus in cor
 Rectus adest, per & hanc immitto lumina, Teque
 Cor ait esse meum, facies si denegat esse.
 Tè ne igitur præstantem animis, & corporis auctum
 Viribus accipio, quem temporis hujus ad horam
 Nescieram gladio ne fores sublatus, an undis?
 Te certè absumptum penitèns, nullumque putavi.
 Qualia (proh Superi!) momentum congerit unum
 Gaudia? Terra mihi fuerat quæsitæ per undas,
 Terra reperta nova est; terris restabat ut hostis
 Inde domaretur, terris superavimus hostem.
 Mors tua sola meæ minuebat gaudia sortis;
 Tu tamen incolumis modò redderis, ò mihi terris,
 Fluctibus & domitis, & charior Orbe reperto.
 Sic ait, & dextras avidas paulò ante cruoris
 In melius vertere: datis amplexibus ambo
 Colla ligant, miscentque animas, quantumque priori
 Certatum est odio, tantum modò certat uterque
 Nè minor officiis, & nè videatur amore.
 Dumque parant ambo sociatis viribus ire
 Cannibales contrà, belloque imponere finem,
 Bella peracta vident: de totque phalangibus atrî
 Vesperis, absumptæ partim, partimque fugatæ,
 Fusæ omnes. Quid jam Ligurum Tibi maxime restat
 Optandum? Veniat quam primùm Hetruscus Iason,
 Oceanum Hispano jussu servire Leoni
 Intret Americus, tua per vestigia Cubam
 Naviget; Hic Nympham, quam Tu prænoscere pri-
 mus,

Primus & ex Erebi subducere faucibus ausus ,
 Ducat in uxorem ; magnoque à Conjuge Conjux
 Regia , nè tantùm ferat indelebile nomen ,
 Grandis Americæ pariter cum nomine sumat
 Dotale imperium : possit dos parva videri
 Ne plaga detecti Occasus , accedat & Ortus .

At me jam dudùm defunctum finibus Indis ,
 Semiferina inter Caribum commercia , voces
 Dedoctum Latias , & barbara verba sonantem ,
 Suader amor quassam cursu revocare phaselum
 Tybridis ad ripas : ubi , post duo Iustra reversus ,
 Dulcibus expector vix agnoscendus amicis ,
 Fessus crine senem . Jam me gratissimus amnis
 Accipit averso labentem gurgite ; nosco
 Reptatam geminis à Fundatoribus oram ,
 Atricisque Lupæ caveam : gradiorque sub umbrâ
 Heliadum , quas digrediens arbusta reliqui .
 En & Aventini rupes Evandria Romam
 Jam reddit , Romamque al. . mihi PRINCIPE in
 uno .

Quo mandante dedi , pelago mare linxea jussus ,
 Et data jam replico . Salve India : Tuque valeto
 Janitor Antipodum , longè meliore canendus
 Ære tubæ . Si danda fides & vatibus ulla est ,
 Si nec erit meritorum atas oblita tuorum ,
 Nec sterile hederæ , nec erunt sine honore Camcenæ ;
 Vaticinor . Grandi Tibi se qui temperet ore
 Nec minor arte , ferent venientia sæcula Vatem ;
 Ferre sed Heroëm qui Te virtutibus æquet
 Sæcula desperent , condant nisi Conditor hujus
 Orbem alium , veniatque novi novus inde Repertor .

F I N I S .

R O M Æ,

Ex Typographiâ Rocchi Bernabò, Anno MDCCXV.

SUPERIORUM PERMISSU.

Quae diligentissimum Typothetam effugerunt

Sphalmata sic Corrige.

Pag. Vers.

26	1	Sagitifera	Sagittifera
31	1	infidias	infidias
32	24	discolos	discolor
42	18	fi	fi
48	25	bonis	boni
55	12	uatis	natis
69	3	Amphitricem	Amphicriten
84	14	visus	vifus,
112	33	narrensuz	narrentur
142	25	proplite	poplite
147	16	clamydatis	chlamydatis
179	8	Aetneis	Aetnae
219	20	Iano	Jano
223	5	Phrixei	Phryxei
230	8	inquit	inquit
273	4	detubare	deturbare
33	9)		
40	2)		

Præterea n pro u in vocibus: Mandos pag. 15. ant 17. qnalis 32. antiqua 26. Rotfus 27. Duxque 36. moribus 55. Sudorque 64. quod 128. Superis 166. Cornibus 203. u pro n in vocibus: daut 33. Lufania 93.